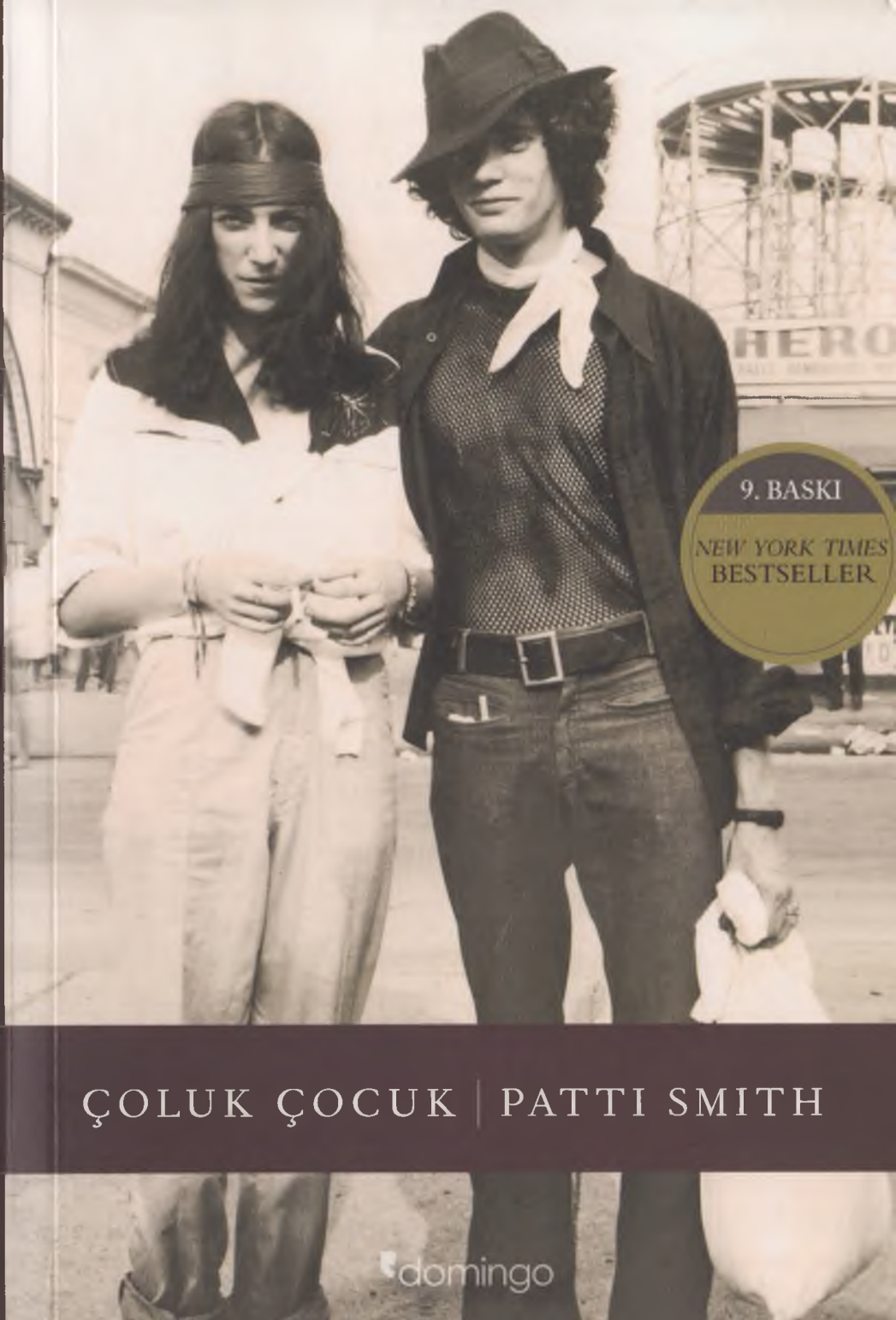

ÇOLUK ÇOCUK | PATTI SMITH

domingo

COLTRANE'İN ÖLDÜĞÜ YAZDI, aşkın ve isyanların yazıydı ve Brooklyn'de tesadüfi bir karşılaşmanın iki genç insanı sanat, bağlılık ve başlangıçlarla dolu bir hayat yolculuğuna çıkarttığı yazdı.

Patti Smith bir şair ve müzisyene dönüşürken, Robert Mapplethorpe kışkırtıcı tarzını fotoğrafa yönlendirecekti. Onları birbirine bağlayan masumiyet ve coşku duyguları içinde Coney Adası'ndan 42. Cadde'ye ve en sonunda Andy Warhol'un divanının hüküm sürdüğü Max's Kansas City'deki o ünlü yuvarlak masaya kadar tüm şehri birlikte gezdiler. 1969'da ikili Chelsea Otel'e yerleşti ve kısa sürede iyi ve kötü şöhret sahibi bir topluluğun, zamanın etkin sanatçılarının ve kıyıda köşede kalmış renklerinin arasına karıştı. Yüksek bir farkındalığın; şiir, rock and roll, sanat ve cinsel politika dünyalarının iç içe geçip patladığı bir dönemdi bu. Bu ortamda iki çocuk birbirlerine göz kulak olmaya söz verdi. Azimli, romantik, kendilerini yaratmaya adayan bu iki genç, ortak hayal ve dürtülerinden güç alarak ihtiyaç yılları boyunca birbirlerine destek olacaktı.

Çoluk Çocuk bir aşk hikâyesi olarak başlayıp bir ağıt olarak sona eriyor. Altmışların sonu, yetmişlerin başındaki New York'a, onun zengin ve fakir insanlarına, sanatçılarına ve serserilerine bir selam çakıyor. Gerçek bir masal olan bu kitap, iki genç sanatçının yükselişini ve şöhret kapısını aralayışlarını anlatıyor.

Çoluk Çocuk

Çoluk Çocuk

Patti Smith

Türkçesi: Yiğit Değer Bengi

domingo

domingo

ÇOLUK ÇOCUK
Patti Smith

Özgün ismi: Just Kids
© 2010, Patti Smith
Bu kitabın Türkiye hakları Akcalı Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Türkçe yayın hakları:
© 2010 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Sertifika No: 12746
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.

Çeviri: Yiğit Değer Bengi
Editör: Emre Ülgen Dal
Sayfa ve Kapak Uygulama: Deniz Guliyeva

ISBN: 978 605 61801 0 1

1. Baskı: Aralık 2010
9. Baskı: Kasım 2013
Elma Basım Yayın ve İletişim Hizm. San.Tic. A.Ş.
Halkalı Caddesi, No:164 B-4 Blok
34395 Sefaköy-K.Çekmece/İstanbul
Tel: (0212) 697 30 30

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Asmalımescit Mah. Ensiz Sok.
No:2 D:4 Tünel İstanbul
Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr
www.domingo.com.tr

İçindekiler

Önsöz	xi
Pazartesi Çocukları	1
Çoluk Çocuk	33
Chelsea Otel	89
Birlikte Ayrı Yollar	211
Tanrı'yla El Ele	261
Okura bir not	287

Robert hakkında çok şey söylendi, daha da söylenecektir. Delikanlılar ona öykünerek yürüyecek, genç kızlar beyaz elbiselere bürünüp onun buklelerine yas tutacak. Hem ayıplanacak, hem de tapınılacak. Aşırılıkları hem lanetlenecek hem de romantikleştirilecek. Gerçek ise, en sonunda, çalışmalarında görülecek; sanatçının ete kemiğe büründüğü eserlerinde... Asla kaybolmayacak, asla eksilmeyecek. İnsanoğlu bunu yargılayamaz. Çünkü sanat Tanrı'yı söyleyen bir şarkıdır ve nihayetinde yine O'na aittir.

Önsöz

Öldüğünde uyuyordum. Bir kez daha iyi geceler dilemek için hastaneyi aramıştım, ancak morfinin üzerini örttüğü, derin bir uykudaydı. Ahize elimde, telefondan ağır ağır soluk alıp verişini dinlerken, sesini bir daha duyamayacağımı biliyordum.

Sonra sessizce eşyalarımı topladım; defterimi, dolmakalemimi. Eskiden onun olan kobalt mavisi mürekkep hokkamı. İran kupamı, mor madalyamı ve bebek dişlerimi. Yavaşça merdivenlerden yukarı çıktım. Çıkarken basamakları saydım, on dördünü de, birer birer. Beşikte yatan kızımın battaniyesini üzerine örttüm, uyuyan oğlumu öptüm ve sonra kocamın yanına uzanıp dua ettim. Hâlâ hayatta, diye fısıldadığımı anımsıyorum. Ardından uykuya daldım.

Erkenden uyandım, merdivenlerden inerken onun ölmüş olduğunu biliyordum. Gece açık kalan televizyonun gürültüsü hariç her şey suskundu. Sanat kanalı açıktı. Opera vardı. Tosca'nın tüm gücü ve hüznüyle ressam Cavaradossi için duyduğu ihtirası ilan edişi beni ekrana çekti. Soğuk bir Mart sabahıydı ve üzerime kazağımı giydim.

Jaluzileri kaldırınca çalışma odasının içi ışıkla doldu. İskemlemin kalın keten kaplamasını elimle düzelttikten sonra Odilon

Redon'ın tablolarının yer aldığı bir kitabı seçtim, küçük bir denizde yüzen bir kadın başının resmedildiği tabloyu açtım. *Kapalı Gözlerle*. Soluk gözkapaklarının ardında gizlenen, henüz çizilmemiş bir kâinat. Telefon çaldı, cevap vermek üzere ayağa kalktım.

Arayan Robert'ın en küçük erkek kardeşi Edward'dı. Söz verdiği gibi Robert'ı son bir kez benim adıma öptüğünü söyledi. Öylece kalakaldım, donmuştum; sonra yavaşça, sanki bir rüyadaymışçasına iskemleme geri döndüm. Tam o anda Tosca'nın muhteşem aryası "Vissi d'arte" başladı. *Ben aşk için yaşadım, ben Sanat için yaşadım.* Gözlerimi kapadım ve ellerimi kavuşturdum. Ona nasıl veda edeceğime takdir-i ilahi karar vermişti.

Pazartesi Çocukları

Annem çok küçükken beni Prairie Nehri'nin kıyısındaki Humboldt Parkı'nda yürüyüşe çıkarırdı. Oraya ait muğlak anılarım var, cam tabaklar üzerindeki baskılar gibi; eski bir kayıkçı kulübesi, yuvarlak bir orkestra sahnesi ve kemerli bir taş köprü... Nehrin dar boğazları geniş bir gölete dökülüyordu ve ben o suyun yüzeyinde eşsiz bir mucize görmüştüm. Beyaz tüyden bir elbisenin içinden uzun, kavisli bir boyun çıkmıştı.

Heyecanımı fark eden annem, *kuğu,* dedi. Kuğu, geniş kanatları ile parlak suyun yüzeyini çırparak göğe yükseldi.

Bu kelime, hayvanın görkemi ve bende yarattığı duygular karşısında kifayetsiz kalıyordu. Gördüğüm manzara sözlerle anlatılamayacak bir dürtüyü ortaya çıkarmıştı; kuğudan bahsetmek için arzuyla dolup taşıyordum, beyazlığı üzerine bir şeyler söylemek, hareketinin o şiddetli görkemini ve kanatlarının o yavaş çırpınışını anlatmak istiyordum.

Kuğu gökyüzüyle bir oldu. Hissettiklerimi anlatabilmek için kendi sözcüklerimi bulabilmek için çabaladım. *Kuğu,* diye tekrar ettim, tam anlamıyla tatmin olamadan, ve bir sancı hissettim içimde, tuhaf bir özlem; etraftakilerin, annemin, ağaçların ya da bulutların fark edemedikleri.

★

1946'daki Büyük Tipi sırasında, Chicago'nun Kuzey Yakası'nda bir Pazartesi günü doğdum. Bir gün erken doğmuşum; yeni yıl gecesi doğan bebekler hastaneden yepyeni bir buzdolabıyla çıkardı. Annemin beni içerde tutma gayretlerine rağmen, taksi Michigan Gölü kıyısında, kar ve rüzgarın içinde yol alırken, doğum başlamış. Babamın anlattığına göre uzun, sıska bir şeymişim ve bronşit zatürreyle dünyaya gelmişim; beni buharı tüten bir leğenin üzerinde tutarak hayatta kalmamı sağlamış.

Kız kardeşim Linda ise 1948'de, yine bir kar fırtınası sırasında aramıza katıldı. Zorunluluklar bir an önce kendime yetebilmeyi gerektiriyordu. Annem ev bütçesine katkıda bulunmak için ütü yaparken ben pansiyonumuzun sundurmasında oturup buzcuyu ve onun artık tarihe karışmaya yüz tutmuş at arabasını beklerdim. Adam bana kahverengi kağıtlara sarılmış buz dilimleri verirdi. Birini henüz bebek olan kız kardeşime vermek üzere gizlice cebime atmış, daha sonra almak üzere cebime uzandığımda yok olduğunu fark etmiştim.

Annem erkek kardeşim Tod'a hamile kaldığı zaman Logan Meydanı'ndaki sıkış tepiş dairemizden ayrıldık ve Pennsylvania Germantown'a taşındık. Sonraki birkaç yıl geçici olarak asker aileleri için inşa edilmiş evlerde yaşadık, yabani çiçeklerle kaplı terk edilmiş bir araziye bakan beyaz badanalı kışlalar. Bu araziye Arsa ismini vermiştik; yaz günleri büyükler orada oturup sohbet eder, sigara içer ve biz çocuklar oynarken hindiba şaraplarını elden ele dolaştırırlardı. Annem bana kendi çocukluğunun oyunlarını öğretti: Heykeller, Kızıl Korsan ve Simon Diyor Ki. Yaptığımız papatya zincirleriyle boynumuzu süsleyip alınlarımızı taçlandırırdık. Akşamları yakaladığımız ateş böceklerini cam kavanozlara doldurur, ışıklarını sağıp parmaklarımıza yüzük yapardık.

Annem bana dua etmeyi öğretti, ona da kendi annesinin öğrettiği bir duaydı bu: *Şimdi uykuya yatıyorum. Ruhumu koruması için İsa'ya dua ediyorum.* Geceleri, ben küçük yatağımın yanında diz çöküp onun sözlerini tekrarlarken, o da ağzından hiç düşürmediği sigarası ile yanı

başımda ayakta bekler, beni dinlerdi. Tek dileğim dua etmekti ama sözleri kafamı karıştırırdı ve annemi soru yağmuruna tutardım. Ruh nedir? Ne renktir? Çok yaramaz olduğu için ruhumun ben uyurken gizlice kaçıp sonra da geri dönemeyeceğinden korkuyordum. Uyuyakalmamak için elimden geleni yapardım; böylece ruhumu ait olduğu yerde, içimde tutacaktım.

Merakımı dindirmek için olsa gerek, annem beni Pazar okuluna yazdırdı. Eğitim sistemi ezbere dayalıydı, Kutsal Kitap'tan ayetler ve İsa'nın sözlerini ezberliyorduk. Daha sonra sıraya girip bir kaşık dolusu petek balıyla ödüllendiriliyorduk. Bir sürü öksüren çocuğa bal vermek için kavanozun içinde tek bir kaşık bulunurdu. İçgüdüsel olarak kaşıktan kaçınsam da Tanrı fikrini çabucak kabullendim. Gökyüzünde akan yıldızlar misali, hareketli bir varlığın yukarılarda bir yerde olduğunu hayal etmek mutluluk vericiydi.

Çocuksu duamla yetinemediğimden, bir süre sonra kendi duamı yazmama izin vermesi için anneme yalvardım. Artık *Eğer uyanmadan ölürsem, İsa'ya ruhumu yanına alması için dua ediyorum* sözlerini tekrar etmek zorunda olmadığım ve kalbimden ne geliyorsa söyleyebileceğim için rahatlamıştım. Artık özgürleşmiştim; kömür sobasının yanındaki yatağıma uzanıp azimle Tanrı'ya sözlü mektuplar yazmaya başladım. Uykuyu çok sevmezdim; bitip tükenmek bilmeyen yeminlerim, hayallerim ve planlarımla onun canını oldukça sıkmış olmalıyım. Ancak zaman ilerledikçe, farklı bir dua etme yöntemine yöneldim; konuşmaktan çok dinlemeyi gerektiren sessiz bir duaydı bu.

Küçük söz sağanağım dinip yerini oldukça karmaşık bir duyguya; bir açılım ve içe dönüş hissine bıraktı. Bu, hayalgücünün parıltılı dünyasına ilk adımımdı. Grip, kızamık, suçiçeği ve kabakulak gibi hastalıklar yüzünden ateşlendiğim zamanlar daha da etkiliydi. Bu hastalıkların tümünü geçirdim ve her biri ile yeni bir farkındalık seviyesine ulaşma ayrıcalığını yaşadım. İçimin derinlerinde kaybolmuş yatarken -başımın üzerinde bir kar tanesi dönüyor, yoğunlaşarak gözkapaklarımın arkasına işliyordu- çok değerli bir hatıra edindim; cennetin kaleydoskopundan bir yüz.

Dualara olan tutkum zaman içinde kitaplara duyduğum sevginin gölgesinde kaldı. Annemin ayakucuna ilişir, kucağında bir kitapla oturup sigara ve kahve içişini izlerdim. Onun o dalıp kaybolmuş hali ilgimi çekerdi. Henüz anaokuluna başlamamış olmama rağmen kitaplarına bakmayı, onların kağıtlarına dokunmayı ve ön kapaklarının ince kağıdını soymayı seviyordum. İçlerinde annemin dikkatini böylesine sıkıca yakalayan şeyin ne olduğunu bilmek istiyordum. Foxe'ın *Book of Martyrs*'ının kızıl kapaklı bir baskısını içinde yazanları anlayabilirim umuduyla yastığımın altına gizlediğimi fark edince, annem bana okumayı öğretmek gibi yorucu bir işe girişti. Büyük bir çabayla Anne Kaz'dan Dr. Seuss'a[1] kadar yol aldık. Kendi başıma okumaya başladıktan sonra kanepede onun yanına oturmama izin verilmişti; o *Balıkçının Ayakkabuları'nı*[2] okuyordu, bense Andersen'in *Kırmızı Pabuçlar*'ını.

Kendimi tamamen kitaplara kaptırmıştım. Hepsini okumayı istiyordum ve okuduğum her kitap yeni arzular tetikliyordu. Afrika'ya gidip Albert Schweitzer'ın[3] hizmetine girebilir ya da rakun postu şapkamı giyip, belime de boynuzdan barut tabancamı takıp Davy Crockett gibi kendimi insanları korumaya adayabilirdim. Himalayalar'a tırmanabilir ve bir dua tekerleğini döndürmek suretiyle dünyanın dönmeye devam etmesini sağlayarak bir mağarada yaşayabilirdim. Fakat en güçlü arzum kendimi ifade etme dürtümdü ve hayal gücümün meyvelerini toplarken ilk gönüllü suç ortaklarım da kardeşlerim oldu. Öykülerimi ilgiyle dinlediler, oyunlarımda istekle yer aldılar ve savaşlarımda cesurca dövüştüler. Arkamda onlar varken, hiçbir şey imkansız görünmüyordu.

Baharda genellikle hastalanıp yatağa düşer, açık pencereden arkadaşlarımın oyun seslerini dinlemek zorunda kalırdım. Yaz aylarında küçük kardeşlerim yatağıma gelip arazimizin ne kadarının düşmandan kurtarıldığını rapor ederdi. Yokluğumda birçok savaş kaybetmiştik

[1] Ç.N: Amerikalı çizgi filmci ve çocuk kitapları yazarı Theodor Geisel'ın yazı mahlası.

[2] Ç.N: *The Shoes of the Fisherman:* Avusturalyalı yazar Morris West'in 1963 tarihli romanı.

[3] Ç.N: 1875-1965 yılları arasında yaşamış Hıristiyan müzik, bilim ve düşün insanı. Ahlak ve teoloji konularındaki çalışmalarının yanı sıra Gabon'da açtığı hastane ile ünlüdür. 1952 yılında Nobel Barış Ödülü almıştır.

ve yorgun askerlerim yatağımın çevresinde toplanırdı; ben de onları çocuk askerin kutsal kitabı Robert Louis Stevenson imzalı *A Child's Garden of Verses*'tan bir dua ile kutsardım.

Kışları kardan kaleler yapardık ve ben de general olarak seferlerimizi yönetir, haritalar hazırlar, saldırı ve geri çekilişlerimizin stratejilerini hazırlardım. Turuncu ve yeşil renklerimizle İrlandalı dedelerimizin savaşlarında çarpışırdık. Turunculara bürünsek de, bunun ne anlama geldiğini bilmezdik. Bizim rengimizdi işte. Dikkatler dağılınca ateşkes ilan eder ve arkadaşım Stephanie'yi ziyaret ederdim. Tam olarak ne olduğunu anlayamadığım bir hastalığının nekahet dönemindeydi; bir tür lösemi. Benden büyüktü, sanırım ben sekiz, o ise onikiydi. Ona söyleyecek fazla bir sözüm yoktu, büyük olasılıkla sıkıntısına derman olamıyordum, ancak o yine de ziyaretlerimden mutluluk duyuyor gibiydi. Sanırım beni gerçekten ona çeken şey iyi kalpli oluşum değil, eşyalarına duyduğum heyecandı. Ablası benim ıslak giysilerimi asar ve bize tepside sıcak kakao ile graham krakerleri getirirdi. Stephanie yastıklardan oluşan bir tepenin üzerinde yatar, ben de ona uzun masallar anlatır, çizgi romanlarını okurdum.

Çizgi roman koleksiyonunu hayranlıkla incelerdim, yatalak geçen bir çocukluğun sonucunda birikmiş yığınlar; *Süpermen*, *Küçük Lulu*, *Classic Comics* ve *House of Mystery*'nin tüm sayıları. Eski bir puro kutusunda 1953'ün tüm resimli tılsım kolye uçlarının tamamına sahipti: bir rulet çemberi, bir daktilo, bir buz pateni, Mobil'in kırmızı kanatlı atı, Eyfel Kulesi, bir bale pabucu ve kırkyedi eyalet şeklindeki kolye uçları. Onlarla hiç bıkmadan sonsuza kadar oynayabilirdim ve bazen, aynısından iki tane olduğunda, birini bana verirdi.

Yatağımın yakınında yer döşemelerinin altında gizli bir bölmem vardı. Zulamı orada saklardım; misket oyunlarından kazandıklarım, değiş tokuş kartlarım ve Katolik çöp kutularından kurtardığım eşyalar –dini temalı kartlar, eskimiş pelerinler, elleri ve ayakları ufalanmış alçıdan azizler. Stephanie'den gelen ganimetleri de oraya koyardım. İçimden bir ses hasta bir kızdan hediye kabul etmemem gerektiğini söylüyordu ancak utançla karışık olsa da, onları aldım ve sakladım.

Sevgililer Günü'nde onu ziyaret edeceğime söz vermiştim fakat gitmedim. Bir general olarak kardeşlerim ve komşu oğlanlardan oluşan askerlerime karşı görevlerim son derece külfetliydi ve hesaba katılması gereken bol miktarda kar yağışı vardı. Sert bir kış oluyordu. Ertesi gün öğleden sonra Stephanie'yle kakao içmek için nöbet yerimi terk ettim. Çok sessizdi ve uyuyakalsa bile yanından ayrılmamam için bana yalvardı.

Mücevher kutusunu karıştırmaya başladım. Pembe bir kutuydu bu ve kapağını açtığınızda içinden peri gibi dönen bir balerin çıkıyordu. Patenci temalı bir rozet öylesine hoşuma gitmişti ki eldivenimin içine atıverdim. Uzunca bir süre hiç hareket etmeden yanında oturdum, sonra o uyurken sessizce gittim. İğneyi zulama gömdüm. O gece rahat uyuyamadım; yaptığım şeyden dolayı büyük pişmanlık duyuyordum. Sabah olduğunda okula gidemeyecek kadar hastaydım ve yataktan çıkmadım; suçluluk duygusu altında eziliyordum. Rozeti geri götürüp affını dileyeceğime yemin ettim.

Ertesi gün kız kardeşim Linda'nın doğum günüydü fakat kutlama partisi olmayacaktı. Stephanie'nin durumu ağırlaşmış, annemle babam kan vermek için hastaneye gitmişlerdi. Döndüklerinde babam ağlıyordu, annem ise Stephanie'nin öldüğünü söylemek üzere yanıma diz çöktü. Kederi, alnıma dokunduğu anda endişeye döndü; ateşten yanıyordum.

Dairemiz karantinaya alındı. Kızıla yakalanmıştım. Sıkça romatizmal ateşin ölümcül bir türüne çevirmesi nedeniyle ellili yıllarda çok korkulan bir hastalıktı bu. Dairemizin kapısı sarıya boyandı. Yatağa bağlandığım için Stephanie'nin cenazesine de gidemedim. Annesi çizgi roman koleksiyonunu ve tılsım kutusunu bana verdi. Artık her şeyim vardı, onun tüm hazinesine sahiptim ama kalkıp bir kez bile bakamayacak kadar hastaydım. İşte o zaman günahın ağırlığını hissettim, çalıntı bir rozet kadar küçük de olsa. Ne kadar iyi olmayı istesem de asla mükemmel olamayacağımın farkına varmıştım. Stephanie beni asla affedemeyecekti. Ancak geceler boyu öylece yatarken, onunla dualar aracılığı ile konuşmanın mümkün olabileceği aklıma geldi, ya da en azından, Tanrı'dan benim için aracılık etmesini isteyebilirdim.

Robert bu hikâyeden çok etkilenmişti ve bazı soğuk ve miskin pazar günlerinde bir kez daha anlatmam için bana yalvarırdı. "Bana Stephanie öyküsünü anlat" derdi. Battaniyelerin altında geçen uzun sabahlarımızda, çocukluğuma dair öyküleri tüm hüznü ve büyüsüyle hiçbir ayrıntıyı esirgemeden anlatırken, aç değilmişiz gibi yapmaya çalışırdık. Ve her seferinde mücevher kutusunu açtığım yere geldiğimde Robert, "Patti, yapma..." diye bağırırdı.

Benim iyi olmaya çalışan kötü bir kız, onunsa kötü olmaya çalışan iyi bir oğlan olduğunu söyleyip kendimize gülerdik. Yıllar içinde bu roller değişti, sonra tekrar değişti, ta ki çift yönlü tabiatlarımızla barışana kadar. İkimiz de çelişkili ahlak anlayışına sahiptik; karanlık ve aydınlık.

Aklı havada, hayaller kuran bir çocuktum. Erken gelişmiş okuma becerim ve bu becerimi onların gözünde pratik hiçbir alanda değerlendiremiyor oluşum öğretmenlerimi kızdırırdı. Her biri, birbiri ardına, ödevlerimin üzerine çok fazla hayal aleminde dolaştığımı ve hep başka bir yerlerde olduğumu not düşüyordu. O başka yerlerin neresi olduğunu bilmiyorum ama sık sık kendimi kafamda huni şeklinde kâğıt bir şapkayla herkesin görebileceği bir köşede bulmama sebep olurdu.

Sonradan Robert'a o küçük düşürücü anların ayrıntılı, büyük resimlerini çizerdim. Onları çok severdi; beni diğer insanlardan uzaklaştıran ve yabancılaştıran tüm özelliklerimi takdir ediyor gibiydi. Bu görsel diyaloglarla, benim çocukluk anılarım onun oluyordu.

★

Mahkeme kararıyla Arsa'dan çıkarılınca New Jersey'in güneyinde yeni bir hayat kurmak üzere toparlanmak zorunda kaldık. Annem dördüncü bir çocuk doğurdu; hepimizin elimizden geldiğince büyümesine katkıda bulunmaya çalıştığı, sağlıksız ancak neşesi hiç eksilmeyen küçük bir kız, Kimberly. Civardaki bataklık, kayısı bahçeleri ve domuz çiftliklerinde kendimi yalnız ve etrafımdan kopuk hissediyordum. Dikkatimi kitaplara ve -sadece Simôn Bolîvar maddesine kadar

gelen- bir ansiklopedi projesine verdim. Babam beni bilim-kurguyla tanıştırdı. Bir süre için, aklında sürekli varoluşumuzun kaynaklarını sorgulayan babamın kasabanın dans salonu semalarında gerçekleştirdiği UFO araştırmalarına katıldım.

Henüz on birime bastığımda hayatta beni en çok memnun eden şey köpeğimle birlikte çevredeki ormanlarda uzun yürüyüşlere çıkmaktı. Etrafta görüp görebileceğiniz tek şey kırmızı kil topraktan çıkan çürük tahtalar, Hindistan şalgamı ve kenevir otuydu. Yalnız kalmak için iyi bir köşe bulur, kurbağa yavrularıyla dolu bir çayın yanında devrik bir kütüğe başımı yaslayıp dinlenirdim.

Yanımda sadık yaverim olan erkek kardeşim Todd'la birlikte yazın taş ocaklarının yanındaki tozlu arazilerde karnımızın üzerinde sürünürdük. Çalışkan kız kardeşim de hem yaralarımızı sarmak hem de fazlasıyla ihtiyacını duyduğumuz -babamın asker matarasından alınmış son derece değerli- suyu sağlamak üzere görev yerinde hazır bulunurdu.

Yine böyle bir günde, güneşin altında topallayarak eve dönerken, annem hışımla yanıma geldi.

"Patricia," dedi annem, kaşlarını çatarak, "üzerine bir gömlek giy!"

"Çok sıcak," diye mızmızlandım, "başka kimse de giymiyor ki."

"Sıcak mıcak, üzerine bir şeyler giymenin zamanı geldi. Sen artık genç bir kız olmak üzeresin." Coşkuyla itiraz ettim; sadece kendim olmak istiyor ve Peter Pan klanından geliyordum. Biz asla büyümezdik.

Tartışmayı annem kazandı ve üzerime bir gömlek giydim, ancak içimde hissettiğim ihanet duygusunun ağırlığını yeterince anlatamam. Annemin bir kadın olarak üzerine düşen görevleri yerine getirişini hüzünle izlerdim, gelişkin dişil bedeninin de farkına vararak. Tüm bunlar benim tabiatıma aykırı gibiydi. Ağır parfüm kokusu ve rujunun parlak kırmızısı ellili yıllarda o kadar şiddetliydi ki, midemi bulandırıyordu. Bir süre ona kızgın kaldım. O hem haberci hem de haberin kendisiydi. Şaşkındım ama yenilmemiştim; ayaklarımın dibinde köpeğimle, seyahat edeceğime dair hayaller kuruyordum. Evden kaçıp Yabancı Lejyon'a katılacak, rütbeler alacak, adamlarımla çöllerde gezecektim.

Teselliyi kitaplarımda buluyordum. Garip ama, bir kadın olarak kaderime olumlu gözle bakmamı sağlayan kişi Louisa May Alcott oldu. *Küçük Kadınlar*'daki dört March kızkardeşlerin erkek Fatma olanı Jo, ailesine yardımcı olmak ve İç Savaş sırasında iki yakalarını birarada tutmak için yazıyordu. Sayfalarca doldurduğu isyankâr karalamalar sonunda yerel bir gazetenin edebiyat sayfalarında yayımlanıyordu. Jo bana yeni bir amaç için cesaret verdi; kısa bir süre sonra küçük hikâyeler oluşturmaya ve kardeşlerim için masallar düzmeye başladım. O günden bu yana, bir gün bir kitap yazacağım fikrini kalbimde besledim.

Ertesi yıl babam bizi nadir gezintilerimizden birine, Philadelphia Sanat Müzesi'ne götürdü. Annem ve babam çok çalışıyordu ve dört çocuğu otobüsle Philadelphia'ya götürmek oldukça yorucu ve pahalıydı. Ailecek bu çapta yaptığımız yegane geziydi ve benim de sanatla ilk defa yüz yüze gelişimdi. Uzun, cansız Modiglianilere baktığımda fiziksel açıdan kendimi görüyormuş hissine kapıldım, Sargent ve Thomas Eakins'in zarif ve durağan temalarından heyecanlandım, Empresyonistlerden yansıyan ışıkla büyülendim. Fakat içime en çok işleyen, sadece onun eserlerine ayrılmış bir salonda gördüğüm bir Picasso çalışmasıydı; Kübizme kattığı renkli eserlerden biri. Vahşi özgüveni nefesimi kesmişti.

Salvador Dali'nin çalışmalarındaki teknik ve sembolizmi takdir etmesine karşın Picasso'da hiçbir erdem görememesinden dolayı babamla ilk ciddi tartışmamızı yaşadık. Annemse mermerlerin üzerinde kayan kardeşlerimi toparlamakla meşguldü. Büyük merdivenlerden hep birlikte aceleyle aşağıya doğru inerken, on iki yaşında suratı asık normal bir çocuk gibi göründüğüme eminim. Fakat için için ortaya çıkan şu gerçeğin etkisiyle değiştiğimi biliyordum; insanoğlu sanat yaratabiliyordu ve sanatçı olmak başkalarının göremediği şeyleri görmek demekti.

Sanatçı olmak için gerekenlere sahip olduğuma dair bir kanıtım yoktu, fakat sanatçı olmak için yanıp tutuşuyordum. O çağrıyı hissettiğimi hayal ettim, gerçek olması için dua ettim. Ancak bir gece Jennifer Jones'la birlikte *Bernadette'nin Şarkısı*'nı izlerken genç azizenin çağrı duymak gibi bir talebi olmadığını fark ettim. Kutsanmayı asıl isteyen başrahibeydi ama yine de Bernadette, mütevazı bir köylü

kızı, seçilmiş kişi olmuştu. Bu beni endişelendirdi. Gerçekten sanatçı olmaya dair bir çağrı alıp almadığımı merak ettim. İlahi bir sorumluluğun sefaletinden değil, hiç çağırılmamış olmaktan korkmuştum.

Birkaç santim daha uzadım. Neredeyse bir yetmiş beş boyundaydım ve kırk beş kilodan azdım. On dört yaşımda artık küçük ve yerel bir ordunun generali değil, sıska ve düzenli bir şekilde alay edilen, lise hayatının sosyal basamağının en dibine tünemiş, kaybetmeye mahkûm biriydim. Kendimi kitaplara ve 1961'in ergen kurtuluşu olan rock'n roll'a adadım. Ailem geceleri çalışıyordu. Ev işlerimizi ve ödevlerimizi yaptıktan sonra Toddy, Linda ve ben, James Brown, The Shirelles ve Hank Ballard and the Midnighters gibilerinin müzikleriyle dans ediyorduk. Alçakgönüllülükle şunu söylemeliyim ki, dans pistinde de en az savaş alanındaki kadar başarılıydık.

Resim yaptım, dans ettim ve şiirler yazdım. Yetenekli değildim ancak hayal gücüm kuvvetliydi ve öğretmenlerim de beni cesaretlendiriyordu. Bir boya mağazası tarafından sponsor edilen bir yarışmayı kazandığımda çalışmalarım mağazanın vitrininde sergilenmiş ve tahta bir resim kutusu ile bir takım boya alabilecek param da olmuştu. Sanat kitapları bulmak için kilise pazarlarını ve kütüphaneleri yağmaladım. O zamanlar neredeyse bedavaya çok güzel ciltler bulmak mümkündü ve neşeyle Modigliani, Dubuffet, Picasso, Fra Angelico ve Albert Ryder'ın dünyasına daldım.

Annem on altıncı yaş günümde bana *The Fabulous Life of Diego Rivera* adlı kitabı hediye etti. Duvar resimlerinin kapsadığı alanlar, seyahatlerinin ve çektiği eziyetlerin anlatımları, aşkları ve eserlerine harcadığı emek, beni başka bir boyuta taşıdı. O yaz sendikasız bir fabrikada iş buldum. Üç tekerlekli bisikletler için üretilen gidonları kontrol ediyordum. Çalışmak için berbat bir yerdi. Sanatçıların arasına katılmak için sabırsızlanıyordum; o sanat açlığı, giyim tarzları, üretim süreçleri ve duaları... Bir gün bir sanatçının sevgilisi olmakla övünecektim. Genç zihnim için bundan daha romantik bir şey yoktu. Kendimi Diego'nun Frida'sı olarak hayal ediyordum; hem ilham perisi hem de sanatçı. Bir sanatçıyla tanışıp onu sevmenin, ona destek olmanın ve onunla yan yana çalışmanın hayalini kuruyordum.

Robert Michael Mapplethorpe 4 Kasım 1946 tarihinde, Pazartesi günü doğdu. Long Island, Floral Park'ta büyümüştü ve altı çocuğun üçüncüsüydü. Gamsız çocukluğu güzelliğin karşısında duyduğu büyülenmişlik hissiyle renklenmiş, yaramaz bir oğlandı. Genç gözleri her bir ışık pırıltısını, mücevherlerin ışıltısını, bir mihrabın üzerindeki zengin süslemeleri, altın rengi bir saksafonun cilasını ya da bir dizi mavi yıldızı gizlice kaydediyordu. İyi huylu ve utangaçtı, keskin bir doğası vardı. Çok erken yaşlarda bile heyecanı ve heyecan yaratmayı severdi.

Işık, çocuk ellerinin arasında tuttuğu boyama kitabının sayfalarına düşmüştü. Renklendirme onu heyecanlandırıyordu; boşluğu doldurmak değil de başka hiç kimsenin aynı şekilde yapamayacağı bir biçimde renkleri seçmekti onu heyecanlandıran. Tepelerin yeşilinde o kırmızıyı görüyordu. Mor kar, yeşil ten, gümüş rengi güneş. Diğerlerinin üzerinde yarattığı etkiyi seviyordu, kardeşlerinin rahatsız olması gibi. Çizim konusunda bir yeteneği olduğunu fark etti. Doğal bir tekniği vardı ve gizlice imgelerini soyut ve çarpık bir hale getirdi; yeteneklerinin de geliştiğini hissediyordu. Bir sanatçıydı ve bunu biliyordu. Bu çocukça bir his değildi. Sadece ne olduğunun farkına varmıştı.

Işık, Robert'ın çok sevdiği takı yapım kiti üzerine; vernikli boya şişelerinin ve küçük fırçaların üzerine düşmüştü. Parmakları hızlıydı. Malzemeleri biraraya getirip annesi için broşlar yapabiliyor oluşuna bayılıyordu. Bunun kızlara uygun bir hobi, takı yapım kitinin de kız çocukları için tipik bir Noel hediyesi oluşuna aldırmıyordu. Sportmen ağabeyi, Robert çalışırken onunla alay ediyor ve burun kıvırıyordu. Annesi Joan, birbiri ardına yaktığı sigaraların eşliğinde, oğlunun masaya oturmuş, çalışkan çalışkan onun için mercan boncuklardan yeni bir kolye yapışını izlemekten keyif alıyordu. Bunlar sonradan Robert'ın takacağı kolyelerin öncüleriydi; babasını, Katolizmi, ticari

İncil kursu, Philadelphia

İlk Kutsal Kömünyon, Floral Park, Long Island

ve askeri seçeneklerini geride bırakarak LSD ve sadece sanata adanmış bir yaşamın ilk habercileriydi.

Robert'ın bu kırılmayı yaşaması kolay olmamıştı. İçinde inkar edilemeyecek bir şeyler vardı ancak ailesini de mutlu etmek istiyordu. Robert gençliğinden ve ailesinden nadiren bahsederdi. Her zaman iyi bir çocukluğu olduğunu, güvende büyüdüğünü ve pratik anlamda ihtiyaçlarının karşılandığını söylerdi. Fakat gerçek duygularını hep saklar, babasının o sakin ve soğukkanlı duruşunu taklit ederdi.

Annesi oğlu için kilisede bir gelecek hayal ediyordu. Robert, mihrapta papazlara çıraklık etmekten hoşlanıyordu ancak bunun ardında yatan neden daha ziyade gizli yerlere, kutsal şeylere, yasak odalara, cübbe ve ritüellere ulaşabilmenin heyecanıydı. Kiliseyle dinsel anlamda bir ilişkisi yoktu; ilgisi estetik olanaydı. Belki kendi iç çatışmasını yansıttığı için iyi ile kötü arasındaki savaşın heyecanı onu cezbediyor ve henüz aşmaya cesaret edemediği bir çizgiyi ortaya çıkarıyordu. Yine de ilk toplu duasında kutsal görevini yerine getirmiş olmanın gururuyla dik durup ilgi odağı olmanın keyfini çıkarmıştı. Kocaman Baudelaire tarzı bir fiyonk ve bir de kolluk -isyankâr bir Arthur Rimbaud tarafından bir zamanlar takılanın aynısı- takmıştı.

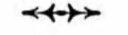
Ailesinin evinde ne kültür ne de bohemlere ait düzensizliğe dair bir iz vardı. Düzenli ve temizdi, savaş sonrası orta sınıf duyarlılıklarının bir modeliydi; dergiler dergilikte, mücevherler mücevher kutusundaydı. Babası Harry çok sert ve yargılayıcı olabiliyordu ve Robert, bu özelliklerinin yanı sıra, güçlü ve duyarlı parmaklarını ondan almıştı. Annesiyse oğluna düzen anlayışını ve sanki hep bir sırrı varmış gibi hissettiren eğri gülüşünü vermişti.

Robert'ın çizimlerinden bazıları koridordaki duvarda asılı dururdu. O evde yaşadığı sürece itaatkâr oğul olmak için elinden geleni yaptı. Hatta eğitim programını bile babasının isteği doğrultusunda seçti; grafik sanatı. Eğer kendi başına bir şeyler keşfettiyse de, bunu kendine sakladı.

Robert benim çocukluk maceralarımı dinlemeye bayılırdı ama ben onunkileri sorduğumda pek bir şey anlatmazdı. Ailesinin fazla

konuşmadığını, okumadığını ve derin duygularını paylaşmadığını söylerdi. Toplumsal bir mitolojileri yokmuş; ihanet, hazine ya da kardan kalelere dair öyküler yokmuş. Güvenli bir varoluşmuş ama bir peri masalı değilmiş.

"Benim ailem sensin" derdi.

Genç bir kızken başımı derde soktum.

1966 yazının sonuna doğru benden bile tecrübesiz bir oğlanla yattım ve hemen hamile kaldım. Doktora başvurdum, ama doktor endişemi şüpheyle karşılamıştı. Kadınların ay halleri üzerine biraz da alay edercesine bir nutuk çekerek beni eve yolladı. Ancak haftalar geçtikçe bir bebek taşıdığımı anlıyordum.

Seks ve evliliğin neredeyse eşanlamlı olduğu bir dönemde büyümüştüm. Hiçbir korunma yöntemimiz yoktu ve on dokuzuma geldiğimde dahi cinsel açıdan çok cahildim. Birlikteliğimiz öyle kısa sürmüştü ki adamakıllı birleşip birleşmediğimizden bile emin değildim. Ama son söz her zaman tabiat ananındı. Küçüklüğünden beri kız olmayı ve büyümeyi istemeyen biri olarak böyle bir sınava tabi tutulmamın ironisini de kaçırmış değilim. Doğa burnumu yere sürtüyordu.

Henüz on yedi yaşındaki delikanlı öylesine tecrübesizdi ki olaydan sorumlu tutulması söz konusu değildi. Kendi başımın çaresine bakmak durumundaydım. Şükran Günü'nde evimizin çamaşır odasındaki sundurmada oturmuştum. Yazları fabrikada çalışırken uyuduğum yer burasıydı. Yılın geri kalan kısmında da Glassboro Devlet Öğretmen Okulu'na devam ediyordum. Annemin ve babamın kahve yapışını, küçük kardeşleriminse masanın çevresinde gülüşmelerini duyabiliyordum. Ben en büyük çocuk olarak ailenin gururuydum, üniversitedeydim. Babama göre kendime bir koca bulacak kadar çekici değildim; öğretmenlik bana ihtiyacım olan güvenceyi sağlayabilirdi. Öğrenimimi tamamlayamazsam buna çok üzülürdü.

Uzun uzun oturup karnımın üzerinde duran ellerimi seyrettim. Delikanlıyı sorumluluğundan azat etmiştim. Kozasının içinde çırpınan bir güve gibiydi ve onun bu dünyaya zorlu gelişine mani olmak istemiyordum. Yapabileceği bir şey olmadığını biliyordum. Ayrıca bir bebeğe bakamayacağımdan da emindim. Merhametli bir profesörümden yardım istedim; benim için bebek özlemi çeken eğitimli bir çift buldu.

Odamda çevreyi inceledim. Bir çamaşır makinesi ve bir kurutucu, kirli iç çamaşırlarıyla ağzına kadar dolu büyük bir hasır sepet ve ütü tahtası üzerindeki babamın katlanmış gömlekleri. Üzerinde çizim kalemlerim, eskiz defterim ve *Illuminations*'m bir nüshasını bulundurduğum ufak bir masa vardı. Ailemle yüzleşmeye kendimi hazırlamak için oturdum, sessizce dua ediyordum. Kısacık bir an için ölecekmiş gibi hissettim ama yine hemen, her şeyin yoluna gireceğini anladım.

Aniden içime dolan sükûneti tanımlamam çok zor. İçimi dolduran bir görev hissi korkularımın önüne geçmişti. Bu duyguyu bebeğe atfettim; durumumu anlayabildiğini hayal ediyordum. Kendime güvenim tamdı. Görevimi yapacak, güçlü ve sağlıklı olacaktım. Asla arkama bakmayacaktım. Ne fabrikaya ne de öğretmen okuluna geri dönecektim. Sanatçı olacak, değerimi ispatlayacaktım. Bu yeni kararla birlikte ayağa kalkıp mutfağa doğru ilerledim.

Üniversiteden atılmıştım ama artık umurumda değildi. Harika bir meslek olduğunu düşünmeme rağmen, kaderimde öğretmenlik yapmak olmadığını biliyordum. Çamaşır odamda yaşamayı sürdürdüm.

Üniversiteden sınıf arkadaşım Janet Hamill sayesinde moralim düzelmeye başladı. Annesini kaybeden Janet ailemle birlikte yaşamak üzere evimize gelmişti. Küçük odamı onunla paylaşıyordum. İkimizin de uçuk kaçık hayalleri vardı, aynı zamanda rock'n roll sevgisini paylaşıyorduk. Akşamlarımızı Beatles mı, Rolling Stones mu tartışması üzerine uzun saatler konuşarak geçirirdik. *Blonde on Blonde*'ı satın alabilmek için müzik mağazası önünde saatlerce kuyrukta dikilmiş,

Bob Dylan'ın albüm kapağındakine benzer bir eşarbı aramak için Philadelphia kazan biz kepçe gezmiştik. Dylan motosiklet kazası geçirdiğinde onun için mumlar yaktık. Çimlerin içine uzanıp, Janet'ın kapıları açık biçimde yol kenarına park edilmiş eski püskü arabasının radyosundan "Light My Fire"ı dinledik. Uzun eteklerimizi Vanessa Redgrave'in *Blow-Up* (Cinayeti Gördüm) filmindeki mini etekler gibi kısacık kestik ve Oscar Wilde ile Baudelaire'in giydiğine benzer parkalar bulabilmek için kelepir dükkânlarının altını üstüne getirdik.

Hamilelik dönemi boyunca Janet benim en güvendiğim arkadaşım olarak kaldı fakat hamileliğim ilerledikçe kendime başka bir sığınak bulmak zorundaydım. Komşuların yargılayıcı bakışları altında sanki bir suçluya yataklık ediyormuş gibi hisseden öz ailem bu sığınağı sağlayamazdı. Kendime bir vasi aile buldum; güneyde deniz kıyısında oturan ve soyadları yine Smith olan bir aile. Bir ressam ile çömlekçi olan karısı beni nezaketle kabul ettiler. Küçük bir oğlan çocukları vardı. Onlarınki disiplinli ama sevgi dolu bir ortamdı; makrobiyotik gıdalar, klasik müzik ve sanatla çevrili. Kendimi yalnız hissediyordum ama Janet müsait olduğunda beni ziyaret ediyordu. Küçük bir cep harçlığım vardı. Her pazar uzun bir yürüyüş sonunda vardığım metruk bir plaj kafesinde sağlıklı gıdalarla dolu bir evde yasak olan iki şeyi tüketirdim: Kahve ve jöleli çörek. Bu küçük bağımlılıklarımın tadını müzik kutusuna bir çeyreklik atıp "Strawberry Fields" parçasını arka arkaya üç kez dinleyerek çıkarırdım. Bu benim özel ayinimdi, güçsüz düştüğümde ihtiyacım olan kudreti John Lennon'ın sesinden ve sözlerinden alırdım.

Paskalya tatilinden sonra ailem benim almaya geldi. Doğum sancım dolunaya rastlamıştı. Beni arabayla Camden'daki hastaneye götürdüler. Evlilik dışı durumumdan dolayı hemşireler bana son derece zalim ve umursamaz davrandı; doğum sancılarımın başladığını doktora haber vermeyip beni saatlerce masanın üzerinde beklettiler. Beatnik görünüşümle ve ahlaksız davranışımla acımasızca alay ettiler, bana "Drakula'nın kızı" diye isim takıp uzun siyah saçlarımı kesmekle tehdit ettiler. Doktor geldiğinde çok sinirlenmişti. Onlara ters doğum

gerçekleştirdiğimi ve yalnız bırakılmamam gerektiğini söylerken bağırdığını duyabiliyordum. Doğum sancıları içinde yatarken, açık bir pencereden gece boyunca akapella şarkılar söyleyen delikanlıların seslerini duyabiliyordum. New Jersey, Camden sokaklarında dört parçalık bir armoni vardı. Anestezi etkisini gösterdikçe hatırladığım son şey doktorun endişeli yüzü ve yardımcıların fısıldaşmalarıydı.

Çocuğum Guernica Bombardımanı'nın yıldönümünde doğmuştu. Tablo üzerine düşündüğümü anımsıyorum; ölü çocuğunu kucağında tutarak ağlayan anne... Kollarımın boş olmasına ve ağlamama rağmen benim çocuğum yaşayacaktı, sağlıklıydı ve ona iyi bakılacaktı. Buna tüm kalbimle güvendim ve inandım.

Anma Günü'nde Sanat Müzesi yakınındaki Jan Dark (Jeanne d'Arc) heykelini ziyaret etmek için otobüsle Philadelphia'ya gittim. Küçük bir kızken ailemle birlikte gittiğimizde heykel orada yoktu. Atının üstünde ne de güzel görünüyordu; sancağını güneşe doğru kaldıran genç bir kız esir düşmüş kralını Rouen'daki tahtına geri çıkarır ancak ihanete uğrar ve kazığa bağlanarak yakılır; geçmişte aynı tarihe denk düşen günde. Kitaplardan tanıdığım genç Jeanne ve asla tanıyamayacağım çocuğum. İkisine de hayatımla ilgili doğru şeyler yapacağıma dair söz verdikten sonra eve doğru yola çıktım. Yolda Camden'daki Goodwill mağazasında durup kendime uzun gri bir yağmurluk aldım.

Aynı gün Robert da Brooklyn'de asit çakmıştı. Çalışma alanını toparladı, sandalye niyetine yastık kullandığı alçak bir masanın üzerindeki resim bloknotu ile kalemlerini düzenledi. Masaya temiz bir tabaka kuşe kâğıt serdi. Asit kafasına vurduğunda çizemeyebileceğini biliyordu; ancak olur da çizmek isterse, malzemelerinin el altında olmasını istemişti. Daha önce kafası asitliyken çizmeyi denemişti; fakat asit onu karanlık yerlere, normalde gitmekten kendini alıkoyacağı taraflara çekiyordu. Kafası iyiyken gördüğü güzellikler birer aldatma-

caydı, sonuçlarıysa sert ve nahoş olurdu. Bunun ne anlama geldiği üzerinde pek kafa yormazdı. Öyleydi işte.

Önceleri LSD hafif gelmişti; bu kez her zamankinden daha fazla aldığı için hayal kırıklığı yaşıyordu. Beklenti ve gergin endişe duygularıyla dolu evreden geçmişti. Bu duyguyu çok seviyordu. Midesinden yükselen korkunun ve heyecanın izini sürdü. Aynı hissi daha önce de yaşamış; kadife perdelerin ardında küçük cübbesi içinde, elinde tören haçıyla yürüyüşe başlamaya hazır bir papaz çırağı olarak tecrübe etmişti.

Sanki bir şey olmayacaktı.

Şömine rafının üzerinde duran yaldızlı çerçeveyi düzeltti. Bileğinin üzerindeki damarlardan kanının aktığını hissetti. Gözü manşetinin parlak uçlarına takıldı. Odasının içinde uçakları, sirenleri ve köpekleri duyabiliyor, nabzını duvarlarda hissediyordu. Dişlerini sıktığını fark etti. Soluk alıp verişinin yıkılan bir tanrının nefesine benzediğini duyumsadı. Korkunç bir zihin açıklığı çöktü üzerine, kare kare hareket ederek ve zorlanarak dizlerinin üzerine indi. Birden zihni yumuşak şekerler gibi uzayan anılarla doldu. Okuldaki diğer askeri öğrencilerin suçlayıcı ifadeleri, tuvaletten taşan kutsal su, onu umursamadan yanından yürüyüp giden sınıf arkadaşları, tasvip etmeyen babası, askeri okuldan atılışı, annesinin gözyaşları... Hepsi de yalnızlığının ve yıkılan dünyasının içine kan gibi dolmaya başlamıştı.

Doğrulmaya çalıştı. Bacakları tamamen uykudaydı. Ayağa kalkmayı başarıp bacaklarını ovaladı. Ellerindeki damarlar belirgin bir şekilde şişmişti. Ona hapishane olan dış derisini değiştirircesine, ter içinde kalmış gömleğini çıkardı.

Masasındaki kâğıt parçasına baktı. Henüz çizmemiş olmasına rağmen yapacağı işi kâğıdın üzerinde görebiliyordu. Tekrar dizlerinin üzerine çöktü ve akşamüstü güneşinin son ışıklarından yararlanarak kendinden emin bir şekilde çalışmaya başladı. İki resim bitirdi; şekilsiz, örümceğe benzer. Gördüğü kelimeleri yazdı ve bu kelimelerin ağırlığını hissetti: *Evrenin yok edilişi. 30 Mayıs '67.*

Güzel oldu diye düşündü, hafif bir pişmanlıkla. Çünkü onun gördüklerini hiç kimse, ne görebilecek, ne de anlayabilecekti. Bu duyguya

alışmıştı. Hayatı boyunca bunu tecrübe etmişti; ne var ki geçmişte, bu durum sanki onun hatasıymışçasına telafi etmeye uğraşmıştı. Uyumlu davranmış, ödün vermiş, babasının, öğretmenlerinin ve yaşıtlarının onayını alabilmek için çabalamıştı.

İyi bir insan mıydı, yoksa kötü mü? Emin değildi. Fedakâr mıydı? Yoksa tam bir iblis mi? Fakat tek bir şeyden emindi. O bir sanatçıydı. Ve bunun için asla kimseden özür dilemeyecekti. Bir duvara yaslanıp sigarasını içti. Zihni berraklaştı; biraz sarsılmıştı ama bunun sadece fiziksel bir durum olduğunu biliyordu. İçinde mayalanan ancak adını koyamadığı başka bir duygunun varlığını hissetti. Her şey kontrolü altındaymış gibiydi. Artık bir köle olmayacaktı.

Gece karanlığı çökerken susadığını hissetti. Canı çikolatalı süt istiyordu. Açık olabilecek tek yer vardı. İçindeki değişimi hissediyordu; köşeyi döndü ve karanlığın içinde sırıtarak Myrtle Caddesi'ne doğru ilerledi.

★

1967 ilkbaharında hayatıma çeki düzen verdim. Çocuğumu sağlıklı bir şekilde dünyaya getirmiş, eğitimli ve sevgi dolu bir ailenin korumasına teslim etmiştim. Okumaya devam etmek için gerekli olan disipline, konsantrasyona ve de paraya sahip olmadığım için öğretmen okulundan ayrıldım. Philadelphia'da tipik bir fabrikada asgari ücretle geçici bir işte çalışıyordum.

En öncelikli kaygım bir sonraki durağımın neresi olacağı ve oraya varınca ne yapacağımdı. Bir sanat okuluna gidecek param olmadığını ve hayatımı kazanmam gerektiğini bilmeme rağmen, hâlâ bir sanatçı olduğum umuduna tutunuyordum. Yaşadığım kasabada kalmam için hiçbir neden yoktu; ne bir gelecek umudu, ne de sosyal bir bağ. Ailem bizi dini sohbetler, şefkat ve medeni haklarla örtülü bir atmosferde yetiştirmişti ancak Güney Jersey'in kasaba dokusu, bir sanatçının yetişmesi için uygun sayılmazdı. Dostlarımdan birkaçı şiir yazmak ve sanat okumak için New York'a gitmişti; ben de kendimi çok yalnız hissediyordum.

Arthur Rimbaud'yla avunuyordum; ilk kez on altı yaşındayken, Philadelphia otobüs garının karşısında bulunan ufak bir kitapçıda karşıma çıkmıştı. Gururlu bakışları *Illuminations*'ın kapağından benimkilerle buluştu. İsyankâr zekâsı beni ateşlemiş, ben de onu bir hemşerim, akrabam, hatta gizli sevgilim gibi kucaklamıştım. Kitabı alacak doksan dokuz sentim olmadığı için cebe attım.

Şifresini tam olarak çözemesem de, Rimbaud'nun kana kana içtiğim mistik bir dili vardı. Ona karşı duyduğum karşılıksız sevgi o güne kadar hissettiğim herşey kadar gerçekti. Huysuz ve cahil bir grup kadınla birlikte çalıştığım fabrikada onun adıyla taciz ediliyordum. Yabancı dilde kitap okuduğum için komünist olduğumdan şüphe ediyor, onu ele vermem için beni tuvalette sıkıştırıp tehdit ediyorlardı. İçin için kaynamaya başladığım atmosfer işte böyle bir yerdi. Bense Rimbaud için yazıyor, onunla ilgili hayaller kuruyordum. Beni fabrika yaşantısının günlük dehşetlerinden koruyan meleğim olmuştu. Cenneti keşfetmemi sağlayacak kılavuzu yaratan ellerine sıkı sıkı sarılmıştım. Onun var olduğunu bilmek, yürüyüşüme bile sökülüp atılması kolay olmayan bir güven katıyordu. *Illuminations*'ımı ekoseli bir bavula koydum. Birlikte kaçacaktık.

Planımı yapmıştım. Brooklyn'deki Pratt Enstitüsü'nde okuyan arkadaşlarımı arayacaktım. Çevrelerine girersem, onlardan bir şeyler öğrenebileceğimi düşünmüştüm. Haziran'ın sonlarına doğru fabrikadaki işimden çıkarılınca, bunun harekete geçmek için bir işaret olduğunu düşündüm. Güney Jersey'de iş bulmak zordu. Columbia Records'ın Pitman'daki fabrikasında ve Camden'daki Campbell Çorba Şirketi'nde işe alınmak için sırada bekliyordum; fakat her iki iş de midemi bulandırıyordu. Tek yönlü bir gidiş bileti için yeterli param vardı. Şehirdeki tüm kitapçılara bakmayı planlıyordum. Benim için ideal iş buydu sanki. Garsonluk yapan annem bana, beyaz ayakkabılarla sade bir şekilde paketlenmiş yeni bir üniforma verdi.

"Sen asla bir garson olamayacaksın," dedi, "ama yine de sana yardım edeceğim." Kendi tarzında bana desteğini gösteriyordu.

3 Temmuz'du ve bir Pazartesi günüydü. Gözyaşlarıyla dolu ve-

dalardan sıyrılıp Woodbury'ye bir buçuk kilometre kadar yürümüş, Philadelphia'ya giden Broadway otobüsünü yakalamış, çok sevdiğim Camden'dan geçerken bir zamanlar çok gösterişli olan Walt Whitman Oteli'nin hüzünlü dış cephesini saygıyla selamlamıştım. Bu mücadeleler kentini terk ederken içimde bir acı hissettim, fakat burada bana göre bir iş yoktu. Büyük tersane kapanıyordu, çok yakında herkes iş arıyor olacaktı.

Market Caddesi'nde inip Nedick'in Yeri'nde durdum. Müzik kutusuna bir çeyreklik attım, Nina Simone'dan iki parça çaldım ve son bir kez çörek ve kahve aldım. Filbert Sokağı'ndan otobüs terminaline giderken, son birkaç yıldır musallat olduğum karşı caddedeki küçük kitapçıya uğradım. Rimbaud'mu cebe attığım noktada durakladım. Rimbaud'nun yerinde yıpranmış bir adet *Love on the Left Bank* cildi duruyordu; içinde, ellili yılların sonunda Paris'teki yaşama dair siyah beyaz kumlu fotoğraflar bulunan bir kitap. Güzeller güzeli Vali Myers'ın dalgalı saçları, sürmeli gözleri, Latin Mahallesi'nde dans edişi beni derinden etkilemişti. Kitabı çalmamış, fakat görüntüleri zihnime kazımıştım.

Son gidişimden bu yana New York'a bilet fiyatlarının ikiye katlanmış olması benim için büyük bir darbe oldu. Bilet alamamıştım. Ne yapacağımı düşünmek için bir telefon kulübesine girdim. Tam bir Clark Kent anıydı. Kız kardeşimi aramayı düşündüm fakat eve dönmeye utanıyordum. Ancak orada, telefonun altındaki rafta, sarı sayfaların hemen üzerinde beyaz, kaliteli bir kadın cüzdanı duruyordu. İçinde bir madalyon ve otuz iki dolar -son işimde neredeyse bir haftada kazandığım para- vardı.

Yapmamam gerektiğini bilsem de parayı aldım, fakat sahibi en azından madalyonuna kavuşur umuduyla cüzdanı bilet gişesine bıraktım. Cüzdanda sahibinin kim olduğunu gösteren bir şey yoktu. Tek yapabildiğim kim olduğunu bilmediğim bu velinimetime yıllar boyu, defalarca içimden teşekkür etmek oldu. O, harekete geçmek için ihtiyacım olan son bir parça cesareti bana sağlayan kişiydi. Küçük beyaz cüzdanın bana bağışlanmasını, kaderin beni ileri iten eli olarak yorumladım.

Yirmi yaşında o otobüse bindim. Tulumum, siyah boğazlı kazağım ve Camden'da aldığım eski gri yağmurluğum üzerimdeydi. Sarı kırmızı ekoseli küçük bavulumun içinde birkaç çizim kalemi, bir defter, *Illuminations*, birkaç parça giysi ve küçük kardeşlerimin resimleri vardı. Batıl inançlı biriydim. O gün Pazartesi'ydi, ben Pazartesi günü doğmuştum. New York'a gitmek için iyi bir gündü. Geleceğimi kimse bilmiyordu, ancak her şey beni bekliyordu.

Port Authority'den hemen metroya binip Jay Sokağı'na ve Borough Hall'a, oradan da Hoyt-Schermerhorn'a ve DeKalb Caddesi'ne gittim. Güneşli bir öğleden sonraydı. Kendime kalacak bir yer bulana kadar arkadaşlarımın beni yanlarına alacaklarını umuyordum. Bendeki adresteki kahverengi taş binaya gittim ama taşınmışlardı. Yeni kiracı kibardı. Dairenin arkasındaki bir odaya yönlendi ve oda arkadaşının yeni adresi biliyor olabileceğini söyledi.

Odaya girdim. Basit demir bir yatağın üzerinde bir delikanlı uyumaktaydı. Açık tenliydi, dağınık kara kıvırcık saçları vardı. Çıplak göğsünde sıra sıra boncuklarla yatıyordu. Oracıkta dikildim. Gözlerini açıp gülümsedi.

Ona durumumu anlatınca tek hareketle doğruldu, sandaletlerini ve beyaz tişörtünü giydikten sonra onu izlememi işaret etti.

Önümden yürürken onu izledim; seri adımlarla ilerliyordu, bacakları çok az parantezdi. Elleri dikkatimi çekti, parmaklarını hafifçe baldırlarına vuruyordu. Onun gibi birini hiç görmemiştim. Beni Clinton Caddesi'nde bir diğer kahverengi taş binaya getirdi, selamlayarak veda ettikten sonra gülümsedi ve yoluna devam etti.

Gün ilerledi. Arkadaşlarımı bekledim. Son sözü talih söyledi; gelmediler. Gidecek bir yerim olmadığı için o gece binalarının kırmızı eşiğinde uyuyakaldım. Uyandığımda Bağımsızlık Günü'ydü; o tanıdık tören alayını, gaziler pikniğini ve havai fişekleri evden uzakta ilk görüşümdü bu. Havada dinmek bilmez bir heyecan vardı. Çeteler halinde dolaşan çocuklar ayaklarımın dibinde çatapat patlattılar. O günü, sonraki birkaç hafta da olduğu gibi, sevecen insanlar, başımı sokacak bir yer ve en acili de bir iş arayarak geçirecektim. Yaz mevsimi

cana yakın bir öğrenci bulmak için yanlış zamandı. Kimse yardım eli uzatmak konusunda istekli değildi. Herkes bir mücadele içindeydi ve ben de köy faresi garibanın tekiydim. Sonunda şehre dönüp Central Park'taki Deli Şapkacı heykelinin yakınlarında uyudum.

5. Cadde boyunca dükkân ve kitapçılara iş başvurusu formları bıraktım. Sık sık kocaman bir otelin karşısında durur ve uzaydan gelmiş bir gözlemci gibi ayrıcalıklı sınıfın Proust tarzı yaşam stilini, altın ve kahverengi desenli zarif bavullarla simsiyah arabalardan çıkışlarını izlerdim. Hayatın bambaşka bir yüzüydü bu. Paris Tiyatrosu ile Plaza Oteli'nin arasına at arabaları dizilmişti. Ortalığa bırakılan gazetelerden akşamın etkinlik haberlerini takip etmeye çalışıyordum. Metropolitan Operası'nın karşısında durup içeri giren insanları izliyordum; onları bekleyen heyecanı sezebiliyordum.

Bu gerçek bir şehirdi; hareket vardı, cinsellik vardı. Müstehcen filmler gösteren sinemalar, cüretkâr kadınlar, parıltılı hediyelik eşya satan dükkânlar ve sıra sıra dizili sosisli sandviç satıcılarıyla ile dolu 42. Sokak'ta yürürken heyecanın peşine düşmüş, küçük sürüler halinde dolaşan genç bahriyeli gruplar, hafifçe omzuma çarparak yanımdan geçiyordu. Oyun salonlarında dolaştım, taze istiridye tepelerini midelerine indiren siyah paltolu adamlarla dolu muhteşem Grant's Raw Bar'ın penceresinden içeri baktım.

Gökdelenler çok güzeldi. Sadece büyük şirketlerin dış kabukları gibi görünmüyorlardı; onlar Amerika'nın küstah ama insansever ruhunun birer anıtı gibiydi. Her mahallenin kendine has bir coşkusu vardı ve buralarda tarihin akışını hissedebiliyordunuz. Taş işçileriyle mimarların biraraya getirdiği tuğla ve harçlar, eski dünyayı yenisiyle birleştiriyordu.

Saatlerce bir parktan diğerine dolaştım durdum. Washington Meydanı'nda insan hâlâ Henry James karakterlerinin, hatta bizzat yazarın varlığını hissedebilirdi. Beyaz kemerin çevresine yaklaştıkça, bongoların, akustik gitarların, protest şarkıcıların sesleri, politik tartışmalar, bildiri okuyan aktivistler ve gençlerin meydan okuduğu yaşlı satranç oyuncuları tarafından karşılanıyordunuz. Böylesi özgür bir

ortam daha önce hiç tecrübe etmediğim bir şeydi; kimseyi bastırmaya çalışmayan, basit anlamda özgürlük.

Yorgun ve açtım, avareler gibi oradan oraya dolanıyordum. Birkaç eşyamı taşımak için bohça bile yapmıştım, sadece sopaya takılı değildi. Valizimi Brooklyn'de bırakmıştım. Günlerden Pazardı ve iş aramaya bir günlüğüne ara vermiştim. Metroyla gece boyunca hattın son durağı olan Coney Adası'na gidip gelerek az biraz uyukladım. Washington Meydanı'nda F metrosundan indim ve 6. Cadde'de yürümeye başladım. Houston Sokağı yakınlarında hulahop çeviren oğlan çocuklarını izlemek için durdum. İşte orada rehberim olacak "Aziz"imle tanıştım, bir ayağı sokakta diğeri Samanyolu'nda duran siyahî bir Cherokee'ydi. Avareler nasıl birbirlerini bulursa, o da aniden karşıma çıkmıştı.

Tepeden tırnağa hızla süzdükten sonra, onun iyi biri olduğuna karar verdim. Normal şartlarda yabancılarla konuşmuyordum, ama onunla konuşmaktan çekinmedim.

"Hey, dostum. Durum nedir?"

"Dünyada mı, yoksa evrende mi?"

Güldü ve "Süper!" dedi.

O gökyüzünü seyrederken ben de onu izledim. Jimi Hendrix tarzı bir görüntüsü vardı, uzun boylu ve inceydi, biraz hırpani olmasına rağmen yumuşak bir sesi vardı. Hiç tehlikeli değildi, cinsel imaları yoktu, en temel şeyler dışında fiziksel âleme dair hiçbir şey söylemiyordu.

"Aç mısın?"

"Evet."

"Gel."

Kafeler sokağı henüz uyanıyordu. MacDougal Sokağı'nda birkaç yere uğradı. Yeni güne hazırlanan çalışanları selamladı. "Hey, Aziz" diye sesleniyorlardı ona ve ben iki adım ötede beklerken, onlarla geyik yapıyordu. "Bana vereceğiniz birşeyler var mı?" diye sordu.

Aşçılar onu iyi tanıyordu, kahverengi kesekâğıtları içinde birşeyler uzattılar. O da, en bilindik yerlerden Venüs'e, seyahatleriyle ilgili

anekdotlar anlatarak bu iyiliğe karşılık verdi. Parka doğru yürüdük, bir banka oturduk ve ganimetini bölüştük. Dünden kalma ekmek somunları ve bir göbek marul vardı. Marulun dış yapraklarını ayırmamı söylerken o da somunu ikiye böldü. Marulun içi hâlâ tazeydi.

"Marul yapraklarında su vardır" dedi. "Ekmek de açlığını bastıracak."

En iyi yaprakları ekmeğin üzerinde yığıp sevinçle yemeğimizi yedik.

"Gerçek bir hapishane kahvaltısı" dedim.

"Evet, ama biz özgürüz."

Bu her şeyi özetliyordu. O bir süre çimenlerin üzerinde uyudu; ben de sessizce, içimde en ufak korku duygusu olmadan yanında oturdum. Uyanınca çimensiz, kel bir toprak parçası aradık. Bir sopa bulup göksel bir harita çizdi. Önce insanın evrendeki yeri, sonra da insanın kendi iç evreni üzerine bir ders verdi.

"Anlattıklarımı anlıyor musun?"

"Normal şeyler işte" dedim.

Uzun bir süre güldü.

Bu sessiz rutinimiz sonraki birkaç günümü de doldurdu. Geceleri kendi yolumuza giderdik. Ağır ağır yürüyerek uzaklaşmasını izlerdim. Genellikle ayakları çıplak olurdu, sandaletlerini de omzuna asardı. Yaz günü bile olsa, bir insanın şehirde çıplak ayakla gezmeye cesaret edebilişi beni şaşırtıyordu.

Uyuyacağımız yeri kendimiz bulurduk. Nerede uyuduğumuz hakkında hiç konuşmazdık. Sabahları onu parkta bulurdum ve volta atmaya başlardık; "dünyevi işler" derdi. Pita ekmek ve kereviz sapları yerdik. Üçüncü gün parktaki çimenlerin içine gömülmüş iki çeyreklik buldum. Waverly Diner'da kahve, tost ve reçel yiyip bir yumurtayı ikiye böldük. 1967'de elli sentin gerçek bir değeri vardı.

O öğleden sonra, insan ve evren üzerine uzunca bir özet geçti. Bir öğrenci olarak benden memnun gibiydi ama dikkati her zamankinden dağınıktı. Venüs'ün bir yıldızdan fazlası olduğunu söyledi. "Eve döneceğim günü bekliyorum" dedi.

Güzel bir gündü ve çimenlerde oturduk. Sanırım uyuklamışım. Uyandığımda yanımda değildi. Kaldırımlara bir şeyler çizmek için kullandığı kırmızı tebeşir parçası oradaydı. Cebime atıp yoluma devam ettim. Ertesi gün bir yanım onun geri dönmesini bekledi. Ama o dönmedi. Yoluma devam etmek için ihtiyacım olan şeyi bana vermişti.

Üzgün değildim, ne zaman aklıma gelse gülümsemişimdir. Onu, ismini son derece uygun bir biçimde aşk tanrıçasından alan o çok sevdiği gezegene doğru yola çıkmış bir vagonun içine atlarken hayal ediyordum. Neden bana bu kadar çok zaman ayırdığını merak ettim. Sebebini ikimizin de Temmuz ayında uzun paltolar giymesine yordum, bizimkisi *La Bohème* kardeşliği gibiydi.

★

İş bulma konusunda iyice umutsuzluğa kapılınca arayışımı genişletip butiklere ve büyük alışveriş merkezlerine de bakmaya başladım. Ancak kısa bir süre sonra fark ettim ki, bu iş dalı için doğru giyinmiyordum. Klasik dans kıyafetleri satan bir dükkân olan Capezio bile -beatnik baleti tarzını başarıyla taşımama rağmen- beni işe almamıştı. 60. Cadde ile Lexington'ı taradım ve son çare olarak, orada asla çalışamayacağımı bilmeme rağmen, Alexander's'a bir başvuru bıraktım. Sonra boynum bükük, şehir merkezine doğru yürümeye başladım.

21 Temmuz Cuma günüydü; bir çağın hüznü, beklenmedik bir şekilde benimkiyle buluştu. Bize *A Love Supreme*'i veren adam, John Coltrane ölmüştü. İnsanlar ona veda etmek için St. Peter Kilisesi'nin karşısında toplanıyordu. Saatler geçti. Albert Ayler'ın[4] aşk dolu ağıtı ortamın ruhunu yansıtırken, insanlar hıçkırıyordu. Sanki ölen bir azizdi, müziğiyle şifa dağıtan bu kişinin kendini iyileştirmesine izin verilmemişti. Etrafımdaki birçok yabancıyla birlikte, müziğinin dışında hiç tanımadığım bu adamı kaybetmiş olmanın getirdiği derin bir hüzün içindeydim.

[4] Ç.N: 1970 yılında 34 yaşındayken ölen Amerikalı Caz müzisyeni.

Sonra 2. Cadde'den aşağıya doğru yürüdüm, burası Frank O'Hara'nın[5] mahallesiydi. Billboardlarla çevrili sıra sıra binalar pembe ışıkla yıkanıyordu. New York'un ışıkları, tıpkı soyut ekspresyonistlerin ışığı gibiydi. Frank'in batan güneşin rengine bayılacağını düşündüm. Yaşasaydı, tıpkı Billie Holiday için yaptığı gibi Coltrane için de bir ağıt yazabilirdi.

Akşamımı St. Mark's Place'te neler olup bittiğini izleyerek geçirdim. Üzerlerinde İspanyol paça pantolonlar ve ikinci el askeri ceketler, yanlarında batik giysili kızlarla yaylanarak yürüyen uzun saçlı delikanlılar vardı. Sokakları dolduran kâğıt ilanlar Paul Butterfield ile Country Joe and the Fish'in geleceğini haber veriyordu. Electric Circus'ın açık kapılarından da "White Rabbit" taşıyordu. Hava dengesiz kimyasallar, küf ve haşhaşın topraksı kokusuyla ağırlaşmıştı. Mumlar yanmış, gözyaşı biçimindeki balmumu sarkıtları kaldırımların kenarlarını tutmuştu.

Kendimi oraya ait hissettiğimi söyleyemem ama güvendeydim. Kimse beni fark etmiyordu. Aralarında özgürce hareket edebiliyordum. Genç insanlardan oluşan avare bir kalabalık vardı, parklardaki derme çatma çadırlarında uyuyan bu yeni göçmenler East Village'i işgal ediyordu. Bu insanlara yakın değildim ama özgürce akıp giden atmosfer sayesinde onların arasına karışabilmiştim. İnançlıydım. Şehirde hiçbir tehlike hissetmedim ve hiçbir tehlikeyle de karşılaşmadım. Bir hırsızın ya da av peşindeki bir erkeğin isteyebileceği hiçbir şeye sahip değildim. Kimsenin ilgisini çekmiyordum ve serserilik yaptığım Temmuz'un bu ilk haftalarında bu durum oldukça işime yaradı. Her gün özgürce şehri keşfediyor, geceleri de kapı eşiklerinde, metro trenlerinde, hatta mezarlıklarda, nerede yer bulursam orada, gökyüzünün altında aniden sıçrayana ya da yabancı bir el tarafından sarsılana kadar uyuyordum. Yoluma gitme zamanı. Yoluma gitme zamanı.

İşler zora girdiğinde Pratt'e dönüp, bana bir geceliğine duş ve yatak sağlayacak tanıdık birilerine rastlıyordum. Ya da bildik bir kapı-

[5] Ç.N: 1926-1966 yılları arasında yaşamış New York'lu şair ve eleştirmen.

nın dibinde uyuyordum. Bu durum çok eğlenceli sayılmazdı ama kendi mantram vardı. "Ben özgürüm, ben özgürüm." Ancak birkaç gün sonra diğer mantram öne geçmeye başladı. "Ben açım, ben açım." Yine de endişelenmiyordum. Vazgeçmeyecektim, sadece biraz molaya ihtiyacım vardı. Ekoseli valizimi bir verandadan öbürüne sürüklerken bana gösterilen misafirperverliği tüketmemeye çalışıyordum.

Coltrane'in öldüğü yazdı. "Crystal Ship" yazıydı. Çiçek çocuklar boş kollarını göğe açmış ve Çin hidrojen bombasını patlatmıştı. Jimi Hendrix Monterey'de gitarını ateşe verdi. AM radyoda "Ode to Billie Joe" çalıyordu. Newark, Milwaukee ve Detroit'te isyanlar çıktı. Bu *Elvira Madigan*'ın[6] yazıydı, aşkın yazı... Bu dengesiz ve misafir sevmez atmosferde tesadüfî bir karşılaşma hayatımın akışını değiştirdi.

Bu Robert Mapplethorpe ile tanıştığım yazdı.

[6] Ç.N: Danimarkalı bir sirk sanatçısının hayatını konu alan 1967 yapımı bir İsveç filmi.

Çoluk Çocuk

Şehir sıcak olmasına rağmen yağmurluğum üzerimdeydi. İş ararken kendime güvenimi artırıyordu; ne de olsa özgeçmişim fabrikada bir işle sınırlıydı, eğitimim yarıda kalmıştı ve elimdeki tek şey, iyice kolalanmış bir garson üniformasıydı. Times Meydanı'nda Joe'nun Yeri adında küçük bir İtalyan restoranında işe girdim. İlk mesaimin üçüncü saatinde, bir müşterinin tüvit takım elbisesinin üzerine peynirli et yemeği dökünce kovuldum. Garsonluğu asla başaramayacağımın bilinciyle, hafif lekeli üniformamı ayakkabılarıyla birlikte umumi tuvalette bırakıp gittim. Bu beyaz üniforma ve ayakkabıları bana annem, geleceğime bir faydası olur düşüncesiyle vermişti. Şimdi beyaz bir lavaboda, solgun zambaklar gibi terkedilmişlerdi.

St. Mark's Place'in o yoğun psikedelik atmosferine uyum sağlamaya çalışırken, yolda olan devrime hazırlıklı değildim. Ortama muğlâk, rahatsızlık veren bir paranoya havası hakimdi; her yerde alttan alta yayılan dedikodular ve geleceğe yönelik kopuk kopuk devrim

heveslisi konuşmalar duyuluyordu. Ben orada öylece oturmuş olanı biteni anlamaya çalışırken havada yoğun bir ot dumanı vardı; bu da, o döneme dair hülyalı anılarımın bir açıklaması olabilir. O zamana kadar varlığından bile haberdar olmadığım sık gözlü bir kültür ağının içinde ilerlemeye çalışıyordum.

O güne dek kitaplar dünyasında yaşamıştım; üstelik çoğu ondokuzuncu yüzyılda yazılmıştı. Bir iş bulana kadar banklarda, metroda veya mezarlıkta yatmaya kendimi hazırlamış olsam da, içimi kemiren o sürekli açlığa hazırlıklı değildim. Sıska bir şeydim, iştahım yüksek, metabolizmam hızlıydı. Romantizm yemek ihtiyacımı karşılamıyordu. Baudelaire'in bile yemesi gerekiyordu; mektupları kırmızı et ve bira için yakarışlarla doluydu.

Bir işe ihtiyacım vardı. Brentano Kitabevi'nin şehrin kuzey yakasındaki bir şubesinde kasiyer olarak işe alınınca rahatladım. Etnik takı ve el işleri etiketlerini kasaya girmek yerine şiir kitapları bölümünden sorumlu olmayı tercih ederdim elbet; fakat uzak ülkelerden gelen incik boncuklara bakmak da hoşuma gitmişti. Berberi bilezikleri, Afganistan'dan gelen kabuktan boyunluklar ve mücevher kakmalı bir Buda... En sevdiğim parça İran'dan gelen mütevazı bir kolyeydi. Kalın siyah ve gümüş rengi ipliklerle biraraya getirilmiş iki adet mineli metal plakadan oluşuyor, çok eski, egzotik bir skapulara benziyordu. Fazla müşteri olmadığı zamanlar kutusundan çıkarıp mor yüzeyine işlenmiş harflere bakar, nereden geldiğine dair hikâyeler uydururdum.

Orada çalışmaya başlamamın üzerinden çok geçmedi, Brooklyn'de kısa süreliğine tanıştığım delikanlı dükkâna geldi. Beyaz gömleği ve kravatıyla çok farklı görünüyor, Katolik okul öğrencilerine benziyordu. Brentano'nun şehir merkezindeki şubesinde çalıştığını ve kullanmak istediği bir hediye kartı olduğunu söyledi. Dükkândaki her şeye, özellikle tespihlere, küçük biblolara ve turkuvaz yüzüklere uzun uzun baktı.

Sonunda, "Şunu istiyorum" dedi. İran kolyesiydi.

"Ah, o benim de favorim," diye cevap verdim. "Bana bir skapuleri anımsatıyor."

"Katolik misin?" diye sordu.

"Hayır, sadece Katolik şeyleri seviyorum."

"Ben de papaz çırağıydım." Sırıttı. "Buhurdanlığı savurmayı çok seviyordum."

Gözüme çarpan tek parçayı beğenmesi hoşuma gitse de, kolyenin gidiyor oluşuna üzülmüştüm. Sarıp paketi ona uzattıktan sonra düşünmeden, "Sakın benden başka bir kıza verme onu" deyiverdim.

Anında utanmıştım ama o gülümsedi ve "Vermem" dedi.

Delikanlı gittikten sonra kolyenin boş kalan yerine, o siyah kadife parçasına bakakaldım. Ertesi sabah yerini daha özenle işlenmiş başka bir parça aldı, ama İran kolyesinin o basit gizemi onda yoktu.

İlk haftanın sonunda hâlâ çok açtım ve gidecek bir yerim yoktu. Dükkânda uyumaya başladım. Diğerleri çıkarken tuvalete saklanır, gece bekçisi kapıları kilitleyince yağmurluğumun üzerinde uyurdum. Sabahları da sanki işe erkenden gelmiş gibi davranırdım. Cebimde kuruş olmadığı için biraz bozukluk bulup makineden kraker benzeri şeyler almak için diğer çalışanların ceplerini karıştırırdım. Maaş günü çekimi alamayınca, açlığın da verdiği moral bozukluğuyla sarsıldım. İlk hafta ödeme yapılmadığını baştan anlayamamıştım, çalışanların soyunma odasına gidip gözyaşlarına boğuldum.

Tezgâhıma geri döndüğümde bir adamın gizli gizli beni izlediğini fark ettim. Sakalı vardı, ince çizgili bir gömlek ve dirseklerinde süet yamaları olan şu ceketlerden giyiyordu. Müdürüm bizi tanıştırdı. Bir bilim-kurgu yazarıydı ve beni yemeğe çıkarmak istiyordu. Yirmi yaşında da olsam, annemin yabancılarla hiçbir yere gitmemem yönündeki öğüdü zihnimde çınlıyordu. Fakat akşam yemeği ihtimali irademi zayıflatmıştı, kabul ettim. Bu yazarın iyi bir adam olmasını umdum, ama bana kalırsa daha çok yazar rolü yapan bir aktör gibiydi.

Empire State Binası'nın altındaki bir restorana gittik. Daha önce New York'ta hiç güzel bir yerde yemek yememiştim. Fazla pahalı olmayan bir şey ısmarlamaya çalıştım; menüdeki en ucuz şey olan 5,95 dolarlık kılıçbalığını istedim. Garsonun, içinde tepeleme patates püresiyle fazla pişmiş bir dilim kılıçbalığı olan o tabağı önüme koyuşu,

hâlâ gözümün önündedir. Açlıktan ölmeme rağmen keyfini pek çıkaramamıştım. Rahat değildim; ne bu durumla nasıl başa çıkacağımı biliyor, ne de neden bu adamın benimle yemeğe çıkmak istediğini anlayabiliyordum. Sanki benim için çok fazla para harcıyordu ve karşılığında ne beklediğini düşünerek endişelenmeye başlamıştım.

Yemekten sonra şehir merkezine kadar yürüdük. Doğu tarafına gidip, Tompkins Meydanı'ndaki parkta bir banka oturduk. Bir içki içmek için beni evine davet ettiği sırada içimden kaçmak için mazeretler uyduruyordum. İşte bu, diye düşündüm, işte annemin beni uyardığı an. Verecek bir cevap bulamadan çaresizce etrafıma bakıyordum ki, genç bir adamın yaklaştığını gördüm. Sanki gelecekten bir kapı açılmış ve İran kolyesini seçen çocuk, bir ergenlik duasına cevap verircesine Brooklyn'den gelivermişti. Hafif eğri bacaklarıyla kendine has yürüyüşünü ve karmakarışık buklelerini hemen tanımıştım. Üzerinde bir tulum ve koyun derisinden bir yelek vardı. Boynunda sıra sıra boncuk kolyeler diziliydi; hippi görünüşlü bir çoban. Ona doğru koşup kolunu tuttum.

"Selam, beni hatırladın mı?"

"Tabii ki" dedi gülümseyerek.

"Yardıma ihtiyacım var," dedim çabuk çabuk, "Erkek arkadaşımmış gibi davranır mısın?"

"Tabii" dedi. Aniden ortaya çıkışım sanki onu şaşırtmamış gibiydi.

Onu bilim-kurgucu adamın yanma sürükledim. "Bu benim erkek arkadaşım" dedim, nefes nefese. "Beni arıyormuş. Gerçekten çok kızgın. Şimdi onunla eve gitmemi istiyor." Adam ikimize de sorgular bir ifadeyle baktı.

"Koş" diye bağırdım ve delikanlı elimi yakaladı, parkın diğer tarafına kadar koştuk.

Nefes nefese bir halde bir binanın eşiğine yığıldık. "Teşekkürler, hayatımı kurtardın" dedim. Bu haberi şaşkın bir ifadeyle karşıladı.

"Daha önce söylememiştim, ismim Patti."

"Benim ismim de Bob."

"Bob," dedim, ona ilk kez gerçekten bakarak. "Bir şekilde bana hiç de Bob gibi gelmiyorsun. Sana Robert desem olur mu?"

B Caddesi'nde güneş batıyordu. Delikanlı elimi tuttu ve East Village'de dolaştık. 2. Cadde'yle St. Mark's Place köşesindeki Gem Spa'da bana içecek bir şeyler ısmarladı. Çoğunlukla ben konuştum. O sadece gülümseyip dinledi. Ona -sonradan defalarca anlatacağım- çocukluk hikâyelerimi anlattım: Stephanie'yi, Arsa'yı, yolun karşısındaki dans salonunu... Onunla kendimi nasıl bu kadar rahat hissettiğime şaşırdım. Sonradan, o sırada kafasının asitli olduğunu söyledi.

LSD hakkında tek bildiğim, Anaïs Nin'in *Collages* adlı kitabından okuduklarımdı. 67 yazında yükselen uyuşturucu kültüründen haberdar değildim. Uyuşturuculara dair romantik fikirlerim vardı; onların kutsal olduğunu, şairlere, caz müzisyenlerine ve Kızılderili ayinlerine ait olduğunu düşünüyordum. Robert tahminimin aksine garip ya da farklı görünmüyordu. Bir cazibesi vardı; içinde tatlı, yaramaz, utangaç ve korumacı bir şeyler olan bir cazibe... Sabahın ikisine kadar etrafta dolanıp durduk, sonunda neredeyse aynı anda birbirimize gidecek yerimiz olmadığını itiraf ettik. Bunun üzerine güldük. Fakat saat çok geçti ve ikimiz de yorgunduk.

"Sanırım kalabileceğimiz bir yer biliyorum," dedi Robert. Son ev arkadaşı şehir dışındaydı. "Anahtarını nerede sakladığını biliyorum. Rahatsız olacağını sanmam."

Metroya binip Brooklyn'e gittik. Arkadaşı Pratt kampüsünün yakınlarında, Waverly Caddesi üzerinde ufak bir apartman dairesinde oturuyordu. Dar bir sokaktan geçtik ve oynak bir tuğlanın altında duran anahtarı bulup daireye girdik.

İçeri girdikten sonra ikimiz de biraz utanmıştık; yalnız kaldığımızdan değil de, bir başkasının evinde olduğumuz için. Robert bir süre beni rahat ettirmek için uğraştıktan sonra geç bir saat olmasına rağmen arka odadaki çalışmalarını görmek isteyip istemeyeceğimi sordu.

Rahat görebilmem için onları yere serdi. Çizimler, gravürler vardı ve bazı resimleri bana Richard Poussette-Dart ile Henri *Michaux'yu*

hatırlattı. Birbirinin içine girmiş kelimelerin ve kaligrafik çizgilerin içinden çeşit çeşit enerjiler akıp birbirine karışıyordu. Sözcük örtüleriyle yaratılmış enerji alanları gibiydi. Bunlar sanki bilinçaltından çıkmış çizim ve resimlerdi.

EGO AŞK TANRI kelimelerini birbirine sarmalayan ve onları kendi ismiyle birleştiren bir dizi disk çizmişti. Sanki onun düz yüzeylerinde bir geri çekilip bir genişler gibi görünüyorlardı. Disklere bakarken, ona çocukken geceleri tavanda gördüğüm dairesel desenleri anlattım.

Tantrik sanatla ilgili bir kitap açtı.

"Bunun gibi mi?" diye sordu.

"Evet."

Şaşkınlıkla çocukluğumun o göksel halkalarını tanıyıverdim. Bir mandalaydı bu.

Özellikle Anma Günü'nde yaptığı çizimden çok etkilendim. Daha önce hiç böyle bir şey görmemiştim. Çizimle ilgili beni sarsan bir diğer şey de üzerindeki tarihti. Jan Dark günü. O heykelin önünde durup, kendime çeki düzen vereceğime söz verdiğim gün.

Bunu ona anlattım; o da bana bu çizimi aynı gün, kendini sanata adamaya karar verişinin bir simgesi olarak yaptığını söyledi. Hiç tereddüt etmeden resmi bana verdi ve o an, bu küçük zaman diliminde anladım ki, her ikimiz de yalnızlığımızı geride bırakmış ve yerine güven duygusunu koymuştuk.

Dada ve Sürrealizmle ilgili kitaplara baktık ve geceyi Michelangelo'nun kölelerine dalarak bitirdik. Düşüncelerimizi kelimelere dökmeden karşılıklı algılamış, güneş doğarken birbirimizin kollarında uyuyakalmıştık. Uyandığımızda o çarpık gülümsemesiyle karşılaşınca, onun benim şövalyem olduğunu anladım.

Sonra sanki dünyanın en doğal şeyiymiş gibi -işe gittiğimiz zamanlar dışında- hiç ayrılmadık. Bu konuda konuşmadık bile, durum ortadaydı.

Sonraki haftalarda Robert'ın arkadaşlarının, özellikle de Waverly Caddesi'ndeki dairelerinde ilk gecemizi geçirdiğimiz Patrick ile Margaret Kennedy'nin cömertliği sayesinde ayakta kaldık. İçinde tek bir

Anma Günü, 1967

şilte olan tavan arasındaki odada kalıyorduk. Robert'ın çizimleri duvarlara yapıştırılmış, resimleri de rulolar halinde bir köşeye yığılmıştı. Benimse sadece ekoseli valizim vardı. Bu çiftin bize kalacak yer vermesinin az yük olmadığının farkındaydım; hem pek paramız yoktu, hem de ben sosyal anlamda garip biriydim. Akşamları Kennedylerin masasını paylaşabildiğimiz için şanslıydık. Paramızı biraraya getirdik, her senti kendi yerimizi tutmak için biriktiriyorduk. Brentano'da uzun saatler çalışıyordum, öğle yemeklerini de atlıyordum. İş yerinde Frances Finley adında bir arkadaşım oldu. Eksantrik ve ketum bir kişiliği vardı. Kötü durumumun farkındaydı; benim için çalışanların soyunma odasındaki masaya sefer tasları içinde ev yapımı çorbalar bırakırdı. Bu küçük jesti bana güç verdi ve aramızda uzun süreli bir dostluğun da temellerini attı.

Sonunda güvenli bir sığınak bulmuş olmanın sonucu olacak ki, çökmüş, bitkin düşmüş, duygusal olarak oldukça yıpranmıştım. Çocuğumu evlatlık verme yönündeki kararımı hiç sorgulamamış olmama rağmen, önce hayat verip sonra da çekip gitmenin hiç de kolay olmadığını anlamıştım. Bir süre hüzünlü ve dengesizdim. O kadar çok ağladım ki, Robert müşfik bir edayla bana Sulugöz demeye başladı.

Robert, görünürde bir nedeni olmayan bu melankolik halimi sonsuz bir sabırla karşıladı. Beni seven bir ailem vardı ve istesem eve dönebilirdim. Bunu anlayışla karşılarlardı ama başım eğik geri dönmek istemiyordum. Onların kendi mücadeleleri vardı, benim de artık güvenebileceğim bir yoldaşım... Robert'a yaşadıklarımın tümünü anlattım, zaten saklamama imkân yoktu. Kalçalarım o kadar dardı ki, çocuk doğurmak göbeğimin derisini kelimenin tam anlamıyla yarmıştı. İlk yakınlaşmamızda karnımı boydan boya saran kırmızı izler ortaya çıktı. Onun desteğiyle, yavaş yavaş derin suçluluk hissinden kurtulmaya başladım.

Yeteri kadar parayı sonunda biriktirince, Robert birlikte yaşayacağımız bir yer aramaya başladı. Pratt'ten yürüme mesafesinde, Myrtle el'in köşesini dönünce, üç şeritli bir sokakta üç katlı tuğla bir binada bir daire buldu. İkinci katın tamamı bizimdi, pencereler doğu-

ya ve batıya bakıyordu. Ancak içerdeki şartlar daha önce hiç karşılaşmadığım kadar kötüydü. Duvarlar kan lekeleri ve delice karalamalarla, fırının içi kullanılmış şıringalarla, buzdolabı ise küfle doluydu. Robert'ın ev sahibiyle yaptığı anlaşmaya göre depozito olarak iki kira yerine bir kira parası ödeyecek, fakat daireyi temizleyip boyayacaktık. Kira ayda seksen dolardı. 160 Hall Sokağı'na taşınmak için tam yüz altmış dolar ödedik. Bu simetriyi uğur saydık.

Eski ahırlardan bozma, üzerleri sarmaşıklarla kaplı alçak tuğladan depolarla dolu küçük bir sokağımız vardı. Küçük bir restorana, telefon kulübesine, Jake'in resim malzemeleri dükkânına ve St. James Place'e çok yakındı.

Dairemize çıkan merdiven dar ve karanlıktı ama dairenin kapısı güneş gören küçük bir mutfağa açılıyordu. Lavabonun üzerindeki pencerelerden büyük beyaz bir dut ağacı görünüyordu. Ön cepheye bakan yatak odasının tavanında geçen yüzyıla ait orijinal, alçıdan madalyon işlemeler vardı.

Robert burayı güzel bir eve dönüştüreceğine söz verdi ve sözünü tutarak çok çalıştı. İlk işi tortu tutmuş ocağı yıkayıp telle ovmak oldu. Yerleri cilaladı, pencereleri temizledi ve duvarlara badana yaptı.

Az sayıdaki eşyamız gelecekteki yatak odamızın ortasına yığılmıştı. Paltolarımızın üzerinde uyuduk. Çöplerin atıldığı geceler sokakları tarıyor ve her seferinde büyülü bir şekilde ihtiyacımız olanları buluyorduk; sokak lambasının altında atılmış bir şilte, küçük bir kitaplık, tamir edilebilir durumda lambalar, toprak kaplar, dökülen işli çerçeveler içinde Meryem ve İsa tasvirleri ile dünyamızın bana ait olan köşesi için lime lime bir İran halısı.

Şilteyi karbonatla ovdum. Robert lambaların kablolarını yenileyip kendi desenleriyle süslediği kâğıt gölgelikler ekledi. Elleri hünerliydi, o hâlâ annesi için takılar yapan küçük oğlan çocuğuydu. Birkaç gün boyunca üzerinde çalıştığı boncuklu perdeyi yatak odamızın girişine asmıştı. Önceleri bu perdeyi yadırgadım. Daha önce böyle bir şey görmemiştim ama o da çabucak çingene tarzımla kaynaştı.

Güney Jersey'e dönüp kitaplarımla giysilerimi aldım. Ben yok-

ken Robert tüm çizimlerini asmış, duvarları Kızılderili kumaşlarıyla kaplamıştı. Şöminenin rafını sanki kutsal bir sunakmışçasına dini semboller, mumlar ve Ölüler Günü'nden hediyelik eşyalarla süsledi. Son olarak da, yıpranmış sihirli halının üzerine küçük bir çalışma masası yerleştirip, bana özel bir çalışma alanı hazırladı.

Eşyalarımızı birleştirdik. Az sayıdaki plaklarım onunkilerle birlikte turuncu sandıkta dosyalandı. Kalın paltom onun koyun derisi yeleğinin yanına asılıydı.

Erkek kardeşim pikabımız için yeni bir iğne vermiş, annem de alüminyum folyoya sardığı köfteli sandviçlerinden göndermişti. Sandviçlerimizi yerken mutluluk içinde Tim Hardin dinledik; onun şarkıları bizim şarkılarımız oluyordu, genç aşkımızın bir ifadesi gibi. Annem ayrıca bir set nevresim takımı da göndermişti. Yumuşak ve tanıdıktılar, yıllarca kullanılmış olmanın parlaklığını taşıyorlardı. Bana annemi, onun güneşin altında dalgalanan ipteki çamaşırlara gururla bakışını anımsatıyorlardı.

En değerli eşyalarım kirli çamaşırlarla birarada duruyordu. Çalışma alanım el yazısı sayfalar, küflü klasikler, kırık oyuncaklar ve tılsımlardan oluşan bir karmaşaydı. Tüy kalemim, mürekkep hokkam ve defterlerimden oluşan keşişlere özgü bir yığın eşyamı düzene koyduğum uydurma çalışma masamın üzerine Rimbaud, Bob Dylan, Lotte Lenya, Piaf, Genet ve John Lennon resimlerimi yığdım.

New York'a geldiğimde birkaç renkli kalem ve bir yazı tahtası satın almıştım. Önüne açılmış oyun kartlarıyla masada fal bakan bir kız resmi çizmiştim. Robert'a gösterebileceğim tek çizimim oydu ve çok hoşuna gitti. İyi kalite kâğıt ve kalemlerle çalışmanın nasıl olacağını görmemi istedi ve malzemelerini benimle paylaştı. Konsantre bir şekilde yan yana saatlerce çalışırdık.

Fazla paramız yoktu ama mutluyduk. Robert yarı-zamanlı bir işte çalışıp dairemizin ihtiyaçlarını karşılıyordu. Ben de çamaşır yıkıyor ve son derece kısıtlı olan öğünlerimizi hazırlıyordum. Waverly'nin biraz dışında ara sıra gittiğimiz bir İtalyan fırını vardı. Bir gün önceden kalma güzel bir somun ekmek ya da yüz gramlık bayat kurabiyeleri yarı

fiyatına alırdık. Robert tatlıyı severdi, bu yüzden daha çok kurabiye almayı tercih ederdik. Bazen tezgâhtar kadın onaylamaz bir edayla kafasını sallayıp dostça mırıldanarak bize fazladan kurabiye verir, kahverengi kâğıt poşetimizi sarı ve kahverengi fırıldak şekilli kurabiyelerle doldururdu. Büyük ihtimalle, bunun akşam yemeğimiz olduğunu anlardı. Bazen menümüze hazır kahve ve karton süt de eklerdik. Robert çikolatalı süt severdi ama o daha pahalıydı. Her kuruşumuzu ince ince hesaplardık.

Çizimlerimiz vardı, bir de birbirimize sahiptik. Konsere ya da sinemaya gitmeye, yeni plaklar almaya paramız yoktu; elimizdekileri döne döne dinlerdik. *Madam Butterfly*'ı Eleanor Steber'den dinlerdik. *A Love Supreme. Between the Buttons.* Joan Baez ve *Blonde on Blonde*. Robert beni, Vanilla Fudge, Tim Buckley, Tim Hardin gibi en sevdiği müzisyenlerle ve birlikte şenlendirdiğimiz gecelerin arkafonunu oluşturan *History of Motown*'la tanıştırmıştı.

Bir pastırma yazı günü en sevdiğimiz giysilerimizi üzerimize geçirdik; ben beatnik sandaletlerimi ve yıpranmış şalımı, Robert ise boncuklu kolyesini ve koyun derisinden yeleğini... Batı 4. Sokak'a giden metroya bindik ve öğleden sonramızı Washington Meydanı'nda geçirdik. Termostaki kahveyi paylaşıp dalga dalga gelen turistleri, kafası güzel tipleri ve folk şarkıcılarını izledik. Heyecanlı devrimciler savaş karşıtı bildiriler dağıtıyordu. Satranç oyuncularının başına kalabalıklar toplamıştı. Tartışmalardan, bongo seslerinden ve köpek havlamalarından oluşan sabit bir uğultu içinde, herkes birarada var olabiliyordu.

Tüm bu faaliyetlerin kalbinde yer alan çeşmeye doğru yürürken, yaşlıca bir çift önümüzde durup alenen bizi incelemeye başladı. Robert ilgi çekmekten hoşlanıyordu, heyecanla elimi sıktı.

"Hadi, fotoğraflarını çek," dedi kadın, hayretler içindeki kocasına. "Sanatçılar galiba."

"Hadi canım," dedi, adam, omuz silkerek. "Bunlar çoluk çocuk."

İlk portre, Brooklyn

Yapraklar şarap ve altın rengine dönüyordu. Clinton Caddesi'ndeki taş evlerin eşikleri Cadılar Bayramı kabaklarıyla doluydu.

Geceleri yürüyüşe çıkardık. Bazen gökyüzünde Venüs'ü görürdük. O çobanların ve aşkın yıldızıydı. Robert ona bizim mavi yıldızımız derdi. Bunu unutmamam için imzasını atarken Robert'ın t'sini mavi renkli bir yıldıza dönüştürdü.

Onu tanımaya başlıyordum. Çalışmalarına ve bana karşı duyduğu sonsuz güvene rağmen geleceğimiz, nasıl hayatta kalacağımız ve para konuları onu sürekli endişelendirirdi. Böyle kaygılar için fazla genç olduğumuzu düşünüyordum. Sadece özgür olmak bana mutluluk veriyordu. Endişelerini yatıştırmak için elimden geleni yaptıysam da, pratik açıdan hayatımızdaki belirsizlikler, onu hayli rahatsız ediyordu.

Bilinçli ya da bilinçsiz, kendini arıyordu. Yeni bir dönüşüm sürecinin içindeydi. Askeri okul üniformasını üzerinden atmış, sonrasında bursuna, ticari geleceğine ve babasının onunla ilgili tüm beklentilerine arkasını dönmüştü. On yedi yaşındayken askeri gösteri ekibinin itibarı, pirinç düğmeleri, aşırı cilalı çizmeleri, kordonları ve şeritleri aklını başından alıyordu. Onu çeken şey üniformaydı, tıpkı bir papaz çırağı olarak kiliseye çeken şeyin süslü cübbeler oluşu gibi. Fakat kilise ya da ülkeye değil, sanata hizmet edecekti. Boynundaki boncukları, tulumu ve koyun derisi yeleği basit bir kostüm değil, özgürlüğünün dışavurumuydu.

İşten sonra şehir merkezinde buluşur, East Village'in kırmızı filtreli ışıkları altında, Fillmore East ve Electric Circus dolaylarında yürürdük; buraları, ilk kez birlikte yürüdüğümüz zaman dolaştığımız yerlerdi.

John Coltrane tarafından kutsanmış Birdland'in ya da eskiden Billie Holiday'in şarkı söylediği, Eric Dolphy ve Ornette Coleman'ın caz müziği başlattığı St. Mark's Place'deki Five Spot'ın hemen önünde sadece durmak bile, başlı başına heyecan vericiydi.

İçeri girmeye paramız yetmiyordu. Diğer günler sanat müzeleri-

ni geziyorduk. Sadece bir bilet için paramız olduğundan birimiz içeri girer, sergilere bakar ve diğerine rapor verirdi.

Yine böyle bir sefer, diğerlerine kıyasla daha yeni olan Yukarı Doğu Yakası'ndaki Whitney Müzesi'ne gittik. Benim sıramdı, o yanımda olmadığı için gönülsüzce içeri girdim. Serginin içeriğini artık hatırlamasam da, müzenin kendine has ikizkenar yamuk biçimindeki penceresinden dışarı bakıp sokağın karşısında, bir parkmetreye yaslanmış sigarasını tüttüren Robert'ı gördüğümü anımsıyorum.

Beni bekledi ve metroya doğru yürürken "Bir gün içeri birlikte gireceğiz ve sergi de bize ait olacak" dedi.

Birkaç akşam sonra Robert sürpriz yaptı ve beni ilk kez sinemaya götürdü. İş yerinde birileri ona Richard Lester'ın yönettiği *How I Won the War* (Savaşı Nasıl Kazandım) filmi için iki bilet vermişti. John Lennon, Gripweed adlı bir askeri oynuyordu; önemli bir roldü. John Lennon'u görmek beni heyecanlandırmıştı ama Robert başını omzuma koyup, film boyunca uyudu.

Robert'ın filmlere ilgisi yoktu. En sevdiği film *Splendor in the Grass* (Aşk Bahçesi) idi. O yıl izlediğimiz yegâne diğer filmse *Bonnie ve Clyde*'dı. Robert filmin afişindeki sloganı beğenmişti: "Onlar genç. Onlar âşık. Onlar banka soyuyor." Bu filmi izlerken uyuyakalmadı. Hatta ağladı. Eve geldiğimizde olağandışı derecede sessizdi ve sanki içindeki tüm duyguları hiç konuşmadan aktarmak istercesine bana baktı. O filmde bize dair bir şeyler görmüş gibiydi ama emin değildim. Robert'ın, içinde benim henüz bilmediğim koskoca bir evren taşıdığını düşündüm.

Kasımın dördünde Robert yirmi bir yaşına bastı. Ona 42. Sokak'taki bir rehinci dükkânında bulduğum, kocaman gümüş bir künye hediye ettim. Üzerine *Robert Patti mavi yıldız* sözlerini yazdırdım. Kaderimizin mavi yıldızı.

Sanat kitaplarımıza bakarak sakin bir gece geçirdik. Benim koleksiyonumda Dubuffet, de Kooning, Diego Rivera, bir Pollock

monografisi ve az sayıda *Art International* dergisi vardı. Robert'ınsa Brentano'dan aldığı büyük resimli kitapları vardı; Michelangelo, Sürrealizm, Tantrik ve erotik sanat üzerine kitaplar. Bunlara bir dolardan daha ucuza aldığımız kullanılmış John Graham, Gorky, Cornell ve Kitaj kataloglarını da ekledik.

En çok değer verdiğimiz kitaplarımız William Blake üzerine olanlardı. Çok güzel bir *Songs of Innocence and of Experience* (Masumiyet ve Tecrübe Şarkıları) tıpkıbasımım vardı; sık sık uyumadan önce Robert'a oradan okurdum. Bende ayrıca Blake'in seçme yazılarının şık bir baskısı, Robert'ta da *Milton*'ın Trianon Press nüshası vardı. Blake'in genç yaşta ölen kardeşi Robert'ın ayağında bir yıldızla resmedilmiş tasvirine hayranlıkla bakardık. Blake'in gül tonları ve yosun yeşili gibi sanki ışık yayan renklerden oluşan paletini kendimize mal ettik.

Robert, Kasım sonlarına doğru bir akşam eve hayli sarsılmış bir halde geldi. Brentano'da birkaç gravür satılıyordu. Aralarında orijinali *America: A Prophecy*'den alınmış Blake imzalı bir baskı da vardı. Robert baskıyı dosyasından çekip pantolonunun bacağına sokmuştu. O hırsızlık yapacak bir tip değildi; sinir sistemi buna izin vermezdi. Bunu Blake'e olan ortak sevgimizden doğan dürtüyle yapmıştı. Fakat günün sonuna doğru cesaretini kaybetmiş, yakasına yapışacaklarını sanarak tuvalete saklanmış, baskıyı pantolonundan çıkarıp paramparça ettikten sonra da tuvalete atarak sifonu çekmişti.

Yaptığını anlatırken ellerinin titrediğini fark ettim. Dışarıda yağmur vardı, kalın buklelerinden su damlıyordu. Üzerindeki beyaz tişörtü tenine yapışmıştı. *Hırsızın Günlüğü*'nü yazan Jean Genet gibi Robert da kötü bir hırsızdı. Genet de, çok nadir Proust ciltleri ile ipek kumaş çalarken yakalanmış ve hapse atılmıştı. Estetik hırsızları. Blake'in eserinin parçaları New York kanalizasyonlarına doğru yollanırken Robert'ın duyumsadığı korku ve zafer hissini hayal ettim.

Başımızı eğip birbirine dolanmış ellerimize baktık. Derin bir nefes alıp suç ortaklığımızı kabul ettik. Ama suçumuz hırsızlık değil, bir sanat eserinin imhasıydı.

"En azından onu asla ele geçiremeyecekler" dedi.

"Kimler?" diye sordum.

"Bizim dışımızda kimse" diye cevap verdi.

Robert işten çıkarıldı. İşsiz günlerini yaşam alanımızda değişiklikler yaparak geçirdi. Mutfağı boyadığında o kadar mutlu oldum ki, özel bir akşam yemeği hazırladım. Ançüez ve kuru üzümlü kuskus pişirdim ve marul çorbası yaptım. Kendi özel tarifim olan bu çorba, marul yapraklarıyla çeşnilenmiş tavuk bulyonla yapılan bir lezzetti.

Ancak Robert'tan kısa bir süre sonra ben de işten çıkarıldım. Çok pahalı bir Buda heykeli satın alan Çinli bir müşteriden, ödemesi gereken vergiyi almamıştım.

"Neden vergisini ödeyeyim ki?" dedi. "Ben Amerikalı değilim."

Buna verilecek cevabım olmadığı için vergiyi düştüm. Kararım işime mal oldu, ancak ayrıldığıma üzülmemiştim. Orasıyla ilgili en iyi şey, İran kolyesi ve sözünü tutup onu başka bir kıza vermeyen Robert'la tanışmamdı. Çok kıymet verdiğimiz bu kolyeyi Hall Sokağı'ndaki ilk gecemizde Robert, siyah saten kurdeleyle bağlı mor bir kağıda sarılı halde bana verdi.

★

Kolye yıllar boyu aramızda gitti geldi. Kimin daha çok ihtiyacı varsa onun oluyordu. Paylaştığımız bu adalet duygusu, aramızda oynanan küçük oyunlarda da kendini gösteriyordu. En uzun dayanan oyun Bir Gün-İki Gün isimli olanıydı. Oyunun kuralı içimizden birinin koruyucu görevini üstlenmesiydi. Eğer Robert uyuşturucu alırsa ben orada ve ayık olmalıydım. Eğer ben alırsam o ayakta kalacaktı. Birimiz hasta olursa diğeri iyi olacaktı. Önemli olan ikimizin de aynı gün elden ayaktan düşmemesiydi.

Başlarda bocalayan ben oldum, Robert ise cesaret verici sözlerle beni kucaklayarak kafamı dağıtır ve kendimi işime vermemi sağlardı. Ayrıca güçlü olmama ihtiyaç duyarsa onu yarı yolda bırakmayacağımı da bilirdi.

Robert FAO Shwarz'ta vitrin düzenleyicisi olarak tam zamanlı bir işe girdi. Bayram tatilleri için fazladan personel alıyorlardı; ben de kasa görevlisi olarak geçici bir iş kaptım. Noel zamanıydı ama bu meşhur oyuncakçı dükkânında sahne arkasında çalışanlar için ortam pek de büyülü değildi. Ücret çok düşük, çalışma saatleri çok uzun, atmosfer son derece can sıkıcıydı. Çalışanların birlikte sohbet etmesi veya kahve molalarını paylaşması yasaktı. Samandan bir platformun üzerindeki İsa'nın Doğumu sahnesinin yanında birkaç kaçamak dakika bulabilmiştik. Çöpe atılanlar arasında küçük bir Kutsal Doğum kuzusu bulmuştum. Robert onu bir yerde kullanacağına söz verdi.

Robert, Joseph Cornell kutularını çok severdi; hurdalar, ıvır zıvır, kâğıttan dantel işleri, renkli şeritler, inciler ve tespih tanelerinden onun gibi görsel şiirler yaratırdı. Geç saatlere kadar diker, keser, yapıştırır ve guaş boyayla rötuşlar yapardı. Uyandığımda benim için yaptığı kutu bitmiş olurdu; sevgiliye bir hediye gibi... Robert küçük kuzu için tahtadan bir yemlik yapmıştı. Önce beyaza boyadı, sonra üzerine kan kırmızı bir kalp yaptı ve birlikte üzerini sarmaşıklar gibi saran kutsal rakamlar çizdik. Spiritüel anlamda güzeldi; Noel ağacımız oldu. Birbirimiz için aldığımız hediyeleri altına yerleştirdik.

Noel arifesinde geç saatlere kadar çalıştık, daha sonra Port Authority'den Güney Jersey'e giden bir otobüse bindik. Robert ailemle tanışacağı için çok gergindi çünkü o kendi ailesinden çok uzaklaşmıştı. Babam bizi otobüs durağından aldı. Robert erkek kardeşime çizimlerinden birini verdi; çiçeğin üzerinden havalanan bir kuş. En küçük kardeşim Kimberly için de el yapımı kartlar ve kitaplar getirmiştik.

Robert sinirlerini yatıştırmak için asit çakmaya karar verdi. Kendi adıma, ailemin yanında uyuşturucu kullanmayı hayal bile edemezdim ama bu Robert için doğal bir şeydi. Ailem onu çok sevdi, durmadan gülümsemesi dışında bir gariplik olduğunu fark etmediler. Akşamın devamında Robert annemin çoğu ineklerden oluşan biblo koleksiyonunu inceliyordu. Özellikle mor bir inek şeklinde kapağı olan mermer

süsü verilmiş şeker kavanozuna bayılmıştı. Büyük olasılıkla LSD etkisinde olmasından dolayı gözlerini kavanozdan alamıyordu.

Noel akşamı vedalaştık ve annem Robert'ın eline bir alışveriş torbası tutuşturdu; içinde benim için sanat kitapları ve biyografiler vardı. "Senin için de bir şey var" diyerek Robert'a göz kırptı. Port Authority'ye dönen otobüse bindiğimizde Robert torbanın içine göz attı ve ekoseli bir mutfak havlusuna sarılı halde mor inekli şeker kavanozunu buldu. Onu çok sevmişti, öyle ki yıllar sonra öldüğünde bu parça onun en kıymetli İtalyan vazolarının arasında bulundu.

Yirmi birinci doğum günüm için Robert bana bir tef yaptı. Keçi derisinin üzerine astrolojik işaretler işlemiş ve kasnağına renkli kurdeleler bağlamıştı. Tim Buckley'den "Phantasmagoria in Two" isimli parçayı koyup diz çöktü ve bana tarot üzerine siyah ipek kumaşa sardığı küçük bir kitap verdi. İçine birkaç satır şiir de yazmıştı; birimizi çingene diğerini soytarı, birimizi sessizliği yaratan, diğerini de o sessizliği dikkatle dinleyen olarak betimlemişti. Hayatlarımızın gürültülü girdabı içinde bu rolleri çok kereler değişecektik.

Sonraki akşam baş başa geçirdiğimiz ilk yılbaşı gecesiydi. Birbirimize yeni sözler verdik. Robert öğrenci bursuna başvurup Pratt'a geri dönecek, ama babasının istediği gibi grafik sanat bölümünde okumayacak, tüm enerjisini sanatına adayacaktı. Bana bir not yazmıştı; birlikte sanat yapacağımızı ve bunun için kimseye ihtiyacımız olmadığını söylüyordu.

Bana gelince, maddi ihtiyaçlarının bir kısmını karşılamak için ona yardım edeceğime içimden söz verdim. Tatillerden sonra oyuncakçıdaki işimden istifa ederek kısa bir süre işsiz kaldım. Bu adım bizi hedefimizden biraz saptırmıştı fakat kasiyerliğe devam ederek kendimi sınırlamayı kabul edemezdim. Beni tatmin edecek daha iyi maaşı olan bir iş bulmaya kararlıydım ve şansım yaver gitmiş, 59. Sokak'taki Argosy Kitabevi'nde işe girmiştim. Eski ve nadir kitaplar, baskılar ve haritalar alıp satıyorlardı. Satıcı kız arandığına dair bir ilan bulunmamasına rağmen işin başındaki yaşlı adam hevesimden etkilenmiş

olacak ki yardımcı tamirci olarak beni işe aldı. On sekizinci asra ait Kutsal Kitaplar, keten şeritler, arşiv bandı, yapıştırıcı, balmumu ve bir dikiş makinesiyle tıka basa dolu kocaman koyu renk masama oturur, kendimi tam anlamıyla kaybederdim. Ancak bu bir işi kotarmaya yatkın olmadığım ortaya çıkınca, istemeyerek da olsa beni işten çıkarmak zorunda kaldı.

Üzgün bir şekilde eve döndüm. Zorlu bir kış olacaktı. Robert FAO Schwartz'ta tam zamanlı çalışmaktan bunalmıştı. Vitrin düzenleme işi hayal gücünü tetikliyor ve değişik vitrin kurulumları için eskizler çiziyordu. Ancak giderek daha az yaratmaya başladı. Bir günlük bayat ekmek ve konserve etle yaşamaya başladık. Ne bir yere gidecek paramız, ne de bir televizyonumuz, telefonumuz ya da radyomuz vardı. Fakat pikabımız vardı; seçtiğimiz parçayı uyuyana kadar döne döne çalardık.

★

Yeni bir işe ihtiyacım vardı. Arkadaşım Janet Hamill Scribner Kitabevi'nde işe girmişti; aynı üniversitede yaptığı gibi, güzel talihini paylaşıp bana bir kez daha yardımcı olmanın yolunu buldu. Üstleriyle konuştu, onlar da bana bir iş verdi. Hemingway, Fitzgerald gibi yazarların ve onların efsanevî editörü yüce Maxwell Perkins'in evi olan prestijli bir yayınevinin perakende satış dükkânında çalışmak, rüya gibi bir işti. Rothschildların kitaplarını aldığı, merdivenlerde Maxfield Parrish'in resimlerinin asılı olduğu bir yerdi.

Scribner 5. Cadde'de son derece güzel tarihi bir binadaydı. Beaux Arts stilindeki camlı dış cephesi 1913'te Ernest Flagg tarafından tasarlanmıştı. Demir ve camın cömertçe kullanıldığı bu dış cephenin ardında ve gökyüzüne açılan pencereleri ile kubbeli bir tavanın altında, iki buçuk katlı büyük bir alan vardı. Her gün uyanıp görev bilinciyle giyinir, Rockefeller Merkezi'ne kadar üç metro değiştirirdim. Scribner için üniformam Anna Karina'nın *Bande à part* (Çete) filminden alıntıydı: koyu renk bir süveter, ekose etek, siyah külotlu çoraplar ve

Hall Sokağı, Brooklyn, 1968

düz pabuçlar. Görev yerim, nazik ve yardımsever bir kişi olan Faith Cross tarafından idare edilen resepsiyondu.

Böylesi tarihi bir kitapçıda çalışma fırsatını yakaladığım için kendimi şanslı hissediyordum. Hem maaşım daha yüksekti, hem de dert ortağım Janet oradaydı. Nadiren sıkılırdım, sıkıldığımda da Scribner kırtasiyesi üzerine bir şeyler yazıyordum; tıpkı *Sırça Hayvan Koleksiyonu*'ndaki Tom'un karton kutuların içine şiirler karalaması gibi...

Robert'ın kederli hali giderek kötüleşiyordu. Uzun saatler çalışıyordu. Maaşı da Brentano'daki yarı zamanlı işinden daha düşüktü. Eve geldiğinde bitkin ve moralsiz olduğundan, bir süreliğine yaratmayı bıraktı.

Ona ayrılmasını söyledim. Ne iş, ne de aldığı düşük maaş bunlara değerdi. Geceler süren tartışmalardan sonra gönülsüzce de olsa teklifimi kabul etti. Karşılığında hevesle ve gayretle kendini işine verdi; ben Scribner'dayken başardıklarını göstermek için sabırsızlanırdı. Evin ekmeğini kazanma görevini üstlendiğim için pişman değildim. Benim mizacım daha sebatkârdı. Geceleri yaratıcılığımı kullanmaya devam ediyor, Robert'ın ödün vermeden sanatı için çalışabilmesine olanak tanıdığım için kendimle gurur duyuyordum.

Geceleri karları yara yara eve yürür, onu dairemizde ellerimi ısıtmak için beni beklerken bulurdum. Hep hareket halinde gibiydi. Ocağın üzerinde su kaynatıyor, çizmelerimi çözüyor, paltomu asıyor, bir gözü de üzerinde çalıştığı çizimde oluyordu. Bir şey fark ederse bir an için dururdu. Çoğu zaman çizeceği şey zihninde tamamen şekillenmiş olurdu. Robert doğaçlama yapacak biri değildi. Onunki daha ziyade, gözünün önünde bir an belirip kaybolan bir görüntüyü hayata geçirmekti.

Gün boyu sessizlik içinde kalan Robert, kitapçının ilginç müşterileriyle ilgili hikâyelerimi duymaya hevesli oluyordu; kocaman tenis ayakkabılarıyla Edward Gorey, yeşil ipek bir eşarpla sarılı Spencer Tracy şapkası giyen Katharine Hepburn ya da uzun siyah paltolarıyla Rothschildlar. Sonra yere oturup makarna yerken yeni çalışmasına bakardık. Robert'ın çizimleri çok ilgimi çekerdi, çünkü her ne kadar

farklı yönlere gidiyor gibi olsak da, görsel dağarcığı benim şiirsel kelimelerime fazlasıyla yakındı. Robert hep, "Hiçbir şey sen görmeden tamamlanmış sayılmaz" derdi.

Birlikte geçirdiğimiz ilk kış zorluydu. Scribner'daki iyi maaşıma rağmen cebimizde çok az para vardı. Sık sık buz gibi havada, Yunan lokantası ile Jake'in resim malzemeleri dükkânının görüş mesafesinde durur, son birkaç dolarımızı kızarmış peynirli sandviçlere mi yoksa resim malzemelerine mi harcayacağımızı tartışırdık. Bazen neye daha fazla açlık duyduğunu ayırt edemeyen Robert gergin bir şekilde lokantaya bakarken, içimdeki Genet ruhu ortaya çıkar, çok ihtiyacımız olan kalem açacakları ve renkli kalemleri cebe atardım. Sanatçıların yaşamı ve fedakârlıklarına ilişkin romantik bir görüşüm vardı. Bir yerde Lee Karshner'ın Jackson Pollock için resim malzemeleri çaldığını okumuştum. Doğru olup olmadığını bilmiyorum ama bana ilham vermişti. Robert bize bakamadığı için hayıflanıp duruyordu. Ona endişelenmemesini ve asıl ödülün insanın kendisini gerçek sanata adaması olduğunu söyledim.

Gece olduğunda yıpranmış pikabımızda en sevdiğimiz parçaları çalardık. Bazen "Gecenin Plağı" adını verdiğimiz bir oyun oynardık. Seçilen albümün kapağı şöminenin üzerinde açık biçimde sergilenirdi. Plağı döne döne çalardık ve müzik, akşamın kaderini tayin ederdi.

Sonumuzun ne olacağını bilmeden çalışmak beni rahatsız etmiyordu. Zaten bir öğrenciden farkım yoktu. Robert'sa utangaç, sessiz, çevresine ayak uyduramıyor gibi görünmesine rağmen, aslında çok hırslıydı. Duchamp ve Warhol'u kendine örnek almıştı. Yüksek sanat ve yüksek sosyete; her ikisine de çok özeniyordu. *Şahane Macera* ile Faust'un garip bir bileşimi gibiydik.

Birlikte resim yaptığımız zaman paylaştığımız mutluluğu bir başkasının anlaması çok zordu. Saatlerce kendimizi kaybedebiliyorduk. Robert'ın uzun süre konsantrasyonunu koruyabiliyor oluşundan etkileniyordum; yan yana çalışırken onu örnek alırdım. Ara verdiğimizde su kaynatıp Neskafé yapardım.

İyi bir çalışmadan sonra Myrtle Caddesi'nde yürüyüşe çıkar, kendimizi şımartmak için Robert'ın çok sevdiği siyah çikolata kaplı yumuşak şekerlemelerin peşine düşerdik.

Zamanımızın çoğunu birlikte geçirmemize rağmen yalıtılmış bir hayat değildi bizimkisi. Arkadaşlarımız sık sık ziyarete gelirdi. Harvey Parks ve Louis Delsarte ressamdı, bazen yere oturup yanı başımızda çalışırlardı. Louis ikimizin de portresini yapardı. Robert'ı boynunda kolyesiyle, beni de gözlerim kapalı olarak resmederdi. Ed Hansen bilgeliğini ve kolajlarını bizimle paylaşır, Janet Hamill ise şiirlerini okurdu. Ben de çizimlerimi gösterip, Varolmayan Ülke'nin kayıp çocuklarını oyalayan Wendy gibi, çizimlerimle ilgili öyküler anlatırdım. Sanat okulunun özgür düşünceli ortamının yanı başında olmamıza rağmen, bir avuç tutunamayandık. Sık sık "kaybedenler kulübü" diyerek kendimizle dalga geçerdik.

Özel gecelerde Harvey, Louis ve Robert bir sarma esrar paylaşıp el davulları çalarlardı. Robert'ın kendi bongoları vardı. Robert'ın gerçekten okuyup bitirdiği az sayıda kitaptan biri olan Timothy Leary'nin *Psychedelic Prayers*'ından alıntılar yaparak eğlenirlerdi. Ara sıra onlara iskambil falı bakar, Papus'un[7] yorumlarıyla kendiminkileri karıştırıp kartlardan anlamlar çıkarırdım. Böylesi acayip, böylesi sevgi dolu geceleri Güney Jersey'de hiç yaşamadım.

O dönemde yaşamıma yeni bir dost girdi. Robert beni grafik bölümünden arkadaşı Judy Linn'le tanıştırdı; birbirimize hemen ısındık. Judy çok yakınımızda, Myrtle Caddesi'nde çamaşırlarımızı yıkadığım çamaşırhanenin hemen üstünde oturuyordu. Güzel ve zeki bir kızdı, farklı bir espri anlayışı vardı; tıpkı genç bir Ida Lupino'ydu.[8] Sonunda fotoğrafçılığı seçti, karanlık oda tekniklerini geliştirmek için yıllar boyu çalıştı. Bir süre sonra fotoğraflarına konu malzemesi oldum; Robert'la en eski fotoğraflarımızdan bazılarını o çekti.

[7] Ç.N: 19.yy sonları 20.yy başında yaşamış, gerçek adı Gerard Encausse olan Fransız okültist, falcı, hekim ve hipnotist.

[8] Ç.N: 1918-1995 yılları arasında yaşamış Amerikalı sinemacı.

Sevgililer Günü'nde Robert bana ametist bir taş hediye etti. Açık mor renginde, neredeyse yarım greyfurt büyüklüğündeydi. Taşı suya batırdı, parıldıyan kristalleri izledik. Çocukken jeolog olduğumu hayal ederdim. Belimde çekiçle, nasıl saatlerce kaya örnekleri aradığımı anlattım Robert'a. "Hayır, Patti, hayır" deyip güldü.

Benim Robert'a hediyem ise ortasına haç işlenmiş fildişinden bir kalpti. Bu kalp, her nasıl olduysa nadiren anlattığı çocukluk hikâyelerinden birini benimle paylaşmasına vesile oldu. Diğer papaz yamağı çocuklarla birlikte nasıl rahiplerin dolaplarını karıştırıp kutsal şarap içtiklerini anlattı. Onu ilgilendiren şarap değildi; yasak bir şey yaptığında midesinde hissettiği o garip duygunun peşindeydi.

Robert Mart başında yeni açılan konser salonu Fillmore East'te yer gösterici olarak geçici bir iş buldu. Portakal rengi bir tulumla görev başındaydı. Tim Buckley'i görmek için can atıyordu. Fakat bir başkası onu daha çok heyecanlandırmıştı: "Çok ünlü olacak birini gördüm" dedi eve geldiğinde. Bahsettiği kişi Janis Joplin'di.

Konserlere gidecek paramız yoktu ancak Robert, Fillmore'dan ayrılmadan önce Doors konserine girmemi sağladı. Janet'la ilk albümlerini adeta yutmuştuk; onları Janet'sız izlediğim için neredeyse kendimi suçlu hissediyordum. Fakat Jim Morrison'ı izlerken garip bir tepki verdim. Etrafımdaki herkes transa girmiş gibiyken, ben soğuk bir süper-farkındalık içinde onun her hareketini izliyordum. Bu hissi konserin kendisinden çok daha net hatırlıyorum. Jim Morrison'ı izlerken, ben de bunu yapabilirim duygusuna kapıldım. Neden böyle düşündüğümü bilmiyorum. Böyle bir şeyin olabileceğini aklıma getirecek bir deneyimim yoktu; ancak o özgüveni içimde hissettim. Ona karşı kendimi yakın hissetmekle beraber hor da görüyordum. Bir yandan tedirginliğini algılıyor; diğer yandan olağanüstü özgüvenini hissedebiliyordum. Adeta bir Batı Yakası Aziz Sebastian'ı[9] gibi etrafına güzellik, kendinden nefret ve mistik acıdan oluşan bir duygu karmaşası yayıyordu. Doors konserinin nasıl geç-

[9] Ç.N: MS 288'de Romalılar tarafından şehit edilen bir aziz. Rönesans ve modern sanat eserlerinde acı çekmenin ve kahramanlığın kişileşmiş bir simgesi olarak resmedilir.

tiğini soranlara harikaydı dedim. Aslında verdiğim tepkiden dolayı biraz utanıyordum.

James Joyce'un *Poems a Penny Each*'de kaleme aldığı bir dize kafama takılmıştı: *Ben ilerledikçe benimle dalga geçen işaretler*. Doors konserinden birkaç hafta sonra dize yine aklıma gelince, Ed Hansen'a bu konudan söz ettim. Ed'i hep sevmişimdir. Ufak tefek olmasına rağmen sağlam yapılıydı; kahverengi paltosu, açık kumral saçları, oyuncu gözleri ve geniş ağzıyla, bana ressam Soutine'i anımsatıyordu. Bir vahşi çocuk çetesi tarafından DeKalb Caddesi'nde göğsünden vurulmuştu; ancak bu olaya rağmen çocuksu yanını korumuştu.

Joyce alıntısıyla ilgili yorumda bulunmasa da bir gece bana bir Byrds plağı getirdi. "Bu şarkı senin için çok önemli olacak" dedi ve iğneyi yerleştirip "So You Want to Be a Rock 'N' Roll Star" (Demek Rock 'N' Roll Yıldızı Olmak İstiyorsun) adlı parçayı çaldı. Şarkıdaki bir şey beni heyecanlandırmış ve korkutmuştu; fakat Ed'in neyi amaçladığını anlayamamıştım.

1968 yılının bir kış gecesi kapımız çalındı. Ed'in başı dertteydi. Robert'la onu bulmak üzere dışarı çıktık. Siyah oyuncak kuzumu da yanıma aldım; bu Robert'ın bana, "siyah kuzu oğlandan siyah kuzu kıza" hediyesiydi. Ed de bir nevi siyah kuzuydu; içimi rahatlatacak bir tılsım olarak onu da yanıma aldım.

Ed bir vincin tepesine tünemişti ve aşağı inmiyordu. Hava soğuktu, Robert onunla konuşurken ben de vince tırmanıp kuzuyu ona doğru uzattım. Titriyordu. Biz asi gençlerdik, o da bizim zavallı Sal Mineo'muzdu. Brooklyn'deki Griffith Park[10]...

Ed peşimden aşağı indi, Robert da onu evine bıraktı.

"Kuzu için endişelenme" dedi geri döndüğünde. "Sana başka bir tane bulurum."

[10] Ç.N: *Rebel Without a Cause* 1955 yılı yapımı bir James Dean filmidir. Sal Mineo da bu filmin başrol oyuncularından biridir. Ayrıca filmin önemli bazı sahneleri Griffith Park'ta geçer.

Ed'le bağlantımızı yitirdik fakat on yıl sonra, beklenmedik bir biçimde yine benimleydi. Elektro gitarımla mikrofona yaklaşıp şarkının girişi olan "So you want to be a rock 'n' roll star" dizesini söylediğimde, onun sözleri aklıma geldi. Küçük kehanetler.

Günler olurdu, yağmurlu, gri günler; Brooklyn sokaklarının birer fotoğraf karesi gibi göründüğü, her pencerenin bir Leica lensine dönüşüp grenli, durağan anlar yakaladığı günler. Renkli kalemlerimizi ve kâğıtlarımızı toplar, gecenin vahşi çocukları gibi yorulana kadar çizer, sonra da yatardık. Birbirimizin kollarında uzanır, hâlâ biraz heyecanlı ama mutlu, nefes nefese paylaştığımız öpücüklerle uykuya dalardık.

Tanıştığım delikanlı utangaç ve kendini ifade edemeyen bir çocuktu. Yönlendirilmeyi, elinden tutulup tamamen başka bir dünyaya çekilmeyi severdi. Hem erkeksi ve koruyucu, hem de kadınsı ve edilgen yönleri vardı. Giyim ve davranışlarında titiz olmasına rağmen çalışmalarında korkutucu biçimde düzensiz olmayı başarabilen biriydi. Özgürlük, mutluluk ve bağımsızlık arayışında olsa da, iç dünyasında yalnızlık ve tehlike hüküm sürerdi.

Bazen uyandığımda onu adak mumlarının loş ışığında çalışırken bulurdum. Son dokunuşları yaparken çizimini evirir çevirir, her açıdan incelerdi. Endişeli ve meşgul görünürdü, kafasını kaldırdığında onu izlediğimi görüp gülümserdi. O gülümseme o an hissettiği ya da yaşadığı her şeyi kırıp geçerdi; hatta sonrasında ölüm döşeğinde acılar içindeyken de, bu böyle olmuştu.

Büyü ve din arasındaki savaşta kazanan taraf hep büyü müdür? Belki de rahiple büyücü bir zamanlar aynı kişiydi; fakat rahip, Tanrı'nın huzurunda tevazuyu öğrenince büyüyü bırakıp duaya sarıldı.

Robert empati kuralına güveniyordu. Böylece iradesini bir nesnenin ya da bir sanat eserinin gözünden görür hale getirebilir, bu sayede de dış dünyayı etkisi altına alabilirdi. Yaptığı çizimlerin hatalarını af-

fettirdiğini düşünmüyordu. Onun peşinde olduğu şey affedilmek değildi. O başkalarının göremediklerini görmenin, kendi hayal gücünün yansımasının peşindeydi.

Yaratım sürecini angarya buluyordu, çünkü eseri çabucak ortaya çıkıyordu. Kendini heykeltıraşlığa yakın hissetse de, modasının geçtiğini düşünüyordu. Yine de çekiç ve keskiyle kendini yormadan insan formuyla çalışmanın nasıl bir şey olduğunu anlamak için Michelangelo'nun *Köleler*'ini saatlerce inceliyordu.

Bizi Tantrik bir Cennet Bahçesi'nde resmeden bir animasyon fikriyle ilgili eskizler çizdi. Zihnindeki geometrik bahçeyi yeşertmek için çıplak resimlerimize ihtiyacı vardı. Çıplak fotoğraflarımızı çekmek için sınıf arkadaşı Lloyd Ziff'ten yardım istedi; fakat ben bu durumdan hoşnut değildim. Poz vermek istemiyordum, karnımdaki yara izlerinden hâlâ rahatsızdım.

Görüntüler çok kabaydı ve Robert'ın öngördüğü gibi olmamıştı. Eski 35mm'lik bir kameram vardı, fotoğrafları onun çekmesini önerdim ama filmleri yıkayıp basacak sabır onda yoktu. Başka kaynaklardan fotoğraf görselleri kullanmayı tercih etti; bence kendisi çekseydi de aynı sonuçları elde ederdi. "Keşke her şeyi bir anda kâğıda yansıtabilsem" diyordu. "Bir işin daha yarısına gelmeden, aklıma başka bir şey gelmiş oluyor." Bahçe projesi terkedildi.

Robert'ın ilk çalışmalarının LSD deneyimlerinden esinlendiği açıktı. Eserlerinde, Sürrealistlerin modası geçmiş cazibesi ve Tantrik sanatın geometrik saflığı vardı. Zaman içinde çalışmaları Katolik temalara; kuzuya, Bakire'ye ve İsa'ya yöneldi.

Kızılderili kumaşlarımızı duvardan indirip eski çarşaflarımızı siyaha ve mora boyadı. Onları duvara zımbaladı, üzerlerine haçlar ve dini resimler astı. Azizlerin çerçeveli portrelerini çöp yığınları arasından, ya da Hristiyan yardım mağazalarından kolaylıkla bulabiliyordu. Robert portrelerin üzerlerindeki taş baskıyı siler, ya onları elle boyar ya da daha büyük bir çizim, kolaj veya üç boyutlu esere dönüştürürdü.

Ancak Robert, Katolik yularından kurtulmak isterken ruhani boyutun başka bir yüzüne daldı ve Işık Meleği'nin etkisine girdi. Düş-

müş melek Lucifer'ın görüntüsü, kolajlarında ve vernikli kutularında kullandığı azizleri adeta bir güneş tutulması gibi gölgede bıraktı. Küçük bir tahta kutunun üzerine İsa'nın yüzünü koymuştu, içerde beyaz küçük bir gülle birlikte Ana ve Oğul vardı, fakat iç kapakta dışarı sarkmış diliyle Şeytan'ı bulmak beni oldukça şaşırtmıştı.

Eve döndüğümde onu, ikinci el kıyafet satan bir dükkândan aldığı kahverengi bir Cizvit keşişi cübbesinin içinde, simya ve büyü kitaplarına dalmış halde bulmaya başladım. Benden okült konulara kayan kitaplar istemeye başladı. İlk başlarda kitapları okumak için değil, içlerindeki pentagramları ya da şeytani imgeleri değiştirip formlarını bozarak kullanmak için istiyordu. İçinde kötülük yoktu, ancak karanlık unsurları çalışmalarına soktukça sessizleşti.

Görsel büyüler yaratmaya başladı; madem bu şekilde cin çağırmak mümkündü, o zaman belki Şeytan'ı da çağırabilirdi. Şeytan'ın en saf varlığına ulaşabileceği bir anlaşma yapabilirse, kendisine nasıl yakın olduğunu görebilir, Şeytan da ona ün ve servet bağışlayabilirdi. Büyüklük veya sanat yeteneği talep etmiyordu; bunlara zaten sahip olduğunu düşünüyordu.

"Sen kestirme yollar arıyorsun" dedim.

"Neden uzun yoldan gideyim ki" diye cevap verdi.

Bazen işte öğle yemeği arasında genç Aziz Stanislaus'u ziyaret etmek için St. Patrick'e giderdim. En az hayattakiler kadar sevdiğim ölmüş ruhlar için dua ederdim; Rimbaud, Seura, Camille Claudel ve Jules Laforgue'un metresi... Bir de bizim için dua ederdim.

Robert'ın duaları dilek gibi olurdu. Gizli bilgilere ulaşma hırsı vardı onda. İkimiz de Robert'ın ruhu için dua ediyorduk; o satmak, bense kurtarmak için...

Sonraları kilisenin kendisini Tanrı'ya, LSD'nin ise evrene ulaştırdığını söyleyecekti. Ayrıca sanatın onu şeytana yönlendirdiğini, seksinse onu şeytanın yanında tuttuğunu söyledi.

Bazı belirti ve işaretler kabul edilemeyecek kadar acı vericiydi. Bir gece Hall Sokağı'ndaki evimizde Robert uyurken yatak odamızın kapısında duruyordum; onu bir işkence sehpasına gerilmiş halde gör-

düm, beyaz gömleği parçalanırken gözlerimin önünde toza dönüşüyordu. Uyandı ve içinde bulunduğum dehşeti hissetti. "Ne gördün?" diye bağırdı.

"Hiçbir şey" diye cevap verdim arkamı dönerek, gördüğümü kendime bile itiraf edememiştim. Ne var ki bir gün küllerini elimde tutacaktım.

★

Robert'la doğru dürüst kavga etmesek de çocuklar gibi didişirdik. Bu didişmeler de genellikle sınırlı gelirimizi nasıl harcayacağımız üzerine olurdu. Maaşım haftada altmış beş dolardı, Robert da arada tek tük işler bulurdu. Aylık seksen dolarlık kira artı diğer giderleri göz önünde bulundurunca, kazandığımız her kuruşu hesaplamak zorundaydık. Metro jetonlarının tanesi yirmi sentti, haftada on jetona ihtiyacım oluyordu. Robert sigara içiyordu, onların da paketi otuz beş sentti. Fakat en büyük sorunumuz, lokantadaki telefon kulübesini kullanmadan duramayışımdı. Robert, küçük kardeşlerimle aramdaki derin bağa bir anlam veremiyordu. Telefona atılan bir avuç bozukluk, bir öğün demekti. Annem bazen gönderdiği kartların ya da mektupların arasına bir dolar sıkıştırırdı. Görünüşte küçük olan bu jesti, garson bahşişi kavanozuna atılmış çok sayıda bozukluğa denk geliyordu ve her zaman fazlasıyla makbule geçerdi.

Bowery'ye[11] gitmeyi, paramparça olmuş ipek giysilere, yıpranmış kaşmir paltolara ve kullanılmış motorcu ceketlerine bakmayı severdik. Orchard Sokağı'nda yeni bir eserimiz için pahalı olmayan ilginç malzemeler arardık: Mylar tabakalar, kurt derileri ve ne işe yaradığı belli olmayan ıvır zıvır. Canal Sokağı'ndaki Pearl Paint'te saatler geçirdikten sonra Coney Adası'na giden metroya biner, orada yürüyüş yaparken Nathan'ın Yeri'nden aldığımız sosisli sandviçi paylaşırdık.

Sofra alışkanlıklarım Robert'ı dehşete düşürürdü. Bunu bakışlarından ve yüzünü çevirişinden anlardım. Ellerimle yediğimde çok

[11] Ç.N: Manhattan'da evsiz insanların kaldığı ve bitpazarlarıyla meşhur bir sokak.

dikkat çektiğimi düşünürdü; kendisi bağrı açık, boynunda sıra sıra boncuk kolyeler, üzerinde koyun postu yeleğiyle karşımda oturuyorken dikkat çekmiyormuş gibi. Birbirimizin ufak tefek kusurlarını bulduğumuz bu konuşmalar genellikle kahkahalarla son bulurdu, özellikle bu çelişkileri belirttiğimde. Benzeri tartışmalar uzun arkadaşlığımız boyunca devam etti. Sofra adabım pek değişmedi, ancak onun giyim kuşamı hayli göz alıcı değişimlerden geçti.

Brooklyn o günlerde tam anlamıyla bir banliyöydü ve sanki "asıl şehrin" hareketinden uzak kalırdı. Robert Manhattan'a gitmeye bayılırdı. Doğu Nehri'ni geçtiğimizde canlandığını hissederdi; sonradan gerek kişiliğinde gerekse sanatında ortaya çıkan hızlı değişimleri orada yaşadı.

Bense kendi dünyamda yaşar, ölüler ve onların bir zamanlar yaşadığı geçmiş dönemler üzerine hayaller kurardım. Bir keresinde genç bir kızken saatlerce oturup, Özgürlük Bildirgesi'nin metnini oluşturan o zarif harfleri defterime kopyalamıştım. El yazısı beni hep büyülemiştir. Artık bu belli belirsiz yeteneğimi çizimlerimde kullanabilirdim. İslami kaligrafiye hayrandım, ara sıra İran kolyemi paketinden çıkarır, çizerken önüme koyardım.

Scribner'da resepsiyondan tezgâhtarlığa terfi etmiştim. O sene çok satanlar Adam Smith'in *The Money Game*'i ve Tom Wolfe'un *Electric Kool-Aid Acid Test*'iydi; bu kitaplar Amerika'ya hâkim olan kutuplaşmanın birer özetiydi. Her iki kitapla da özdeşleşemedim. Robert'la birlikte yarattığımız dünyanın dışında kalan her şeyden kendimi kopuk hissediyordum.

Kötümser olduğum zamanlarda sanatın anlamını bile sorgular olmuştum. Kimin içindi? Tanrı'yı mı tasvir ediyorduk? Kendi kendimize mi konuşuyorduk? Nihai amacımız neydi? İşlerimizi Modern, Met, ya da Louvre gibi bir sanat sirkinde kafese koymak mıydı?

Yana yakıla dürüstlük ararken kendi içimde dürüst olmayan bir şeyler bulmuştum. Neden kendimi sanata adayacaktım ki? Kendimi tanımak için mi, yoksa sanatın kendisi için mi? Bir aydınlanma vaat etmiyorsa o kalabalığın içine bir şeyler sokuşturmaya çalışmaya ne gerek vardı?

Sık sık bir şeyler yazmaya ya da çizmeye çabalardım, ancak Vietnam Savaşı'yla iki katına çıkan sokaklardaki onca hareket karşısında bu çabalarım anlamsız görünüyordu. Kendimi herhangi bir siyasi hareketle özdeşleştiremedim. Onlara katılmak istediğimde de bürokrasisi beni bunalttı. Yaptığım herhangi bir işin bir fark yaratıp yaratmadığını merak ediyordum.

Robert bu içsel hezeyanlarıma tahammül edemezdi. O, sanatsal güdülerini sorgulamazdı; ben de onu örnek alarak, önemli olanın sadece çalışmak olduğunu anladım. Şiir için Tanrı tarafından gönderilmiş kelimeleri, resim içinse, bir kâğıdın üzerine O'nun seyrini tasvir edecek renk ve şekilleri işlemek gerekiyordu. Yaratırken iman ve icranın mükemmel dengesine ulaşmaktı olay. Bu ruh haliyle, yaşama güç veren ışığa ulaşılabilirdi.

Çok sevdiği Bask ülkesi bombalanırken Picasso kabuğuna çekilmemişti. Halkına karşı yapılan bu adaletsizlikleri bize anımsatmak için *Guernica*'yı resmederek tepkisini gösterdi. Fazla param olduğunda Modern Sanat Müzesi'ne gider, *Guernica*'nın karşısına oturur, saatlerce o yere düşmüş atı ve savaşın hüzünlü yıkıntılarına bakan ampul biçimindeki gözü düşünürdüm. Sonra da işe girişirdim.

O bahar Martin Luther King Memphis'teki Lorraine Oteli'nde vuruldu. Gazetede Coretta Scott King'in kızını teselli etmeye çalıştığı sırada çekilmiş bir resmi vardı; matem peçesinin ardındaki yüzü, gözyaşlarıyla ıslanmıştı. Kalbim burulmuştu. Henüz genç bir kızken, kocasının naaşı atlı arabayla önlerinden geçerken rüzgârda uçuşan peçesiyle çocuklarının yanında duran Jacqueline Kennedy'yi gördüğüm zaman hissettiğim duygular içimde canlandı. Duygularımı bir çizim ya da şiirle anlatmak istedim ama yapamadım. Ne zaman adaletsizlikten bahsetmek istesem, sanki doğru kelimeleri bulamıyordum.

Robert Paskalya için bana beyaz bir elbise almıştı, fakat avunmam için elbiseyi o Pazar günü verdi. Keten kumaştan, eski bir Viktoryen çay saati elbisesiydi. Onu çok sevdim ve 1968'in uğursuz işaretlerine karşı zayıf bir zırh olarak dairemizde giydim.

Paskalya giysim Mapplethorpe aile yemeğinde giyilmeye uygun değildi. Gerçi fakir giysi dolabımızdaki hiçbir şey o ortama uygun değildi.

Ailemden oldukça bağımsızdım. Onları seviyordum ama Robert'la paylaştığımız yaşam hakkında hissettikleri umrumda değildi. Ancak Robert o kadar özgür değildi. O hâlâ Katolik bir ailenin oğluydu ve evlenmeden birlikte yaşadığımızı onlara söyleyemiyordu. Robert ailemin evinde sıcak karşılanmıştı fakat benim onların evinde hoş karşılanmayacağımdan endişeleniyordum.

Robert başta en iyisinin ailesine beni telefonda alıştıra alıştıra tanıtmak olacağını düşündü. Sonra Aruba'ya kaçıp orada evlendiğimizi söylemeye karar verdi. Bir arkadaşı Karayipler'e gitmişti. Robert annesine yazdığı mektubu ona verdi, arkadaşı da mektubu Aruba'dan postaya verdi.

Bu ustaca hazırlanmış sahtekârlığı çok gereksiz buluyordum. Onlara yalın gerçeği söylemesi gerektiğini düşünüyor ve ailesinin bizi olduğumuz gibi kabul edeceğine gerçekten inanıyordum. Çaresizce "Hayır," dedi. "Onlar koyu Katolik."

Ailesini ziyaret edene kadar endişesine anlam verememiştim. Babası bizi buz gibi bir sessizlikle karşıladı. Oğlunu kucaklamayan bir adamı aklım almıyordu.

Tüm aile yemek odasındaki masanın etrafında toplanmıştı. Ablası ve ağabeyi, onların eşleri ve dört küçük kardeşi. Masa hazırdı, mükemmel bir yemek için her şey yerli yerindeydi. Babası bana neredeyse hiç bakmadı, Robert'a da, "Saçını kestir. Kıza dönmüşsün." dışında bir şey söylemedi.

Robert'ın annesi Joan ortamı yumuşatmak için elinden geleni yapıyordu. Yemekten sonra önlüğünün cebinden biraz para çıkartıp Robert'a verdi. Sonra beni odasına götürüp mücevher kutusunu açtı. Elime bakarak, altın bir yüzük çıkardı. "Yüzük alacak paramız yoktu" dedim.

"Bunu sol parmağında taşımalısın" dedi, yüzüğü elime tutuştururken.

Harry etrafta değilken Robert Joan'a karşı son derece şevkatliydi. Joan'un kendine has bir kişiliği vardı. Kolayca gülüyor, sigaraları ardı ardına yakıyor, saplantılı bir şekilde evini temizliyordu. Robert'ın düzen anlayışını sadece Katolik Kilisesi'nden almadığını anladım. Joan Robert'ı ayrı tutuyor, seçtiği yoldan ötürü onunla gizliden gizliye gurur duyuyordu. Babası Robert'ın grafik sanatçısı olmasını istemiş, ancak Robert bunu reddetmişti. Babasına yanıldığını gösterecekti.

Ayrılırken tüm aile kucaklaştı ve bizi tebrik etti. Harry arkada duruyordu. "Evlendiklerine inanmıyorum" dediğini duyduk.

Robert, Tod Browning[12] üzerine kocaman bir kitaptan sirk ucubeleri resimleri kesiyordu. Hermafroditler, iğnekafalar, siyam ikizleri dört bir yandaydı. Bana itici gelmişlerdi; Robert'ın o dönem büyü ve din merakıyla bu görüntüler arasındaki bağlantıyı kuramamıştım.

Her zaman yaptığım gibi, kendi çizim ve şiirlerim aracılığıyla ona ayak uydurmanın yollarını buluyordum. Sirk karakterleri çizmeye başladım ve onlarla ilgili öyküler anlattım; geceleri yaşayan ip cambazı Hagen Waker, Eşek Suratlı Oğlan Balthazar ve sivri kafalı Aratha Kelly... Robert'ın ucubelere ilgi duymasının geçerli bir açıklaması olmadığı gibi, benim de hangi nedenlerle onları yarattığım belli değildi.

İşte böyle bir ruh hali içinde Coney Adası'na, ucube gösterilerini izlemeye giderdik. 42. Sokak'taki Hubert's Müzesi'ne bakmıştık; orada Yılan Prensesi Wago ile bir pire sirki gösterisi vardı, fakat 1965'te kapanmıştı. Küçük bir müze bulduk; kavanozlarda insan embriyoları ve vücut parçaları sergileniyordu. Robert, buna benzer şeyleri bir montajda kullanma fikrine kitlendi. Bu tip malzemeleri nereden bulabileceğini soruşturdu. Bir arkadaşı, Welfare (sonradan Roosevelt) Adası'ndaki eski Şehir Hastanesi'nin kalıntılarından söz etti.

[12] Ç.N: 1880-1962 yılları arasında yaşamış Amerikalı aktör, yazar ve yönetmen. Kendisinin yazıp yönettiği 1932 yılı yapımı, sirk ve karnavallardaki ucube olarak anılan insanların durumu ile ilgili Freaks filmi bir klasiktir.

Bir Pazar günü Pratt'ten arkadaşlarımızla oraya gittik. Adada iki noktayı ziyaret ettik. İlki, geniş bir alana kurulu on dokuzuncu asırdan kalma bir bina olan Çiçek Hastalığı Hastanesi'ydi; adeta tımarhaneyi andırıyordu. Amerika'da bulaşıcı hastalık taşıyan hastaları kabul eden ilk hastaneydi. Kırık cam parçaları ve dikenli tellerin ardında, cüzzamdan ya da vebadan ölmenin nasıl bir şey olduğunu hayal ettik.

Görmeye gittiğimiz ikinci yer ise itici kurumsal mimarisi ile eski Şehir Hastanesi'nden geriye kalan harabeydi; ki burası 1994'te tamamen yıkıldı. İçeri girdiğimizde korkunç bir sessizlik ve garip bir ilaç kokusuyla karşılaştık. Odadan odaya geçtik ve cam kavanozlar içinde raflar dolusu medikal örnekler gördük. Çoğu kırılmış, ziyaretçi kemirgenlerce talan edilmişti. Robert aradığı şeyi bulana kadar odaları taradı: Camdan bir rahmin içinde formaldehitte yüzen bir embriyo.

Robert'ın embriyoyu büyük ihtimalle muazzam bir işte kullanacağını kabul etmek zorundaydık. Eve dönüş yolculuğu boyunca kıymetli ganimetini avucundan bırakmadı. Sessizliği içinde bile bulduğu şeyi nasıl bir sanat eserinde kullanacağına dair heyecanını ve hevesini hissedebiliyordum. Arkadaşlarımızı Myrtle Caddesi'nde bıraktık. Hall Sokağı'na giden köşeyi döner dönmez cam kavanoz açıklanamaz bir nedenle Robert'ın ellerinden kayarak, kapımızdan birkaç adım ötede kaldırıma düşüp kırıldı.

Robert'ın yüzünü gördüm. Öyle çökmüştü ki ikimiz de bir şey diyemedik. Çalıntı kavanoz olduğu yerde onlarca yıl boyunca rahatsız edilmeden durmuştu. Robert sanki embriyonun canını almıştı. "Sen yukarı çık," dedi. "Ben burayı temizlerim." Bir daha ondan hiç bahsetmedik. O kavanozda garip bir şey vardı. Kırık cam parçaları, önümüzdeki karanlık günlerin habercisi gibiydi. Bu konuyu hiç konuşmasak da, ikimiz de adını koyamadığımız bir iç huzursuzluktan muzdarip gibiydik.

Haziran'ın başlarında Valerie Solanas Andy Warhol'u vurdu. Sanatçılar söz konusu olduğunda duygusallaşmaya meyli olmasa da, bu durum Robert'ı üzdü. Andy Warhol'u çok severdi, onu yaşayan en önemli sanatçı olarak görürdü. Kahramanı olmaya yaklaşan yegâne kişiydi. Yaşamı sanatla birleştiren Cocteau ve Pasolini gibi sanatçılara saygı duyardı, ancak Robert için en ilgi çekici olan Fabrika'sında insan mizansenini belgeleyen Andy Warhol'du.

Robert'ın Warhol'a duyduyu sevgiyi paylaşmıyordum. Uzağında durmayı tercih ettiğim tarzda bir kültürü yansıtıyordu. Çorbadan nefret ederken kutusu umurumda bile değildi. Ben içinde yaşadığı zamanı yansıtanı değil, onu değiştiren sanatçıları tercih ediyordum.

Kısa bir süre sonra, bir müşterimle siyasi sorumluluklar üzerine konuştuk. Seçim yılıydı ve müşterim Robert Kennedy'yi temsil ediyordu. California seçimleri henüz yapılmamıştı, tekrar görüşmek üzere sözleştik. Fikirlerini benimsediğim birisi için çalışma düşüncesi beni heyecanlandırıyordu; üstelik Kennedy, Vietnam Savaşı'nı bitirmeye söz vermişti. Kennedy'nin adaylığını, idealizmi anlamlı siyasi adımlara dönüştürebilecek bir yol olarak görüyordum; gerçekten ihtiyacı olanlara yardım edecek işler başarılabilirdi.

Warhol'un vurulma olayının sarsıntısını üzerinden atamayan Robert, Andy'ye adayacağı bir çizim yapmak üzere evde kaldı. Bense babamı görmek için ailemin yanına gittim. Babam akıllı ve adaletli bir adamdı; Robert Kennedy hakkında ne düşündüğünü öğrenmek istiyordum. Birlikte koltuğa oturup eyalet seçim sonuçlarını izledik. RFK zafer konuşmasını yaparken gururla dolmuştum. Podyumdan inişini izlerken babam bana göz kırptı; genç adayın geleceğine dair umutlar ve kızının hevesi onu keyiflendirmişti. Masumiyet dolu kısa bir an için, her şeyin çok iyi olacağına gerçekten inandım. Sevinçli kalabalığın arasından geçişini, insanların ellerini sıkarken o klasik Kennedy gülümseyişiyle içlerini umutla dolduruşunu izledik. Sonra düştü. Yanına çöken karısını gördük.

Senatör Kennedy ölmüştü.

"Babacım, babacım" diye hıçkırdım, yüzümü omzuna gömerek.

Babam kollarıyla beni sarmaladı. Hiçbir şey söylemedi. Ne de olsa önceden bunları görmüştü. Fakat benim için sanki dışardaki dünya yıkılıyordu; aynı, kendi dünyamın da giderek yıkılışı gibi.

Eve geldiğimde bir yerlerden kesilmiş heykel resimleriyle karşılaştım, ortalık Yunanlıların gövde ve kalçaları, Michelangelo'nun *Köleler*'i, denizci, dövme ve yıldız görselleriyle doluydu. Ona yetişebilmek için *Gülün Mucizesi*'nden parçalar okudum ancak Robert hep bir adım öndeydi. Ben Genet okurken, o Genet'nin kendisi oluyordu.

Koyun derisi yeleğini ve boncuklarını atıp bir bahriyeli üniforması buldu. Denizi hiç sevmezdi. Bahriyeli kıyafeti ve şapkasıyla sanki bir Cocteau çizimi ya da Genet'nin Robert Querelle dünyasından çıkmış gibiydi. Savaşı sevmese de savaşın andaç ve ritüellerine ilgi duyuyordu. Japon kamikaze pilotların savaşa giderken giyecekleri -titiz biçimde katlanmış bir gömlek ve beyaz ipek bir fulardan oluşan- giysilerini önlerine sermesinin stoik güzelliğine hayrandı.

Robert'ın hayallerine katılmayı seviyordum. Ona pilotçu ceketiyle fuları buldum; gerçi benim İkinci Dünya Savaşı'ndan anladığım atom bombasıyla *Anne Frank'ın Günlükleri*'nden ibaretti. Robert'ın dünyasını tanıyordum, o da istekle benimkine dalıyordu. Yine de bazen ani bir dönüş yaptığında şaşırıyor, hatta alt üst olabiliyordum. Yatak odamızın duvarlarını ve işlemeli tavanını Mylar'la kapladığında kendimi kenara atılmış gibi hissettim, çünkü bunu benden çok kendisi için yapmıştı. İlham vereceğini ummuştu ama bana kalırsa güldüren aynalara has bir etkisi oldu. İçinde uyuduğumuz o romantik şapelin sökülmesine üzülmüştüm.

Hoşuma gitmemesi onu hayal kırıklığına uğrattı. "Bunu yaparken ne düşünüyordun?" diye sordum.

"Düşünmüyorum," diye ısrar etti. "Hissediyorum."

Robert'ın bana karşı davranışları iyi olsa da, aklının başka bir yerlerde olduğunu görebiliyordum. Suskunluğuna alışıktım, fakat sessizce kara düşüncelere dalmasına alışık değildim. Onu sıkan bir şeyler

vardı ve sıkıntısı parayla ilgili değildi. Bana sevgisini göstermeyi ihmal etmedi ama belliydi, bir derdi vardı.

Bütün gün uyuyor, geceleri çalışıyordu. Uyandığımda Michelangelo'nun yonttuğu bedenlere bakarken buluyordum onu; duvara yan yana tutturduğu resimleri inceliyordu. Tartışmayı sessizliğe yeğlerdim ancak bu onun tarzı değildi. Artık ruh halini çözemiyordum.

Artık geceleri müzik de olmadığını fark ettim. Benden uzaklaşmış, dikkati dağınık bir halde etrafta dolanıyor, kafasını yaptığı işe bile veremiyordu. Montajı yarım kalmış ucube, aziz ve denizci resimleri yerlerde sürünüyordu. Çalışmasını bu şekilde ortalıkta bırakmak onun tarzı değildi; hatta sürekli bana böyle yapmamamı tembihlerdi. Onu çevreleyen stoik karanlığı delmeye gücüm yetmiyordu.

Yaptığı işlerden tatmin olmayınca içinde bulunduğu çalkantılı durum da kötüleşti. "Eski imgeler işime yaramıyor" diyordu. Bir gün bir Meryem Ana tasvirinin kasıklarını havya ile lehimledi. Bitirdikten sonra omuz silkerek, "Bir anlık delilikti" dedi.

Öyle bir an geldi ki Robert'ın estetik anlayışının artık bizim dünyamıza değil, sadece onun dünyasına ait olduğunu hissetmeye başladım. Ona inanıyordum, fakat evimizi kendi tasarımı bir tiyatro sahnesine dönüştürmüştü. Aşk masalımızın kadife arka fonunun yerini metalik gölgeler ve siyah saten almıştı. Beyaz dut ağacı kocaman bir ağın içine düşmüştü. O uyurken ben de bir Joseph Cornell kutusunun yalnızlık dolu sınırları içinde bir o yana bir bu yana savrulan bir güvercin gibi sekerek volta atıyordum.

Hiç konuşmadan geçen sessiz akşamlarımızdan huzursuz oluyordum. Havayla birlikte ben de bir değişim sürecine girdim. İçimde bir hasret, bir merak, bir canlılık duygusu vardı, ancak iş çıkışı metrodan Hall Sokağı'na doğru yürürken bu his sanki bir şekilde bastırılıyordu. Janet'ın Clinton'daki evine daha sık uğramaya başladım, fakat çok uzun kalırsam Robert mizacına hiç de uymayan bir şekilde ters ve sahiplenici davranıyordu. "Bütün gün seni bekledim" diyordu.

Yavaş yavaş Pratt bölgesindeki eski arkadaşlarımda daha çok vakit geçirmeye başladım. Özellikle de ressam Howard Michaels'la. Robert'la tanıştığım gün aradığım delikanlı oydu. O zaman sanatçı Kenny Tisa ile birlikte Clinton'a taşınmıştı, fakat artık kendi başına yaşıyordu. Kocaman tabloları Hans Hofmann Okulu'nun fiziksel gücünü yansıtıyordu; çizimleri, orijinal olmakla birlikte Pollock ve de Kooning'inkileri anımsatıyordu.

İçimdeki iletişim açlığıyla ona döndüm. İşten eve dönerken sık sık ona uğramaya başladım. Herkesin bildiği adıyla Howie, kendini iyi ifade eden, tutkulu, eğitimli ve siyasi olarak faal biriydi. Nietzche 'den Godard'a her konuda konuşabileceğim birinin varlığı rahatlatıcıydı. Çalışmalarını beğeniyordum ve ziyaretlerimde geliştirdiğimiz yakınlığı arar olmuştum. Ancak zamanla aramızda gelişen samimiyetin doğasıyla ilgili Robert'a yeterince açık olmadım.

Şimdi dönüp baktığımda görüyorum ki, 1968 yazı her ikimiz için de bir fiziksel uyanış dönemiymiş. O sırada Robert'ın çelişkili davranışlarının cinselliğiyle ilgili olduğunu anlayamamıştım. Beni derinden sevdiğini biliyor ama fiziksel olarak benden sıkıldığını sanıyordum. Bazı açılardan ihanete uğramış gibi hissediyordum ama asıl ihanet eden bendim.

Hall Sokağı'ndaki küçük evimizi terk ettim. Robert çökmüştü, ancak bizi boğan sessizliğini hâlâ açıklayamıyordu.

Robert'la paylaştığımız dünyayı bir kenara atmak kolay olmadı. Nereye gideceğimden emin değildim; bu yüzden Janet, Aşağı Doğu Yakası'nda asansörsüz bir binanın altıncı katındaki bir daireyi paylaşmayı önerince hemen kabul ettim. Bu çözüm, Robert için acı verici de olsa, yalnız kalmamdan ya da Howie'nin yanına taşınmamdan daha iyiydi.

Robert çekip gidişimden dolayı her ne kadar perişan da olsa, yeni daireme taşınmama yardım etti. İlk kez kendime ait bir odam olmuştu; istediğim gibi düzenleyebilirdim. Yeni bir dizi çizime başladım. Sirk hayvanlarımı geride bıraktım ve konu olarak kendimi seçtim. Daha dünyevi ve kadınsı bir tarafımı vurgulayan otoportreler ürettim. Elbiseler giymek ve saçlarımı dalgalandırmak hoşuma gitti. Ressamımın gelmesini bekledim ama çoğu zaman gelmedi.

Robert'la ilişkimizi koparamadık ve birbirimizi görmeye devam ettik. Howie ile olan ilişkim güçlenirken de zayıflarken de ona geri dönmem için yalvardı. Sanki hiçbir şey olmamış gibi yeniden biraraya gelmemizi istiyordu. Beni affetmeye hazır olduğunu söylüyordu; fakat affedilecek bir şey yaptığımı düşünmüyordum. Geri dönmek istemiyordum, özellikle de Robert halen kelimelere dökmeye itiraz ettiği bir iç hezeyanın içindeyken.

Eylül'ün başlarında Robert beklenmedik şekilde Scribner'da karşıma çıktı. Uzun, belden kemerli kıpkırmızı bir trençkot giymişti, yakışıklı ve dalgın görünüyordu. Pratt'a dönmüş, öğrenci bursu başvurusunda bulunmuş ve paranın bir kısmıyla söz konusu palto ile San Francisco'ya bir bilet satın almıştı.

Konuşmak istediğini söyledi. Dışarı çıkıp köşede durduk. "Lütfen geri dön," dedi, "yoksa San Francisco'ya gidiyorum."

Neden oraya gitmek istediği konusunda bir fikrim yoktu. Açıklaması kopuk ve muğlâktı. Liberty Sokağı... Birisi var bu işlerin nasıl yürüdüğünü bilen... Castro'da bir yer... Elimi tuttu. "Benimle gel. Orada özgürlük var. Kim olduğumu bulmam gerek."

San Francisco'yla ilgili tek bildiğim büyük depremle Haight-Ashbury idi. "Ben zaten özgürüm" dedim.

Çaresiz bir şiddetle bana baktı. "Eğer gelmezsen bir erkekle birlikte olacağım. Eşcinsel olacağım" dedi, tehdit edercesine.

Öylece yüzüne baktım, ne dediğini anlamamıştım. İlişkimizde beni böyle bir açıklamaya hazırlayacak hiçbir şey yaşanmamıştı. Tüm üzeri kapalı işaretleri sanatındaki evrimle ilişkilendirmiştim, kendisiyle değil.

Sonradan pişman olduğum bir gerçek var ki, o anda ona yeterince şefkat gösteremedim. Gözleri bütün gece harıl harıl çalışmış gibiydi. Tek kelime etmeden bana bir zarf uzattı.

Arkasını dönüp kalabalığın içinde kayboluşunu izledim.

Dikkatimi çeken ilk şey mektubu Scribner'ın antetli kağıdına yazmış oluşuydu. Genelde çok özenli olan el yazısı çelişkilerle yüklüydü; titiz ve düzenli başlayıp çocuksu bir karalamaya dönüşüyordu. Fakat metni daha okumadan beni asıl vuran basit başlığıydı: "Patti... düşündüğüm şey... Robert." Onu terk etmeden önce çok defalar ne düşündüğünü, aklından ne geçtiğini sormuş, hatta anlatması için yalvarmıştım. Bana hiçbir şey söylememişti.

Bu kâğıtlara bakarken, benim için ruhunun derinliklerine indiğini ve ifade edilemeyecek olanı ifade etmeye çalıştığını fark ettim. Onu bu mektubu yazmaya iten kederi hayal etmek gözlerimin dolmasına sebep oldu.

"Kapıları açıyorum, kapıları kapatıyorum" diye yazmıştı. Kimseyi sevmemiş, herkesi sevmişti. Seksi seviyordu, nefret ediyordu. Yaşam bir yalandı, gerçek bir yalandı. Düşünceleri sağaltıcı bir yarayla sona eriyordu. "Çizerken çırılçıplak kalıyorum. Tanrı elimden tutuyor ve birlikte şarkı söylüyoruz." Bu onun bir sanatçı olarak manifestosuydu.

İtiraf unsurlarını bir kenara ayırarak bu sözlerini tıpkı kutsal ekmeği kabul eder gibi aldım. Mektubu katlayıp bundan sonra ne olacağını bilemeden zarfa geri koydum.

★

Duvarlar çizimlerle kaplıydı. Frida Kahlo'ya öykünerek otoportrelerden kendime bir oda yapmıştım; her çizim, paramparça olan duygusal durumumu tasvir eden şiir parçaları ihtiva ediyordu. Frida'nın benimkini gölgede bırakan o büyük acısını hayal ederdim. Bir akşam daireme çıkan merdivenlerdeydim ki, yarı yolda Janet'la karşılaştım. "Soyulduk" diye bağırdı. Peşinden üst kata çıktım. Bir hırsızın ilgisini çekebilecek neyimiz vardı ki? Odama girdim. Satılabilir mallarımızın olmayışına sinirlenen hırsızlar çizimlerimin çoğunu yırtıp atmışlardı. Hâlâ tek parça halinde olan birkaçı da çamur ve çizme izleriyle kaplıydı.

Son derece sarsılmış olan Janet bu daireden çıkıp erkek arkadaşının yanına taşınmaya karar verdi. East Village'de A Caddesi'nin doğusu halen tehlikeli bir bölgeydi, orada yalnız kalmayacağıma dair Robert'a söz verdiğim için Brooklyn'e geri döndüm. Clinton Caddesi'nde önceki yaz uyuduğum eşikten bir blok ötede iki odalı bir daire buldum. Yırtılmamış çizimlerimi duvara raptiyeledim. Sonra içgüdüsel bir hareketle, Jake'in resim malzemeleri dükkânına gidip yağ, fırça ve tuval aldım. Resim yapmaya karar vermiştim.

Onunlayken Howie'nin nasıl resim yaptığını izlemiştim. Onun yaratım süreci Robert'ınkinden farklı bir biçimde fiziksel ve soyuttu; gençlik ihtiraslarımı anımsayıp fırçayı elime alma isteğiyle doldum. Fotoğraf makinemle Modern Sanat Müzesi'ne gidip ilham aradım. de Kooning'in *Kadın I*'inin bir dizi siyah beyaz fotoğrafını çekip bastırdım. Fotoğrafları duvara yapıştırıp portreyi yapmaya başladım. Bir portrenin portresini yapmak, beni eğlendiriyordu.

Robert hâlâ San Francisco'daydı. Beni özlediğini ve amacına ulaştığını, kendisiyle ilgili yeni şeyler keşfettiğini yazmıştı. Başka erkeklerle yaşadığı deneyimlerden bahsederken bile beni sevdiğine dair teminatlar veriyordu.

İtirafına gösterdiğim tepki beklediğimden daha duygusal olmuştu. Beni buna hazırlayan hiçbir deneyimim olmamıştı. Onu yarı yolda

Otoportre, Brooklyn, 1968

bıraktığımı hissediyordum. Bir adamın onu kurtaracak doğru kadını bulamadığı için eşcinselliğe döndüğünü hayal ediyordum; bu yanlış kanaatimin kaynağı, Rimbaud'yla şair Paul Verlaine'in trajik birlikte-likleriydi. Rimbaud, fiziksel ve entelektüel anlamda tüm varlığını paylaşacak bir kadın bulamamasından hayatı boyunca şikâyet etmişti.

Edebi hayal gücüme ve Mishima, Gide ve Genet'den aldığım izlenimlere göre eşcinsellik şiirsel bir lanetti. Eşcinsellik gerçeği hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Özentilikle ve gösterişle bir tutuyordum. Her ne kadar yargılayıcı olmamakla övünsem de, algım son derece dar ve taşralıydı. Genet'yi okurken bile gördüğüm şey hırsız ve denizcilerin mistik bir yarışından ibaretti. Onların dünyalarını tümüyle anlayamıyordum. Genet'yi bir şair olarak kucaklamıştım.

Farklı ihtiyaçlar ışığında evriliyorduk. Ben, kendimin ötesini keşfetme ihtiyacını duyuyordum; Robert ise arayışını kendi içinde yapmalıydı. Robert, çalışmalarının kelime dağarcığını keşfederken kişiliğinin temel unsurları değişiyor ve iç evrimine dair bir günlük yaratıyordu; bastırılmış cinsel kimliği de böylece ortaya çıkmıştı. Daha önceki davranışlarında bana eşcinsel olduğunu düşündürecek hiçbir ipucu yoktu.

O zaman ikimiz için işleri yoluna koyabilmek adına doğasını inkâr etmeye, isteklerine gem vurmaya çalıştığını fark ettim. Kendi adıma acaba ben bu güdüleri bastırabilir miydim diye düşündüm. Çok utangaç ve saygılıydı ve bu konulardan bahsetmekten hep çekinmişti; fakat beni hâlâ sevdiğine hiç şüphe yoktu ve ben de onu seviyordum.

Robert San Francisco'dan döndüğünde hem muzaffer hem de dertli görünüyordu. Bambaşka bir insan olarak döneceğini ummuştum; aslında öyle de oldu, sadece benim hayal ettiğim gibi değildi. Sanki eskiden olduğu gibi ışıl ışıldı ve bana karşı hiç olmadığı kadar sevgi doluydu. Cinsel uyanış yaşamış olmasına rağmen benimle ilişkiyi devam ettirmenin bir yolunu bulacağımızı umuyordu. Bense ne benim onun bu yeni halini, ne de onun yeni beni kabulleneceğinden emin de-

ğildim. Ben ayak direrken Robert Terry adında bir delikanlıyla tanıştı ve ilk erkek erkeğe ilişkisi başladı.

San Francisco'da bazı fiziksel yakınlaşmalar yaşadıysa da onlar rasgele ve deneyseldi. Terry'yse nazik, dalgalı kumral saçlarıyla yakışıklı, gerçek bir erkek arkadaştı. Bir örnek kemerli paltoları ve bilmiş bakışlarıyla çok narsist bir havaları vardı. Birbirilerinin aynadaki yansıması gibiydiler; fiziksel olarak benzerlik şeklinde değil de, beden dillerinin uyumu anlamında. Samimiyetlerini hem kıskanıyor, hem de anlayabiliyordum.

Robert, Terry'le Judy Linn aracılığıyla tanışmıştı. Tatlı dilli ve canayakın biri olan Terry, Robert'ın bana olan sevgisini kabullenmişti. Bana da yaklaşımı son derece sıcak ve sevecendi. Terry ve Robert aracılığıyla eşcinselliğin son derece doğal bir varoluş biçimi olduğunu gözlemledim. Onların birbirlerine karşı hisleri derinleşirken, ressamımla olan bölük pörçük ilişkim iyice koptu; kendimi yapayalnız ve çelişkiler içinde buldum.

Robert ve Terry sık sık ziyaretime geliyordu. Üçümüzün arasında herhangi olumsuz bir şey yaşanmamasına rağmen, içimde bir şeyler koptu. Uzun uzun ağlama krizlerine girdim; belki havaların soğumasından, belki Brooklyn'e dönerken paramı çarçur etmemden, belki de yalnızlığa alışkın olmayışımdan... Terry çaresizce orada öylece dikilirken Robert kendimi iyi hissetmem için elinden geleni yaptı. Yalnız geldiğinde Robert'a benimle kalması için yalvardım. Aklının devamlı bende olduğuna dair telkinde bulundu.

Bayramlar yaklaşıyordu; birbirimize hediye olarak çizim kitapları hazırlamaya karar verdik. Robert'ın aslında yaptığı şey, kendimi toparlamam için bir ödev, üzerinde odaklanabileceğim yaratıcı bir iş vermekti. Deri bir not defterini onun için çizim ve şiirlerle doldurdum; karşılığında bana ilk tanıştığımızda evinde gördüklerime benzer çizimlerle dolu bir resim defteri hediye etti. Defteri mor renkli ipek bir kumaşa sarmış ve siyah iplik kullanarak eliyle dikmişti.

1968 sonlarına dair anılarım Robert'ın endişeli ifadesi, yoğun kar yağışı, ölü doğmuş tuvaller ve Rolling Stones sayesinde aldığı-

mız bir nefes. Doğum günümde Robert tek başına bana geldi. Bana yeni bir plak almıştı. İğneyi yerleştirip göz kırptı. "Sympathy for the Devil" çalmaya başladı ve ikimiz de dans ettik. "Bu benim şarkım" dedi.

★

Tüm bunlarla nereye varacağız? Bize ne olacak? Bunlar gençlik günlerimizin sorularıydı ve yanıtları da ortaya çıkmıştı.

Birbirimize varacaktık. Kendimiz olacaktık.

Robert bir süre beni korumuştu, sonra bana bağımlı olmuştu, sonra da beni sahiplenmişti. Değişimi, Genet'nin gülü gibiydi ve açarken derinden yaralanmıştı. Ben de dünyayı daha derinden hissetmek istiyordum. Yine de bazen bu istek eskiye, lambamızın aynalı panellerinden dağılan sessiz ışığa dönme isteğinden başka bir şey olmuyordu. Maeterlinck'in mavi kuşu[13] aramaya giden çocukları gibi maceraya atılmış ve yeni deneyimlerimizin dikenlerine yakalanıp kalmıştık.

Robert, ruh ikizimmişcesine durumu göğüsledi. Ben gözyaşlarına boğulurken siyah bukleleri dağınık saçlarıma karıştı. Bana her şeyin eskisi gibi olacağına, bizim eskisi gibi olacağımıza söz verdi, her şeyi yapacağına söz verdi, yeter ki ağlamayayım...

Bir yanım bunu istiyordu, ancak diğer yanım oraya bir daha asla ulaşamayıp gözyaşlarımızdan oluşan bir nehrin üzerinde tıpkı kayıkçının çocukları gibi bir ileri bir geri yalpalayarak mekik dokumamızdan korkuyordu. Paris'e, Mısır'a, Semerkant'a gitmek, ondan ve bizden uzaklaşmak istiyordum.

Onun da izlemesi gereken bir yol vardı ve beni arkasında bırakmaktan başka çaresi yoktu.

Çok şey istediğimizi öğrendik. Ancak kim olduğumuzdan ve sa-

[13] Ç.N: 1862-1949 yılları arasında yaşamış Belçikalı yazar Maurice Maeterlinck'in 1908 tarihli, *L'Oiseau Bleu* (Mavi Kuş) isimli oyununa gönderme yapılıyor.

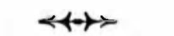
hip olduklarımızdan ödün verebilirdik. Ayrı kaldığımızda birbirimizi kaybetmek istemediğimizi çok daha açık biçimde görebilmiştik.

Konuşacak birilerine ihtiyacım vardı. Kız kardeşim Linda'nın yirmi birinci yaş günü için New Jersey'e gittim. İkimiz de büyüme sancıları çekiyorduk ve bu dönemimizde birbirimize destek olduk. Ona Jacques-Henri Lartigue'in fotoğraf kitabını aldım, birlikte sayfaları çevirirken Fransa'yı görme isteğiyle dolduk. Gece boyunca uyumayıp planlar yaptık ve yatmadan önce birlikte Paris'e gideceğimize dair söz verdik. Daha önce hayatlarında uçağa binmemiş iki kız için kolay bir şey değildi bu.

Bu fikir uzun kış boyunca bana güç verdi. Scribner'da fazla mesaiye kaldım, para biriktirip rotamızı düşündüm, atölye ve mezarlıkların yerlerini işaretledim ve bir gezi planı çıkardım. Tıpkı küçük kardeşlerimden oluşan ordumuz için taktiksel manevralar planladığım zamanlar gibi...

Bu sürenin ne Robert ne de benim için sanatsal anlamda verimli bir dönem olduğunu düşünmüyorum. Robert benimleyken yıllar boyu bastırdığı, Terry'le ise keşfettiği doğasıyla yüzleşmesinin etkisiyle duygusal anlamda dopdoluydu. Bir anlamda tatmin olmuşsa da, ilhamsız kalmış gibiydi. Hatta sıkılmıştı ve büyük olasılıkla Terry'le olan yaşamını bizimkiyle karşılaştırmadan duramıyordu.

"Patti, kimse bizim gördüğümüz gibi görmüyor" dedi bana.

Bahar havasıyla gelen kıpırdanmalar ve Paskalya'nın iyileştirici gücü Robert'la beni yeniden biraraya getirdi. Pratt yakınlarındaki lokantada oturup en sevdiğimiz yemekleri sipariş ettik: domatesle birlikte çavdar ekmeği üzerinde kızarmış peynir ve çikolatalı malt. Artık iki sandviç alacak kadar paramız vardı.

İkimiz de kendimizi başka insanlara vermiştik. Bocalamış ve herkesi kaybetmiştik; ancak şimdi yine birbirimizi bulmuştuk. Zaten sahip olduğumuz şeyi yeniden istiyor gibiydik; birlikte yan yana ya-

ratacağımız bir sevgili ve arkadaş. Hem sadık, hem de özgür olmayı istiyorduk.

Gitme zamanının geldiğine karar verdim. Kitapçıda tatil almadan çalıştığım fazladan mesai saatleri işe yaramıştı, bana izin verdiler. Kız kardeşimle birlikte spor çantalarımızı yaptık. Hafif yolculuk edebilmek için gönülsüzce de olsa resim malzemelerimi arkada bıraktım. Bir defter aldım ve fotoğraf makinemi de kız kardeşime verdim.

Robert'la ayrı kalacağımız süre boyunca sıkı bir şekilde çalışacağımıza and içtik; ben onun için şiirler yazacak, o da benim için çizimler yapacaktı. Mektup yazacağına ve beni uğraşlarından haberdar edeceğine söz verdi.

Veda etmek için kucaklaştık, o geri çekildi ve yoğun duygularla bana baktı. Hiçbir şey söylemedik.

★

Linda ile az miktardaki birikmiş paramızla İzlanda aktarmalı, pervaneli bir uçakla Paris'e gittik. Zor bir yolculuktu; heyecanlı olmama rağmen Robert'ı arkada bıraktığım için çelişkili duygular içindeydim. Sahip olduğumuz her şey Brooklyn Clinton Sokağı'ndaki iki küçük odaya yığılmıştı; yaşlı kapıcı bizim için göz kulak olacaktı.

Robert Hall Sokağı'ndan çıkıp Myrtle Caddesi'nde yaşayan arkadaşlarının yanına taşınmıştı. Benim aksime, Robert seyahat etmekten heyecan duyan biri değildi. Temel hedefi çizimleriyle finansal bağımsızlığını sağlamaktı, ancak bunu başarana kadar girdiği tek tük işlere ve öğrenci bursuna bağımlıydı.

Linda ile rüyalarımızın şehri Paris'te olduğumuz için aşırı sevinçliydik. Montmartre'da bitli bir otelde kaldık. Piaf'ın şarkı söylediği, Gérard de Nerval'ın uyuduğu ve Baudelaire'in gömüldüğü yerleri bulmak için şehri taradık. Rue des Innocents'da gördüğüm bir grafiti, çizmek için bana ilham verdi. Linda ile resim malzemeleri satan bir dükkân bulduk ve saatlerce o güzelim zarif melek baskılı Fransız resim kağıtlarını inceleyerek oyalandık. Kendime birkaç kalem, birkaç

çarşaf Arches marka kağıt ve yatağımın üzerinde derme çatma masa olarak kullandığım, bez şeritli büyük kırmızı bir portföy aldım. Bir bacağım bağdaş kurmuş, diğeri sallanır vaziyette kendimden emin bir şekilde çizimler yaptım.

Portföyümü galeriden galeriye taşıdım. Bir grup sokak çalgıcısına katılıp biraz bozukluk kazandık. Çizimlerim üzerine çalıştım, Linda da fotoğraf çekti. Ekmek ve peynir yiyip Cezayir şarabı içtik, bitlendik, kayık yaka gömlekler giydik ve Paris'in arka sokaklarında sevinçle sürttük.

Godard'ın *Bir Artı Bir*'ini izledik. Bu film beni derinden etkiledi ve Rolling Stones aşkımı tazeledi. Bundan sadece birkaç gün sonra Fransız gazeteleri Brian Jones'un yüzüyle kaplıydı: *Est Mort, 27 Ans.* Hyde Park'ta iki yüz elli binden fazla izleyici önünde onun anısına verilen ve sonunda Mick Jagger'in Londra semalarında bir sürü kelebek uçurduğu konseri izleyemeyecek oluşuma çok üzülmüştüm. Çizim kalemlerimi bir kenara kaldırdım ve Brian Jones için bir dizi şiir yazarak ilk kez kendi çalışmalarımda rock'n roll sevgimi dışavurdum.

O günlerin en sevdiğimiz faaliyetlerinden biri, mektup almak ya da göndermek için Amerikan Express ofisine gitmekti. Robert'tan mutlaka bir şeyler gelmiş olurdu. Yaptığı işlerden, sağlığından, deneyimlerinden ve her zaman da sevgisinden haber veren kısa, eğlenceli mektuplar.

Geçici olarak Brooklyn'den Manhattan'a taşınmıştı; hâlâ arkadaşça bir ilişki sürdürdüğü Terry ve onun birkaç arkadaşıyla birlikte Dalencey Sokağı'nda bir loftu paylaşıyordu. Terry'nin arkadaşlarının bir taşıma şirketi vardı. Taşıma işi Robert'a cep harçlığı, geniş loft da sanatını geliştirmesi için yeterli boş mekânı sağlıyordu.

İlk mektuplarında biraz moralsizken, *Geceyarısı Kovboyu* filmini izlediğini anlattığı mektupla birlikte neşesi yerine gelmişti. Robert çok sık sinemaya gitmezdi ama bu film onu yüreğinden vurmuştu. "Film 42. Sokak'ta seks peşinde koşan bir kovboyla ilgili" diye yazmış ve "başyapıt" olduğunu söylemişti. Kendisini başkaraktere fazlasıyla yakın bularak, jigololuk kavramını önce işine sonra da hayatına soktu. "Jigolo-jigolo-jigolo. Sanırım ben buyum."

Bazen kaybolmuş görünüyordu. Mektuplarını okur, onunla birlikte evde olmayı dilerdim. "Patti... ağlamak istiyorum, hem de çok," diye yazmıştı, "ama gözyaşlarım içimde. Onları tutan şey bir gözbağı. Bugün göremiyorum. Patti, ben hiçbir şey bilmiyorum."

F metrosuyla Times Meydanı'na gider, "Sapıklık Bahçesi" dediği yerlerde sahtekârlar, pezevenkler ve fahişelerle birlikte vakit geçirirdi. Bir fotoğraf kabinine girip benim için resmini çekmişti. Üzerinde ona verdiğim pilot ceketi vardı ve eski bir Fransız denizci şapkasının altından bakıyordu. Bu, hep en sevdiğim fotoğrafı olmuştur.

Karşılık olarak ben de ona, mektuplarını kullanarak yaptığım *Jigolom* adlı bir kolajımı gönderdim. Endişelenmem gereken bir şey olmadığına dair beni temin ederken bile sanatını betimleyen cinsellikle dolu o yeraltı dünyasının içine derinlemesine giriyor gibiydi. S&M (sado-masoşizm) görsellerini çekici buluyor, "Bunun ne anlama geldiğinden emin değilim ama iyi bir şey olduğunu biliyorum" diyordu.

Siktiğimin Dar Pantolonları isimli bir dizi çalışmayla, S&M karakterlerini maket bıçağıyla parçaladığı çizimleri olduğunu anlattı. "Tam aletinin olduğu yerden bir kanca çıkarıyorum, kancadan da o zarlı ve kurukafalı zinciri sarkıtacağım." Kanlı bandajlar ve yıldız baskılı gazlı bez parçaları kullanmaktan söz ediyordu.

Bunlarla boş boş takılıyor falan değildi. İçinde yaşadığı dünyayı kendi estetik anlayışına göre filtrelerken, *Erkek Dergisi* isimli bir filmi de "sadece erkeklerden oluşan bir kadroyla çekilmiş bir sömürüden ibaret" diyerek eleştiriyordu. Bir S&M barı olan *Tool Box*'a gittiğinde burası için, "içinde sadece kocaman zincirler olan ve duvarları bokla kaplı bir yer, heyecan verici değil" demiş, öyle bir yeri kendisi tasarlamak istemişti.

Haftalar geçtikçe iyi olmadığını düşünüp endişelenmeye başladım. Fiziksel durumundan şikayet etmek onun tarzı değildi. "Ağzım hastalandı," diye yazmıştı, "diş etlerim beyazladı ve ağrıyor." Bazen yemek yemesine yetecek parası olmuyordu.

Mektubun sonuna eklediği not Robertvari bir cesaret gösterisiydi: "Bir jigolo gibi giyinmek, düşünmek ve bir jigolonun bedenine sahip olmakla suçlanıyorum."

"Tüm bu süreç içinde seni hâlâ seviyorum" diye bitirip, *t*'yi bizim işaretimiz olan mavi yıldız biçiminde yazarak "Robert" diye imzalamıştı.

21 Temmuz'da kızkardeşimle New York'a döndük. Herkes Ay'dan bahsediyordu. Üzerinde bir adam yürümüştü; ama ben fark etmemiştim bile.

Spor çantamı ve portföyümü sürükleyerek Robert'ın Dalencey Sokağı'nda, Williamsburg Köprüsü'nün altında kaldığı loftu buldum. Beni gördüğüne fazlasıyla sevinmişti fakat oldukça kötü görünüyordu. Mektupları bu denli fena olduğuna hazırlamamıştı beni. Diş eti iltahabı ve yüksek ateşten muzdaripti, ayrıca kilo da vermişti. Ne kadar zayıf düştüğünü saklamaya çalışsa da, her ayağa

kalktığında başı dönüyordu. Durumuna rağmen bu dönemi verimli geçirmişti.

Yalnızdık; loftu paylaştığı diğerleri hafta sonu için Fire Adası'na gitmişti. Ona şiirlerimden bazılarını okudum ve uyuyakaldı. Mekânı dolaştım. Mektubunda canlı bir biçimde anlattığı çalışmaları cilalı zeminin üzerinde dağınık halde duruyordu. Kendine güvenmekte haklıydı. İyi iş çıkarmıştı. Erkek cinselliği. Bir tanesi de benle ilgiliydi; turuncu dörtgenlerden oluşan bir alanın içinde hasır şapkamla betimlemişti beni.

Eşyalarını topladım. Renkli kalemleri, pirinç kalem açacakları, erkek dergilerinden geriye kalan sayfalar, altın yıldızlar ve gazlı bez... Bir sonraki hareketimin ne olacağı üzerine düşünerek yanına uzandım.

Şafaktan önce bir dizi silah sesi ve bağırtıyla uyandık. Polis, kapıları kilitleyip birkaç saat evden çıkmamamızı söyledi. Kapının önünde genç bir adam öldürülmüştü. Robert, tehlikeye bu kadar yakın olmamız karşısında dehşete düştü.

Sabah kapıyı açtığımda yerde maktulün vücudunu temsil eden tebeşir çizimi görünce sarsıldım. Robert "Burada kalamayız" dedi. Güvenliğimiz için endişeleniyordu. Neredeyse her şeyi geride bıraktık... Paris anılarıyla dolu spor çantamı, onun resim malzemelerini ve giysilerini... Sadece en değerli eşyalarımızı ve portföylerimizi alıp şehrin öbür yakasına, ucuz odalarıyla bilinen 8. Cadde'deki Allerton Oteli'ne gittik.

O günler, birlikte yaşadığımız hayatın en düşkün anlarıydı. Allerton'ı nasıl bulduğumuzu anımsamıyorum bile. Gürültülü sokaklara bakan tozlu camlarıyla karanlık, izbe, korkunç bir yerdi. Robert piyano taşıyarak kazandığı yirmi doları bana verdi; çoğunu oda için depozito olarak verdim. Bir karton süt, ekmek ve fındık ezmesi aldım ama Robert hiçbirini yiyemedi. Orada öylece oturup, demir yatakta terleyip titremesini izledim. Antika durumundaki şiltenin fırlamış yayları lekeli çarşafı deliyordu. Etraf sidik ve böcek ilacı kokuyordu ve duvar kâğıtları güneşte soyulan deri gibi dökülüyordu. Paslanmış

musluktan su akmıyordu, sadece içi pas dolu damlalar ara sıra gecenin içine düşüyordu.

Hastalığına rağmen sevişmek istedi ve birlikte olmamız belki de ona iyi geldi çünkü terlemesi azalmıştı. Sabah banyo yapmak için dışarı çıktı. Geri döndüğünde aşırı üzgün olduğu yüzünden okunuyordu. Bel soğukluğu belirtileri göstermişti. Bana bulaştırmış olabileceğinden dolayı içini aniden dolduran suçluluk ve endişe duygusu, durumumuzla ilgili kaygılarını da artırmıştı.

Neyse ki öğleden sonrayı uyuyarak geçirdi, ben de koridorda dolaştım. Etraf evsizler ve esrarkeşlerle doluydu. Ucuz otellerin yabancısı değildim. Kızkardeşimle birlikte Pigalle'de asansörsüz bir otelin altıncı katında kalmıştık; fakat odamız temizdi, hatta şirindi, Paris çatılarının romantik manzarasına sahipti. Burasıysa romantik falan değildi, manzaramız çürüklerle dolu uzuvlarındaki damarları bulmaya çalışan yarı çıplak adamlardan ibaretti. Herkesin kapısı açıktı çünkü hava çok sıcaktı; Robert'ın alnına koyduğum bez parçalarını yıkamak için banyoya girerken gözlerimi onlardan kaçırmaya çalışıyordum. Kendimi *Sapık* filmindeki duş sahnesini görmemek için gözlerini kapayan bir çocuk gibi hissediyordum. Bu benzetmem, Robert'ı güldüren tek şey oldu.

Yumru yumru yastığı bit kaynıyordu, bitler birbirine karışmış nemli buklelerinde geziniyordu. Paris'te yeterince bit görmüştüm, en azından onları Rimbaud'nun dünyasıyla bağdaştırıyordum. Leke içindeki o yumru yumru yastık, en fenasıydı.

Robert'a su getirmek için çıkmıştım ki koridorun diğer ucundan bir ses beni çağırdı. Erkek mi yoksa kadın sesi mi olduğunu söylemek zordu. Baktığımda, yıpranmış şifonuyla bir yatağın kenarında oturan hırpani bir güzellik gördüm. Ondan korkmadım; bana hikâyesini anlatmaya başladı. Bir zamanlar baletmiş ama şimdi morfinmanmış, Nureyev'le Rimbaud karışımı bir şey. Bacakları kaslıydı ve dişlerinin neredeyse tamamı dökülmüştü. Altın rengi saçları, geniş omuzları ve çıkık elmacık kemikleriyle bir zamanlar çok gösterişli olmalıydı. Kapısının hemen dışında oturdum, şifonu dalgalanırken "Wild is the

Wind"i atonal söylüyordu. Isadora Duncan[14] gibi koridorun dışına taşan hülyalı gösterisinin yegâne izleyicisi bendim.

Oda oda tüm komşularının hikâyelerini, uyuşturucu ve alkol için nelerden vazgeçtiklerini anlattı. Hayatımda bu kadar kolektif çaresizliği, kayıp umutları ve hayatlarını hatalarla yok etmiş ıssız ruhu birarada görmemiştim. O sanki hepsinin reisiydi, soluk şifonuyla koridorlarda dans ederken biten kariyerine tatlı bir ağıt yakar gibiydi.

Robert'ın yanında oturmuş kendi kaderimizi düşünürken, sanat yapma peşinde koşuyor olmaktan neredeyse pişmanlık duydum. Pis duvara dayalı duran ağır portföylerimize baktım; benimki gri şeritli ve kırmızıydı, Robert'ınki siyah şeritli ve siyahtı. Şimdi ikisi de gözüme maddi bir yük gibi gözüküyordu. Bazı zamanlar, Paris'te bile, topunu bir arka sokakta bırakıp gitmek, özgür olmak istemiştim. Ama şeritleri çözüp çalışmalarımıza bakarken doğru yolda olduğumuzu hissediyordum. Sadece biraz daha şansa ihtiyacımız vardı.

Gece olduğunda genelde son derece metin olan Robert bir çığlık attı. Diş etleri yaralar içindeydi, kıpkırmızı olmuştu, çarşafı da terden sırılsıklamdı. Morfin meleğini aradım. "Ona verebileceğin bir şey var mı?" diye yalvardım. "Acısını azaltacak herhangi bir şey?" Afyonlu tülün içinden ona ulaşmaya çalışıyordum. Bir an için zihni benim için berraklaştı ve odamıza geldi. Robert sayıklayarak ateşler içinde yatıyordu. Ölebileceğini düşündüm.

"Onu bir doktora götürmelisin" dedi morfin meleği. "Buradan gitmelisiniz, burası size göre değil." Yüzüne baktım. Tüm yaşadıkları o donuk mavi gözlerinden okunuyordu. Bir an için ateş gibi çaktılar. Kendisi için değil, bizim için...

Faturamızı ödeyecek paramız yoktu. Sabahın ilk ışıklarıyla Robert'ı uyandırdım, giyinmesine yardım ettim ve yangın merdiveninden aşağı indirdim. Onu kaldırımda bırakıp dünyadaki tüm varlığımız olan portföylerimizi almak üzere yeniden yukarı çıktım. Yukarı baktığımda kederli otel sakinlerinden bazılarının mendillerini

[14] Ç.N: 1877-1927 yılları arasında yaşamış Amerikalı dansçı. Modern dansın kurucusu olarak kabul edilir.

salladıklarını gördüm. Pencereden aşağı sarkmış, kendi varlıklarının Araf'ından kaçmakta olan çocuklara "güle güle" diyorlardı.

Bir taksi durdurdum. Robert portföylerden önce içeri girdi. Taksiye binmeden önce bu kederli sahnenin ihtişamına son bir kez baktım. Veda için sallanan eller, Allerton'ın uğursuz neon tabelası ve yangın merdiveninde şarkı söyleyen morfin meleği.

Robert kafasını omzuma dayadı. Bedeninin biraz olsun rahatladığını hissedebiliyordum. "Her şey yoluna girecek" dedim. "Ben işime geri döneceğim ve sen de iyileşeceksin."

"Altından kalkacağız Patti" dedi.

Tek başımıza ayakta kalabileceğimizden emin olana kadar bir daha birbirimizi asla bırakmamaya söz verdik. Ve bundan sonra başımıza ne gelirse gelsin, bu sözü hep tuttuk.

Taksiciye, "Chelsea Otel" derken paramın yetip yetmeyeceğinden emin olmaksızın bozukluk bulmak için ceplerimi karıştırdım.

Chelsea Otel

Mike Hammer modundayım, Kool marka sigara içiyor, lobide oturmuş William Burroughs'u beklerken ucuz polisiye romanlar okuyorum. Üzerinde koyu renk gabardin bir palto, gri takım ve kravatla, mükemmel giyinmiş bir halde geliyor. Yerimde birkaç saat şiir karalayarak oturuyorum. Sendeleyerek El Quixote'den çıkıyor, biraz sarhoş, dağılmış. Kravatını düzeltip ona bir taksi çağırıyorum. Bu, kelimelere dökmediğimiz rutinimiz.

Arada neler olup bittiğini takip ediyorum. Zevksiz resimlerle döşeli lobideki trafiği izliyorum. Kira karşılığı Stanley Bard'a bırakılan, kocaman yer kaplayan şeyler. Otel, her kesimden yetenekli ve kariyer peşindeki çocuklar için enerjik, çaresiz bir sığınak. Gitar sihirbazları, Viktoryen giysiler içindeki uyuşmuş güzeller, esrarkeş şairler, oyun yazarları, iflas etmiş film yapımcıları ve Fransız aktörler. Buradan geçen herkes, dış dünyada hiçbir şey değilse bile, burada birisi.

Asansör çok yavaş. Harry Smith'i görmek için yedinci kata çıkıyorum. Elimi kapının tokmağına koyduğumda sessizlikten başka bir şey hissetmiyorum. Sarı duvarlar ortaokul hapishanesi tarzı bir kurumsallık hissi yayıyor. Merdivenlerden çıkıp odamıza dönüyorum. Tanımadığım başkalarıyla paylaştığım koridordaki tuvalete çişimi yapıyorum. Kapımızın kilidini açıyorum. Aynadaki bir not dışında Robert'tan iz yok. Büyük 42'inci caddeye gittim. Seni seviyorum. Mavi. *Eşyasını düzenlediğini görüyorum. Erkek dergileri titizce toparlanmış. Kümes telleri sarılıp bağlanmış ve sprey kutuları da lavabonun altına dizilmiş.*

Isıtıcıyı açıyorum. Musluktan biraz su alıyorum. Su kahverengi aktığından biraz açık tutup beklemek gerekiyor. Harry, sadece mineral ve pas olduğunu söylüyor. Eşyam alt çekmecede. Tarot kartları, ipek kurdeleler, bir kavanoz Nescafé ve kendi kupam; çok beyefendi bir tavşan olan Buruşuk Amca'ya[15] *benzer çocukluğumdan kalma bir anı. Yatağın altından Remington'ımı çıkarıp şeritlerini düzelttikten sonra yeni bir dosya kâğıdı koyuyorum. Rapor edecek çok şey var.*

---

[15] Ç.N: *Uncle Wiggly:* Amerikalı yazar Howard R. Garis'in çocuk romanları dizisinin baş kahramanı.

Robert, siyah beyaz bir Larry Rivers resmi altında, sandalyede oturuyordu. Rengi çok soluktu. Diz çöküp elini tuttum. Morfin meleği, Chelsea Otel'de bazen sanat eseri karşılığında oda tutabileceğini söylemişti. Amacım işlerimizi önermekti. Paris'te yaptığım çizimlerin iyi olduğuna inanıyordum. Robert'ın herhangi bir çalışmasının lobide asılı duranların hepsini gölgede bırakacağı su götürmez bir gerçekti. Aşmam gereken ilk engel otel müdürü Stanley Bard olacaktı.

Yeteneklerimizi övmek üzere ağır adımlarla ofisine gittim. Asla bitmeyecekmiş gibi görünen bir telefon görüşmesinin arasında elini sallayarak dışarı çıkmamı işaret etti. Gidip Robert'ın yanına yere oturdum ve sessizce durumumuzu değerlendirdim.

Harry Smith sanki duvardan çıkmış gibi aniden arz-ı endam etti. Gümüş rengi saçları, karışık bir sakalı vardı ve Buddy Holly gözlüklerinin ardında büyüyen parlak, meraklı gözleriyle bana baktı. Cevaplarımı dinlemeden enerjik bir şekilde ardı ardına sorular sordu. "Kimsin paran var mı siz ikiz misiniz neden belinde bir kurdele var?"

Arkadaşı Peggy Biderman'ı bekliyor, Peggy'nin ona yiyecek bir

şeyler getireceğini umuyordu. Kendi derdine düşmüş olsa da sorunlarımıza sempatiyle yaklaştı; zorlukla doğrulabilen Robert'ın hali içine dert oldu.

Üzerinde eski püskü yün bir ceket, haki keten bir pantolon ve çöl çizmeleri vardı, hafif kambur duruyordu. Başı, çok zeki bir tazınınki gibi, dimdikti. Henüz kırk beşinde bile değildi, ancak oldukça yaşlı görünüyordu; çocuksu heyecanı asla tükenmeyen yaşlı bir adam. Harry *Amerikan Folk Müziği Antolojisi* albümüyle oldukça saygı gören biriydi. Bu albüm en kıyıda köşede kalmış gitarcıdan Bob Dylan'a kadar herkese ilham kaynağı olmuştu. Robert konuşamayacak kadar hasta olduğundan o ve ben, Bay Bard'ı beklerken Apalaş[16] müziği üzerine konuştuk. Harry, Berthold Brecht'ten esinlenen bir film üzerinde çalıştığını söyleyince "Korsan Jenny"in bir bölümünü ona ezberimden okudum. Bu hareketim aramızdaki ilişkiyi mühürlemişti; paramız olmadığını öğrendiğinde biraz hayal kırıklığına uğramasına rağmen. Lobide peşimde dolanıp, "Zengin olmadığınızdan emin misin?" diye sordu.

"Biz Smithler hiç zengin olmadık ki" dedim. Şaşırmıştı.

"İsminin gerçekten Smith olduğuna emin misin?"

"Evet," dedim. "Hatta daha da emin olduğum bir şey var, o da akraba olduğumuz."

O sırada haber gelince yeniden Bay Bard'ın ofisine girdim. Olumlu bir tavır sergiledim. Buradan çıkınca patronumdan avans almaya gideceğimi, ama ona oda bedelinden çok daha değerli olan sanat eserlerine sahip olma fırsatını sunduğumu söyledim. Robert'ı övdüm durdum, sonra portföylerimizi teminat olarak önerdim. Bard kuşkulu yaklaşsa da bana bir fırsat verdi. Çalışmalarımızı görmek onun için ne ifade etti bilmiyorum, fakat bir işim olduğuna ettiğim yeminlerden etkilenmiş göründü. El sıkıştık ve 1017 numaralı odanın anahtarını aldım. Chelsea Otel'de yaşamak için haftada elli beş dolar.

[16] Ç.N: Georgia, Mississippi dolaylarında yaşayan, sayıları çok azalmış Kuzey Amerika yerlileri.

Bu arada Peggy de gelmişti ve Harry'le birlikte Robert'ı üst kata çıkarmama yardımcı oldu. Kapının kilidini açtım. Otelin en küçük odası olmakla ünlü 1017 numara, içinde üzeri krem rengi şönil serili beyaz metal bir yatak olan, soluk mavi renkte bir odaydı. Bir lavabo ve ayna, küçük bir çekmece dolabı ve solgun, geniş bir örtünün üzerinde taşınabilir siyah-beyaz bir televizyon vardı. Robert'la daha önce hiç televizyonumuz olmamıştı; fakat yine de, fütüristik ancak ıssız bir tılsım gibi, orada kaldığımız süre boyunca fişi sallanır halde öylece durdu.

Otelde bir doktor vardı, Peggy numarasını verdi. Temiz bir odamız ve bize yardımcı olacak insanlar vardı. Burası daha çok Robert için bir nekahet yeri oldu. Artık evdeydik.

Doktor geldi, ben dışarıda bekledim. Oda üçümüz için küçüktü ve Robert'ı iğne olurken görmek istemiyordum. Doktor Robert'a ağır bir doz tetrasilin, bana da bir reçete verdikten sonra test yaptırmam için ısrar etti. Robert yüksek ateş, diş iltihabı, sıkışmış yirmi yaş dişleri ve bel soğukluğu nedeniyle iyiden iyiye zayıf düşmüştü. İkimizin de iğne olması ve bulaşıcı hastalık taşıdığımızı kayıt altına aldırmamız gerekiyordu. Doktor ücretini daha sonra verebileceğimizi söyledi.

Tanımadığım biri yoluyla sosyal bir hastalık kapmış olabileceğim ihtimali kendimi kötü hissetmeme neden oldu. Kıskançlık değildi bu; kendimi kirlenmiş hissediyordum. Okuduğum tüm Jean Genet kitaplarında azizlik olgusu vardı, bel soğukluğu yoktu. Ancak endişelerimi bir kenara bırakmam gerekiyordu. Önceliğim Robert'ın sağlığı olmalıydı ve o, duygusal tiratları kaldıramayacak kadar hastaydı.

Ses çıkarmadan öylece yanında oturdum. Tek tük eşyamız Chelsea Otel'in ışığında ne kadar farklı görünüyordu. Doğal bir ışık değildi; başımızın üzerindeki ampulden ve bir lambadan gelen yoğun ve merhametsiz bir ışıktı, ancak yine de kendine has bir enerjisi vardı. Robert rahat bir şekilde yatarken endişelenmemesini, hemen geri döneceğimi söyledim. Onunla kalmalıydım. Yemin etmiştik.

Bu, yalnız olmadığımız anlamına geliyordu.

Otelden çıkıp, şair Dylan Thomas onuruna konuşlanan plaketin önünde durdum. Daha o sabah Allerton'ın bunaltıcı ortamından kaçmıştık ve şimdi New York'un en eski tarihi otellerinden birinde küçük ama temiz bir odamız vardı. Yakın çevremizi inceledim. 1969 yılında, 23. Sokak'ın 7. ve 8. caddeler arasında kalan kısmına hâlâ savaş sonrası günleri andıran bir hava hakimdi. Balıkçı malzemeleri satan bir dükkânın önünden geçtim; onun yanında, Paris cazı plakları tozlu vitrininden zorlukla görünen bir ikinci el müzik dükkânı, büyükçe bir Automat ve palmiye ağacı şeklindeki neon tabelasıyla Oasis Bar vardı. Sokağın karşısında da, büyükçe bir alana yayılmış YMCA'in yanında bir halk kütüphanesi vardı.

Doğuya yönelip 5. Cadde'ye döndüm, 48. Sokak üzerindeki Scribner'a yürüdüm. İznimi fazlasıyla uzatmış olmama rağmen beni yeniden işe alacaklarından emindim. Dönüşüm biraz gönülsüzdü, ancak durumumuzu göz önünde bulundurunca, Scribner'a sarılmak durumundaydım. İşverenlerim beni çok sıcak karşıladı, bodruma inip birlikte kahve içtik ve tarçınlı kurabiye yedik. Onları, Paris sokaklarında yaşadığımız maceraların komik hikayeleriyle eğlendirdim; sonrasında işimi geri almıştım. Hatta kısa vade giderlerimi ve bir haftalık kiramı karşılaması için avans bile verdiler; bu durum Bay Bard'ı oldukça etkileyecekti. İşlerimize henüz göz atmamış, fakat ileride değerlendirmek üzere portföylerimizi almıştı; yani hâlâ takas şansımız vardı.

Robert'a biraz yiyecek getirdim. Dönüşümden beri ilk kez yemek yiyordu. Scribner ve Bard'la olan anlaşmalarımı anlattım. Felaketten dinginliğe giden o küçük mitolojik seyahatimizde başımıza ne kadar çok şey geldiğine şaşırıyorduk. Sonra Robert sessizleşti. Ne düşündüğünü biliyordum. Üzgün olduğunu söylemedi ama öyleydi, biliyordum. Başını omzuma koyduğunda, geri dönmeseydim benim için her şey daha mı iyi olurdu diye düşünüyordu. Fakat dönmüştüm. Sonuçta ikimiz biraradayken, durumumuz daha iyiydi.

Ona nasıl bakmam gerektiğini biliyordum. Hasta bakımı, ateş düşürme gibi konularda iyiydim çünkü bunları annemden öğrenmiştim.

Robert uykuya dalarken yanında oturuyordum. Yorgundum. Eve gelişimden sonra işler zora girmişti, ancak şimdi her şey iyiye gidiyordu ve döndüğüme pişman değildim. Heyecanlıydım. Robert'ın nefes alıp verişini dinliyor, gece ışıklarının yastığına dökülüşünü izliyordum. Uykudaki otel sakinlerinin orada yaşayan herkesi kollayan güçlerini hissedebiliyordum. İki yıl önce Tompkins Meydanı Parkı'nda gaipten gelip beni kurtaran Robert'tı. Şimdi ben onu kurtarmıştım. O açıdan ödeşmiştik.

Birkaç gün sonra, eski apartman yöneticimiz Jimmy Washington'la olan hesabımızı kapatmak için Clinton Sokağı'na gittim. Ağır taş basamakları son kez tırmandım. Bir daha asla Brooklyn'e dönmeyeceğimi biliyordum. Kapıyı çalmak üzere hazırlanırken bir an için durdum. İçerde "Devil in a Blue Dress"in çaldığını ve Jimmy Washington'ın karısıyla konuştuğunu duyabiliyordum. Kapıyı yavaşça açtı ve karşısında beni görünce şaşırdı. Robert'ın eşyalarını kaldırmış ama görünüşe göre benimkilerin çoğunu beğenmişti. Öndeki odaya girince bir kahkaha atmaktan kendimi alamadım. Dolgulu kutusu içinde mavi poker fişlerim, el yapımı yelkenli minyatür sürat teknem ve alçıdan bebek İsa biblom şöminesinin üzerine dikkatle yerleştirilmişti. Meksika şalım ellerimle zımparalayıp beyaz emaye boyayla boyadığım büyük iskemlenin üzerine serilmişti. Bu iskemleye Jackson Pollock iskemlem diyordum çünkü Springs'teki Pollock-Krasner çiftliğinde çekilmiş bir fotoğrafta gördüğüm bahçe sandalyesine çok benziyordu.

"Senin için hepsine göz kulak oluyordum" dedi, biraz mahcup bir ifadeyle. "Geri gelip gelmeyeceğinden emin değildim." Sadece gülümsedim. Kahve yaptı ve pazarlığa başladık. Ona üç aylık kira borcum vardı: yüz seksen dolar. Altmış dolarlık depozitoyu ve eşyalarımı alırsa ödeşmiş olacaktık. Kitapları ve plakları paketlemişti. Plak yığının en üstünde *Nashville Skyline*'ın durduğunu fark ettim. Robert o plağı bana Paris'e gitmeden önce vermişti; "Lay Lady Lay"i defalarca dinlemiştim. Toparladığım defterlerimin arasında Robert'ın bana ilk tanışmamızda aldığı Sylvia Plath'in *Ariel*'ini buldum. Hayatımızın o masum dönemi artık son bulmuştu; bunu fark ettiğimde, kalbimde

ufak bir sızı hissettim. Modern Sanatlar Müzesi'nde çektiğim birkaç siyah beyaz *Kadın I* karesini zarfa koyup cebe attım, fakat portresini yapmak için giriştiğim başarısız çabaları; toprak rengi, pembe ve yeşille boyanmış, yitip gitmiş bir ihtirasın temsilcisi rulolarca tuvali arkamda bıraktım. Geleceği, arkama dönüp bakamayacak kadar çok merak ediyordum.

Ayrılırken çizimlerimden birinin duvarda asılı olduğunu fark ettim. Bard çizimlerimi anlamamış olsa da, en azından Jimmy Washington anlamıştı. Eşyalarıma veda ettim. Bard'a ve Brooklyn'e daha uygundular. Her zaman yenileri olacaktır, orası kesin.

★

İş için ne kadar minnettar da olsam, Scribner'a gönülsüz döndüm. Paris'te tek başıma olmak, hareket özgürlüğünün tadını almamı sağlamıştı bir kez; tekrar uyum sağlamakta zorlanıyordum. Arkadaşım Janet da San Francisco'ya taşınmıştı; şair sırdaşımı kaybetmiştim.

Ann Powell adında yeni bir arkadaş edindiğimde işler yine düzeldi. Uzun kumral saçları, kara gözleri ve melankolik bir gülümsemesi vardı. Ona hitap ettiğim ismiyle Annie de bir şairdi; fakat Amerikan tarzı bir şair. Frank O'Hara'yı ve gangster filmlerini çok sever, Paul Muni ve John Garfield'in oynadığı filmleri izlemek için beni Brooklyn'e sürüklerdi. Heyecanlı B filmi senaryoları yazardık ve öğle yemeğinde onu eğlendirmek için tüm rolleri ben oynardım. Boş zamanlarımızı bit pazarlarında, en güzel siyah boğazlı kazağı ya da en şahane beyaz deri eldivenleri arayarak geçirirdik.

Annie Brooklyn'de rahibe okuluna gitmişti ancak Mayakovsky'yi ve George Raft'i çok severdi. Şiir ve polisiyenin yanı sıra, Robert Bresson ile Paul Schrader'ın erdemlerini de konuşabildiğim bir dostum olmasından çok memnundum.

Scribner'dan haftada yaklaşık yetmiş dolar alıyordum. Kirayı verdikten sonra kalanı yemeğe gidiyordu. Gelirimizi desteklemem lazımdı, saate karşı yarışmadan para kazanmanın yollarını aramaya

başladım. Kitap satmak için sahafları dolaştım. Kitaplardan anlıyor, nadir bulunan imzalı ilk baskı çocuk romanlarını birkaç dolara alıp çok daha fazlasına satabiliyordum. H. G. Wells imzalı mükemmel durumdaki bir *Love and Mr. Lewisham* cildi, bir haftalık kira ve metro ücretini karşılamıştı.

Bu keşif seferlerinin birinde Robert için Andy Warhol'un Index Book'unun az kullanılmış bir kopyasını buldum. Kitabı çok sevmiş ama bir yandan da sinir olmuştu; çünkü kendisi de üç boyutlu ve katlamalı sayfaları olan bir defter tasarlıyordu. *Index Book*'taki fotoğraflar, Warhol Fabrikası'nın klasik fotoğraflarını da çeken Billy Name'e aitti. İçinde, sayfalardan katlanarak çıkan bir şato, bir planör, ses çıkaran kırmızı bir akordiyon ve üzeri tüyle kaplı bir on iki yüzlü (dodekahedron) vardı. Robert, Andy'le paralel yollarda olduklarını hissediyordu. "Güzel," dedi. "Ama benimki daha iyi olacak." Kalkıp çalışmaya başlamak için sabırsızlanıyordu. "Burada öylece yatamam," dedi. "Dünya beni ardında bırakarak ilerliyor."

Robert sabırsızlansa da yatakta kalması gerekiyordu çünkü ateşi ve hastalığı geçmedikçe yirmi yaş dişi çekilemiyordu. Hasta olmaktan nefret ediyordu. Erkenden ayağa kalkar, sonra hastalığı nüksederdi. Robert'ta bendeki on dokuzuncu asra ait nekahet anlayışı yoktu; o, yatakta oluşu fırsat bilip kitap okumanın, uzun, hummalı şiirler yazmanın keyfini çıkaramazdı.

Chelsea Otel'e giriş yaparken, burada yaşamanın nasıl bir şey olacağına dair en ufak fikrim yoktu ancak kısa süre sonra fark ettim ki, burada olmak, büyük şanstı. Bu paraya East Village'de, tren yolu üzerinde büyükçe bir daire kiralayabilirdik; fakat bu eksantrik ve lanetli otel bize güven duygusu ile yıldızlara yaraşır bir eğitim fırsatı bahşetmişti. Etrafımızı saran iyi niyet haresi, kaderin biz hevesli çocuklarını gözettiğinin bir kanıtıydı.

Biraz zaman aldı, fakat tamamen iyileştikten sonra, ben Paris'te nasıl kendimi geliştirdiysem, Robert da Manhattan'da güçlenip serpildi. İş bulmak için sokakları taramaya başladı. İkimiz de onun düzenli bir işte dikiş tutturamayacağını biliyorduk; bulabildiği tek tük işlere

giriyordu. En nefret ettiği iş, el arabasıyla galerilere sanat eseri taşımaktı. Kendinden aşağı gördüğü sanatçıların işlerini taşımaktan hicap duymuş, fakat parasını peşin almıştı. En acil hedefimize ulaşabilmek için fazladan ayırabildiğimiz her senti bir çekmecenin arka köşesinde biriktiriyorduk; daha büyük bir oda istiyorduk. Kiramızı zamanında ödemek konusunda bu kadar hassas davranmamızın asıl sebebi de buydu.

Chelsea'de bir kez yerinizi sağlamlaştırdınız mı, kirayı ilk aksatışta tekmeyi yemezdiniz. Ama Bay Bard'dan saklananlar ordusuna katılırdınız. Bizse iyi kiracılar olarak bilinmek istiyorduk, çünkü ikinci katta daha iyi bir odaya geçmek için sırada bekliyorduk. Tüm çocukluğum boyunca annemin çoğu güneşli günde panjurları kapayıp alacaklılardan saklanışını izlemiştim; işte bu yüzden Stanley Bard'ın karşısında titremeye hiç niyetim yoktu. Neredeyse herkesin Bard'a borcu vardı. Bizimse hiç olmadı.

Küçük odamızda lüks bir hapishanedeki mahkûmlar gibi kalıyorduk. Küçük yatağımız birbirimize yakın yatmak için uygundu, ancak Robert'ın çalışmak için hiç alanı yoktu, tabii benim de.

Robert'ın Chelsea'de edindiği ilk arkadaş, Bruce Rudow adındaki serbest bir moda tasarımcısıydı. Warhol filmi *The Thirteen Most Beautiful Boys*'ta oynamıştı, *Geceyarısı Kovboyu*'nda da kısa bir rolü vardı. Ufak tefek, rahat bir adamdı ve Brian Jones'a çok benziyordu. Jimi Hendrix'in giydiği gibi geniş kenarlı deri bir şapkanın gölgelediği solgun ve halkalı gözleri vardı. Elmacık kemiklerinin üzerine düşen sarı, ipeksi saçları ve kocaman bir gülümsemesi vardı. Brian Jones bağlantısı beni tavlamak için zaten yeterliydi, fakat üstüne tatlı ve cömert bir yaradılışa sahipti. Biraz işveliydi ama Robert'la arasında bir şey geçmedi. Bu onun arkadaş canlısı doğasının bir parçasıydı.

Bizi ziyarete geldi fakat oturacak yer olmadığı için kendi odasına çağırdı. Postlar, yılan derileri, koyun postları ve kırmızı deri şeritlerin dağınık halde bulunduğu büyük bir çalışma alanı vardı. Uzun çalış-

ma masalarının üzerine dikiş nakış desenleri serili, duvarlardaki raflar bitmemiş parçalarla doluydu. Küçük bir fabrikası vardı. Bruce gümüş kenarlı çok güzel deri ceketler tasarlıyordu ve bu ceketler *Vogue* dergisinde çıkmıştı.

Bruce Robert'ı kanatlarının altına aldı ve ona cesaret verdi. İkisi de son derece becerikliydi ve birbirlerine ilham veriyorlardı. Robert'ın ilgisi moda ve sanatı birleştirme fikrine kayınca, Bruce onu moda dünyasına sokabilecek bazı önerilerde bulundu. Kendi çalışma alanında Robert'a bir bölüm ayırmayı bile teklif etti. Minnettar da olsa, bir başkasının mekânında çalışmak Robert'ı memnun etmeyecekti.

Chelsea'de tanıdığımız insanlar arasında hayatımızı en çok etkileyen kişi büyük ihtimalle Sandy Daley'di. Sıcakkanlı fakat aynı zamanda münzevi bir sanatçıydı; hemen yanımızda, 1019 numaralı odada yaşıyordu. Odası bembeyazdı, zemini bile. İçeri girerken ayakkabılarımızı çıkarmamız gerekmişti. Orijinal Fabrika'dan getirilmiş helyum yastıkları tepemizde sallanıyordu. Daha önce böyle bir yer görmemiştim. Beyaz zeminde yalınayak oturduk, kahve içip fotoğraf kitaplarına baktık. Sandy bazen beyaz odasında karanlık bir esir gibi görünüyordü gözüme. Sık sık uzun, siyah bir elbise giyerdi; ben de eteklerinin koridorda ve merdivenlerde sürüklenişini izlemek için arkasından yürümeye bayılırdım.

Sandy uzun dönem İngiltere'de; Mary Quant'ın, naylon yağmurlukların ve Syd Barrett'ın Londra'sında çalışmıştı. Uzun tırnakları vardı, manikürünü bozmamak için kendine has bir teknikle pikabın kolunu kaldırışına hayran hayran bakardım. Basit, zarif fotoğraflar çeker, elinin altında hep bir Polaroid kamera olurdu. Robert'a ilk Polaroid kamerasını ödünç veren Sandy'ydi ve ilk fotoğraflarına getirdiği yapıcı önerilerle, değerli bir eleştirmen ve sırdaş olarak ona yardımcı oldu. Sandy ikimize de destek verdi ve Robert'ın, hem bir erkek hem de bir sanatçı olarak geçirdiği değişimleri hiç yargılamadan kabul etti.

Ortamı benden çok Robert'a uygundu, ancak daracık odamızın sıkıntısından uzaklaşmak için idealdi. Duş almak ya da geniş, ışıkla

dolu bir atmosferde hayal kurmak istediğimde kapısını hep açık buluyordum. Sık sık kapının yanına, en sevdiğim eşyası olan parlak bir jant kapağı şeklindeki gümüş işli kap ve tam ortasında yüzen tek bir gardenya çiçeğinin başına otururdum. *Beggars Banquet*'i arka arkaya dinler, onun hoş sedasının boş odanın içine doluşunu duyumsardım.

Matthew Reich adında bir müzisyenle de arkadaşlık kurdum. Onun yaşam alanı tamamen işlevseldi; bir akustik gitarla, içinde şarkı sözleri ve insan ötesi bir hızla yazılmış dağınık gözlemleri içeren bir defter dışında, ona ait hiçbir şey yoktu. Sırım gibi bir vücudu vardı ve bariz şekilde Bob Dylan'a kafayı takmıştı. Saçları, giysileri, tavrı, kısaca onunla ilgili her şey *Bringing It All Back Home*[17] tarzını yansıtıyordu. Fırtınalı bir ilişkiden sonra aktris Geneviève Waïte ile evlenmişti. Geneviève kısa süre sonra Matthew'un zeki fakat biraz kaçık olduğunu ve Bob Dylan'la da hiç alakası olmadığını anlamıştı. *Mamas and the Papas*'tan Papa Jones'la kaçmış, Matthew'u gömlek ve askılı pantolonlarla otel koridorlarında sürünmeye bırakmıştı.

Bob Dylan'ı taklit etmesine rağmen Matthew gibisi yoktu. Ondan hoşlansak da, Robert sohbetine ancak küçük dozlarda katlanabiliyordu. Matthew benim New York'ta tanıdığım ilk müzisyendi. Dylan düşkünlüğünü anlayabiliyordum ve o şarkı yazarken, ben de kendi şiirlerimi nasıl şarkılara dönüştürebileceğimi görüyordum.

Hızlı konuşma tarzının neyin göstergesi olduğunu asla bilemedim; amfetamin mi kullanıyordu, yoksa zihni öyle mi işliyordu? Sık sık beni çıkmaz sokaklara ya da anlaşılmaz mantık silsilelerinin sonsuz labirentlerine götürüp bırakırdı. Kendimi, Deli Şapkacı'yla birbirlerine sonu olmayan şakalar yapan Alis gibi hissediyordum. Kendi mantığımın garip evrenine dönebilmek için satranç tahtasının üzerinde ayak izlerimi takip etmek zorundaydım.

Scribner'dan aldığım avansı telafi etmek için uzun saatler çalışmak zorunda kaldım. Bir süre sonra terfi ettim. Mesaim daha erken başlıyordu; altıda kalkıp 6. Cadde'ye yürüyor, Rockefeller Merkezi'ne

[17] Ç.N: 1965 tarihli Bob Dylan albümü.

gitmek için F metrosuna biniyordum. Metro yirmi beş sentti. Saat yedide kasayı açıyor, kayıtları dolduruyor, önümüzdeki gün için hazırlıklar yapıyor, baş kasiyerle birlikte görev dağıtıyordum. Kazandığım para çok az artmıştı fakat kendime ait bir yerimin olmasından ve kitap siparişi yapmaktan memnundum. Yedide işimi bitirip genellikle eve yürüyordum.

Robert beni karşılar ve hevesle üzerinde çalıştığı işi gösterirdi. Bir akşam -defterimi okumuştu- Brian Jones için bir totem tasarladı. Ok şeklindeydi, Beyaz Tavşan göndermesi olarak tavşan tüyü, Winnie the Pooh'tan bir söz ve Brian'ın madalyon boyutlarında bir portresi vardı. Birlikte bitirip yatağımızın üzerine astık.

"Kimse bizim gördüğümüz gibi görmüyor Patti" dedi yine. Böyle şeyler söylediği zamanlar, büyülü bir zaman aralığındaymışçasına, dünyada sadece ikimiz varmışız gibi hissediyordum.

Robert sonunda apse yapan yirmi yaş dişini çektirebilmişti. Günler boyunca kendini kötü hissetse de sonunda rahatlamıştı. Robert kuvvetliydi fakat bünyesi enfeksiyona çok açıktı; ben de, diş köklerini temiz tutmak için elimde ılık tuzlu suyla peşinde dolaşıp duruyordum.

Ağzını çalkaladı ama sinir olmuş gibi davrandı. "Patti," dedi, "tuzlu su tedavileri sunan bir Ben Casey[18] denizkızı gibisin."

Genelde hep yanıbaşımızda olan Harry benimle aynı fikirdeydi. Simya deneylerinde tuzun öneminden bahsettikten sonra benim doğaüstü bir şeyler planladığımdan şüphelendi.

"Ya, evet," dedim, "dolgularını altına çevireceğim."

Kahkahalar. Hayatta kalabilmek için önemli bir malzeme. Ve biz sık sık kahkaha atardık.

★

Havadaki titreşimi hissedebiliyorduk; bir telaş duygusu hakimdi ortama. Her şey Ay'la başladı; ulaşılmaz bir şiirdi Ay, ya da bir zamanlar öyleydi. Şimdi üzerinde insanlar yürüyordu, tanrıların incisinin üzerinde lastik izleri vardı. Belki de zamanın akışını, içinde bulunduğumuz on yılın son yazını yaşadığımızı fark etmekten kaynaklanıyordu telaşımız. Bazen ellerimi kaldırıp durdurmak istiyordum. Ama neyi durdurmak? Belki de büyümeyi.

Life dergisinin kapağında Ay vardı fakat her gazetenin başlığı Sharon Tate ve arkadaşlarının cinayetleriyle süslenmişti. Manson cinayetleri, kara filmlerden edindiğim suç anlayışına pek uymuyordu ancak otel sakinlerinin hayal güçlerini ateşlemişti. Neredeyse herkes kafayı Charles Manson'a takmıştı. Robert önceleri, Harry ve Peggy'le her türlü ayrıntının üzerinden geçti; bense bu konuda konuşmaya katlanamıyordum. Sharon Tate'in dehşetli son dakikalarını, onu ve doğmamış çocuğunu öldüreceklerinin bilincinde oluşunu kafamdan atamıyordum. Turuncu bir çizim kitabına karaladığım şiirlerime çekildim. Brian Jones'u bir havuzun içinde yüzüstü yüzerken hayal etmek, benim için yeterince trajikti zaten.

Robert insan davranışlarını, son derece normal görünen insanları

[18] Ç.N: 60'lı yıllarda yayınlanan ve sağlıkçıları konu alan müzikli bir televizyon draması.

kargaşa çıkartmaya yönelten şeyleri incelemeyi büyüleyici buluyordu. Manson haberlerini takip etmeyi sürdürdü fakat Manson'ın davranışları giderek daha da garipleşmeye başlayınca ilgisi söndü. Matthew, Robert'a Manson'ın gazetede çıkan bir resmini gösterdi. Alnına bir *X* kazınmıştı. Robert, o *X*'i bir çiziminde kullandı.

"Beni ilgilendiren şey Manson değil *X*" dedi Metthew'a. "O bir deli. Delilik ilgimi çekmiyor."

Bir ya da iki hafta sonra Harry ve Peggy'yi bulmak için El Quixote'ye girdim. Burası otelin hemen yanında yer alan bir restoran-bardı; lobiye de açılan bir kapısı olduğu için kendi barımız gibiydi. Otel sakinleri yıllardır burada takılırdı; Dylan Thomas, Terry Southern, Eugene O'Neill ve Thomas Wolfe gibi isimler mekânda çok defalar kadeh tokuşturmuştu.

Üzerimde suni ipekten beyaz benekli uzun mavi bir elbise ve hasır şapka vardı, bu benim *Cennetin Doğusu* kıyafetimdi. Solumdaki masada Janis Joplin grubuyla birlikte takılıyordu. Sağımda Grace Slick ve Jefferson Airplane ile Country Joe and the Fish elemanları vardı. Kapıya bakan son masada Jimi Hendrix oturuyordu; kafasında şapkası, tabağına eğilmiş, karşısında oturan bir sarışınla yemek yiyiyordu. Her taraf müzisyenlerle doluydu; yeşil sosla kaplı karides yığınlarıyla dolu tabaklar, paella, meyve kokteylleri ve tekila şişeleriyle kaplı masalarda oturuyorlardı.

Orada öylece, hayretler içinde kalakalmama rağmen kendimi dışarıdan gelmiş bir yabancı gibi de hissetmedim. Chelsea benim evim, El Quixote de benim barımdı. Etrafta korumalar ya da bir imtiyaz havası yoktu. Herkes Woodstock Festivali için gelmişti; ancak otelin kendine has dünyasına kendimi öylesine kaptırmıştım ki ne festivalden, ne de festivalin ne anlama geldiğinden haberdardım.

Grace Slick ayağa kalktı, yanımdan geçerken hafifçe bana çarptı. Yerlere kadar sürünen batik bir elbise giymişti, Liz Taylor'ınkiler gibi koyu menekşe gözleri vardı.

"Selam" dedim, ondan uzun boylu olduğumu fark ederek.

"Sana da selam" dedi.

Üst kata çıktığımda bu insanlarla aramda nedenini açıklayamadığım bir yakınlık hissettim; gerçi o sırada içime doğan bu duyguyu yorumlamam mümkün değildi. Bir gün onların yolunda yürüyeceğimi asla bilemezdim. O zamanlar hâlâ, sonunu getiremediği sayısız şiirle boğuşan, yirmi iki yaşında, sıska bir kitap satıcısıydım.

O gece heyecandan uyuyamadım, tüm o sınırsız olasılıklar dalga dalga üzerime geliyordu. Çocukluğumdaki gibi alçı tavana gözlerimi diktim. Başımın üzerinde titreşen desenler yavaş yavaş yerlerine oturuyordu.

Hayatımın mandalası.

★

Bay Bard rehineleri iade etti. Kapımızı açtığımda duvara dayalı duran portföylerimizi gördüm; siyah olan siyah, kırmızı olan gri şeritleriyle. İkisini de çözüp tüm çizimlere dikkatle baktım. Bard'ın bu çalışmalara baktığından emin değildim. Bakmışsa bile, kesinlikle benim gördüğümü görmemişti. Her çizim, her kolaj, yeteneğimize olan inancımı güçlendiriyordu. Çalışmalar iyiydi. Burada olmayı hak ediyorduk.

Bard'ın kira yerine sanatsal çalışmalarımızı kabul etmemesi Robert'ı sinirlendirmişti. O öğleden sonra iki taşıma işi de iptal edilmişti; nasıl geçineceğimiz konusunda endişeleniyordu. Beyaz tişörtü ve sandaletiyle yatağa uzandı. Tanıştığımız günkü haline çok benziyordu. Ama gözlerini açıp bana baktığında gülümsemedi. Ağlarını atan balıkçılar gibiydik. Ağlar güçlüydü ama çıktığımız seferlerden sık sık eli boş dönüyorduk. Harekete geçip Robert'a yatırım yapacak birilerini bulmamız gerektiğine karar verdim. Tıpkı Michelangelo gibi Robert'ın da kendi Papa'sına ihtiyacı vardı. Chelsea'den gelip geçen onca nüfuzlu insanı düşündüğümüzde, günün birinde ona bir hami bulmamız son derece olasıydı. Chelsea'de yaşam açık pazar gibiydi, herkesin kendisiyle ilgili satacak bir şeyleri vardı.

Bu arada o gece için endişelerimizi unutmaya karar verdik. Birikimimizden biraz para alıp 42. Sokak'a gittik. Playland'de bir fotoğ-

raf kulübesinde durup dörtlüğü bir çeyreklikten resimlerimizi çektik. Benedict'in Yeri'nde bir sosisli yiyip papaya suyu içtik, sonra da sokaktaki kalabalığa karıştık. İzindeki bahriyeliler, fahişeler, kaçaklar, sömürülmüş turistler, uzaylılar tarafından kaçırılmış tipler... Oyun salonları, hatıra tezgâhları, Küba büfeleri, striptiz kulüpleri ve geç saate kadar açık rehincilerle dolu bir cadde. Elli sente pis bir sinemada hafif pornoyla karışık yabancı filmler izleyebilirdiniz.

İkinci el ucuz romanlar ve açık saçık dergilerle dolu tezgâhlara baktık. Robert kolajları için malzeme arayışındaydı, bense UFO'lar üzerine acayip yayınlar ve korkunç kapaklı dedektif romanları bakıyordum. Orada William Burroughs'un mahlası William Lee imzasıyla yazdığı *Junkie* (Canki)'nin bir kopyasını bulmuştum; o kitabı asla satmadım. Robert da, Finlandiyalı Tom'un[19] motosikletçi şapkalı Aryan gençler üzerine çizimlerini içeren portföyünden birkaç kopuk sayfa buldu.

Birkaç dolar karşılığında ikimizin de şansı yaver gitmişti. El ele tutuşarak eve döndük. Bir an, Robert'ın yürüyüşünü izlemek için arkada kaldım. Sarhoş denizcilerinkine benzer dengesiz yürüyüşü hep hoşuma gitmişti. Biliyordum ki bir gün ben duracaktım ve o yürümeye devam edecekti, fakat o ana kadar, bizi hiçbir şey ayıramazdı.

Yazın son hafta sonunda ailemi ziyaret etmek için eve gittim. Port Authority'ye yürürken ve Güney Jersey'e giden otobüse bindiğimde iyimser hislerle doluydum; ailemi görmek ve Mullica Hill'deki ikinci el kitapçılara gitmek için sabırsızlanıyordum. Hepimiz kitapları çok seviyorduk ve genelde şehre döndüğümde satabileceğim bir şeyler bulurdum. William Faulkner'ın *Doktor Martino*'sunun imzalı ilk baskısını buldum.

Evimizde ortam alışık olmadığım kadar kasvetliydi. Erkek kardeşim donanmaya yazılmıştı; annem, son derece vatansever olmasına rağmen, Todd'un Vietnam'a gönderilme olasılığı karşısında yıkılmıştı. Babam My Lai katliamından fazlasıyla rahatsız olmuştu.

[19] Ç.N: 1920-1991 yılları arasında yaşamış Finlandiyalı çizer Touko Laaksonen'in mahlası. Laaksonen homoerotik ve fetiş çizimleriyle tanınır.

"İnsanın insana yapmayacağı bir şey" diyordu, Robert Burns'den alıntı yaparak. Arka bahçeye bir ağlayan söğüt dikişini izledim. O ağaç sanki ülkemizin takip ettiği yola dair duyduğu üzüntünün bir simgesiydi.

İnsanlar sonradan Aralık'taki Altamont Stones konseri cinayetleri için, altmışlı yılların idealist ruhunun sona erişiydi, dedi. Bana kalırsa 1969 yazının çift karakterini ortaya koyuyordu; bir yanda Woodstock, diğer yanda Manson kültü, bir nevi şaşkınlığımızın maskeli balosu.

★

Robert'la erkenden kalktık. İkinci yıldönümümüz için kenara biraz para koymuştuk. Bir gece önceden giysilerimizi lavaboda yıkayıp hazırlamıştım. Robert, elleri daha güçlü olduğu için çamaşırları sıktı ve askılık niyetine kullandığımız yatağın demir başucuna astı. Bu özel günde giymek için daha önce bir çalışmasında çerçeveye gererek kullandığı iki siyah tişörtü yerinden söktü. Faulkner kitabını satmıştım; bu parayla bir haftalık kirayı ödemenin yanı sıra, 5. Cadde'deki JJ Şapka Merkezi'nden Robert'a Borsalino şapka aldım. Bu bir fötr şapkaydı ve Robert'ın aynanın karşısına geçip saçını tarayarak, şapkayı farklı şekillerde deneyişini izledim. Yıldönümü şapkasıyla etrafta yaylana yaylana dolaşırken neşeli olduğu her halinden belliydi.

Okuduğum kitabı, süveterimi, sigarasını ve bir şişe vanilyalı sodayı beyaz bir bohçaya koydu. Taşımaktan gocunmuyordu, çünkü bohça ona bahriyeli havası veriyordu. F metrosuna binip hattın sonuna kadar gittik.

Coney Adası'na gitmeyi hep sevmişimdir. Okyanusa metroyla gitme fikrinin kendisi bile başlı başına büyülüydü. Bir Crazy Horse[20] biyografisine kendimi derinlemesine kaptırmışken, o ana dönüp

[20] Ç.N: Bir Lakota kahramanı. 1976 yılında Kuzey Amerikalı yerlilerle ABD hükümeti arasında geçen Little Bighorn çarpışmasındaki Kızılderili savaşçıların önderlerinden birisi. İsmi "Çılgın At" anlamındadır.

başımı kaldırdım ve Robert'a baktım. Kırklı yıllar tarzındaki şapkası, siyah fileli tişörtü ve sandaletleriyle *Brighton Rock*'tan[21] bir karakter gibiydi.

Durağımıza geldiğimizde yerimden fırladım, bir çocuk gibi heyecanla doluydum. Kitabımı torbaya geri koydum. Robert elimi tuttu.

Benim için, masumiyetinden asla ödün vermeyen Coney Adası'ndan daha harika bir şey yoktu. Ölmeye mahkûm çarşıları, geçmişten kalma tabelaları, pamuk helvaları, tüylü elbise ve parıltılı silindir şapka giymiş Kewpie bebekleriyle[22] tam bize göre bir yerdi. Son ucube gösterilerini dolaştık. Eski büyülerini kaybetmiş de olsalar, hâlâ eşek suratlı oğlan, timsah adam ve üç bacaklı kız gibi garip garip insanlar sergileniyordu. Robert ucubelerin dünyasını büyüleyici buluyordu fakat son çalışmalarında deri giysili oğlanlar, ucubelerin pabucunu dama atmıştı.

Kaldırımda yürürken, kutu makinesiyle fotoğraf çeken yaşlı bir adama resmimizi çektirdik. Banyosu için bir saat kadar beklemek zorundaydık, biz de uzun balıkçı iskelesinin sonunda kahve ve sıcak çikolata servis eden bir kulübeye gidip oturduk. Kasanın arkasındaki duvara İsa, Başkan Kennedy ve astronotların resimleri yapıştırılmıştı. Burası en sevdiğim yerlerden biriydi ve sık sık orada işe girip, Nathan'ın Yeri'nin hemen karşısındaki eski apartmanlardan birinde bir daire tutmayı düşlerdim.

İskele boyunca genç oğlan çocukları dedeleriyle birlikte yengeç avlıyordu. İpin ucundaki küçük bir kafesin içine yem olarak çiğ tavuk koyuyor, sonra da denize sallıyorlardı. Seksenlerde çıkan büyük bir fırtına bu iskeleyi söküp attı, fakat Robert'ın en sevdiği mekân olan Nathan'ın Yeri ayakta kaldı. Normalde sadece bir sosisliyle kola alacak paramız olurdu. Sosisin çoğunu Robert, lahana turşusunun çoğu-

[21] Ç.N: 1938 tarihli, noir tarzındaki bir Graham Green romanı. Pop ve kara film kültürüne ait bir simge haline gelmiştir. Romandan uyarlanan bir film, müzikal ve yine romanla ilgili ve aynı adı taşıyan bir de Queen parçası vardır.

[22] Ç.N: 1900lü yılların başlarında tüm dünyada son derece popüler olan oyuncak bebekler. Cupie şeklinde okunan isimleri ve genel görünümleri Roma Mitolojisi'ndeki aşk tanrısı Cupido'yu anımsatacak şekilde tasarlanmıştır.

nu da ben yerdim. Ancak o gün her şeyden iki tane alacak kadar paramız vardı. Kumsalda yürüyüp okyanusa "Merhaba" dedik. Robert'a Excellents grubunun "Coney Island Baby" şarkısını söyledim. O da kuma isimlerimizi yazdı.

O gün, içimizde hiçbir endişe barındırmaksızın, sadece kendimiz olduk. O anın bir kutu kamerasının içinde donmuş olması bizim şansımızdı. O bizim ilk gerçek New York portremizdi. Kim olduğumuzun resmiydi. Haftalar önce en dipteyken, Robert'in tabiriyle mavi yıldızımız yükselişe geçmişti. Uzun eve dönüş yoluna koyulup F metrosuna bindik, küçük odamıza geldik, yatağımızın üzerini boşalttık. Birlikte olduğumuz için mutluyduk.

Harry ve Robert'la El Quixote'de oturmuş, karides ve yeşil soslu aperatifler paylaşıyor ve *büyü* kelimesinden söz ediyorduk. Robert bu kelimeyi sık kullanırdı; ilişkimizi, başarılı bir şiiri veya çizimi tarif ederken ve en çok da kontak baskıdan bir fotoğraf seçerken. "İşte, büyülü olan bu" derdi.

Robert'ın Aleister Crowley'e[23] olan hayranlığını kafaya alan Harry, bir kara büyücü tarafından yetiştirildiğini söyledi. Masaya bir pentagram çizersek babasını buraya getirip getiremeyeceğini sordum. O sırada aramıza katılan Peggy, hepimizi gerçek dünyaya döndürdü. "Siz ikinci sınıf büyücüler arasında hesabı ödeyecek parayı yaratabilecek olan kimse var mı?"

Peggy'nin tam olarak ne iş yaptığını bilmiyordum. Modern Sanat Müzesi'nde çalıştığını biliyordum. Otelde resmen çalışan yegâne kişilerin o ve ben olduğumuza dair aramızda şakalaşırdık. Peggy nazik ve eğlenceyi seven bir kadındı. Sıkıca at kuyruğu modeli toplanmış saçları, kara gözleri vardı. Sanki herkesi tanıyordu. Kaşlarının arasında, Allen Ginsberg'ün "üçüncü göz" lakabını taktığı bir beni vardı. İlginç bir topluluk olmuştuk; hep bir ağızdan konuşan, ters düşen ve

[23] Ç.N: 1875-1947 yılları arasında yaşamış Britanyalı okültist, mistik, yazar ve filozof. Thelema felsefesinin öncüsü olup aynı zamanda modern bir kült simgedir.

münakaşa eden bir grup insan. Sevgi dolu bir tartışma kakafonisiydi bizimkisi.

Robert'la çok sık kavga etmezdik. Sesini nadiren yükseltirdi fakat olur da öfkelenirse, bunu gözlerinden, kaşından ya da kasılan çenesinden görebilirdiniz. Çözmemiz gereken bir sorunumuz olduğunda 8. Cadde ile 23. Sokak arasındaki köşede bulunan "kötü donat dükkânı"na giderdik. Dunkin' Donuts'ın Edward Hopper versiyonu gibiydi. Kahve yanıktı, donatlar bayattı, ancak bütün gece açık olacağını bilirdiniz. Orada, odamızdaki gibi daralmıyorduk ve kimse bizi rahatsız etmiyordu. Her saatte, her tür tiple karşılaşabilirdiniz burada; kafası iyi adamlar, gece vardiyasındaki orospular, yolcular, travestiler... İnsan buraya hiç dikkat çekmeden girebilirdi; olsa olsa en fazla kısacık süren bir bakışa maruz kalırdınız.

Robert her seferinde pudra şekerli ve reçelli donat yerdi; bense Fransız cruller. Bir sebepten ötürü cruller normal donatdan beş sent daha pahalıydı. Her sipariş verişimde Robert, "Patti! Bunları gerçekten sevmiyorsun, sadece kıllık çıkartıyorsun. Onları istemenin tek nedeni Fransız olmaları." Robert onlara "şair donatı" diye yeni bir isim de taktı.

Cruller'ın etimolojisini açıklayan Harry'ydi. Bir kere Fransız tatlısı değildi, Felemenk kültüründen geliyordu. Günah çıkarma gününde yenilen, Choux hamurundan yapılma, oluklu halka şeklinde hafif bir tatlıydı. Paskalya'dan önce yasak olan yumurta, tereyağı ve şekerden yapılırdı. Onu kutsal donut ilan ettim. Kutsal ya da değil, Fransız yapımı olduğu iddiası tamamen çöpe gitmişti.

Bir akşam Harry ve Peggy bizi, Chelsea'de süit bir odada yaşayan besteci George Kleinsinger'ı ziyaret etmeye çağırdı. Bu tip ziyaretlere katılmayı pek istemezdim; özellikle de benden yaşça büyükler söz konusu olduğunda. Fakat Harry, bir hamamböceği ile bir sokak kedisi arasındaki dostluğu anlatan çizgi film *Archy ve Mehitabel*'in müziklerini George'un bestelediğini söyleyerek beni kandırdı. Kleinsinger'ın odaları otel odasından çok tropikal bir orman gibiydi. Pek çoğuna göre buranın en cezbedici yanı, aralarında altı metrelik bir pitonun da

olduğu egzotik yılan koleksiyonuydu. Robert hayvanlara kitlenmişti, bense korktum.

Herkes sırayla pitonu okşarken ben George'un aşk merdivenleri, palmiyeler ve kafes içindeki bülbüller arasında dağınık halde duran bestelerine göz atma fırsatını bulmuştum. Bir dolabın üzerinde *Shinbone Alley*'in orijinal nota sayfalarını bulunca çok sevindim. Fakat asıl sürpriz bu mütevazı, nazik, yılan dostu beyefendinin *Tubby the Tuba*'nın müziklerinin bestecisi olduğunu keşfetmem oldu. Doğru bildiğimi onaylayıp, çocukluğumda çok sevdiğim bu müziğin orijinal kayıtlarını bana gösterdiğinde neredeyse ağlayacaktım.

Chelsea her biri bir evreni barındıran yüzlerce odasıyla Alacakaranlık Kuşağı'ndaki bir bebek evi gibiydi. Koridorlarında dolaşır, ölmüş ya da hayatta olsun bu otelde yaşayan ruhları aramaya çıkardım. Maceralarım naif hilebazlıklar içerirdi; aralık bir kapıyı iterek açar, kısacık bir an için Virgil Thomson'un büyük piyanosuna bakar ya da aniden ortaya çıkacağını umarak, Arthur C. Clarke'ın isminin yazdığı plakanın önünde oyalanırdım. Ara sıra Alman ilimci Gert Schiff'e rastlardım; kolunun altında Picasso kitapları ya da buram buram Eau Sauvage kokan Viva[24] olurdu. Herkesin sunacak bir şeyleri vardı, fakat görünüşte kimsenin parası yoktu. En başarılı olanların bile kazandıkları ancak lükse kaçmış evsizler gibi yaşamalarına yetiyordu.

Paspal zerafeti ve sıkı sıkıya tutunduğu tarihi ile bu oteli çok sevmiştim. Sık sık su basan bodrum katta Oscar Wilde'ın sandıklarının çürüdüğüne dair dedikodular fısıldanıyordu. Kendini şiire ve alkole veren Dylan Thomas, son saatlerini burada geçirmişti. Thomas Wolfe, *You Can't Go Home Again* (Yuvaya Dönemezsin)'in yüzlerce sayfasını burada yazmıştı. Bob Dylan, "Sad-Eyed Lady of the Lowlands" parçasını bizim katta bestelemiş; uyuşturucudan uçmuş haldeki Edie Sedgwick, kalın takma kirpiklerini mum ışığında yapıştırırken odasını ateşe vermişti.

[24] Ç.N: Asıl adı Janet Susan Mary Hoffmann olan 1938 doğumlu Amerikalı aktris. Warhol yıldızlarından biri.

Bu Viktoryen bebek evi odaların içinde pek çoğu yazmış, konuşmuş ve taşları yerinden oynatmıştır. Bu yıpranmış mermer basamaklara nice etekler sürünmüştür. Nice fani ruh burada kucaklanmış, izini bırakmış ve yenilmişti. Katlar arasında sessizce dolanırken o ruhların kokusunu alabiliyor, buraları çoktan terk etmiş o nargile içen tırtıllarla sohbet etme özlemini içimde hissediyordum.

Harry yalandan tehditkâr bir ifadeyle gözlerini üzerime dikti. Gülmeye başladım.

"Neden gülüyorsun?"

"Çünkü gıdıklıyor."

"Hissediyorsun değil mi?"

"Evet, Kesinlikle."

"Harika!"

Bazen Robert da bu oyuna katılırdı. Harry bakışlarıyla Robert'ı ezmek için uğraşır, amacına ulaşmak için "Gözlerin inanılmaz derecede yeşil!" gibi şeyler söylerdi. Sıkı bir maç dakikalarca sürse de, Robert'ın stoacı karakteri sonunda galip gelirdi. Harry asla Robert'ın kazandığını itiraf etmezdi. Gözlerini kaçırır ve oyun hiç oynanmamışcasına, önceki konuşmasına devam ederdi. Kendinden memnun Robert da bilmiş bilmiş gülümserdi.

Harry Robert'tan hoşlanmıştı fakat sonradan benim arkadaşım oldu. Sık sık onu tek başıma görmeye giderdim. Zarif desenli Seminole Kızılderili etekleri etrafa saçılmış olurdu. Eteklerin onun için özel bir yeri vardı, benim üzerimde görmeye de bayılırdı ancak elle boyanmış Ukrayna yumurta koleksiyonuna dokunmama izin vermezdi. Yumurtaları sanki minik bebeklermiş gibi tutardı. Eteklerdekine benzer desenlerle süslüydüler. Büyülü değnek koleksiyonuyla oynamama izin verirdi; komplike oyma desenlerle süslü bu şaman asaları gazete kağıdına sarılı olurdu. Çoğu elli santim uzunluğundaydı fakat en hoşuma gideni, en küçük olanıydı; bir orkestra şefi değneği boyunda, dua sırasında ovulmaktan pürüzsüz hale gelmiş tesbih misali cilalı bir değnek.

Harry'le simya ve Charlie Patton[25] üzerine aynı anda, uzun uzun konuşurduk. Brecht'in *The Rise and Fall of the City of Mahagonny* (Mahagonny Kentinin Yükselişi ve Düşüşü) isimli çalışmasına dayanan gizemli film projesi için yaptığı saatler süren çekimleri yavaş yavaş biraraya getiriyordu. Konunun ne olduğunu tam olarak bilen yoktu, ancak er ya da geç, her birimiz filmin uzun açılış sahnelerinde çalışmak üzere göreve çağrıldık. Kiowaların peyote ritüelleriyle Batı Virginia folk şarkılarının olduğu kasetler dinletirdi. Bu seslere kendimi yakın hissettim; hatta öylesine ilhamla doldum ki, Harry'e o an aklıma gelen bir şarkıyı söyledim. Fakat şarkım, karman çorman odasının rutubetli havasında yok olup gitti.

Hipofiz bezinden hayat ağacına, her konuda konuşurduk. Bildiklerimin çoğunu sezgi yoluyla elde etmiştim. Esnek bir hayal gücüm vardı. Oyunumuza hep hazırdım; Harry bir soru sorarak beni sınardı. Cevap, birleştirilmiş gerçeklerden oluşan bir yalana dönüşecek bir bilgi kırıntısı olmalıydı.

"Ne yiyorsun?"

"Fasulye."

"Neden yiyorsun?"

"Pisagor'u kızdırmak için.[26]"

"Yıldızların altında mı?"

"Çemberin dışında."

Oyun basit bir şekilde başlar, ben hatalı bir gönderme yapmadığım sürece, güzel bir espri yakalayana kadar şiirle taşlama arasında devam ederdi. Harry asla hata yapmazdı, sanki her konuda bildiği bir şey vardı. Bilgileri çarpıtmanın yenilgisiz kralıydı o.

Harry ayrıca elleriyle ipten şekiller örme konusunda uzmandı. Eğer keyfi yerindeyse cebinden on-onbeş santim uzunluğunda bir ip çıkarır, bir yıldız ya da bir dişi ruh figürü yapıverirdi. Hepimiz lobide onun dizinin dibine oturur, maharetli parmaklarının ipi çevirip

[25] Ç.N: 1887-1934 yılları arasında yaşamış Amerikalı blues müzisyeni.

[26] Ç.N: Eskiçağ'da yaşamış filozof ve bilim adamı Pisagor öğrencilerine felsefi nedenlerle fasulyenin de içinde bulunduğu bazı gıdaları yemeyi yasaklamıştı.

bükerek ilham verici şekiller yapışını izlerdik. İpten figürler ve sembolik önemlerini anlatan yüzlerce sayfalık notlar tutmuştu. Harry bu değerli bilgilerle bize ziyafet çekerdi; ancak maalesef hiçbirimiz söylediklerini anlayamazdık, çünkü yetenekli ellerinin hareketleriyle büyülenmiş olurduk.

Bir keresinde lobide oturmuş *Altın Dal*'ı okuyordum ki Harry elimdekinin yıpranmış iki ciltlik bir ilk baskı olduğunu fark etti. Samuel Weiser'a gidip daha güncel genişletilmiş üçüncü baskıyı aramamızı önerdi. Weiser şehirdeki en geniş ezoterik kitap koleksiyonuna sahipti. Robert'la kafalarının iyi olmaması şartıyla geleceğimi söyledim, çünkü üçümüzü dış dünyada, üstelik okült bir kitapevinde düşünmek bile, yeterince ölümcüldü.

Harry, Weiser kardeşleri yakından tanıyordu ve *Altın Dal*'ın meşhur 1955 baskısının saklandığı cam kasanın anahtarını almamı sağladı. *The Corn Spirit* (Mısırın Ruhu) ve *The Scapegoat* (Günah Keçisi) gibi hayalgücünü gıdıklayan başlıkları olan on üç büyük yeşil ciltten oluşuyordu. Harry, Bay Weiser'la birlikte büyük ihtimalle mistik bir el yazmasını deşifre etmek üzere arka odaya geçti. Robert da *Diary of a Drug Fiend*'i[27] okuyordu.

Orada sanki saatlerce takıldık. Harry uzun zamandır ortada yoktu; sonunda onu ana katın tam ortasında, hipnotize olmuşçasına öyle dururken bulduk. Uzunca bir süre onu izledik, hiç hareket etmedi. Sonunda Robert, kafası karışmış bir halde yanına gidip, "Ne yapıyorsun?" diye sordu.

Harry büyülenmiş gözlerle ona baktı. "Okuyorum" dedi.

Chelsea'de pek çok ilginç insanla tanıştık fakat gözlerimi kapatıp onları düşündüğümde gözümün önüne gelen ilk kişi her zaman Harry'dir. Belki ilk onunla tanıştığımız için. Ya da büyük ihtimalle, o günlerin büyülü bir dönem oluşundan dolayı. Harry büyüye inanırdı.

[27] Ç.N: 1922 tarihli bir Aleister Crowley romanı.

Robert'ın en büyük isteği Andy Warhol'un çevresini saran dünyaya girebilmekti fakat ne onun grubunun bir parçası olmak ne de filmlerinde oynamak istiyordu. Sık sık Andy'nin numaralarını bildiğini söyler, onunla konuşma fırsatını yakalasa Andy'nin kendisini dengi göreceğinden bahsederdi. Andy'le bir görüşmeyi hak ettiğini düşünmekle birlikte etkili olabilecek bir konuşmanın gerçekleşmeyeceğini biliyordum; çünkü Andy, her türlü anlamlı karşılaşmadan sıyrılmanın yolunu bulabilen bir yılan balığı gibiydi.

Bu görev bizi şehrin Bermuda Üçgeni'ne götürdü: Brownie's, Max's Kansas City ve Fabrika. Hepsi de birbirinden yürüme mesafesi uzaklıktaydı. Fabrika ilk açıldığı adres olan 47. Sokak'tan 33 Union Meydanı'na taşınmıştı. Brownie's, Warhol ekibinin öğle yemeklerini yediği, sağlıklı yemekler sunan bir restorandı; Max's ise geceleri takıldıkları yerdi.

Sandy Daley tek başımıza gitmeye korktuğumuz Max's Kansas City'de bize eşlik etti. Kuralları bilmiyorduk ve Sandy, zarif sakinliğiyle bize rehber olmuştu. Buranın politikası lisedekine çok benziyordu; tek fark, popüler kişilerin amigo kızlara ya da futbol kahramanlarına benzemeyişiydi. Burada balonun kraliçesi olacak kişi olasılıkla bir erkek olacaktı. Kadın gibi giyinmiş, kadın gibi davranmayı kadınlardan daha iyi bilen bir erkek.

Max's Kansas City, 18. Sokak ve Güney Park Caddesi'ndeydi. Aslında bir restorandı ancak aramızdan kimsenin orada yiyecek parası yoktu. Sahibi Mickey Ruskin'in sanatçı dostluğu dillere düşmüştü, hatta bir içki parasına kokteyl saati için hazırlanan açık büfeden bedava yararlanma imkanı sunuyordu. Söylendiğine göre tavuk kanadı bile olan bu açık büfe, mücadele içindeki pek çok sanatçı ve travestiyi ayakta tutuyordu. Buraya pek uğramazdım, zaten çalışıyordum; içki içmeyen Robert ise, oraya gitmeyecek kadar gururluydu.

Siyah beyaz tentenin yanında Max's Kansas City'ye girmek üzere olduğunuzu haber veren daha büyük bir tabela vardı. Sanatçıların yüklü

faturalarına karşılık Mickey'e verdikleri büyük soyut çalışmalarla süslü, sıradan, ferah bir mekândı. Beyaz duvarlar haricindeki her şey kırmızıydı: koltuklar, masa örtüleri ve peçeteler... Simgesi haline gelmiş nohut yemeği bile kırmızı çanaklarda servis ediliyordu. Esas spesiyalleri biftek ve ıstakozdu. Robert'ın amacı, kırmızı ışıkla yıkanan siyah odaya girmekti; tam olarak hedefiyse -orada olmayan efsanevi gümüş kralın halen gül rengi aurasını taşıyan- efsanevi yuvarlak masaydı.

İlk ziyaretimizde ancak ön tarafa kadar gidebildik. Bir bölmeye oturduk, bir salata paylaşıp yenilmeyecek derecede feci nohuttan yedik. Robert ve Sandy kola istediler, ben kahve içtim. Mekân boş sayılırdı. Sandy, Max's'ın yeraltı dünyasının sosyal merkezi olduğu, Warhol'un, kürklü kraliçesi Edie Sedgwick'le birlikte yuvarlak masaya hükmettiği zamanları görmüştü. Nedimeler güzel, çevrelerindeki şövalyeler Ondine, Donald Lyons, Rauschenberg, Dalí, Billy Name, Lichtenstein, Gerard Malanga ve John Chamberlain gibi isimlerdi. Yuvarlak masa yakın zamanda Bob Dylan, Bo Neuwirth, Nico, Tim Buckley, Janis Joplin, Viva ve Velvet Underground gibi asilzadeleri konuk etmişti. Tam da olması gerektiği gibi, karanlık ve gösterişliydi. Fakat atardamarda ilerleyen, onların dünyasını canlı kılan ve sonunda hepsini tahtlarından indiren şey speed'di. Amfetamin paranoyalarını yükseltiyor, onları doğal kuvvetlerinden yoksun bırakıyor, özgüvenlerini yıkıp güzelliklerini mahvediyordu.

Ne Andy Warhol ne de divanı artık orada değildi. Andy, Valeria Solanas'ın onu vurmasının ardından pek dışarı çıkmıyordu, ancak doğası gereği artık sıkılmış olması da olasıydı. Bu mekân, onun yokluğuna rağmen 1969 sonbaharında hâlâ popüler bir yerdi. Arka oda Andy'nin -sanattan çok, ticaret yuvası olarak görülen- ikinci gümüş krallığının anahtarlarını isteyenler için bir sığınak gibiydi.

Max's'teki ilk akşamımız olaysız geçti. Dönüşte Sandy'nin hatırı için paramıza kıyıp taksiye bindik. Yağmur yağıyordu; uzun elbisesinin kuyruğunu çamur içinde görmek istemezdik.

Üçümüz bir süre daha Max's'e gitmeyi sürdürdük. Sandy'nin bu mekânda takılmaktan kazanacağı bir şey yoktu; varlığı, huzursuz ta-

vırlarımı ve asık suratımı biraz olsun yumuşatmaya yarardı. En sonunda ben de onlara uydum, Max's olayını Robert'ın bir rutini olarak kabullendim. Scribner'dan eve dönmem yediyi geçerdi, sonra bir lokantada kızarmış peynirli sandviç yerdik. Robert'la birbirimize günümüzün nasıl geçtiğini anlatır ve üzerinde çalışmayı bitirdiğimiz yeni işler varsa onları paylaşırdık. Sonra da uzun uzun Max's'e giderken ne giyeceğimizi düşünürdük.

Sandy, gardrobu geniş olmasa da görünüşü konusunda son derece titizdi. King's Road'un kralı Ossie Clark tarafından tasarlanmış bir siyah elbiseden birkaç tane almıştı. Yerlere kadar uzanan tişört benzeri, kesimsiz fakat yine de vücuda biraz oturan, uzun kollu ve yuvarlak yakalı zarif elbiseler. İmajının öylesine önemli bir parçasıydılar ki, ona bir gün bu elbiselerden bir gardrop dolusu almayı hayal ederdim.

Giyinme meselesine yaklaşımım, Yeni Akım Fransız filminde rol alan bir figüranınkine benziyordu. Birkaç farklı görünümüm vardı, mesela *Dehşet Yolcuları*'ndaki Yves Montand gibi kayık yaka çizgili bluz giyer ve boynuma kırmızı fular takardım. Ayrıca yeşil tayt ve kırmızı bale pabuçlarıyla Left Bank Beat görünümüm vardı. Ya da Audrey Hepburn'ün *Şahane Macera*'daki halini kendime uyarlardım; uzun siyah bir süveter, siyah tayt, beyaz çorap ve siyah Capeziolar...[28] Hangi senaryo olursa olsun, hazırlanmak için ihtiyacım olan süre, genellikle on dakikaydı.

Robert ise giyinme işine yaşayan bir sanatmışcasına yaklaşırdı. İnce bir ot sarar, onu tüttürür ve hangi takıları kullanacağını düşünürken birkaç parça kıyafetine bakardı. Otu sosyalleşeceği durumlar için saklardı; ot sinirlerini yatıştırırdı fakat zaman kavramı da kalmazdı. Robert'ın kemerine takacağı anahtar sayısına karar verişini beklemek, komik ötesi delirticiydi.

Sandy ile Robert, detaylara verdikleri önem bakımından benzeşiyorlardı. Uygun takıyı bulma serüveni onları estetik bir hazine avına iter, Marcel Duchamp'a dalar, Cecil Beaton, Nadar ya da Helmut Newton fotoğraflarından çıkarlardı. Bazen karşılaştırmalı çalışma-

[28] Ç.N: 1950'den beri piyasada bulunan bir dans ayakkabısı markası.

lar Sandy'yi Polaroid fotoğraflar çekmeye yöneltirdi; sonrasında da Polaroid'in gerçek bir sanat olup olmadığı tartışması başlardı. En sonunda da sıra Şekspiryen soruya gelirdi: Robert üç sıra kolye takmalı mıydı, yoksa takmamalı mıydı? Bir tane taksa çok hafif kalıyor, iki tane de pek bir etki yaratmıyordu. Bu durumda ikinci tartışma başlardı; üç tane mi takmalı, yoksa hiç mi? Sandy, Robert'ın sanatsal bir formül oluşturmaya çalıştığının farkındaydı. Ben de bunu görebiliyordum, ancak benim için soru, gitmek ya da gitmemekti. Bu derin karar verme sürecine dikkatimi ancak yaramaz bir oğlan çocuğunki kadar verebiliyordum.

★

Cadılar Bayramı'nda çocuklar 23. Cadde'de parlak kâğıt kostümleri içinde koşuştururken, *Cennetin Doğusu* kıyafetimle küçük odamızdan dışarı çıkıp, satranç tahtasına benzer döşeli zeminin beyaz karelerine basarak birkaç kat aşağı indim ve yeni odamızın kapısında durdum. Bay Bard sözünü tutmuş, memnun bir ifadeyle 204 numaralı odanın anahtarını avucuma yerleştirmişti. Dylan Thomas'ın son sözlerini yazdığı odanın hemen yanındaki odaydı.

Azizler Günü'nde Robert'la az sayıdaki eşyamızı asansörün içine doldurduk ve ikinci katta indik. Yeni odamız otelin arka tarafındaydı. İnşaatvari görünümlü banyomuz koridordaydı. Ancak odamız gerçekten sevimliydi; iki penceresi eski tuğla binalara ve son yapraklarını döken uzun ağaçlara tepeden bakıyordu. İçinde çift kişilik bir yatak, aynalı bir lavabo ve kapısı olmayan bir gardırop alanı vardı. Değişim bize enerji vermişti.

Robert sprey kutularını lavabonun altına dizerken ben de gardırop alanının üzerini kapatmak için yığın halinde duran kumaşlarımın arasından bir parça Fas ipeği buldum. Robert'ın çalışma masası olarak kullanabileceği kocaman ahşap bir masa vardı. İkinci katta olduğumuz için artık merdivenlerden koşarak inip çıkabilirdim; zira asansörden nefret ederdim. Artık lobi de sanki odamızın bir uzantısıydı; çoğu

zamanım lobide geçti. Robert dışarıdayken orada oturur, hem bir şeyler yazar, hem de cesaret verici sözlerini esirgemeyen komşularımızın otele giriş çıkışlarını takip ederdim.

Robert gecenin çoğunu büyük çalışma masasında, yeni bir katlanan kitabın açılış sayfaları üzerinde çalışarak geçirdi. Başımda Mayakovsky şapkamla fotoğraf kabininde çektirdiğim resimlerden üçünü kullanmış, onları kelebek ve meleklerle çevrelemişti. Beni bir çalışmasında referans olarak kullandığında içim içime sığmazdı; sanki onun eseri kanalıyla ben de unutulmayacaktım.

Yeni odamız Robert'tan ziyade bana uygundu. İhtiyacım olan her şey vardı fakat iki kişinin çalışabileceği kadar büyük değildi. Masayı o kullandığı için ben de bir Arches yaprağını duvarın benim olan tarafına raptiyeleyip, ikimizi Coney Adası'nda betimleyen bir çizime başladım.

Robert enstalasyon taslaklarını hayata geçiremiyordu; yaşadığı düş kırıklığını hissedebiliyordum. Dikkatini kolye yapımına verdi. Bruce Rudow kolyelerinin satış potansiyelini görmüş ve onu cesaretlendirmişti. Kolye yapımı Robert'ın hep sevdiği bir işti; önce annesine ve sonra da kendine kolyeler yapmıştı. Brooklyn'deyken, Robert'la birbirimize özel tılsımlar yapardık, zaman içinde daha detaylı işler ortaya çıkmıştı. 1017 numaralı odadaki masamızın çekmecesi kurdeleler, teller, küçük fildişi kuru kafalar, renkli cam ve gümüş boncuklarla doluydu. Hepsi de bitpazarlarından yok pahasına toplanmış şeylerdi.

Yatağımızda oturup inciler, Afrika'dan gelme boncuklar ve kopuk tespihlerden taneler dizdik. Benim kolyelerim biraz kabaydı fakat Robert ince iş çıkarıyordu. Ona deri bantlar ördüm; o da boncuklar, tüyler, düğümler ve tavşan ayakları ekledi. Ancak boncuklar çarşafın kıvrımlarına ya da yere düşüp zemindeki çatlaklara kaçtığı için, yatak bu iş için ideal çalışma mekânı değildi.

Robert bitirdiği birkaç işi duvara, diğerlerini de kapının arkasındaki elbise askısına astı. Bruce'un kolyelere gösterdiği aşırı ilgi

Robert'ı yeni arayışlara itti. Yarı değerli taşlardan boncuklar dizmeyi, tavşan ayağını platinle kaplamayı ya da kuru kafaları altın ya da gümüşten yapmayı düşündü; fakat şimdilik ne bulursak onu kullanıyorduk. Küçük bir sermayeyle son derece yaratıcı olmak zorundaydık. Robert önemsiz şeyleri tanrısallaştırma konusunda bir üstattı. Mahalleden tedarikçileri, çok ucuz ıvır zıvır satan sokağın karşısındaki bir mağaza ile Chelsea'den birkaç bina ötede bulunan Capitol Balıkçılık'tı.

Capitol, yağmura dayanıklı kıyafetler, bambu oltalar ve Ambassador marka makaralar satan bir dükkândı fakat biz ufak tefek şeylerin peşindeydik. Çapari iğneleri, tüylü yemler ve küçük kurşun ağırlıklar aldık. Tüylü turnabalığı yemleri, hem çok renkli, hem noktalı, hem de bembeyaz olabildiği için kolye yapımı için ideal malzemeydi. Dükkân sahibi iç geçirip aldıklarımızı şeker kâğıdına benzer kahverengi bir kese kağıdının içinde bize verirdi. Usta balıkçılar olmadığımız aşikârdı ancak bizi tanıdıkça, kırık ama tüyleri iyi durumdaki zokaları ve tepsileri katlanıp yerlerine oturmayan kullanılmış bir balıkçı kutusunu bize düşük fiyata verdi. Kutu, malzemelerimizi saklamak için mükemmeldi.

Ayrıca El Quixote'de kabuklu deniz hayvanları sipariş edenleri takip ederdik. Hesaplarını ödedikten sonra ıstakoz pençelerini bir mendile sarıp götürürdüm. Robert onları siler, zımparalar ve sprey boyayla boyardı. Sonra düğümler arasına küçük pirinç boncuklar da ekleyerek onları bir kolyeye dizerken, ben de ıstakoza teşekkür mahiyetinde küçük bir dua ederdim. Birkaç ufak boncuk kullanarak deri ayakkabı bağcığından bileklikler yapardım. Robert yaptığımız her şeyi büyük bir özgüvenle takardı. İnsanlar ilgi gösteriyordu, Robert da bunları satabileceğimize dair umutlanıyordu.

Istakoz olmasa da Automat en sevdiğimiz yemek mekânlarından biriydi. Hızlı ve ucuzdu ancak yemekler yine de ev yapımı gibiydi. Sık sık Robert ve Harry'le birlikte oraya giderdik, ancak bu herifleri oraya gitmek için toparlamak, yemeğin kendisinden uzun sürerdi.

Rutinimiz şöyleydi: Ben Harry'yi almaya giderim. Anahtarlarını bulamaz. Her yeri ararım ve anahtarları esoterik bir kitabın altında

bulurum. Harry kitabı okumaya başlar ve başka bir kitabı bulması gerektiğini hatırlar. Ben ikinci kitabı ararken Harry bir esrar sarar. O sırada Robert gelir ve Harry'yle birlikte esrarı tüttürürler. İşte o zaman mahvolduğumu bilirim. Esrar içtikleri zaman on dakikalık bir işi yapmaları bir saat sürer. Sonra Robert ceketinin kollarını keserek yaptığı kot yeleği giymeye karar verir ve odamıza döner. Harry siyah kadife elbisemin gündüz vakti giyilmeyecek kadar sıkıcı olduğuna karar verir. Biz merdivenlerden aşağı inerken Robert da asansörle yukarı çıkar; bir tekerlemeyi andıran hummalı gelgitler işte.

Automat kafeteryaların kraliçesi Horn and Hardart, balıkçılık malzemeleri satan dükkânın hemen yanındaydı. Rutinimiz oturacak bir yer bulmak, bir tepsi almak ve bir sıra küçük pencerenin olduğu duvara gitmekti. Biraz bozukluğu makineye atıp cam kapağı açabiliyor ve bir sandviç ya da taze elmalı turta alabiliyordunuz. Tam bir Tex Avery[29] lokantasıydı. Benim favorim tavuklu tart ya da haşhaşlı ekmek üzerine peynir, hardal ve maruldu. Robert iki spesiyalitelerini çok severdi; fırında peynirli makarna ve çikolatalı süt. Hem Harry hem de Robert, Horn and Hardart'ın meşhur çikolatalı sütünü takdir etmiyor oluşuma hayret ederdi; ancak çikolata şurubu ve süt tozuyla büyüyen bir kız için fazlasıyla yoğundu ve kahveyle idare ediyordum.

Hep aç olurdum. Yediklerimi çok çabuk sindirirdim. Robert benden çok daha uzun süreler boyunca açlığa dayanabiliyordu. Paramız yoksa yemek yemiyorduk. Robert kendini pek iyi hissetmese de iş görebiliyordu, fakat ben bayılacak gibi oluyordum. Yağmurlu bir öğleden sonra canım o peynirli marullu sandviçten çekti. Eşyalarımızı karıştırıp tam elli beş sent buldum; gri pardösümü ve Mayakovsky şapkamı giyip Automat'e gittim.

Tepsimi alıp bozuklukları attım ancak pencere açılmadı. Tekrar denedim, boşunaydı. Sonra fiyatın altmış beş sente çıktığını gördüm. En hafif tabirle hayal kırıklığına uğramıştım ki, "Yardımcı olabilir miyim?" diyen bir ses duydum.

[29] Ç.N: 1908-1980 yılları arasında yaşamış çok ünlü Amerikalı çizgi filmci. MGM ve Warner Bros. için efsanevi karakterler yaratmıştır.

Arkamı döndüm. Sesin sahibi Allen Ginsberg'dü. Daha önce hiç karşılaşmamıştık fakat zamanımızın en büyük şair ve aktivistlerinden birinin yüzünü karıştırmama imkân yoktu. Koyu renk kıvırcık sakallarıyla iyice ortaya çıkan o derin gözlere bakıp sadece başımı salladım. Allen, fazladan on senti verdiği gibi bana bir fincan kahve de aldı. Tek kelime etmeden onu masasına kadar takip edip sandviçe gömüldüm.

Allen kendisini tanıttı. Walt Whitman'dan bahsediyordu ve ben de Whitman'ın gömüldüğü Camden civarında büyüdüğümü söyledim. O sırada öne eğilip ilgiyle bana baktı. "Sen kız mısın?" diye sordu.

"Evet," dedim. "Bu bir sorun mu?"

Sadece güldü. "Üzgünüm. Seni çok güzel bir delikanlı sandım."

Anında durumu anlamıştım.

"Bu sandviçi geri vermem gerektiği anlamına mı geliyor?"

"Hayır, afiyet olsun. Benim hatamdı."

Bana yakınlarda ölen Jack Kerouac için bir ağıt yazdığından söz etti. "Rimbaud'nun doğum gününden üç gün sonra" dedim. Elini sıktım ve ayrıldık.

Bir süre sonra Allen hem yakın dostum, hem de öğretmenim oldu. Sık sık bu ilk karşılaşmamızı anımsardık ve bir keresinde tanışmamızı nasıl tasvir edeceğimi sordu. "Açken beni doyurdun derdim" dedim. Öyle yapmıştı.

Odamız giderek sıkışık bir hal alıyordu. Sadece portföy, kitap ve giysilerimiz değil, Robert'ın daha önce Bruce Rudow'un odasında sakladığı malzemeleri de artık odada duruyordu: Kümes teli, gazlı bez, yumak yumak ipler, sprey kutuları, yapıştırıcılar, fiber levha, duvar kâğıdı ruloları, banyo döşemeleri, muşamba ve eski erkek dergilerinden oluşan bir yığın. Hiçbirini atamıyordu. Erkeklik konusunu daha önce hiç görmediğim bir biçimde işliyor, 42. Sokak'tan aldığı dergilerden kestiği resimleri, görsel makara benzeri kesişen çizgilerle kolajlarda biraraya getiriyordu.

Ona neden fotoğraflarını kendisinin çekmediğini sorduğumda, "Oooo, çok zahmetli" derdi. "Hem hiç uğraşamam, hem de bastır-

mak çok pahalıya gelir." Pratt'ta fotoğraf çekmişti fakat uzun karanlık oda sürecine tahammül edemeyecek kadar sabırsızdı.

Bu arada erkek dergilerinin peşinde koşmanın da kendine göre bir ıstırabı vardı. Ben dükkânın ön tarafında durup karton kapak Colin Wilson kitaplarına bakarken Robert arka tarafa geçerdi. Sanki yanlış bir iş yapıyormuşuz duygusuna kapılır, biraz korkardım. Böyle dükkânları işleten adamlar suratsız olur ve naylon poşeti içindeki bir dergiyi açtığınızda sizi dergiyi satın almaya zorlardı.

Bu alışverişler Robert'ı geriyordu. Dergiler pahalıydı; tanesi beş dolardı ve Robert her seferinde içerik açısından risk alıyordu. Sonunda birini seçebildiğinde aceleyle otele geri dönerdik. Robert derginin poşetini çıkarırken, altın bileti bulmayı uman Charlie'nin çikolata kağıdını soyuşu gibi, beklenti içinde olurdu. Robert bu deneyimi küçükken çizgi romanların arka kapaklarındaki çekilişlere katıldığı günlere benzetirdi. Paketi ailesinden önce alabilmek için postacıyı bekler, hazinesini banyoya götürür, kapıyı kilitler, kutuyu açar ve büyü numaraları, röntgen ışınlı gözlükleri ve küçük denizatlarını ortalığa saçardı.

Bazen şansı yaver gider ve üzerinde çalıştığı parçada kullanabileceği birkaç tane, ya da ona tümden yeni bir fikir için ilham veren tek bir harika görsel bulurdu. Fakat daha çok hayal kırıklığı yaşar, paramızı boşa harcadığı için öfke ve pişmanlık içinde hepsini yere atardı.

Bazen, tıpkı Brooklyn'de olduğu gibi, görsel tercihleri beni hayrete düşürürdü, ancak görselleri kullanış yöntemi hiç şaşırtmazdı. Ben de kağıttan bebeklere şık elbiseler düzmek için moda dergilerinden resimler keserdim.

"Kendi fotoğraflarını çekmelisin" derdim ona.

Bunu defalarca kez söyledim.

Bazen ben de fotoğraf çeker ancak filmleri Fotomat'da bastırırdım. Karanlık oda hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Judy Linn'i çalışırken izlediğim için, baskı süreci konusunda ufak da olsa bir fikrim vardı. Pratt'tan mezun olan Judy kendini fotoğraf sanatına adamıştı. Onu Brooklyn'de ziyaret ettiğimde bazen o günü fotoğraf çekerek geçirir-

dik; Judy'nin modeli olurdum. Sanatçı ve konu modeli olarak birbirimize çok uygunduk çünkü aynı görsel bakış açısını paylaşıyorduk.

Butterfield 8'den Fransız Yeni Akımı'na kadar her şeyden ilham alıyorduk. Judy, hayal ettiğimiz filmlerden kareler çekiyordu. Sigara içmememe rağmen, belli bir görünümü yakalamak için Robert'ın Kools'larından birkaç tanesini cebe atıyordum. Blaise Cendrars çekimlerimiz için kalın bir dumana, Jeanne Moreau içinse siyah bir kombinezon ve bir sigaraya ihtiyacımız vardı.

Robert'a Judy'nin baskılarını gösterdiğimde girdiğim kılıklar Robert'ın hoşuna gitmişti. "Patti, sen sigara içmezsin ki" derdi, beni gıdıklayarak. "Benim sigaralarımı mı aşırıyorsun?" Sigaralar pahalı olduğu için kızar sanmıştım ancak Judy'ye bir sonraki gidişimde, yırtık pırtık paketindeki son birkaç sigarayı vererek beni şaşırtmıştı.

"Sahte bir içici olduğumu biliyorum," derdim, "ama kimseye bir zararım yok. Ayrıca imajımı geliştirmem gerek." Hepsi Jeanne Moreau içindi.

Robert'la birlikte gece geç vakitlerde Max's'e gitmeye devam ettik. Sonunda arka odaya terfi ettik ve Dan Flavin'in[30] kırmızı ışıklarla yıkanan flüoresandan yapılma bir heykelinin altında, köşede oturduk. Kapıyı bekleyen Dorothy Dean, Robert'tan hoşlandığı için odaya girmemize izin verdi.

Dorothy ufak tefek, siyahî ve harikaydı. Büyükanne gözlükleri takar, klasik örgü kazaklar giyerdi. En iyi okullardan mezundu. Kutsal Ahdi koruyan Habeşi bir muhafız gibi arka odanın girişinde duruyordu. O onaylamadıkça kimse içeri giremezdi. Robert onun keskin dilini ve ters espri anlayışını yadırgamıyordu. Ancak Dorothy ve ben, birbirimizin yoluna çıkmamaya özen gösteriyorduk.

Max's'ın Robert için önemli olduğunu biliyordum. Bana çalışmalarımda öylesine destek oluyordu ki, bu gece ayinlerini ondan esirgeyemezdim.

[30] Ç.N: 1933-1996 yılları arasında yaşamış Amerikalı minimalist sanatçı.

Mickey Ruskin, kahve ve Coca Cola'dan başka bir şey ısmarlamadan saatlerce oturmamıza izin veriyordu. Bazı geceler tamamen ölüydü. Bitkin bir halde eve yürürdük ve Robert bir daha asla oraya gitmeyeceğini söylerdi. Bazı geceler de zavallı bir hareketlilikle geçerdi. Otuzlardaki Berlin'in manik havası içinde karanlık bir kabare oynanırdı. Asabi aktrislerle öfkeli travestiler arasında saç saça baş başa kavgalar çıkardı. Sanki hepsi bir hayaletin karşısında seçmelere çıkıyor gibiydiler ve o hayalet Andy Warhol'du. Umurunda olup olmadığını merak ederdim.

Yine böyle bir gece Danny Fields yanımıza gelip bizi yuvarlak masaya davet etti. Bu ufak jest bizi müdavim adayı seviyesine taşımıştı; ki bu, Robert için çok önemli bir adımdı. Robert daveti zarifçe yanıtladı. Sadece başıyla onayladı ve beni masaya yönlendirdi. Bunun onun için ne kadar önemli olduğunu belli etmemişti. Kendi adıma, bize gösterdiği bu incelik için Danny'e hep minnettar olmuşumdur.

Robert rahatlamıştı çünkü sonunda olmak istediği yerdeydi. Bana gelince; rahat olduğumu söyleyemem. Kızlar hoş ama gaddardılar; bunun sebebi büyük ihtimalle çevrede onlarla ilgilenen erkek oranının düşüklüğüydü. Bana tahammül edip Robert'ı çekici bulduklarını görebiliyordum. Robert'ın hedefi nasıl onların arasına katılmaksa, onlar da Robert'ı hedef seçmişlerdi. Erkek, kadın sanki hepsi Robert'ın peşindeydi fakat Robert'ı güdüleyen şey cinsellik değil, hırstı.

Bu küçük ancak çok önemli engeli aştığı için Robert'ın neşesi yerindeydi. Fakat bana kalırsa yuvarlak masa, en iyi günlerinde bile, doğuştan lanetliydi. Andy tarafından dağıtılmış, bizim tarafımızdan toplanmış, bir sonraki sahne için yeniden dağılmaya mahkûm...

Arka odada kırmızı ışıkta yıkanan herkese şöyle bir baktım. Dan Flavin, Vietnam Savaşı'nın ölü sayısına tepki olarak tasarladığı enstalasyonu hayata geçirmişti. Arka odadaki kimsenin alnında Vietnam'da ölmek yazmasa da, içlerinden pek azı neslimizin hastalıklarından sağ çıkacaktı.

★

Temiz çamaşırlarımızla odaya dönerken sanki "Black Sheep Boy"u söyleyen Tim Hardin'in sesini duymuştum. Robert, bir taşıma işinin ödemesi olarak eski bir pikap almış ve en sevdiğimiz albümü çalıyordu. Bana sürpriz yapmıştı. Hall Sokağı'ndan beri pikabımız olmamıştı.

Şükran Günü'den hemen önceki Pazar'dı. Sonbaharın sonu olmasına rağmen güneşli, pastırma yazı benzeri bir gündü. Kirli çamaşırlarımızı topladım, üzerime eski pamuklu bir elbise, yün çoraplar ve kalın bir kazak geçirip 8. Cadde'ye doğru yürüdüm. Harry'ye yıkanacak bir şeyleri olup olmadığını sorduğumda, boksır külotlarına dokunmam düşüncesi karşısında dehşete düşmüş gibi yapıp beni başından savuşturdu. Çamaşırları bolca kolayla birlikte makineye koyduktan sonra, birkaç blok ötedeki Asia de Cuba'ya yürüyüp, bir sütlü kahve söyledim.

Kıyafetlerimizi katladım. Bizim şarkımız dediğimiz parça çalmaya başladı: "How Can You Hang On to a Dream?" İkimiz de hayalciydik; fakat bir şeyler yapan Robert'tı. Parayı ben kazanıyordum, ancak amaç ve odaklanma ondaydı. Kendisi için olduğu kadar benim için de planları vardı. Çalışmalarımızı geliştirmemizi istiyordu fakat hiç yerimiz yoktu. Duvarlarda boş yer kalmamıştı. Taslaklarını enstalasyonlara dönüştürmesine olanak yoktu. Sprey boyaları müzmin öksürüğüme hiç de iyi gelmiyordu. Bazen Chelsea'nin damına çıkardı; ancak hava artık soğuk ve rüzgârlıydı. Sonunda ikimiz için boş bir alan bulmaya karar verdi ve *Village Voice*'daki ilanlara bakıp, etraftan da soruşturmaya başladı.

Sonra şansı bir parça döner gibi oldu. Bir komşumuz vardı. Fransız buldog köpeğini 23. Sokak'ta bir aşağı bir yukarı gezdirip duran, kırışık paltolu, aşırı kilolu çuval gibi bir adam... Adamın ve köpeğinin yüzleri tıpatıp aynıydı. Ona Domuzadam ismini taktık. Robert adamın birkaç kapı ötemizde, Oasis Bar'ın üzerinde yaşadığını fark

etti. Bir akşamüzeri köpeği sevmek için durup adamla sohbet etmeye başladı. Binasında hiç boş yer olup olmadığını sordu ve Domuzadam da ona, tüm ikinci katın kendisine ait olduğunu ve ön taraftaki odayı depo olarak kullandığını söyledi. Robert odayı kiralayıp kiralamayacağını sordu. Başta biraz gönülsüz de olsa, köpeği Robert'ı sevmişti; kabul etti. 1 Ocak'tan itibaren ayda yüz dolara odayı bize kiralamayı önerdi. 1 Ocak'a kadar da bir aylık kira karşılığı depozito ile odayı kullanmaya başlayabilirdik. Robert parayı nereden bulacağından emin değildi, ancak adamla el sıkıştı.

Odayı görmeye gittik. 23. Sokak'a bakan, tavandan yere kadar uzanan geniş pencereleri vardı. YMCA ile Oasis tabelasının tepesini görebiliyorduk. Robert'ın ihtiyacı olan buydu: bizim odamızın en azından üç katı kadar alan, bol bol ışık ve halihazırda neredeyse yüz tane çivi çakılı bir duvar. "Kolyelerimizi buraya asabiliriz" dedi.

"Biz mi?"

"Tabii ki," dedi. "Sen de burada çalışabilirsin. Burası bizim alanımız olur. Tekrar çizmeye başlayabilirsin."

"İlk çizimim Domuzadam olacak" dedim. "Ona çok şey borçluyuz. Ve para meselesini de dert etme. Buluruz."

Çok geçmeden neredeyse yok pahasına yirmi altı ciltlik bir Henry James koleksiyonu buldum. Mükemmel durumdaydı. Scribner'da bu koleksiyonu isteyecek bir müşteri vardı. Cilt muhafazaları hâlâ duruyordu, iç resimler gayet iyi durumdaydı ve sayfalarda hiç lekelenme yoktu. Yüz dolardan fazla para kaldırmıştım. Beş adet yirmi dolarlık banknotu bir çorabın içine sıkıştırıp, üzerine kurdele bağlayarak Robert'a verdim. Açtı ve "Bunu nasıl yaptığını bilmiyorum" dedi.

Robert parayı Domuzadam'a verdi ve odanın ön tarafını temizlemeye girişti. Zor bir işti. İşten sonra uğradığımda, Robert'ı dizlerine kadar Domuzadam'ın ne olduğu belli olmayan çerçöpünün içine batmış bir halde bulurdum. Tozlu flüoresan tüpleri, rulolarca yalıtım malzemeleri, raflar dolusu tarihi geçmiş konserveler, temizleyici sıvılar ihtiva eden yarı dolu şişeler, elektrik süpürgesi torbaları, eğilmiş jaluziler, içinden on yıllık vergi formları taşan küflü

kutular ve kırmızı beyaz şeritlerle bağlı lekeli *National Geographic* dergilerinden oluşan yığınlar. Bilekliklerde kullanmak üzere şeritleri kesip almıştım.

Robert odayı temizledi, ovdu ve boyadı. Otelden ödünç kovalar almıştık, onları suyla doldurup odaya taşıdık. İşimiz bittiğinde sessizce durup, burada neler yapabileceğimizi hayal ettik. Hiç bu kadar ışığımız olmamıştı. Robert büyük pencerelerin yarısını siyaha boyadıktan sonra bile içerisi ışıkla doluyordu. Bir şilte, çalışma masaları ve iskemleler aradık. Odamızdaki ocağın üzerinde okaliptüsle birlikte kaynattığım sularla yerleri sildim.

Robert'ın Chelsea'den getirdiği ilk şey, portföylerimizdi.

Max's'te işler düzeliyordu. Yargılayıcı tavrımı terk edip, kendimi akışa bırakmıştım. Gerçek anlamda uyum sağlayamamama rağmen, nasıl olduysa kabul gördüm. Yaklaşan Noel'le birlikte ortama melankoli hakimdi. Sanki herkes, gidecek başka yerleri olmadığını anımsamıştı.

Travestilerin sözde mekânı sayılan Max's'te bile, Wayne County, Holly Woodlawn, Candy Darling ve Jackie Curtis, travesti diye öyle kolayca kategorize edilemezlerdi[31]. Onlar aktris, performans sanatçısı ve komedyendiler. Wayne nüktedandı, Candy güzeldi ve Holly de dramatikti; fakat ben paramı Jackie Curtis'e koydum. Bence en büyük potansiyel ondaydı. Bir sohbeti, sırf Bette Davis'in öldürücü cümlelerinden birini söyleyebilmek için, uygun şekilde yönlendirebilirdi. Ve en basit bir ev kıyafetini bile üzerinde taşımayı biliyordu. Tüm o makyajıyla, otuzlardan bir yıldızın yetmişler versiyonu gibi görünüyordu. Gözkapaklarında sim, saçlarında sim, yüz pudrasında sim... Simden nefret ediyordum ve Jackie'yle oturmak, eve döndüğümde her yerimin parıldaması anlamına geliyordu.

Noel tatilinden hemen önce Jackie perişan görünüyordu. Ona bir kartopu ısmarladım; bu imrenilen, pahalı bir keyifti. Üzeri hindistan

[31] Ç.N: İsmi geçen sanatçılar öncü rol oynayan transseksüeller olup genellikle Warhol Yıldızı olarak bilinen, Andy Warhol'un filmlerinde rol almış Amerikalı aktrislerdir. Ayrıca Jackie Curtis bir şair ve oyun yazarıdır. Wayne County ise Patti Smith'in yakın arkadaşı ve bir müzisyendir.

cevizi kaplı, içi dondurmalı, top şeklinde çikolatalı kek. Öylece oturup tatlısını yerken kocaman simli gözyaşları eriyen dondurmanın içine düşüyordu. Candy Darling yanına ilişip cilalı tırnağını tatlıya batırırken, teskin edici sesiyle onu biraz olsun rahatlattı.

Aktrislerin yaşadığına inandıkları hayatı sürdürmek isteyen Jackie ve Candy'nin özellikle iç burucu bir tarafları vardı. İkisi de bazı yönlerden *Of Human Bondage* (Hayat Hüzünleri)'nin[32] okuma yazma bilmeyen garsonu Mildred Rogers'a benziyordu. Candy, Kim Novak'ı andırıyordu; Jackie ise üretkendi. Her ikisi de, zamanlarının çok önünde olmalarına rağmen bunu görecek kadar uzun yaşayamadılar.

Andy Warhol'un diyeceği gibi, "Sınırları olmayan öncüler."

Noel gecesi kar yağdı. Beyaz billboardu görmek için Times Meydanı'na yürüdük; *"SAVAŞ BİTTİ! Eğer siz isterseniz biter... John ve Yoko'dan mutlu Noeller"* yazıyordu. Billboard, gece boyu açık lokantalar Child's ve Benedict's'in arasında, Robert'ın erkek dergilerini aldığı kitapçı tezgâhının tepesindeydi.

Başımızı kaldırdığımızda gördüğümüz New York manzarasının saf insancıllığı bizi etkilemişti. Robert elimi tuttu ve kar etrafımızda yalpalayarak dönerken onun yüzüne baktım. Gözlerini kıstı ve başıyla onayladı; sanatçıların 42. Sokak'ı kullanış şeklinden etkilenmişti. Önemli olan, bana göre mesajdı; Robert'a göre, mesajın iletildiği ortamdı.

Taze bir ilhamla yeni yerimize bakmak üzere 23. Sokak'a geri yürüdük. Kolyeler kancalara asılıydı ve Robert çizimlerimizden bazılarını duvara asmıştı. Pencerenin başında durup Oasis'in flüoresan tabelasının eğri büğrü palmiyesinin ötesinde dökülen karlara baktık. "Bak," dedi Robert, "çölde kar yağıyor." Howard Hawks'ın *Scarface* filmindeki Paul Muni ve kız arkadaşının pencereden "Dünya Senindir" yazan neonlu ışıklara baktığı sahne aklıma geldi. Robert elimi sıktı.

[32] Ç.N: W. Somerset Maugham'ın 1915 tarihli roman. 1934, 46 ve 64'te Bette Davis, Kim Novak ve Eleanor Parker gibi aktrislerin oynadığı sinema uyarlamaları çekilmiştir.

Altmışların sonu geliyordu. Robert'la doğum günlerimizi kutladık. Robert yirmi üç oldu. Sonra da ben yirmi üç oldum. Mükemmel asal sayı. Robert, Meryem Ana resmiyle bana bir kravat askısı yaptı. Ben de ona, deri bir şeride dizili gümüş kafatasları verdim. Kafataslarını taktı. Ben de bir kravat taktım. Yetmişler için hazırdık.

"Bu, bizim zamanımız olacak" dedi.

Viva, Garbo tarzında yaklaşılmaz bir edayla lobiye girdi. Bay Bard'ı korkutmak istiyordu, çünkü geciktirdiği kira ödemeleri hakkında bir şey duymak istemiyordu. Film yapımcısı Shirley Clarke ve fotoğrafçı Diane Arbus ayrı ayrı içeri girdiler; her ikisi de telaşla göreve koşar gibiydi. Elinden düşmeyen fotoğraf makinesi ve gülümsemesiyle Jonas Mekas, Chelsea'deki yaşamın belirsiz köşelerini çekiyordu. Ben de elimde Amerikan Yerlileri Müzesi'nden yok pahasına satın aldığım doldurulmuş bir siyah kargayla öylece dikiliyordum. Sanırım ondan kurtulmak istiyorlardı. Kargaya, *Locus Solus*'un yazarı Raymond Roussel'dan esinlenerek Raymond ismini koymaya karar vermiştim. Bu lobinin nasıl büyülü bir geçit olduğunu düşünürken, ağır cam kapı sanki rüzgârla savrulmuşçasına açıldı ve içeri siyah, kızıl pelerinli tanıdık biri girdi. Bu kişi Salvador Dalí'ydi. Sinirli şekilde etrafına bakındı, sonra kargamı görüp gülümsedi. Zarif ve kemikli elini başımın üstüne koyup: "Sen tıpkı bir karga, gotik bir karga gibisin."

"İşte," dedim Raymond'a, "Chelsea'de sıradan bir gün."

Ocak ayının ortasında Johnny Winter'ın[33] menajerliğini yapan Steve Paul'le tanıştık. Steve, altmışlarda New York'a en muhteşem rock kulüplerinden biri olan The Scene'i kazandıran karizmatik bir girişimciydi. Times Meydanı civarında bir arka sokakta yer alan mekân, kente gelen müzisyenlerin buluşma noktası ve geç saat açık sahne partilerinin değişmez adresi olmuştu. Mavi kadifeler giyen ve

[33] Ç.N: Amerikalı Elektrik-Blues gitaristi, şarkıcı ve müzik yapımcısı.

Kravat askısı. 30 Aralık 1969

yüzünde daima şaşkın bir ifade taşıyan Steve, biraz Oscar Wilde, biraz da Cheshire Kedisi'ni andırıyordu. Johnny için bir albüm kontratı peşindeydi ve onu Chelsea'deki süit odalardan birine yerleştirmişti.

Bir akşam hep birlikte El Quixote'deydik. Johnny ile geçirdiğimiz kısa süre boyunca, sanata karşı hissettiği içgüdüsel takdir duygusu ve zekâsı dikkatimi çekmişti. Konuşurken hiçbir şey saklamıyordu ve iyi anlamda garipti. Fillmore East'te onu izlemeye davet edildik; seyircisiyle iletişiminde onun kadar kendinden emin birini hayatımda görmemiştim. Korkusuzdu, neşeli ve cüretkârdı; beyaz bir tülbent gibi saçlarını savurarak sahnede geziniyor, bir Mevlevi dervişi gibi dönüyordu. Gitar çalan elleri akışkan ve hızlıydı; hafif şehla gözleri ve şakacı şeytani gülümsemesiyle, kalabalığı kendinden geçirirdi.

Dağsıçanı Günü'nde[34], Johnny'nin Columbia Records ile anlaşmasını kutlamak üzere otelde düzenlenen küçük bir partiye katıldık. Akşamın büyük bölümünü, Johnny ve Steve Paul ile konuşarak geçirdik. Johnny, Robert'ın kolyelerini övdü ve bir tanesini satın almak istedi. Robert'ın ona siyah renkte ağ bir pelerin tasarlamasından da bahsettiler.

Orada otururken, fiziksel anlamda kendimi garip hissettiğimi fark ettim; sanki kilden yapılmıştım, sanki yoğurulabilirdim... Hiç kimse bende bir değişiklik olduğunun farkında değildi. Johnny'nin saçları, iki uzun beyaz kulak gibi sarkıyordu. Mavi kadifeleri içindeki Steve Paul, yastıklardan oluşan bir tepeye dayanmış, ağır çekimde esrarlı sigaraları ardı ardına yakarken, gergin bir biçimde odaya girip çıkan Matthew'la tam bir tezat oluşturuyordu. Kendimi öylesine dengesiz hissettim ki oradan kaçtım ve kendimi onuncu kattaki ortak banyoya kilitledim.

Bana ne olduğundan emin değildim. Tecrübem *Alis Harikalar Diyarında*'ki "ye beni, iç beni" sahnesine benziyordu. Alis'in sanrılı sınavlarına gösterdiği ölçülü ve meraklı yaklaşımı hatırlamayı de-

[34] Ç.N: Amerika ve Kanada'da Şubat'ın ikisinde kutlanan folklorik bir bayram.

nedim. Birinin bana bir çeşit halisülojen verdiğini düşündüm. Daha önce hiçbir tür uyuşturucu kullanmamıştım ve uyuşturucu hakkındaki sınırlı bilgim, Robert'ı gözlemlemelerime ya da Gautier, Michaux ve Thomas de Quincey'in uyuşturucu ile ortaya çıkan sanrılarının betimlemelerine dayanıyordu. Ne yapacağımı bilemeyerek bir köşeye kıvrıldım. Hepsi kafamın içinde de olsa, kimsenin beni bu halde görmesini istemiyordum.

Büyük ihtimalle kendi kafası da iyi olan Robert beni bulana kadar otelde her yere bakmış ve sonunda kapının dışına oturup benimle konuşarak geri dönen yolu bulmama yardımcı olmuştu.

Sonunda kapının kilidini açtım. Biraz yürüdükten sonra odamızın güvenli ortamına döndük. Ertesi gün yataktan çıkmadık. Kalkınca, dramatik bir havayla, koyu renk gözlükler takıp yağmurluğumu giydim. Robert çok anlayışlıydı; benimle hiç alay etmedi, yağmurluk konusunda bile...

Sonu, alışık olmadığımız kadar ateşli bir geceye dönüşen güzel bir gün geçirdik. Bunu mutlu mesut günlüğüme kaydederken, yeni yetme bir genç kız gibi yanına küçük bir de kalp eklemiştim.

Sonraki aylarda hayatımızın ne hızda değiştiğini sözlere dökmek çok zor. Hiç bu kadar yakın olmamıştık ancak mutluluğumuz yakında, Robert'ın para kaygısı yüzünden gölgelenecekti.

Hiç iş bulamıyordu. İki yerimizi de tutamayacağımızdan endişelenmeye başlamıştı. Sürekli galerileri turluyor, çoğu kez öfkeli ve morali bozuk bir halde geri dönüyordu. "Çalışmalara gerçekten bakmıyorlar bile" diye şikâyet ederdi. "Sonuçta hepsi beni tavlamaya çalışıyor. O insanlarla yatacağıma, çukur kazarak para kazanmayı yeğlerim."

Yarı zamanlı bir iş bulabilmek için iş bulma ajansına gitti, fakat sonuç alamadı. Arada tek tük kolye satmasına rağmen, moda işine girme serüveni oldukça ağır ilerliyordu. Robert para konusunda iyice bunalmıştı ve parayı benim kazanıyor oluşum kaygılarını artırıyordu. Kısmen mali durumumuzla ilgili bu endişeleri yüzünden, jigololuk işini yeniden düşünmeye başladı.

Robert'ın ilk jigololuk deneyimleri daha ziyade merak ve *Gece-yarısı Kovboyu*'na duyduğu romantik ilgiden kaynaklanıyordu; fakat 42. Sokak'ta çalışmanın ne kadar zor olduğunu görmüştü. Doğu Yakası'nda, Bloomingdale's yakınlarındaki, nispeten daha güvenli Joe Dallesandro bölgesine geçmeye karar verdi.

Gitmemesi için ona yalvardım ancak denemeye kararlıydı. Gözyaşlarım onu durdurmadı ve ben de öylece oturup, geceye hazırlanışını izledim. Heyecandan kıpkırmızı bir halde bir köşede dikilişini, para kazanmak için vücudunu bir yabancıya teklif edişini hayal ettim.

"Lütfen dikkatli ol" diyebildim sadece.

"Kaygılanma. Seni seviyorum. Bana şans dile."

Gençlerin kalbini gençlerden daha iyi kim bilebilir?

★

Uyandığımda gitmişti. Masanın üzerine benim için bir not bırakmıştı. "Uyuyamadım," yazıyordu. "Beni bekle." Yataktan kalktım; heyecan içinde odaya döndüğü sırada kız kardeşime mektup yazıyordum. Bana bir şey göstermesi gerektiğini söyledi. Çabucak giyindim ve onu çalışma alanımıza kadar takip ettim. Merdivenlerden koşarak çıktık.

İçeri girdiğimizde etrafı hızlıca taradım. Enerjisi havayi titretiyor gibiydi. Aynalar, ampuller ve zincir parçaları uzun, siyah bir muşamba üzerine saçılmıştı. Yeni bir enstalasyona başlamıştı fakat dikkatimi çeken kolyelerin asılı olduğu duvara yaslanmış yeni bir çalışmaydı. Resim yapmaya ilgisi kaybettiğinde tuvalleri kasnaklara germeyi bırakmış ancak kasnaklardan birini saklamıştı. Erkek dergilerinden kestikleriyle üzerini kaplamıştı. Genç adamların yüzleri ve vücutları çerçeveyi tamamen sarmıştı. Robert neredeyse titriyordu.

"İyi, değil mi?"

"Evet," dedim. "Dâhiyane."

Nispeten basit bir parça olmasına rağmen, derin bir kudreti var gibiydi. Abartısız, mükemmel bir şeydi.

Yerler kâğıt parçalarıyla doluydu. Oda tutkal ve vernik kokuyordu. Robert çerçeveyi duvara astı, bir sigara yaktı ve sessizce eserine baktık.

Çocukların canlı ve hareketsiz nesneler arasındaki farkı algılayamadıklarını söylerler. Ben algılayabildiklerine inanıyorum. Çocuk oyuncak bebeğine ya da kurşun askerine büyülü bir nefesle can verir. Robert da nesnelere, gerek sanat gerekse hayatın kendisi adına, yaratıcı dürtüsünü, kutsal cinsel gücünü veriyordu. Bir anahtarlığı, mutfak bıçağını ya da basit bir tahta çerçeveyi sanat eserine çeviriyordu. Çalışmayı ve ortaya çıkardığı şeyleri seviyordu. Bir keresinde bir çizimi, bir çift binici çizmesi almak için vermişti; son derece mantıksız fakat ruhani güzelliğe sahip bir hareket. Onları tamir edip, pahalı bir tazıyı tımarlayan köpek bakıcısı hassasiyetiyle cilaladı.

Ayakkabı düşkünlüğü bir akşam Max's'ten dönerken zirveye çıktı. 7. Cadde'nin köşesinden dönünce kaldırımın üzerinde parlayan bir çift timsah derisi ayakkabıya rastgeldik. Robert onları yerden alıp göğsüne bastırdı; hazine bulmuştu. Ayakkabılar ipek bağcıklı, koyu kahverengiydiler ve hiç giyilmemiş gibi görünüyorlardı. İnce parmak uçlarına bir parça peçete sıkıştırıldığında ayağına oluyor, fakat tulum ve boğazlı kazağının altına da pek uymuyordu. Robert boğazlı kazağını ağ bir tişörtle değiştirip kemerine büyükçe bir tomar anahtar ekledi ve çoraplarını da attı. Böylece bir Max's akşamına daha hazırdı. Taksi için parası olmasa da, ayakları şahane olacaktı.

Aramızda taktığımız ismiyle ayakkabı gecesi Robert için doğru yolda olduğumuza dair bir işaretti; birbirini kesen pek çok yol olsa da...

Gregory Corso bir odaya girer girmez kargaşa çıkartırdı; ancak ona kızamazdınız, çünkü aynı zamanda akıllara durgunluk verecek derecede güzellik yaratma potansiyeline de sahipti.

Beni Gregory'le tanıştıran herhalde Peggy'ydi; ikisi çok yakındı.

Onu çok beğeniyordum; şöyle diyelim, bence zamanımızın en büyük şairlerinden biriydi. *The Happy Birthday of Death*'in yıpranmış bir nüshası yatağımın başucunda adeta yaşardı. Gregory, beat şairlerinin en genciydi. Yakıcı bir yakışıklılığa ve John Garfield tarzı bir racona sahipti. Kendini pek ciddiye almazdı, fakat şiiri söz konusu olduğunda son derece ciddiydi.

Gregory, Keats ve Shelley'i çok severdi. Sık sık üzerinde düşük pantolonuyla lobiye dalar, dokunaklı bir tonda onların dizelerinden okurdu. Hiçbir şiirimin sonunu getiremediğimden yakındığımda, Paul Valéry'den alıntı yaptı: "Şairler şiirleri bitirmez, onları terk ederler." Sonra da, "Endişelenme, halledersin çocuk" diye ekledi.

"Nereden biliyorsun" diye sorardım.

"Biliyorum işte" diye yanıtlardı.

Gregory beni, Doğu 10. Sokak'taki tarihi kilisede düzenlenen şairler kolektifi St. Mark Şiir Projesi'ne götürdü. Şairleri dinlerken Gregory onları sıkıştırır, çığırtılarıyla sıradan olanların üzerine giderdi: *Boktan! Boktan! Kanı yok bunların! Git kan nakli yaptır!*

Tepkisini izlerken, eğer bir gün şiirlerimi okursam asla sıkıcı olmamam gerektiğine dair not düştüm.

Gregory bana okuma listeleri hazırladı, almam gereken en iyi sözlüğün hangisi olduğunu söyledi. Beni cesaretlendirip bana meydan okudu. Gregory Corso, Allen Ginsberg ve William Burroughs; hepsi de, yeni üniversitem Chelsea Otel'in lobisinden geçerken bana hocalık etti.

★

"Çoban çocuklara benzemekten sıkıldım" dedi Robert, aynada saçlarına bakarken. "Ellilerin rock yıldızları gibi kesebilir misin?" Onun dağınık buklelerine tutkun olduğum halde kocaman makasımı elime aldım ve rockabilly'leri düşünerek saçlarını kesmeye başladım. Ben hüzünle yerden bir bukle alıp bir kitabın arasında koyarken, Robert yeni imajından etkilenmiş, aynanın önünde kendini inceliyordu.

Şubat ayında Robert, *Trash*'in ilk görüntülerini izletmek için beni Fabrika'ya götürdü. Fabrika'ya ilk kez davet ediliyordu ve oldukça heyecanlıydı. Filmden pek etkilenmemiştim; belki benim için yeterince Fransız değildi. Robert, Warhol grubunun arasında rahatça dolanıyordu; gerçi yeni Fabrika'nın soğuk ortamına şaşırmış ve Andy'nin bizzat ortalarda görünmemesinden dolayı da hayal kırıklığına uğramıştı. Bruce Rudow'u görünce rahatladım. Beni, filmde Holly Woodlawn'ın kız kardeşini oynayan arkadaşı Diane Podlewski'yle tanıştırdı. Kocaman Afro saçları ve Fas tarzı kıyafetiyle, sevimli bir güneyli kızdı. Onu Diane Arbus'un Chelsea'de çektiği, kızdan çok bir oğlana benzediği fotoğrafından anımsamıştım.

Ayrılmak için asansöre bindiğimiz sırada Fabrika'yı yöneten Fred Hughes aşağılayıcı bir tonda bana seslendi. "*Ooooo*, saçların feci şekilde Joan Baez olmuş. Sen bir folk şarkıcısı mısın?" Joan Baez'i sevmeme rağmen, nedendir bilmiyorum, bu sözler canımı sıkmıştı.

Robert elimi tuttu. "Boş ver onu" dedi.

Kendimi kara bir mizahın içinde buldum. Geceleri insanın aklına rahatsız edici düşünceler takılır ya, ben de Fred Hughes'ün sözlerine takılmıştım. Cehenneme kadar yolu var, diye düşündüm. Baştan savıldığım için kızgındım.

Lavabonun üzerindeki aynada kendime baktım. Genç kızlığımdan bu yana saçlarımı hiç farklı kesmemiştim. Yere oturup birkaç rock dergisi açtım. Onları genellikle Bob Dylan'ın yeni resimleri için alırdım ancak bu kez aradığım Bob değildi. Keith Richards'ın bulabildiğim tüm resimlerini kestim. Resimleri bir süre inceledikten sonra makası aldım ve kendimi folk döneminden kesip çıkardım. Koridordaki banyoda saçlarımı yıkadım ve sallayarak kuruladım. Özgürleştirici bir deneyimdi.

Robert eve geldiğinde şaşırmıştı ama hoşuna gitti. "İçine ne girdi senin?" diye sordu. Sadece omuz silktim. Fakat Max's'e gittiğimizde yeni saç kesimim ortalığı karıştırdı. Üzerine bu kadar düşmelerine inanamıyordum. Aynı kişi olmama rağmen sosyal statüm aniden yükselmişti. Keith Richards saçlarım sohbetlerin baş konusuydu. Aklıma

Chelsea Otel, 204 numaralı oda, 1970

liseden tanıdığım kızlar geldi. Şarkıcı olmayı hayal eder, ancak sonunda kuaför olurlardı. Bense iki mesleği de tercih etmememe rağmen gelecek haftalar içinde birçok insanın saçını kesip La MaMa'da şarkı söylüyor olacaktım.

Max's'te birisi bana androjen olup olmadığımı sordu. Ben de ona bunun ne anlama geldiğini sordum. "Bilirsin işte, Mick Jagger gibi." İyi bir şey olmalıydı. Aynı anda hem çirkin hem de güzel olmak gibi bir şeydir, diye düşündüm. Her ne anlama geliyorsa, bir saç kesimi sayesinde mucizevî bir şekilde bir gecede androjen oluvermiştim.

Aniden fırsatlar belirmeye başladı. Jackie Curtis, oyunu *Femme Fatale*'de rol almamı istedi. Penny Arcade'in karşısında oynayan bir oğlanın yerine geçip, *Kıza sahip olabilir ya da kızı terk edebilir / Ve kızı aldı ve sonra da terk etti* gibi replikleri söylemek, benim için sorun olmazdı.

La MaMa ilk deneysel tiyatrolardan biriydi. Broadway dışıydı; pek çok şeyin de dışındaydı. Üniversitede birkaç oyunda oynamıştım. Mesela Euripides'in *Hippolytus*'unda Phaedra ve *The Boyfriend* oyununda Madame Dubonnet olmuştum. Performans kısmını sevsem de, ezberden ve sahneye çıkmadan önce yüzüme sürdükleri ağır makyajdan hiç hoşlanmıyordum. Avangardı pek anlamıyordum, fakat yine de Jackie ve ekibiyle çalışmanın eğlenceli olabileceğini düşündüm. Jackie bu rolü beni denemeye tabi tutmadan vermişti; böylece tam olarak neyin içine girdiğimi bilemedim.

★

Lobide oturmuş, Robert'ı beklediğimi belli etmemeye uğraşıyordum. Jigololuk dünyasının labirentlerinde kaybolmasından endişeleniyordum. Konsantrasyonumu kaybetmiş bir halde, her zamanki yerimde oturmuş, Brian Jones için yazdığım şiirlerimin bulunduğu turuncu defterime gömülmüştüm. *Song of the South* (Güneyin Şarkısı) kıyafetimi giymiştim; hasır şapkam, Brer Rabbit ceketim, botlarım ve askılı pantolonum. Garip şekilde tanıdık gelen o ses tarafından bölünene

kadar, aynı sözler üzerinde çalışıp duruyordum.

"Ne yapıyorsun tatlım?"

Başımı kaldırıp muhteşem siyah gözlüklü yabancının yüzüne baktım.

"Yazıyorum."

"Sen bir şair misin?"

"Belki."

Oturduğum yerde biraz doğruldum, onu tanımıyormuş gibi davransam da kelimeleri yaya yaya konuşmasını ya da gizli gülümseyişini tanımamak mümkün değildi. Karşımdakinin kim olduğunu çok iyi biliyordum. Bu Don't Look Back (Arkana Bakma)'daki[35] adamdı. Diğer adamdı. Bobby Neuwirth, arabulucu ve provokatör. Bob Dylan'ın öteki beni.

Ressam, şarkıcı, söz yazarı ve risk alan biriydi. Kendi neslinin büyük dehalarının ve müzisyenlerinin güvendiği bir sırdaşıydı; ki o nesil, benimkinden hemen önceki nesildi.

Ne kadar etkilendiğimi göstermemek için ayağa kalktım, başımı salladım ve hoşçakal bile demeden kapıya doğru ilerledim. Arkamdan seslendi.

"Hey, böyle yürümeyi nereden öğrendin?"

Döndüm. "*Don't Look Back*'ten."

Sadece güldü ve bir tekila atmak için El Quixote'de ona katılmamı teklif etti. Pek içki içmezdim fakat sıkı görünmek için limon ve tuz kullanmadan bir tek tekilayı devirdim. Konuşması kolay biriydi; Hank Williams'dan soyut ekspresyonizme kadar pek çok konu üzerine konuştuk. Benden hoşlanmış gibiydi. Defterimi alıp okumaya başladı. Herhalde bir potansiyel gördü ki, "Hiç şarkı yazmayı düşündün mü?" diye sordu. Nasıl yanıtlayacağımdan emin değildim.

"Seni bir sonraki görüşümde bir şarkı yazmış olmanı istiyorum" dedi, bardan çıkarken.

[35] Ç.N: 1967 tarihli belgesel. Bob Dylan'ın 1965 Britanya turnesinde geçmektedir.

Başka bir şey söylemedi. O giderken ona bir şarkı yazacağıma dair kendime söz verdim. Matthew için şarkı sözleri yazmaya çalışmıştım, Harry için de birkaç Apalaş tarzı şarkı sözü uydurmuştum fakat bu konu üzerine fazla kafa yormamıştım. Şimdi gerçek bir ödevim ve karşımda bu ödevi yerine getirmeye değer biri vardı.

Robert eve geç geldi. Yabancı bir adamla içki içtiğim için biraz bozuk ve öfkeliydi. Fakat ertesi sabah Bob Neuwirth gibi birinin çalışmalarımla ilgilenmesinin ilham verici olduğunu kabul etti. "Belki seni şarkı söylemeye ikna edecek kişi o olur," dedi, "ama şarkı söylemeni ilk isteyenin kim olduğunu asla unutma."

Robert sesimi hep sevmişti. Brooklyn'de otururken uyumak için şarkı söylememi isterdi; ben de ona Piaf'tan şarkılar ve Child'ın baladlarından okurdum.

"Şarkı söylemek istemiyorum. Ben sadece onun için şarkı sözü yazmak istiyorum. Ben şarkıcı değil, şair olmak istiyorum."

"İkisi de olabilirsin" dedi.

Robert, gün boyunca çelişkili bir ruh hali içinde gibiydi. Sevecenlikle huysuzluk arasında gidip geliyordu. İçinde bir şeylerin kaynadığını hissediyordum, ancak Robert bu konuda konuşmak istemiyordu.

Sonraki günler sinir bozucu derecede sessizdi. Çok uyuyor ve uyandığında da ona şiirlerimi, özellikle de onun için yazdığım şiirleri okumamı istiyordu. Önce başına bir şeyler geldiğinden endişelendim. Uzun sessizlikleri arasında yeni birisiyle tanışmış olabileceği ihtimali üzerinde durdum.

Sessizlikler işaretti. Bunu daha önce de yaşamıştık. Bu konu üzerine hiç konuşmasak da kendimi yavaş yavaş hazırlamaya başladım; birşeylerin değişeceği kesindi. Robert'la hâlâ çok yakındık ve her şeyi açıkça ortaya dökmek, ikimiz için de oldukça zordu. Durumla çelişkili bir biçimde, beni kendisine daha da yakınlaştırmak istiyordu. Belki de sondan önceki yakınlıktı bu; metresine her şeyin bittiğini söylemeden önce mücevher alan bir beyefendinin tavrı gibi...

Pazar günü dolunay vardı. Robert sinirliydi ve aniden dışarı çıkması gerekti. Uzun bir süre öylece bana baktı. İyi olup olmadığını

sordum. Bilmediğini söyledi. Onunla köşeye kadar yürüdüm. Sokakta durup aya baktım. Sonra, kaygılı bir halde, gidip kahve aldım. Ay kan kırmızısına döndü.

Sonunda geri döndüğünde başını omzuma koyup uyuyakaldı. Onunla yüzleşmedim. Sonradan bir sınırı aştığını açıkladı. Bir adamla birlikte olmuştu ve bunu para için yapmamıştı. Bu durumu bir yere kadar kabul edebilirdim. Zırhımda hâlâ açık noktalar vardı ve şövalyem, Robert, istemeden de olsa, beni buralardan vurmuştu.

Birbirimize daha çok hediye vermeye başladık. Kendi yaptığımız ya da bir rehinci dükkânının tozlu bir köşesinden bulduğumuz şeylerdi bunlar. Başka kimsenin istemediği şeyler. Örgülü saçlardan yapılma haçlar, lekeli muskalar ve kurdele ve deri parçaları üzerine yazılmış aşk haikuları. Birbirimize küçük notlar, pastalar bıraktık. Bir şeyler işte. Sanki deliği doldurabilir, tuzla buz olan duvarı tekrar inşa edebilir, başka tecrübeleri içeri davet etmek için açtığımız yaraları kapatabilirmişiz gibi.

Birkaç gündür Domuzadam'ı görmüyor fakat köpeğinin ağlamasını duyuyorduk. Robert polisi aradı, onlar da kapıyı kırıp açtılar. Domuzadam ölmüştü. Robert cesedi teşhis etmek için içeri girdi ve polisler Domuzadam'ı ve köpeğini alıp götürdüler. Arka taraftaki alan odamızdan iki kat daha büyüktü. Her ne kadar kendini kötü hissetse de, Robert oraya göz koymuştu.

Stüdyodan atılacağımızdan emindik çünkü kira kontratımız yoktu. Robert ev sahibini görmeye gitti ve orada bulunuşumuzun öyküsünü açıkça anlattı. Ev sahibi dairenin buram buram ölüm ve köpek çişi kokmasından dolayı kiraya vermekte zorlanacağını düşünerek tüm katı bize Chelsea'de odamıza ödediğimizden otuz dolar daha düşüğe kiralamayı teklif etti. Ayrıca temizlik ve boya için iki aylık kiradan feragat etti. Domuzadam'ın tanrılarına sunmak üzere *Bir adam gördüm, köpeğiyle birlikte yürüyordu* adını verdiğim bir çizim yaptım.

Chelsea Otel, 204 numaralı oda, 1970

Çizimi bitirdiğimde, Robert da Domuzadam'ın hüzünlü ayrılışıyla barışmış gibiydi.

Hem Chelsea'deki odaya, hem de Oasis Bar'ın üstündeki tüm kata para yetiştiremeyeceğimiz ortadaydı. Yazarlar ve şairlerle özdeşleşen Chelsea'yi, Harry'yi ve koridordaki banyomuzu bırakmak istemiyordum. Bu konu üzerine uzun uzun konuştuk. Ben ön taraftaki daha küçük olan yeri, o ise arka tarafı alacaktı. Biriktirdiğimiz paralar ev giderlerini karşılardı. Bunun daha mantıklı ve pratik, hatta heyecanlı bir gelişme olduğunun farkındaydım. Hem ikimize yetecek kadar çalışma alanı vardı, hem de birbirimize yakın olacaktık. Fakat aynı zamanda üzüntü vericiydi, özellikle de benim için. Otelde yaşamayı çok seviyordum ve ayrıldığımızda her şeyin değişeceğini de biliyordum.

"Bize ne olacak?" diye sordum.

"Her zaman biz olacağız" diye cevap verdi.

Robert ve ben, Allerton'dan Chelsea'ye giderken birbirimize verdiğimiz sözü unutmamıştık. Kendi yollarımıza gitmeye hazır olmadığımız belliydi. "Sadece bir kapı uzakta olacağım" dedi.

Her sentimizi biriktirmek zorundaydık. Bir aylık kira ve depozito için dört yüz elli dolar gerekiyordu. Robert, normalden daha sık ortadan kaybolmaya başladı. Bir yerlerden yirmişer dolar getirip duruyordu. Ben de müzik eleştirileri yazıyordum; artık yığınla bedava plak geliyordu bana. Beğendiklerim hakkında yazdıktan sonra hepsini East Village'deki Freebeing adlı bir yere götürüyordum. Plak başına bir dolar ödüyorlardı; on dolar alırsam kendimi şanslı hissediyordum. Aslında plak satmaktan kazandığım para, eleştiri yazarak kazandığımdan fazlaydı. Pek verimli sayılmazdım ve hakkında yazdığım sanatçılar, Patty Waters, Clifton Chenier ya da Albert Ayler gibi kıyıda köşede kalmış olanlardı. Eleştiriden çok, insanların gözden kaçan sanatçıların farkına varmalarını sağlamak istiyordum. Robert'la ödememiz gereken parayı biriktirdik.

Toplanmaktan ve temizlik yapmaktan nefret ediyordum. Robert gönüllü olarak bu yükü üzerine aldı; molozları attı ve tıpkı Brooklyn'de yaptığı gibi yerleri ovup duvarları boyadı. Bu arada ben de, La MaMa ile Scribner arasında bölünmüş haldeydim. Geceleri provalarımdan sonra Max's'te buluşurduk. Artık müdavimler gibi, yuvarlak masaya doğrudan yerleşecek kadar kendimize güveniyorduk.

Femme Fatale, Kent State öğrencilerinin öldürüldüğü gün olan 4 Mayıs'ta ön izlemeye çıktı. Max's'te genelde hiç kimse Fabrika'nın politikası dışında siyaset konuşmazdı. Hükümetin çürümüşlüğü ve Vietnam Savaşı'nın haksızlığı konularında fikir birliği görülürdü ancak Kent State'in acısı, oyunun üzerine karanlık bir örtü gibi çökmüştü. İyi bir gece olmadı.

Oyun resmi olarak açıldığında işler daha iyiye gitti. Robert her gösteriye geldi, sık sık yeni arkadaşlarını da yanında getirdi. Aralarında Tinkerbelle adında bir kız da vardı. 23. Sokak'ta, London Terrace apartmanlarında oturuyordu ve bir Fabrika kızıydı. Robert onun sevimli nüktedanlıklarına bayılıyordu ancak afacan görüntüsünün altında, zehir gibi bir dil yatıyordu. Kızın tüm iğnelemelerine ağırbaşlılıkla katlandım, çünkü o kızın Robert'in Matthew'u olduğunu anlamıştım.

Bizi David Croland'le tanıştıran Tinkerbelle oldu. Fiziksel açıdan David, Robert'ın dengiydi. Uzun boylu ve inceydi, koyu renk kıvırcık saçları, soluk bir teni ve derin bakan kahverengi gözleri vardı. İyi bir aileden geliyordu. Pratt'ta tasarım okumuştu. 1965 yılında Andy Warhol ve Susan Bottomly onu sokakta görmüşler ve çekecekleri filmlerde rol alması için işe almışlardı. International Velvet olarak da bilinen Susan, Edie Sedgwick'ten sonra yeni Süperstar olarak yetişiyordu. David, Susan'la kısa ve yoğun bir ilişki yaşadı ve Susan'ın onu terk etmesinin ardından 1969'da Londra'ya kaçıp, kendisini sinema, moda ve rock'n roll'dan oluşan bir dünyanın içinde buldu.

İskoç yönetmen Donald Cammel, David'i kanatları altına aldı. Cammel, Londra sahnesinin tam merkezinde bulunuyordu; o ve Nicholas Roeg, *Performance* adlı film için Mick Jagger'la işbirliği yap-

mışlardı. Boys Inc.'te top model olan David, kendine güvenen, gözü kolay korkmayan biriydi. Sadece güzelliğini kullanmakla eleştirildiğinde karşılığı sert olmuştu: "Güzelliğimi kullanmıyorum. Benim güzelliğimi başka insanlar kullanıyor."

David Londra'dan Paris'e geçti ve Mayıs'ın ilk günlerinde New York'a döndü. London Terrace'ta Tinkerbelle'le kalıyordu ve Tinkerbelle de bizi David'le tanıştırmaya can atıyordu. David hoş biriydi ve bir çift olarak bize saygı duydu. Çalışma alanımızı ziyaret etti, buranın sanat fabrikamız olduğunu söyledi ve çalışmalarımızı incelerken samimi bir hayranlık gösterdi.

David yaşamımıza girince hayat sanki daha bir kolaylaştı. Robert onun dostluğunu seviyordu ve David'in çalışmalarını takdir etmesinden de hoşlanıyordu. Ona ilk önemli işini bulan David'di. *Esquire* için iki tam sayfa büyüklüğünde, gözleri sprey boyayla boyalı Zelda ve Scott Fitzgerald... Robert üç yüz dolar aldı; şimdiye kadar tek seferde aldığı en büyük paraydı bu.

David'in iç döşemesi kırmızı, beyaz bir Corvair otomobili vardı ve bizi Central Park çevresinde tur atmaya götürürdü. Taksi yolcu-

luklarını ya da bizi New Jersey'deki otobüs durağından alan babamı saymazsak, ilk kez arabaya biniyorduk. David zengin değildi fakat durumu Robert'tan daha iyiydi ve ihtiyatlı bir biçimde de olsa, cömertti. Robert'ı yemeğe çıkarır ve hesabı öderdi. Robert da karşılığında ona kolyeler ve küçük çizimler hediye ederdi. Onların arasındaki mükemmel, doğal bir çekimdi. David, Robert'ı dünyasına soktu ve Robert da bu çevreyi çabucak kucakladı.

Giderek birlikte daha çok zaman geçirmeye başladılar. Robert'ın ava giden bir beyefendi gibi dışarı çıkmak için hazırlanışını izlerdim. Titizlenişini... Renkli mendili katlayıp arka cebine koyuşunu. Bileklliğini, yeleğini... Bir de saçlarını uzun uzun, yavaşça tarayışını. Saçlarını biraz dağınık sevdiğimi bilirdi; buklelerini benim için yatıştırmıyordu.

Robert sosyal anlamda bir çiçek gibi açıyordu. Fabrika civarında dolanan insanlarla tanışıyordu. Şair Gerard Malanga'yla arkadaş oldu. Gerard, elinde bir kırbaçla Velvet Underground'la dans ediyordu. Robert'a, Zevk Sandığı gibi seks malzemeleri satan dükkânları

göstermişti. Ayrıca onu şehirdeki en sofistike edebiyat salonlarından birine davet etti. Robert, Charles Henri Ford'un Dakota'daki dairesinde yapılacak toplantıya gelmem için ısrar etti. Ford, Amerika'ya Sürrealizmi tanıtan çok etkili *View* dergisinin editörüydü.

Pazar yemeği için bir akrabamın evindeymişim gibi hissediyordum. Çeşitli şairler sonu gelmez şiirler okurken, Ford'un içten içe gençlik yıllarına dönüp Gertrude Stein'ın himayesi altında, Breton, Man Ray ve Djuna Barnes gibi isimlerin katıldığı salonda olmayı arzulayıp arzulamadığını merak ettim.

Bir ara Robert'm kulağına eğilip, "Gözlerin inanılmaz derecede mavi" dedi. Robert'ın gözlerinin herkesin bildiği üzere yeşil olduğu düşünülünce, bunu son derece komik bulmuştum.

Robert'ın buna benzer sosyal ortamlara gösterdiği uyum, beni şaşırtmaya devam ediyordu. İlk tanıştığımızda çok utangaçtı ve şimdi onun, Max's'in, Chelsea'nin ve Fabrika'nm meydan okuyucu sularında yüzerken, yavaş yavaş kendini buluşuna tanıklık ediyordum.

★

Chelsea günlerimiz sona eriyordu. Otelden sadece birkaç kapı ileride olacak olsak da, her şeyin değişeceğini biliyordum. Daha çok çalışacak, ancak hem birbirimizden, hem de Dylan Thomas'ın odasından uzaklaşacaktık. Chelsea lobisindeki yerimi bir başkası alacaktı.

Chelsea'de yaptığım son işlerden biri, Harry'nin doğum günü hediyesini bitirmek oldu. *Alchemical Roll Call*, Harry ile simya üzerine yaptığımız tartışmaları simgeleyen resimli bir şiirdi. Asansör bozuktu; 705 numaralı odaya yürüyerek çıktım. Ben çalmadan Harry kapıyı açtı. Mayıs'ta kayak kazağı giymişti. Elinde bir karton süt vardı. Sanki birazdan sütü gözlerine dökecekmiş gibi bir hali vardı.

Hediyemi derin bir ilgiyle inceledikten sonra derhal dosyaladı. Bu hem bir onur, hem de lanet olarak okunabilirdi; zira çalışmam, onun devasa arşiv labirenti içinde sonsuza dek kaybolacaktı.

Özel bir şeyler çalmaya karar verdi; yıllar önce kaydetmiş olduğu nadir bir peyote ritüeli. Bandı çalmaya çalıştı fakat teybiyle -iki makaralı Wollensak- bir sorun yaşıyordu. "Bu bant senin saçlarından bile daha karışık" dedi, sabırsızca. Bir süre gözlerini üzerime diktikten sonra çekmecelerini ve kutularını karıştırmaya daldı. Daha sonra gümüş ve fildişinden uzun solgun dişli bir tarak çıkardı. Derhal üzerine atladım. "Ona dokunma!" dedi, kaşlarını çatarak. Tek kelime etmeden iskemlesine oturdu ve ben de ayakucuna oturdum. Büyük bir sessizlik içinde saçımdaki düğümleri açmaya koyuldu. Merak ettim, acaba fırça annesine mi aitti?

Daha sonra bana paramın olup olmadığını sordu. "Yok" dedim; kızmış gibi davrandı. Ancak Harry'i tanıyordum. O sadece anın ciddiyetini hafifletmek istemişti. Harry'le ne zaman güzel bir anı paylaşsanız, kendini her şeyi mahvetmek zorunda hissederdi.

Mayıs'ın son günü Robert, yeni dairenin ona ait tarafında, yeni arkadaşlarıyla bir parti düzenledi. Pikabımızda Motown şarkıları çaldı ve çok mutlu görünüyordu. Yeni daire, odamızdan kat be kat genişti.

Dans edecek kadar bile yerimiz vardı.

Bir süre sonra orayı terk edip Chelsea'deki odamıza döndüm. Oturup ağladım ve sonra küçük lavaboda yüzümü yıkadım. İlk kez, Robert için kendimden bir şeyleri feda ettiğimi hissediyordum.

Yeni hayatımızın rutinlerine hemen ayak uydurduk. Tıpkı Chelsea'deki gibi, koridorumuzun satranç tahtasına benzer döşemelerinde bir kareden diğerine atladım. İlk başta küçük olan tarafta yatıyorduk; Robert kendi bölümünü halen yerleştiriyordu. Sonunda ilk kez yalnız uyuduğum gece, her şey iyi başlamıştı. Robert pikabı bana verdi ve ben de Piaf dinleyip yazdım, fakat uyuyamadığımı fark ettim. Ne olursa olsun birbirimizin kollarında uyumaya alışmıştık. Sabah saat üç sularında müslin çarşafıma sarınıp, hafifçe Robert'm kapısını vurdum. Hemen açtı.

"Patti," dedi, "neden bu kadar geciktin?"

Kayıtsız görünmeye çalışarak içeri girdim. Görünüşe göre bütün gece çalışmıştı. Yeni bir çizim ve yeni bir yapının parçalarını gördüm. Yatağının yanında resmim duruyordu.

"Geleceğini biliyordum" dedi.

"Kâbus gördüm, uyuyamadım. Ve bir de tuvalete gitmem gerekti."

"Chelsea'ye mi gittin?"

"Hayır" dedim, "çişimi boş bir eve servis kabına yaptım."

"Patti, yapma."

Gerçekten gitmeniz gerekse bile, gece yarısında Chelsea'ye giden yol uzundu.

"Hadi bakalım, China," dedi, "gel buraya."

Her şey dikkatimi dağıtıyordu, en çok da kendim. Robert bazen benim tarafıma gelip beni azarlardı. Onun düzenleyici eli olmayınca, tam bir karmaşa içinde yaşamaya başlamıştım. Daktilomu bir porta-

kal kasasının üzerine yerleştirdim. Yerler, üzeri yarım kalmış şarkılar, Mayakovsky'nin ölümü ve Bob Dylan üzerine düşünceler karalanmış kâğıtlarla doluydu. Odamın dört bir yanına eleştiri yazılacak plaklar dağılmıştı. Duvarlar kahramanlarımla doluydu ancak çabalarım pek de kahramanca sayılmazdı. Yere oturup yazmaya çalıştım, fakat yazmak yerine saçlarımı kestim. Olacağını sandığım şeyler olmamıştı. Asla olacağını tahmin etmediğim şeylerse, bir bir gerçekleşti.

Ailemi ziyaret etmek üzere eve gittim. Hayatımı ne yöne çevireceğim konusuna kafa yormam gerekiyordu. Doğru işi yapıp yapmadığımı merak ettim. Acaba hepsi geçici bir heves miydi? Kent State öğrencilerinin vurulduğu gece sahneye çıktığımda hissettiğim suçluluğun aynısını hissediyordum. Sanatçı olmak istiyordum, fakat çalışmalarımın bir fark yaratmasını da istiyordum.

Ailem masanın etrafına oturdu. Babam bize Platon okudu. Annem köfteli sandviçler hazırladı. Her zaman olduğu üzere, aile masasında bir dostluk havası esiyordu. Tam ortasında Tinkerbelle'den beklenmedik bir telefon geldi. Bana damdan düşer gibi Robert ile David'in bir ilişki yaşadığını söyledi. "Şu an birlikteler" dedi, muzaffer bir edayla. Ona bu telefonun gereksiz olduğunu, zaten bildiğimi söyledim.

Telefonu kapatırken olduğum yerde kalakalmıştım fakat yine de düşünmeden edemedim; Tinkerbelle'in yaptığı sadece öngördüklerimi kelimelere dökmek değil miydi? Beni niye aradığından emin değildim. Bana iyilik olsun diye yapmıyordu. O kadar yakın değildik. Amacı beni üzmek miydi, yoksa sadece bir ispiyoncu muydu? Küçük de olsa, doğruyu söylemiyor olma ihtimali de vardı. Eve dönerken otobüste Robert'a hiçbir şey söylemeyip, olanları bana kendisinin anlatmasına fırsat tanımaya karar verdim.

Tıpkı Blake'i Brentano'nun tuvaletine atıp sifonu çektiği zamanki gibi telaşlı görünüyordu. 42. Sokak'a gitmiş ve ilginç, yeni bir erkek dergisi görmüş; ancak derginin fiyatı on beş dolarmış. Parası varmış fakat değeceğine emin olmak istemiş. Naylonu çıkardığı sırada dükkân sahibi onu yakalamış. Bağırmaya başlamış. Robert'tan

derginin parasını istemiş. Robert da sinirlenip dergiyi adama fırlatmış ve adam Robert'ın peşine düşmüş. Dükkândan metroya kadar yol koyunca koşmuş.

"Hepsi allahın cezası bir dergi için."

"İyi miydi bari?"

"Bilmiyorum, iyi gibiydi ama adam hevesimi kaçırdı."

"Kendi resimlerini çekmelisin. Kesinlikle daha iyi olacaklardır."

"Bilmiyorum. Olabilir belki."

Birkaç gün sonra Sandy'nin yerindeydik. Robert Polaroid makinesini öylesine eline aldı. "Bunu ödünç alabilir miyim?" diye sordu.

★

Elinde Polaroid kamerayla Robert... Eylemin tabiatı, bileğinin ani hareketi... Resmi tutup aşağı doğru çektiğinde çıkan o ses... Altmış saniye sonra ne çektiğini görecek olmasının heyecanı... İşlemin hızı, Robert'ın sabrını zorlamıyordu.

Önceleri makineyle oynadı. İşine yarayacağından emin değildi. Film de pahalıydı; on resim yaklaşık üç dolardı ve bu, 1971 yılında büyük bir meblağdı. Fakat fotoğraf kabininden bir adım ileri gitmişti ve fotoğraflar kapalı bir naylon torba içinde değildi.

Robert'ın ilk modeli bendim. Benimle kendini rahat hissediyordu ve tekniğini geliştirmek için zamana ihtiyacı vardı. Kameranın sistemi basitti ancak seçenekler de sınırlıydı. Sayısız fotoğraf çektik. Önceleri beni dizginlemek zorunda kaldı. Bob Dylan'ın, kendini sevdiği şeylerle çevrelediği *Bringing It All Back Home* albümünün kapağındaki gibi fotoğraflar çekmesini istedim. Zarlarımı, "Günahkârlar" yazılı plakamı, Kurt Weill ve *Blonde on Blonde* plaklarımı alıp, Anna Magnani gibi üzerime siyah bir slip geçirdim.

"Çok fazla pislik var" dedi. "Bırak da sadece senin resmini çekeyim."

"Ama ben bunları seviyorum" dedim.

"Burada albüm kapağı çekmiyoruz, sanat yapıyoruz."

"Sanattan nefret ediyorum!" diye bağırdım ve tam o sırada fotoğrafı çekti.

İlk erkek modeli ise kendisiydi. Kimse onu kendi resmini çektiği için sorgulayamazdı. Kontrol ondaydı. Kendine bakarak, aslında ne görmek istediğini keşfediyordu.

İlk görsellerden tatmin olmuştu, fakat filmlerin maliyeti o kadar yüksekti ki, kamerayı bir kenara koymak zorunda kaldı; ancak bu ayrılık çok uzun sürmedi.

Robert, yaşam alanını ve çalışmalarının sunum tarzını geliştirmek için epey zaman harcadı. Fakat bazen endişeli bir ifadeyle bana bakar, "Her şey düzgün mü?" diye sorardı. Ona endişelenmemesini söylerdim. Aslında başımda o kadar çok iş vardı ki, Robert'ın cinsel arayışlarına kafa yoracak durumda değildim.

David'den hoşlanıyordum. Robert çok iyi işler yapıyordu ve ilk kez kendimi istediğim gibi ifade edebiliyordum. Odam iç dünyamın parlak karmaşasını yansıtıyordu; yarı vagon, yarı peri diyarı...

Bir öğleden sonra Gregory Corso bizi ziyarete geldi. Önce Robert'a uğradı, birlikte sigara içtiler. Bana geldiğinde güneş batmak üzereydi. Yere oturmuş Remington'ımla bir şeyler yazıyordum. Gregory içeri girip odayı yavaşça süzdü. Çişli kaplar ve kırık oyuncaklara baktı. "Evet, tam bana göre bir yer." Ona eski bir iskemle çektim. Gregory bir sigara yaktı ve yarım bırakılmış şiir yığınımdan bir şeyler okumaya başladı; daha sonra uyuyakalınca sigarası iskemlenin kolunda yanık izi bıraktı. Yanığın üzerine biraz Nescafé döktüm. Gregory uyanıp kahvenin geri kalanı içti. Acil ihtiyaçları için ona biraz borç para verdim. Giderken minderimin üzerinde asılı duran eski Fransız haçına baktı. İsa'nın ayaklarının dibinde, üzerinde *memento mori* yazılı bir kurukafa vardı. "Anlamı 'Unutma biz ölümlüyüz', ama şiir öyle değildir" dedi. Sadece başımı salladım.

O gittikten sonra iskemleme oturup parmağımla sigara yanığına dokundum. En büyük şairlerimizden birinin ardında bıraktığı bir izmarit yanığı. Hep bela çıkarır, hatta etrafına büyük zararlar verebi-

lirdi; fakat yine de, bize yeni doğmuş geyik yavrusu kadar taze şiirler bıraktı.

Sırları, Robert'la David'i boğuyordu. İkisi de belli bir dereceye kadar gizemin heyecanına kapılmış olsa da, bence David ilişkilerini benden saklı tutamayacak kadar açık biriydi. Aralarında gerginlik başladı.

David ve arkadaşı Loulou de la Falaise ile birlikte iki çift olarak gittiğimiz bir partide tüm gerçekler ortaya çıktı. Dördümüz dans ediyorduk. Loulou'dan hoşlanmıştım. Yves Saint Laurent'ın ilham perisi olan kızıl saçlı Loulou karizmatikti; babası bir Fransız kontu, annesi ise modacı Schiaparelli'nin mankenlerindendi. Ağır bir Afrika bilekliği takmıştı. Bilekliği çıkardığında altından ince bileğine sarılı kırmızı bir ip çıktı; ipi oraya Brian Jones'un bağladığını söyledi.

Gece iyi gidiyor gibiydi; ancak Robert'la David, arada bir uzak bir köşeye çekilip aralarında sinirli sinirli tartışıyordu. David aniden Loulou'nun elinden tutup dans pistinden çekti ve hızla partiden ayrıldı.

Robert arkasından koştu ve ben de takip ettim. David'le Loulou taksiye binerken Robert bağıra bağıra ona gitmemesi için yalvardı. Loulou şaşkın bir biçimde David'e bakarak "Siz ikiniz sevgili misiniz?" diye sordu. David taksinin kapısını çarparak kapadı ve taksi hızla oradan uzaklaştı.

Robert, halihazırda bildiğim sırrını bana söylemek zorunda kaldı. Sakindim; olanları açıklamak için doğru kelimeleri bulmaya çalışırken, sessizce oturdum. Robert'ı böyle çelişkiler içinde görmekten keyif almıyordum. Bunun onun için zor olduğunu biliyordum; o yüzden Tinkerbelle'in bana herşeyi anlattığını söyledim.

Robert çok öfkelendi. "Neden hiçbir şey söylemedin?"

Robert yıkılmıştı; Tinkerbelle bana sadece Robert'ın bir ilişki yaşadığını değil, aynı zamanda eşcinsel olduğunu da söylemiş olmuştu. Robert bunu zaten bildiğimi unutmuş gibiydi. Ona zor gelen bir

başka şey de, cinsel kimliğin ilk kez açıkça ortaya çıkmış oluşuydu. Brooklyn'de Terry'yle olan ilişkisi üçümüzün arasındaydı, başkaları bilmiyordu.

Robert ağladı.

"Emin misin?" diye sordum.

"Hiçbir şeyden emin değilim. Sadece işimi yapmak istiyorum. İyi olduğumu biliyorum. Tek bildiğim de bu."

"Patti," dedi, bana sarılarak, "bunların hiçbirinin seninle bir ilgisi yok."

O olaydan sonra Robert Tinkerbelle'le pek konuşmadı. David, Washington Irving'in yaşamış olduğu yerin yakınlarına, 7. Sokak'a taşındı. Ben kendi tarafımda, Robert da kendi tarafında uyudu. Hayatlarımız o kadar hızla ilerliyordu ki, sadece ayak uydurmaya çalışıyorduk.

Daha sonra, düşüncelerimle yalnız kaldığımda, ertelemiş olduğum tepki kendini gösterdi. Kederlendim ve Robert'ın bana her şeyi daha önce anlatmamasından dolayı hayal kırıklığına uğradım. Bana endişelenecek bir şeyim olmadığını söylemişti, fakat sonuçta vardı işte. Yine de, neden bunu bana anlatamadığını anlıyordum. Güdülerini tanımlamak zorunda kalmak ve kimliğini cinsel boyutlarla sınırlandırmak ona yabancıydı. Erkeklere karşı duyduğu çekim yoğundu, ancak hiçbir zaman daha az sevildiğimi hissetmedim. Fiziksel bağlarımızı koparmanın onun için kolay olmadığını biliyordum.

Robert ile sözümüzü tutmayı sürdürdük. Kimse kimseyi terk etmeyecekti. Onu asla cinselliğinin penceresinden görmedim. Kafamdaki resmi değişmemişti. O benim hayatımın sanatçısıydı.

Bobby Neuwirth gamsız Easy Rider edasıyla şehre girdi. Motorundan indiğinde sanatçılar, müzisyenler ve şairler -kabilelerin toplanması gibi- biraraya geldi. O, hareketi başlatan bir katalizör gibiydi. Uçarak yanıma gelir, beni bir yerlere götürür, diğer sanatçı ve müzisyenlerle tanıştırırdı. Tüm acemiliğime rağmen Bobby, acınası

şarkı yazma girişimlerimi destekledi ve takdir etti. Bana olan inancını haklı çıkartacak işler yapmak istiyordum. Kör Willie McTell[36] ve Hank Williams[37] gibi öykü anlatıcılardan ilham alan uzun, destansı şiirler yazdım.

5 Haziran 1970'te, Crosby, Stills, Nash, and Young grubunu izlemek üzere beni Fillmore East'e götürdü. Tarzıma uygun bir grup değildi ancak Neil Young'ı görmek beni duygulandırdı; "Ohio" isimli şarkısından oldukça etkilenmiştim. Şarkı, barış adına hayatlarını kaybeden dört Kent State öğrencisine saygısını sunarken, sanatçının toplumdaki eleştirisel rolünü de gözler önüne seriyordu.

Sonrasında Woodstock'a gittik; The Band grubu burada *Stage Fright*'ı kaydediyordu. Todd Rundgren ses mühendisiydi. Robbie Robertson "Medicine Man" şarkısına yoğunlaşmış, hummalı bir çalışma içindeydi. Diğerleri sıkı bir partiye katılmak üzere oradan ayrılmıştı. Uyanık kalıp şafağa kadar Todd'la sohbet ettim; ikimizin de ailesinin Upper Darby'den geldiğini keşfettik. Büyükannem ve büyükbabam onun doğup büyüdüğü yere yakın bir yerde yaşamışlardı. Garip bir biçimde birbirimize benziyorduk; ayık, işine odaklı, yargılayıcı, nev-i şahsına münhasır, içine kapanık tiplerdik.

Bobby dünyasını bana açmayı sürdürdü.

Onun sayesinde Todd'la, sanatçılar Brice Marden ve Larry Poons'la ve müzisyenler Billy Swan, Tom Paxton, Eric Andersen, Roger McGuinn ve Kris Kristofferson'la tanıştım. Hepsi de bir kaz sürüsü gibi Chelsea Otel'e doğru uçup Janis Joplin'in gelişini bekledi. Bu insanların özel yaşantısına girmemi sağlayan tek anahtar Bobby'nin sözüydü ve Bobby'nin sözü tartışılmazdı. Beni Janis'e "Şair" diye tanıştırdı ve o andan itibaren Janis bana hep bu şekilde hitap etti.

Hep birlikte Central Park'ta Wollman Rink'te Janis'i izlemeye gittik. Konser biletleri tükenmişti ancak daha büyük kalabalıklar et-

[36] Ç.N: 1898-1959 yılları arasında yaşamış Afrikalı-Amerikalı blues şarkıcısı, bestecisi, gitarist ve söz yazarı. 150'den fazla şarkısı bulunmaktadır.

[37] Ç.N: 1923-1953 yılları arasında yaşamış Amerikalı Country müzisyeni. Gelmiş geçmiş en büyük country müzisyenlerinden biri kabul edilir.

raftaki kayalıkların üzerine yerleşmişti. Bobby'le birlikte sahnenin yan tarafında durdum ve Janis'in elektrik gibi enerjisi karşısında başım döndü. Aniden yıldırım ve gök gürültüsü eşliğinde bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı ve sahne boşaltıldı. Devam edilemeyeceği için sahne görevlileri malzemeleri toparlamaya başladı. Gitmek istemeyen kalabalık, yuhlamaya başladı.

Janis perişan oldu. Bobby'ye "Beni yuhalıyorlar, adamım" diye bağırdı.

Bobby, Janis'in gözlerine giren saçlarını çekerek, "Seni yuhalamıyorlar tatlım," dedi. "Yağmuru yuhalıyor onlar."

Chelsea'de kalan kalabalık müzisyen grubu sık sık akustik gitarlarıyla Janis'in süitine giderdi. Janis'in yeni albümü için çalışırlarken bu sürecin nasıl işlediğini birinci elden görme fırsatını elde etmiştim. Bu sürecin göz kamaştırıcı merkezi olan Janis, sallanan iskemlesinde -öğleden sonraları bile- elinde bir şişe Southern Comfort'la otururdu. Genellikle Michael Pollard yanında olurdu. Birbirine düşkün ikiz gibiydiler; benzer şekilde konuşur, her cümleyi *adamım* diye bitirirlerdi. Kris Kristofferson "Me and Bobby McGee"yi söylerken, Janis de nakaratlara eşlik etti. Ben de yerde oturuyordum. İşte tüm bunlar olurken oradaydım, fakat o kadar genç-tim, kendi düşüncelerimle o kadar meşguldüm ki, bunların çok özel anlar olduğunun bilincinde değildim.

Robert meme ucuna piercing yaptırdı. Olay Sandy Daley'in odasında, bir doktor tarafından gerçekleştirildi; Robert, süreç boyunca David Croland'ın kollarına sığındı. Sandy olayı 16mm'yle kaydetti. Robert'ın *Chant d'Amour*'u, lanetli töreni. Sandy'nin kusursuz yönetmenliğinin sonucunda ortaya çok güzel bir iş çıkacağına emindim. Ancak tüm süreci tiksindirici bulduğum için katılmadım; mikrop kapacağından emindim ve kaptı da. Robert'a bunun nasıl bir his olduğunu sorduğumda, hem ilginç hem de korkutucu olduğunu söyledi. Sonra üçümüz birlikte Max's'e gittik.

Arka odada Donald Lyons'la birlikte oturuyorduk. Fabrika'nın tüm önde gelen isimleri gibi Donald da taşradan gelme İrlandalı Katolik'ti. Harvard'da parlak bir klasikçi olan Donald'ın kaderinde akademide kalıp, büyük işler kotarmak vardı. Cambridge'de sanat okuyan Edie Sedgwick tarafından aklı çelinmiş ve her şeyden vazgeçip onun peşinden New York'a gelmişti. Donald içerken son derece sivri dilli olabiliyordu; çevresindekiler de ya çok eğleniyor, ya da fazlasıyla rahatsız oluyordu. En iyi anlarında film ve tiyatro üzerine nutuk atar, esrarengiz Latin ya da Eski Yunan metinlerinden ve T. S. Eliot'ın uzun pasajlarından alıntılar söylerdi.

Donald üst kattaki Velvet Underground konserine gidip gitmeyeceğimizi sordu. Konser, grubun New York'ta yeniden biraraya gelişlerinin yanı sıra, Max's'te sahnelenen ilk canlı rock'n roll konseri olma özelliğini taşıyordu. Onları hiç izlememiş olmam Donald'ı hayretler içinde bıraktı ve üst kata çıkıp, bir sonraki şarkılarına yetişmemiz için ısrar etti.

Sörfçü ritimleri barındıran müziği içeri girer girmez beğendim. Lou Reed'in şarkı sözlerini daha önce dikkatle dinlememiştim fakat Donald'ın kulaklarının rehberliğiyle, sözlerin ne denli güçlü bir şiirsellik barındırdığını fark ettim. Max's'in üst katı küçüktü, yüz kişiden az bir kapasiteye sahipti ve Velvet parçalarını çaldıkça, biz de hareketlenmeye başladık.

Robert David'le yere oturdu. Robert'ın üzerinde beli açık, ince beyaz bir gömlek vardı ve altın meme halkasının izini görebiliyordum. Donald elimi tuttu ve dans eder gibi yaptık. Robert'la David ise kesinlikle dans ettiler. Donald, Homeros, Herodotos ve *Ulysses* üzerine yaptığımız tüm tartışmalarda haklı çıkardı. Velvet Underground konusunda bin kez haklı çıktı. Onlar, New York'taki en iyi gruptu.

Bağımsızlık Günü'nde Todd Rundgren, birlikte annesini ziyaret etmek üzere Upper Darby'ye gitmemizi teklif etti. Terk edilmiş bir arsada havai fişek yakıp Carvel dondurması yedik. Daha sonra annesiyle birlikte arka bahçelerinde durdum ve Todd'un küçük kızkardeşiyle oynamasını izledim. Annesi oğlunun çok renkli saçlarını ve

kadife İspanyol paçalarını sorgular bir ifadeyle incelerken, "Bir uzaylı doğurmuşum" diyerek homurdandı. Bu sözlere şaşırmıştım çünkü Todd, en azından bence, ayakları yere basan biri gibiydi. Şehre geri dönerken, ailelerimizin bize yabancı olduğu konusunda mutabakata vardık.

O gece Max's'te oyun yazarı Tony Ingrassia'yla karşılaştım. Yeni oyunu *Island*'daki bir rol için beni denemek istedi. Teklifine kuşkuyla yaklaştım; fakat senaryoyu uzatırken, aşırı makyaj ve parıltı olmayacağına dair bana söz verdi.

Benim için kolay bir role benziyordu. Karakterim Leona, tamamen kendisine dönük, uyuşturucu kullanan ve sürekli Brian Jones'la ilgili anlaşılmaz bir şeyler mırıldanan bir tipti. Oyunun konusunun ne olduğunu tam olarak asla anlayamadım; ancak bu oyun Tony Ingrassia'nın destansı eseriydi. *The Manchurian Candidate* (Mançuryalı Aday) gibi, içinde herkes vardı.

Yıpranmış kayık yakalı gömleğimi giydim ve gözlerimin çevresini siyah kalemle iyice koyulaştırdım; olabilecek en kötü halimle görünmem gerekiyordu. Sanırım esrarkeş rakun görünüşünü yakalamıştım. Bir kusma sahnem vardı. Hiç sorun olmadı. Ezilmiş fasulyeyle haşlanmış mısır tanelerinden oluşan bir karışımı birkaç dakika boyunca ağzımın içinde tutup püskürttüm. Fakat bir gece prova sırasında Tony bana bir şırınga uzattı ve olağan bir sesle "Sadece su bu, biliyorsun, kolundan çok az kan çekersen insanlar damardan aldığını düşünecektir."

Neredeyse bayılıyordum. Koluma batırmayı bırakın, şırıngaya bakamıyordum bile. "Bunu asla yapmam" dedim.

Herkes hayret içindeydi. "Hiç damardan yapmadın mı?"

Görünüşümden dolayı herkes uyuşturucu kullandığıma kesin gözüyle bakıyordu. Damardan enjekte etmeyi reddettim. En sonunda koluma sıcak balmumu döktüler ve Tony ne yapacağımı gösterdi.

Robert bu duruma düşmemi çok komik bulmuştu ve sürekli benimle dalga geçiyordu. İğne fobimi çok iyi bilirdi. Beni sahnede görmek hoşuna gidiyordu. Tüm provalara inanılmaz derecede şık giyi-

nerek geldi; kendine ait bir rolü hak edercesine... Tony Ingrassia ona bakıp şöyle demişti: "Harika görünüyor, keşke rol yapabilseydi."

"Onu sadece bir sandalyeye oturt" dedi Wayne County, şakacı bir edayla. "Bir şey yapmasına gerek yok."

Robert tek başına uyuyordu. Kapısını çaldım. Kapı kilitli değildi. İlk tanıştığımızdaki gibi, eşikte durup onu uyurken izledim. Karışık çoban saçlarıyla o hâlâ aynı çocuktu. Yatağa oturdum; uyandı. Dirseğinin üzerine yaslanıp gülümsedi. "Örtünün altına girmek ister misin, China?" Beni gıdıklamaya başladı. Biraz boğuştuk; kahkalarımıza engel olamıyorduk. Sonra aniden ayağa sıçradı. "Haydi, Coney Adası'na gidelim," dedi. "Yine fotoğrafımızı çektirelim."

Hoşumuza giden ne varsa yaptık. İsimlerimizi kuma yazdık, Nathan'ın Yeri'ne gittik ve Astroland'de dolaştık. Aynı yaşlı adama yine fotoğraf çektirdik ve Robert'ın ısrarıyla fotoğrafçının oyuncak midillisine bindim.

Günbatımına kadar kalıp akşam F metrosuna bindik. "Hiç değişmedik" dedi. Elimi tuttu ve eve dönüş yolunda omzunda uyuyakaldım.

Ne yazık ki ikimizin fotoğrafı kayboldu, ancak benim midillinin üzerinde tek başına, meydan okurcasına oturduğum fotoğraf hâlâ durur.

Ona yeni şiirlerimden bazıları okurken Robert portakal kasasının üzerine oturdu.

"İnsanların seni duymasına izin vermelisin" dedi, her zaman söylediği gibi.

"Sen beni duyuyorsun. Bu benim için yeterli."

"Ben herkesin seni duymasını istiyorum."

"Hayır, sen benim o kahrolası çay partilerinden birinde şiir okumamı istiyorsun."

Ancak hayırı kabul etmeyen Robert ısrarını sürdürdü. Gerard Malanga ona salı gecesi şair Jim Carroll tarafından yönetilecek bir açık mikrofon etkinliğinden söz edince, şiir okuyacağıma dair bana söz verdirdi.

Denemeyi kabul ettim ve sahneye uygun olduğunu düşündüğüm birkaç şiirimi seçtim. Ne okuduğumu hatırlamıyorum fakat Robert'ın üzerindekileri gayet net anımsıyorum. Kendi tasarımı lame deriden bir kovboy pantolonu giymişti. Pantolona uygun bir önparça konusunda tartışmış, sonunda kullanmamaya karar vermiştik. Bastille Günü'ydü; şakayla karışık, Robert'ı görünce bütün şairlerin başlarının yerinden kopacağı öngörüsünde bulundum.

Jim Carroll'ı görür görmez sevdim. Güzel bir insana benziyordu; ince, sağlam bir yapı, uzun kızıl-sarı saçlar, siyah Converse ayakkabılar ve yumuşak bir yaratılış... Arthur Rimbaud ile kutsal saf Perceval'in karışımı gibiydi.

Yazı stilim Fransız düzyazı şiirinin resmi havasından uzaklaşıp, Blaise Cendrars, Mayakovsky ve Gregory Corso'nun cesaretli tarzına yaklaşıyordu. Onlar kanalıyla çalışmalarım daha esprili ve fiyakalı oldu. Şiirlerimi ilk hep Robert dinlerdi. Tek başına şiirlerimi Robert'a okumak bile, kendime güvenimin artmasını sağladı. Beat şairlerinin ve Oscar Brown Jr.'ın kayıtlarını dinlemiş, Vachel Lindsay ve Art Carney gibi lirik şairleri çalışmıştım.

Bir gece, son derece uzun bir *Island* provasının ardından, Chelsea'nin önünde meyveli buz yiyen Jim'le karşılaştım. Benimle birlikte donatçıda kötü bir kahve içmek isteyip istemeyeceğini sordum. Tabii, dedi. Orada yazmayı sevdiğimi söyledim. Ertesi gece beni 42. Sokak'taki Bickford's'ta kötü kahve içmeye götürdü. Burada da, Jack Kerouac'ın yazmayı sevdiğini söyledi.

Jim'in nerede yaşadığı belli değildi ancak Chelsea Otel'de oldukça fazla zaman geçiriyordu. Ertesi gece benimle eve geldi ve bütün geceyi benim tarafımda geçirdi. Robert dışında birisi için bir şeyler hissetmeyeli çok uzun zaman olmuştu.

Robert kendini bu denklemin bir parçası gibi hissediyordu; so-

nuçta Jim'le tanışmamda rolü vardı. Araları gayet iyiydi. Robert'ın karşısında kalıyor olmamızdan kimse rahatsız görünmüyordu. Robert sık sık David'de kalıyordu ve yalnız olmadığım için mutluydu.

Kendimi Jim'e adeta adadım. O uyurken üzerine battaniye örttüm. Sabahları ona donat ve kahve aldım. Fazla parası yoktu ve hafif çapta eroin alışkanlığı vardı; bu alışkanlıktan dolayı kendini kötü falan da hissetmiyordu. Bazen onunla birlikte eroin almaya giderdim. Bu türden uyuşturucular hakkında tek bildiğim Alexander Trocchi'nin *Cain's Book* (Kâbil'in Kitabı) adlı kitabında okuduklarımdı; kitap, New York'un ırmaklarında akıp giden mavnalar gibi kendi ruhunun ırmağında sürüklenen bir esrarkeşi anlatıyordu. Jim iğneyi çilli eline batırırdı; Huckleberry Finn'in karanlık yüzü gibi... Başımı çevirir, sonra da ona acıyıp acımadığını sorardım. Hayır, derdi, endişelenmemi istemezdi. Daha sonra o, ayakta uyur bir halde Walt Whitman'dan şiirler okurken ben de yanında otururdum.

Ben gündüzleri çalışırken, Robert'la Jim Times Meydanı'nda yürüyüşe çıkardı. Her ikisi de, 42. Sokak'ın ölüler diyarı atmosferinin hayranıydı. Ve yine bu dolaşmalar sırasında her ikisinin de jigololuk yapmaktan hoşlandığı ortaya çıktı; Robert kira, Jim ise uyuşturucu parası için... Robert, geldiği bu noktada bile kimliği ve yönelimleri konusunda kendini sorgulamayı sürdürüyordu. Cinselliğiyle tanımlanmaktan rahatsızdı ve jigololuğu para için mi, yoksa zevk için mi yaptığından emin değildi. Bu konuları Jim'le konuşabiliyordu çünkü Jim onu yargılamıyordu. İkisi de erkeklerden para alıyordu, fakat Jim bunu sorun etmiyordu. Onun için, yaptığı sadece bir işti.

"Eşcinsel olmadığını nereden biliyorsun?" diye sorardı Robert.

Jim'se kendinden emindi. "Çünkü her seferinde para istiyorum."

Temmuz'un ortalarına doğru ilk gitarımın son taksitini ödedim. 8. Cadde'deki bir rehinci dükkânında duran küçük bir Martin akustikti, bir salon modeliydi. Tepesinde küçük bir mavi kuş baskısı ve çok renkli örgülerden yapılma bir askısı vardı. Bir Bob Dylan şarkı kitabı

almış ve birkaç akor öğrenmiştim. Başlarda kulağa fena gelmiyorlardı ancak çaldıkça kötüleşmeye başladılar. Gitarı akort etmek gerektiğinin farkında değildim. Alıp Matthew'a götürdüm, o da akort etti. Sonradan fark ettim ki, ne zaman akortu bozulsa onu bir müzisyene götürüp çalmak isteyip istemediğini sorabilirdim. Chelsea'de bol miktarda müzisyen vardı.

"Fire of Unknown Origin"ı şiir olarak yazmıştım fakat Bobby'le tanışmamın ardından bu şiiri ilk şarkıma dönüştürdüm. Gitarla eşlik edebilmek için birkaç akor bulmaya çalıştım ve Robert'la Sandy'ye şarkımı söyledim. Sandy şarkımı özellikle beğenmişti. Koridoru süpüren elbise onun elbisesiydi.

Ölüm, bir hanımefendinin elbisesi gibi koridorda yerleri süpürerek gelir
Ölüm, en iyi pazar kıyafetiyle otoyolda araba sürerken gelir
Ölüm gelir, elimden bir şey gelmez
Ölüm giderken arkada bir şeyler kalmalı
Kaynağı bilinmeyen bir yangın bebeğimi benden aldı

Island'da rol almak sahneye eğilimim olduğunu gösterdi. Sahne korkum yoktu ve seyirciden tepki almak hoşuma gidiyordu. Fakat aklımın bir köşesine aktör olmadığımı yazdım. Oyuncu olmak askerlik gibiydi: daha yüce bir amaç için kendini feda etmelisin. Amaca inanman gerekiyordu. Bense, oyuncu olacak kadar kendimi teslim edememiştim.

Leona'yı oynamak uyuşturucu bağımlısı olduğuma dair temelsiz izlenimi iyice kuvvetlendirmişti. Oyunculuğum ne denli iyiydi, onu bilemeyeceğim, ancak bu kötü itibarın oluşmasına yetmişti. Oyun ilişkiler açısından tam bir başarıydı. Andy Warhol her akşam gelmiş ve samimi bir şekilde Tony Ingrassia'yla birlikte çalışmak istemişti. Tennessee Williams son gösteriye kolunda Candy Darling'le gelmişti. Candy -arzuladığı çevrenin içinde- ünlü oyun yazarıyla birlikte görünmekten dolayı hayli mutluydu.

Cesaretim vardı belki; fakat diğer oyuncuların sıcaklığına ve de trajik görkemine sahip olmadığımı biliyordum. Alternatif tiyatroyla uğraşanlar, Ellen Steward, John Vaccaro ve muhteşem Charles Ludlam gibi ustalar tarafından köle gibi çalıştırılan, kendilerini sanatlarına adamış oyunculardı. Onların yolunda ilerlemeyi seçmesem de, bu süreçte öğrendiklerimden dolayı minnettardım. Tiyatro deneyimimden yararlanacağım zamanın gelmesine daha vardı.

Ağustos ayında Janis Joplin, yağmurla randevusu için Central Park'a geri döndüğünde hayli mutlu görünüyordu. Müziğini kaydetmek için sabırsızlanan Janis şehre geldiğinde göz kamaştırıyordu; üzerinde mora çalan kırmızılar ve pembeler, boynunda da bol tüylü bir atkı vardı. Bu kıyafetleri her yere giydi. Çok başarılı geçen konserinin ardından aşağı Broadway'deki sanatçı barı Remington'a gittik. Masalar arkadaşlarıyla doluydu: Michael Pollard, *Bringing it All Back Home*'un kapağındaki kırmızı elbiseli kız Sally Grossman, Brice Marden, Diggers'dan Emmett Grogan ve aktris Tuesday Weld. Müzik kutusunda Charlie Pride çalıyordu. Janis, gecenin büyük bölümünü çekici bulduğu hoş bir adamla birlikte geçirdi; fakat adam, partinin bitmesine az bir süre kala görece güzel kızlardan biriyle çıkıp gitti. Janis yıkılmıştı. "Hep böyle oluyor, adamım. Yalnız geçecek bir gece daha" diyerek Bobby'nin omzunda ağladı.

Bobby, Janis'i Chelsea'ye götürüp ona göz kulak olmamı istedi. Onu odasına çıkardım. Kaderine dert yanarken yanında oturdum. Ayrılmadan önce, onun için küçük bir şarkı yazdığımdan bahsettim ve şarkıyı söyledim.

Gerçekten çok çalışıyordum
Dünyaya neler yapabileceğimi göstermek için
Ah, sanırım hiçbir zaman
Böyle olacağını hayal etmedim

Dünya resimleri döndürüyor
Kalabalık güldüğünde gülmek nasıl hoşuma gidiyor
Aramızda sevgi akıyor
Ağzına kadar dolu bir tiyatro
Ancak bebeğim
Kalabalık evine gittiğinde
Dönüyorum ve yalnız olduğumun farkına varıyorum
Seni kurban etmek zorunda olduğuma
İnanamıyorum

"İşte ben buyum adamım" dedi. "Bu benim şarkım." Ben giderken tüylü atkısını düzelterek aynaya baktı. "Nasıl görünüyorum adamım?"

"Bir inci gibi," diye yanıtladım, "İnciden bir kız gibi."

Jim'le Çin Mahallesi'nde uzun saatler geçirirdik. Onunla her gezmemiz, yaz bulutlarının üzerinde uçar gibi bir maceraydı. Jim'in hiç tanımadığı insanlarla iletişime girmesini izlemekten hoşlanıyordum. Hong Fat'e giderdik çünkü ucuzdu, hamur köfteleri iyiydi ve Jim orada yaşlı adamlarla sohbet ederdi. Ya masaya ne getirirlerse onu yiyordunuz, ya da bir başkasının tabağına işaret ediyordunuz; çünkü menüler Çinceydi. Masaları üzerlerine sıcak çay döküp sonra da bir bezle silerek temizlerlerdi. Mekân buram buram oolong kokardı. Jim ara sıra saygıdeğer görünüşlü yaşlı adamlardan biriyle sohbete başlar ve o da bizi, labirent misali yaşam öyküsünde Afyon Savaşları ve San Francisco'nun afyon dehlizlerine doğru bir yolculuğa çıkarırdı. Sonra hiçbir şey olmamış gibi, Mott'tan Mullberry'ye, oradan da 23. Sokak'a, yani kendi zamanımıza geri dönerdik.

Doğum gününde ona bir autoharp hediye ettim, ayrıca Scribner'daki öğle arası molamda onun için uzun şiirler yazdım. Erkek arkadaşım olmasını umuyordum ancak sonradan ortaya çıktı ki, hiç olmayacak bir beklenti içindeymişim. Ona asla ilham verememiş ol-

sam da, kendi duygularımın dramını anlama çabam, beni daha verimli ve bana kalırsa daha iyi bir yazara dönüştürdü.

Jim'le çok güzel zamanlarımız oldu. Eminim kötü anlar da yaşadık; ancak o günlere dair hatıralarım nostalji ve mizahla dolu. Bizimki avarece yaşanan günler ve gecelerdi; Keats kadar aşırı romantik ve ikimizi de mahveden bitler kadar kaba. İkimiz de bitlerin diğerinden kaynaklandığını düşünüyordu. Chelsea Otel'in boş bulabildiğimiz tuvaletinde yorucu bir bit şampuanı kürüne girdik.

Güvenilmezdi, kaçamak takılır, yüzleşmezdi ve bazen de kafası konuşamayacak kadar iyi olurdu ancak aynı zamanda nazikti, samimiydi ve gerçek bir ozandı. Beni sevmediğini bildiğim halde ona hayrandım. Sonunda uzaklaşıp gitti; altın kızıl saçlarından bir tutamı bende bırakarak...

Robert'la Harry'yi görmeye gittik. O ve bir arkadaşı, çok özel önden çekmeli bir gri kuzu oyuncağın yeni sahibinin kim olması gerektiği üzerine aralarında tartışıyordu. Oyuncak çocuk boyundaydı, tekerlekliydi ve uzun, kırmızı bir kurdelesi vardı. Allen Ginsberg'in arkadaşı Peter Orlovsky'nin Blake tarzı kuzusuydu bu. Saklamam için kuzuyu bana verdiklerinde Robert'ın öfkeleneceğini düşündüm; çünkü bir daha kederli artıkları veya kırık oyuncakları saklamayacağıma dair söz vermiştim. "Almalısın," dedi, kurdeleyi elime tutuşturarak. "Tam bir Smith klasiği."

Birkaç akşam sonra Matthew, bir kutu dolusu 45'likle aniden ortaya çıktı. Phil Spector'a karşı saplantılı bir hayranlık duyuyordu; Phil'in çıkardığı her single o kutunun içinde olmalıydı. Gözleri sinirli bir biçimde odayı taradı. "Sende hiç single yok mu?" diye sordu, kaygıyla.

Ayağa kalktım ve kirli çamaşırların altında üzeri notalarla kaplı krem rengi single kutumu buldum. Derhal koleksiyonumuzu saymaya başladı. "Haklıydım," dedi. "Tam gereken adete sahibiz."

"Ne için tam adet?"

"Yüz plak gecesi için."

Planı bana mantıklı gelmişti. "I Sold My Heart to the Junkman"le başlayarak, birbiri ardına hepsini çalmaya başladık. Her şarkı bir öncekinden daha iyiydi. Ayağa fırlayıp dans etmeye başladım. Matthew, kafayı sıyırmış bir DJ gibi plakları döndürmeyi sürdürüyordu. Tüm bunların ortasında Robert çıkageldi. Matthew'a baktı, bana baktı. Pikaba baktı.

Marvelettes çalıyordu. "Neyi bekliyorsun?" diye sordum.

Paltosu yere düştü. Daha otuz üç tane plak vardı.

Adı kötüye çıkmış bir adresti; yirmili yıllarda Film Guild Cinema'ya ev sahipliği yapmış, otuzlarda ise Rudy Vallée tarafından işletilen kaba saba bir western kulübü olmuştu. Kırklı ve ellili yıllarda büyük soyut ekspresyonist sanatçı ve öğretmen Hans Hoffman'ın, binanın üçüncü katında küçük bir okulu vardı ve burada Jackson Pollock, Lee Krasner ve Willem de Kooning gibilerine ders vermişti. Altmışlı yıllarda Jimi Hendrix'in takıldığı Generation Club'a ev sahipliği yapmıştı. Kulüp kapandığında Hendrix mekânı elden geçirip burayı, 8. Sokak'ın derinliklerine kurulu bir sanat stüdyosuna çevirdi.

28 Ağustos'ta açılış partisi vardı. Basın işlerini The Wartoke Concern üstlenmişti. Herkes partiye davetiye istiyordu ve benimki Wartoke'dan Jane Friedman vasıtasıyla gelmişti. Jane, Woodstock festivalinin de tanıtımını yapmıştı. Bizi Chelsea Otel'de Bruce Rudow tanıştırmış ve Jane, çalışmalarıma ilgiyle yaklaşmıştı.

Gitmek için heyecanlanıyordum. Hasır şapkamı giyip şehir merkezine doğru yürüdüm fakat oraya vardığımda, içeri girecek gücü kendimde bulamadım. Şans eseri Jimi Hendrix merdivenlerden çıkarken beni orada, içine kapanık bir çocuk gibi otururken buldu ve gülümsedi. Isle of Wight Festivali'ne katılmak üzere Londra uçağına yetişmesi gerekiyordu. Ona içeri giremeyecek kadar korkak olduğumu söylediğimde hafifçe güldü; insanlar ne düşünürse düşünsün, kendisinin çok utangaç olduğunu, partilerin onu da ger-

diğini anlattı. Merdivenlerde benimle biraz daha vakit geçirdi; bana vizyonundan ve stüdyoda yapmak istediklerinden söz etti. Dünyanın her yerinden müzisyenleri Woodstock'a toplayıp, onları açık alana bir halka şeklinde oturtup şarkı söyletmek istiyordu. Hangi anahtar, ritim ya da melodiyi kullandıkları önemli değildi; ortak bir dil bulana kadar çalacaklar ve uyumsuzluğu aşacaklardı. Nihayetinde bu soyut evrensel dili yeni stüdyosunda kaydedeceklerdi.

"Barışın dili. Anladın değil mi?" Anlamıştım.

Stüdyoya girip girmediğimi anımsayamıyorum fakat Jimi hayalini asla gerçekleştiremedi. Eylül'de kızkardeşim ve Annie'yle birlikte Paris'e gittik. Sandy Daley'in havayolu şirketinde çalışan bir arkadaşı bize ucuz bilet ayarladı. Paris bir senede, tıpkı benim gibi, çok değişmişti. Tüm dünya yavaş yavaş masumiyetini kaybediyor gibiydi. Ya da belki de ben artık bunu apaçık görüyordum.

Montparnasse bulvarında yürürken, içimi kederle dolduran bir manşet gördüm: *Jimi Hendrix est mort. 27 ans.* Bu sözcüklerin ne anlama geldiğini biliyordum.

Jimi Hendrix evrensel bir dil yaratmak için bir daha asla Woodstock'a dönemeyecekti. Electric Lady'de kayıt yapamayacaktı. Bir dostu kaybetmiştik. Sırtını, işlemeli yeleğini, merdivenleri çıkan uzun bacaklarını ve dışarıdaki dünyaya son kez adım atışını gözümün önünde canlandırdım.

Steve Paul, 3 Ekim'de Johnny Winter'ı Fillmore East'te izleyebilmemiz için Robert'la bana bir araba yolladı. Johnny birkaç günlüğüne Chelsea'de olacaktı. Konserden sonra hep birlikte odasında buluştuk. Johnny, Jimi Hendrix'in taziye töreninde çalmıştı. Hep birlikte gitar şairimizin yasını tuttuk ve ondan bahsederek, biraz olsun rahatladık.

Ancak ertesi akşam tekrar birbirimizi teselli etmek üzere Johnny'nin odasında toplandık. Günlüğüme iki kelime yazdım: Janis Joplin. Los Angeles'taki Landmark Oteli'nin 105 numaralı odasında, yirmi yedi yaşında aşırı dozdan ölmüştü.

Johnny kendini kaybetti. Brian Jones, Jimi Hendrix, Janis Joplin. *J* bağlantısını hemen kurmuştu; korku ile keder birleşti. Son derece

batıl inançlıydı ve sıranın kendisine geldiğinden kaygılandı. Robert onu sakinleştirdi ancak bana dönüp, "Onu suçlayamam. Fazlasıyla tuhaf" dedi. Johnny için tarot falı bakmamı önerdi, ben de öyle yaptım. Tarotu, çatışan güçlerden oluşan bir fırtına gibiydi fakat ufukta bir tehlike görünmüyordu. Kartlar ne derse desin, Johnny'nin yüzünde ölüm yoktu. Onda bir şey vardı. Johnny cıva gibiydi. Aklında J-kulübünün vefatları, endişeyle odanın içinde volta atarken bile, ölüme fırsat tanıyacak kadar hareketsiz kalması söz konusu değil gibiydi.

★

Bitmemiş şarkılar ve terk edilmiş şiirlerle kuşatılmış, dağılmış, hatta felce uğramıştım. İlerleyebildiğim kadar ilerliyor, sonra hayalimde yarattığım duvarlara tosluyordum. Daha sonra tanıştığım biri bana sırrını verdi; oldukça basitti. Bir duvara tosladığında, tekmeyi bas.

Todd Rundgren, Holy Modal Rounders adlı grubu dinlemek için beni Village Gate'e götürdü. Kendi albümü *Runt*'ı çıkartan Todd, yapımcılığını üstlenebileceği ilginç sanatçıların peşindeydi. Nina Simone ve Miles Davis gibi büyük isimler üst katta, daha underground gruplar ise alt katta çalıyordu. "Bird Song" isimli parçaları *Easy Rider* filminde kullanılan Holy Modal Rounders'ı daha önce hiç dinlememiştim ancak ilginç olacaklarından emindim. Todd'ın seçimleri hep olağandışı olurdu.

Bir grup çatlak köylüyle Arap halk oyunları gecesine katılmaya benziyordu. Davulcuya kilitlendim; polis peşindeymişcesine davulların ardına saklanmıştı. Konserin sonlara doğru "Blind Rage" adlı bir şarkı söyledi ve o davullara vururken, "Bu adam gerçekten rock'n roll'un ruhuna sahip" diye düşündüm. Güzellik, enerji ve hayvansal bir çekiciliğe sahipti.

Sahne arkasına geçtiğimizde davulcuyla tanıştırıldım. Adının Slim Shadow olduğunu söyledi. "Tanıştığımıza sevindim Slim" dedim. *Crawdaddy* adında bir rock dergisine yazdığımı ve onun üzerine bir makale hazırlamak istediğimi söyledim. Bu fikir Slim'i eğlendir-

miş gibiydi. Potansiyelinden söz ettiğim "Rock'n roll'un sana ihtiyacı var" tiradımı dinlerken sadece başını salladı.

"Bu konu üzerine gerçekten hiç düşünmedim" diyerek, kısa bir yanıt verdi.

Crawdaddy'nin, Slim'in rock'n roll'un geleceğini nasıl kurtaracağına dair bir hikâyeyi kabul edeceğinden emindim. Slim de röportaj için 23. Sokak'a gelmeyi kabul etti. Dağınıklığım onu eğlendirmişti, yatağıma yayılıp hikâyesini anlatmaya başladı. Bir karavanda doğduğunu söyledi ve uzunca bir destan düzdü. Slim iyi bir konuşmacıydı. Artık öykü anlatıcısı oydu; rolümü memnuniyetle değişmiştim. Anlattığı hikâyelerin benimkilerden de uçuk olması mümkündü. İnsanı etkileyen bir gülüşü vardı. Haşin ve akıllıydı; sezgileri güçlüydü. Hayalimdeki kovboy ağızlı adam oydu.

Sonraki akşamlar geç saatlerde, insanın aklını çelen o utangaç gülüşüyle kapımda belirmeye başladı. Paltomu alırdım, birlikte yürüyüşe çıkardık. Chelsea'den pek uzaklaşmazdık fakat yine de şehir sanki erir, etrafımız rüzgârda yuvarlanan çalılarla dolardı.

Ekim'de New York ciddi bir soğuk yaşadı. Fena öksürüyordum. Odalarımızın ısıtması yetersizdi. Bu boş alanlar içinde yaşanılmak amacıyla yapılmamıştı ve geceleri soğuk oluyordu. Robert sık sık David'de kalıyordu. Ben de, ne kadar battaniyemiz varsa üzerime örtüp Küçük Lulu çizgi romanları okuyor ve Bob Dylan dinliyordum. Yirmi yaş dişim sorunluydu ve kötüye gidiyordu. Doktorum kansız olduğumu söyledi; kırmızı et yiyip, siyah bira içmemi önerdi. Brüksel'de hasta haliyle tek başına kışı geçirmeye çalışan Baudelaire'e verilen tavsiyenin aynısı...

Zavallı Baudelaire'e görece bir miktar daha becerikliydim. Derin cepleri olan ekoseli, eski bir paltoyu üzerime giydim ve Gristede's'den iki biftek yürüttüm. Onları büyükannemin verdiği demir tavada pişirmeyi düşünüyordum. Yolda Slim'le karşılaşınca şaşırdım; ilk kez gündüz saatlerinde birlikte yürüdük. Etlerin bozulmasından korktuğumdan, ona cebimde iki adet çiğ bifteğin olduğunu itiraf etmek zorunda kaldım. Bana baktı; doğruyu söyleyip söylemediğimi anlamaya

çalışıyordu. Elini cebime daldırıp, 7. Cadde'nin ortasında cebimden bir biftek çıkardı. Sonra dalga geçer bir edayla başını sallayarak, "Tamam tatlım, haydi gidip yiyelim" dedi.

Yukarı çıkıp ocağı yaktık. Biftekleri doğrudan tavanın içinden yedik. O olaydan sonra Slim yeterince yemek yiyip yemediğim konusunda endişelenmeye başladı. Birkaç gece sonra uğrayıp, Max's'teki ıstakozları sevip sevmediğimi sordu. Hiç denemediğimi söyledim. Hayret etmiş gibiydi.

"Hiç orada ıstakoz yemedin mi?"

"Hayır, orada hiç yemek yemedim."

"Ne? Paltonu al, yemeğe çıkıyoruz."

Taksiyle Max's'e gittik. Arka odaya geçerken herhangi bir çekincesi olmamıştı ancak yuvarlak masaya da oturmadık. Benim için sipariş verdi. "Elinizdeki en büyük ıstakozu getirin." Herkesin bize baktığını fark ettim. Robert'tan başka bir erkekle Max's'e hiç gelmediğim aklıma geldi ve Slim, oldukça yakışıklı bir adamdı. Tereyağıyla servis edilen devasa ıstakozum geldiğinde, bu yakışıklı köylünün hesabı ödeyecek kadar parası olmayabileceğini düşündüm.

Istakozumu yerken Jackie Curtis'in eliyle bana işaret ettiğini fark ettim. Istakozumdan bir parça istediğini düşündüm; benim için sorun değildi. Etli bir kıskacı peçeteye sardım ve peşinden kadınlar tuvaletine gittim. Jackie derhal beni sorguya çekmeye başladı.

"Sam Shepard'la ne yapıyorsun?" diye sordu aniden.

"Sam Shepard mı?" dedim. "Yok yok, hayır, bu adamın adı Slim."

"Tatlım onun kim olduğunu bilmiyor musun?"

"Holy Modal Rounders grubunun davulcusu."

Jackie, havayı pudraya boğarak, çıldırmışcasına çantasının içini karıştırmaya başladı. "O Broadway dışındaki en iyi oyun yazarıdır. Lincoln Center'da bir oyunu oynandı. Bugüne kadar beş Obie Ödülü kazandı!" diye söylenirken, bir yandan da kaşlarına kalem çekiyordu. Şüpheci gözlerle ona baktım. Bu açıklama, bir Judy Garland-Mickey Rooney müzikalinde konunun şaşırtıcı bir şekilde yön değiştirmesine benziyordu. "Şey, bunun benim için çok bir anlamı yok" dedim.

"Aptal olma" dedi, dramatik bir edayla kolumdan tutarak. "Seni doğrudan Broadway'e çıkarabilir." Jackie'nin, sıradan bir konuşmayı bir B filmi sahnesine çevirme kabiliyeti vardı.

Istakoz kıskacını geri uzattı. "Hayır tatlım, teşekkürler. Ben daha büyük avların peşindeyim. Neden onu benim masama getirmiyorsun? Onunla tanışmak isterim."

Broadway'de gözüm yoktu ve bu adamı bir ganimet gibi oradan oraya sürükleyecek de değildim. Ancak en azından hesabı ödeyecek kadar parası olduğunu anlamıştım.

Masaya geri döndüm ve ona sert bir bakış fırlattım. "Adın Sam mi?" diye sordum.

"Evet, öyle," dedi, sözcükleri yayarak. Fakat tam o sırada bir tatlı geldi; çikolata soslu vanilyalı dondurma.

"Sam güzel isim," dedim. "İş görür."

"Dondurmanı ye Patti Lee" dedi.

Robert'ın sosyal girdabında yerim olmadığına dair duygularım, artarak büyüyordu. Beni çaylara, yemeklere ve partilere götürüp duruyordu. Tek bir tabağın yanına, beş kişilik bir ailenin ihtiyacından daha fazla çatal kaşık yerleştirilen masalara oturduk. Yemekte neden ayrılmamız gerektiğini, ya da neden tanımadığım insanlarla sohbet etmem gerektiğini anlayamıyordum. İçten içe sıkıntıdan patlar bir halde, bir sonraki yemeğin gelmesini bekliyordum. Kimse benim kadar sabırsız görünmüyordu. Her şeye rağmen, daha önce görmediğim kadar rahat bir şekilde insanlarla iletişim kuran Robert'ı takdir etmem gerekiyordu; birinin sigarasını yakıyor, insanlarla konuşurken gözlerini kaçırmıyordu.

Yüksek sosyeteye girmeye başlamıştı. Bazı açılardan sosyal yükselişiyle başa çıkmak, cinsel değişimini göğüslemekten daha zor oldu. Cinselliğiyle ilgili ikilemi anlayıp kabul etmem yeterliydi. Ancak sosyal anlamda yanında olabilmek için, yaşam tarzımı değiştirmem gerekiyordu.

Bazılarımız doğuştan asidir. Nancy Milford'ın kaleminden Zelda Fitzgerald'ın öyküsünü okuduğumda, Zelda'nın isyankar ruhuyla kendimi özdeşleştirmiştim. Annemle dükkân vitrinlerinin önünden geçerken, ona insanların neden tekme atıp camları kırmadığını sorduğumu anımsıyorum. Annem de, insanların birlikte yaşayabilmelerini sağlayan, kelimelere dökülmeyen bir takım toplumsal davranış kurallarının varlığından söz etmişti. Bunu duyduğumda, her şeyin bizden öncekiler tarafından belirlenmesinden ve yol haritasının çıkarıldığı bir dünyada yaşamaktan dolayı kendimi sınırlandırılmış hissetmiştim. Yıkıcı güdülerimi bastırıp, yaratıcı olanlara yoğunlaşmak üzere kendimi eğitmiştim. Yine de, kurallardan nefret eden tarafım büsbütün ölmüş değildi.

İçimde pencereleri kırmak isteyen bir çocuğun olduğunu söylediğimde, Robert benimle dalga geçti.

"Patti! Hayır. Sen kötü tohumsun" dedi. Ama değildim.

Öte yandan Sam küçük hikâyemi yadırgamamıştı. Beni, küçük kahverengi pabuçlarımla ortalığı karıştırmak için can atar halde hayal etmekte zorlanmıyordu. Bazen, bir pencereyi tekmeleyip kırmak istediğimi söylediğimde bana sadece, "Tekmele, Patti Lee," derdi. "Seni kefaletle çıkarırım." Sam'la birlikteyken kendim olabiliyordum. O, insanın bedeni içinde kendini tutsak hissetmesinin ne demek olduğunu herkesten iyi anlıyordu.

Robert bir türlü Sam'e ısınamadı. Daha zarif olmam için beni cesaretlendirirken, Sam'in kaba yönlerimi artırmasından endişeleniyordu. Birbirlerine son derece temkinli yaklaştılar ve aralarındaki mesafe hiç kapanmadı. Dışarıdan bakan bir göz bu durumu bambaşka insanlar olmalarına bağlayabilirdi ancak bence asıl neden, her ikisinin de güçlü erkekler olması ve benim adıma gerçekten en iyi olanı istemeleriydi. Yemek adabını bir kenara koyarsak, ikisiyle de kendime dair bir şeyler keşfetmiştim. Benim için boynuz tokuşturmaları hem komik, hem de gurur okşayıcıydı.

Robert, David'in teşviğiyle çalışmalarını bir galerinden diğerine taşıyor ancak sonuç alamıyordu. Cesaretinin kırılmasına izin vermeyen Robert alternatif bir çözüm aradı ve doğum gününde, Stanley Amos'ın Chelsea Otel'deki galerisinde kolajlarını sergilemeye karar verdi.

Robert'ın ilk işi Lamston's'a gitmek oldu. Burası Woolworth's'ten görece ufak ve ucuzdu. Robert'la her fırsatta mağazanın son kullanım tarihi geçmiş mallarını yağmalardık. İplikler, desenler, düğmeler, eczanelerde bulunan ıvır zıvır, *Redbook* ve *Photoplay* dergileri, tütsülükler, tebrik kartları, aile boyu şeker kutuları, saç tokaları ve kurdeleler... Robert, klasik gümüş çerçevelerden düzinelerce satın aldı. Tanesi bir dolar olan bu çerçeveler oldukça popülerdi; Susan Sontag'in bile aldığı rivayet ediliyordu.

Çok özel bir davetiye yaratmak isteyen Robert, 42. Sokak'tan satın aldığı hafif porno oyun kartlarının arkasına bilgileri bastırdı. Daha sonra bunları, Lamston's'da bulduğu kovboy tarzı sahte deri kimlik kılıflarının içine yerleştirdi.

Sergi Robert'ın ucube kolajlarından oluşuyordu ancak etkinliğe özel oldukça büyük bir parça da hazırladı. Konstrüksiyonunda bana ait eşyalar da kullandı; kurt postum, işlemeli kadife eşarbım ve bir de Fransız haçı... Eşyalarımı kendine mal etmesi konusunda ufak bir tartışma yaşasak da, her zaman olduğu üzere durumu kabullendim. Robert o parçayı kimsenin almayacağını söylemişti; sadece görmelerini istiyordu.

Sergi Chelsea Otel'in 510 numaralı süitindeydi. Oda tıka basa doluydu. Robert, David'le birlikte geldi. Çevreme baktığımda, oteldeki bütün geçmişimizin izlerinin görebiliyordum. Robert'ın en sıkı destekçilerinden biri olan Sandy Daley'in gözlerinin içi gülüyordu. Harry büyük parçayı o kadar beğendi ki, *Mahagonny* filmi için kameraya aldı. *Hair*'in yaratıcılarından Jerome Ragni kolajlardan birini satın aldı. Koleksiyoncu Charles Coles, ileri bir tarihte yapmak istediği alımlar konusunda görüşmek için randevu istedi. Gerard Malanga ve Rene Ricard, Donald Lyons ve Bruce Rudow'la sohbet edip kaynaştı.

David zarif bir ev sahibiydi; Robert'ın çalışmalarını da aynı zerafetle takdim etti.

Robert tarafından yaratılışlarına tanıklık ettiğim eserlere verilen tepkileri izlemek, duygusal bir deneyim oldu. Özel dünyamızdan çıkmışlardı artık. Robert için istediğim buydu; ancak onları başkalarıyla paylaşınca hafif de olsa sahiplenme duygum öne çıktı. Bu duyguyu bastıran ise Robert'ın yüzünü gördüğüm zaman hissettiğim neşe oldu. Elde etmek için yolundan hiç şaşmadan ve yılmadan çalıştığı geleceğine dair bu sahne, ona en sonunda onaylandığı duygusunu yaşatmıştı.

Robert'ın öngörüsünün aksine, Charles Coles büyük parçayı satın aldı. Ne kurt postumu, ne eşarbımı, ne de haçımı asla geri alamadım.

★

"Hanımefendi öldü." Bobby, Edie Sedgwick'in vefat ettiğini haber vermek için California'dan aradı. Edie'yi hiç tanımamıştım fakat genç bir kızken *Vogue* dergisinde, bir at çiziminin önünde duran bir yatağın üzerinde pruvet atarken çekilmiş bir fotoğrafını görmüştüm. Kendinden son derece emin görünüyordu; sanki dünyada ondan başka kimse yoktu. Resmi koparıp duvarıma asmıştım.

Bobby Edie'nin vakitsiz ölümünden dolayı gerçekten sarsılmış görünüyordu. "Küçük hanımefendiye bir şiir yaz" dedi, ve ben de yazacağıma söz verdim.

Edie gibi bir kıza ağıt yazabilmek için kendi içimdeki kıza ulaşmalıydım. Dişi olmanın ne demek olduğu üzerine düşünmem gerekiyordu. Beyaz atın önündeki kızın peşinden gidip, varlığımın köklerine indim.

Beat havasına girmiştim. İnciller küçük yığınlar halinde duruyordu. Kutsal Barbarlar. Kızgın Genç Adamlar. Etrafı karıştırırken Ray Bremser şiirleri buldum. Bu şiirler beni iyice havaya soktu. Ray'in

şiirlerindeki ses, doğal bir müzik aleti gibiydi. Ne kadar kolayca doğaçlama yaptığını, kelimelerin yan yana notalar gibi dökülmesinden hissedebiliyordunuz. İlham gelmişti, pikaba Coltrane koydum ancak güzel bir şey çıkmadı. Mastürbasyon yapmanın ötesi değildi benimkisi. Truman Capote bir keresinde Kerouac'i yazmayıp, kelimeleri daktilo etmekle suçlamıştı. Ancak Kerouac, makinesine vura vura, rulolarca daktilo kâğıdına benliğini işlemişti. Benimse tek yaptığım, daktilo kullanmaktı. Ayağa fırladım, sinir olmuştum.

Beat antolojisini elime alıp George Mendel'in "The Beckoning Sea" adlı şiirini buldum. Önce yumuşak bir sesle, sonra da avaz avaz bağırarak okudum. Kelimelerin içine gömdüğü denizi arıyor, dalgaların ritmini yakalamaya çalışıyordum. Devam ettim, Corso ve Mayakovski okudum. Daha sonra George beni yamaçtan aşağı itsin diye, denize döndüm. Robert kedi adımlarıyla içeri girip, başıyla onaylayarak oturdu. Tüm benliğiyle dinliyordu. Asla okumayan sanatçım. Sonra eğilip, yerden bir avuç şiiri eline aldı.

"Çalışmalarına daha özenli davranmalısın" dedi.

"Ne yaptığımı bile bilmiyorum," dedim, omuz silkerek, "ama kendimi de durduramıyorum. Önüne geleni oyan kör bir heykeltıraş gibiyim."

"İnsanlara ne yapabildiğini göstermen gerekiyor. Neden bir okuma yapmıyorsun?"

Yazmak sinirlerimi bozmaya başlamıştı, yeterince fiziksel değildi.

Bana bazı fikirleri olduğunu söyledi. "Sana bir okuma ayarlayacağım, Patti."

Yakın zamanda okuma yapmayı falan beklemiyordum fakat bu düşünce ilgimi çekti. Şiirlerimi kendimi, ve de bir avuç insanı hoşnut etmek için yazıyordum. Belki de Gregory testini geçip geçemeyeceğimi görmenin vakti gelmişti. İçten içe hazır olduğumu biliyordum.

Rock dergileri için daha çok yazı yazmaya başlamıştım: *Crawdaddy*, *Circus*, *Rolling Stone*. Müzik eleştirmenliğinin saygıdeğer bir uğraş olabileceği zamanlardaydık. Paul Williams, Nick Tosches, Richard Meltzer ve Sandy Pearlman saygı duyduğum bazı yazarlardandı.

On dokuzuncu yüzyıl sanat ve edebiyatına dair mihenk taşı niteliğinde eleştiriler yazan Baudelaire'i kendime örnek alıyordum.

Eleştirmem için yollanan bir yığın albümün arasında Lotte Lenya'nın çift albümü de vardı. Bu büyük sanatçının hakkının teslim edilmesi gerektiğini düşünüp, *Rolling Stones*'dan Jann Wenner'ı aradım. Bu onu ilk arayışımdı ve talebim karşısında afallamış gibiydi. Ancak ona Bob Dylan'ın *Bringing It All Back Home* albümünün kapağında bir Lotte Lenya albümü tuttuğunu hatırlatınca, yumuşadı. Edie Sedgwick şiirimi yazarken konuya ısınmıştım; yazımda, Lotte Lenya'nın hem bir sanatçı olarak rolünü, hem de güçlü kadınsal varlığını ortaya koymaya çalıştım. Bu yazı üzerinde yoğunlaşmak şiirlerime de can vermenin yanı sıra bana kendimi ifade etmem yolunda yeni bir usul sundu. Basacaklarını sanmıyordum ancak Jann aradı ve bir kamyon şoförü gibi konuşmama rağmen, son derece zarif bir makale kaleme aldığımı bildirdi.

Rock dergilerine yazmak, hayranı olduğum yazarlarla iletişime geçmemi sağladı. Sandy Pearlman bana, Jonathan Eisen tarafından hazırlanan ve geçen yılın, müzik üzerine yazılmış en iyi yazılarını toplayan *The Age of Rock II* adlı kitabı verdi. En çok etkilendiğim yazı, Lenny Kaye tarafından kaleme alınan kapella müziği üzerine kolay okunur ancak bilgi dolu bir incelemeydi. Bana kendi köklerimden seslenmişti; gençliğimde genç delikanlıların üçlü armonilerden oluşan R&B şarkıları söylediği sokak köşelerini anımsatmıştı. Ayrıca, zamanın burnu havada ve alaycı eleştirilerine uzak bir yaklaşıma sahipti. Onu aramaya ve böyle ilham verici bir makale yazdığı için tebrik etmeye karar verdim.

Lenny şehir merkezinde, Bleecker Sokağı'ndaki Village Oldies'de tezgâhtar olarak çalışıyordu. Bir Cumartesi akşamı ona uğradım. Dükkânın duvarlarında jant kapakları ve eski 45'liklerle dolu raflar vardı. Neredeyse aklınıza gelebilecek her şarkıyı o tozlu raflarda bulabilirdiniz. Sonraki ziyaretlerimde, dükkânda müşteri yoksa, Lenny en sevdiğimiz şarkıları çalar, Dovells'ın "Bristol Stomp"u ya da Maureen Gray'in "Today's the Day"i eşliğinde dans ederdik.

Max's'teki sahne değişiyordu. Velvet Underground'un yaz boyunca sahne alması, rock and roll dünyasının yeni isimlerini buraya çekti. Yuvarlak masa artık sık sık müzisyenler, rock basını ve müzik piyasasında devrim gerçekleştiren Danny Goldberg tarafından işgal ediliyordu. Lillian Roxon, Lisa Robinson, Danny Fields ve arka odayı yavaş yavaş sahiplenen diğerlerinin arasında Lenny'yi görmek mümkündü. Hâlâ Holly Woodlawn'u içeriyi süzülürken, Andrea Feldman'ı masaların tepesinde dans ederken, Jackie ile Wayne'i fütursuzca muhteşemlik saçarken göreceğinize emin olabilirdiniz; ancak Max's'in odağı oldukları günler artık sayılıydı.

Robert'la orada daha az zaman geçiriyor ve kendi ortamlarımıza yöneliyorduk. Ancak Max's halen kaderimizi yansıtıyordu. Robert, giderayak Warhol müdavimlerinin fotoğraflarını çekmeye başlamıştı. Bense yavaş yavaş rock dünyasının ve sakinlerinin yörüngesine giriyordum; yazarak ve en sonunda da sahneye çıkarak...

Sam Chelsea'de balkonlu bir oda tuttu. Orada kalmaya bayılıyordum, otelde yine bir odam olmuştu. Ne zaman istersem duş alabiliyordum. Bazen sadece yatağa oturup okurduk. Ben Crazy Horse'la ilgili bir şeyler okurken, o Samuel Beckett okurdu.

Paylaştığımız hayat üzerine Sam'la uzun uzun tartıştık. Evli ve bebek yaşta bir oğlunun olduğunu bana önceden söylemişti. Belki gençliğin kaygısızlığındandır, fakat o zamanlar sorumsuz davranışlarımızın başkalarını nasıl etkileyeceğini düşünmemiştim. Genç ve yetenekli bir oyuncu olan karısı Olan'la tanıştım. Onu terk etmesini asla beklemedim ve üçümüz, kuralları dile gelmemiş ortak bir yaşamın ritmine kapıldık. Sam sık sık ortadan kaybolur ve odasında tek başıma kalmama izin verirdi. Etraf, ardında bıraktıklarıyla dolu olurdu: Kızılderili battaniyesi, daktilosu ve bir şişe üç yıldızlı Ron del Barrilito romu...

Sam'in evli olması Robert'ı dehşete düşürmüştü. Sonunda seni terk edecek derdi bana, ama bunu zaten biliyordum. Robert, Sam'in dengesiz bir kovboy olduğunu düşünüyordu.

"Sen Jackson Pollock'ı da sevmezdin" diye karşılık verdim. Robert sadece omuz silkti.

Yarış otomobillerine olan tutkusuna ithafen Sam'e bir şiir yazdım. Adı "Ballad of a Bad Boy" idi. Daktilodan çıkardım, odada turlayarak yüksek sesle okudum. İyiydi. Aradığım enerji ve ritme sahipti. Robert'ın kapısını çaldım. "Bir şey dinlemek ister misin?" dedim.

O dönemde birbirimizden biraz uzaklaşmış olsak da -Robert, David'leydi, ben de Sam'le- hâlâ ortak bir noktamız vardı. İşimiz. Robert, söz verdiği gibi bana bir okuma ayarlamaya kararlıydı. Şubat'ta St. Mark Kilisesi'nde okuma yapacak olan Gerard Malanga'yla benim adıma konuşmuştu. Gerard, yüce gönüllülük göstererek ondan önce çıkmamı kabul etti.

Anne Waldman tarafından yönetilen Şiir Projesi, en iyi şairlerin bile yer almak için can attığı bir forumdu. Robert Creeley'den Allen Ginsberg'e ve Ted Berrigan'a kadar herkes orada okuma yapmıştı. Eğer şiirlerimi okuyacaksam, bunu orada yapmalıydım. Amacım sadece iyi bir iş çıkarmak ya da başımı dik tutmak değildi. St. Mark Kilisesi'nde bir iz bırakmak istiyordum. Bunu şiir için yapıyordum. Rimbaud için ve Gregory için. Yazılı kelimelere, rock and roll'un heyecanını ve saldırganlığını katmak istiyordum.

Todd agresif olmamı önermiş ve okumada giymem için bana bir çift siyah yılan derisi çizme vermişti. Sam müzik de eklememi önerdi. Chelsea'den gelip geçen tüm müzisyenleri aklımdan geçirdim fakat sonradan, Lenny Kaye'in elektro gitar çaldığını söylediğini anımsadım. Onu görmeye gittim.

"Gitar çalıyorsun değil mi?"

"Evet, gitar çalmayı seviyorum."

"Elektro gitarla bir araba kazası çalabilir misin?"

"Evet, bunu yapabilirim" dedi tereddüt etmeden ve bana eşlik etmeyi kabul etti. Melody Maker gitarı ve ufak Fender amfisiyle 23. Sokak'a geldi ve ben şiirlerimi okurken içeri girdi.

Okuma 10 Şubat 1971 gününe ayarlanmıştı. Judy Linn, afiş için

Gerard'la birlikte Chelsea'nin önünde gülümseyen bir fotoğrafımızı çekti. Bu tarihle ilişkisi olabilecek şüpheli işaretleri araştırdım. Dolunaydı. Bertolt Brecht'in doğum günüydü. İkisi de iyi işaretti. Brecht'e bir selam göndererek, okumayı "Mack the Knife" şarkısını söyleyerek açmaya karar verdim. Lenny gitarıyla eşlik etti.

İnanılmaz bir geceydi. Gerard Malanga karizmatik bir şair ve performans sanatçısıydı. Warhol dünyasının en kaymak tabakasını kendine çekerdi; Lou Reed'den Rene Ricard'a, Brigid Berlin'den bizzat Andy'ye kadar, herkesi. Lenny'nin arkadaşları onu alkışlamaya gelmişti: Lillian Roxon, Richard ve Lisa Robinson, Richard Meltzer, Roni Hoffman ve Sandy Pearlman. Chelsea'den de, içlerinde Peggy, Harry, Matthew ve Sandy Daley'in bulunduğu bir grup gelmişti. John Giorno, Joe Brainard, Annie Powell ve Bernadette Mayer gibi şairler gelmişti. Todd Rundgren, GTO's grubundan Bayan Christine'i getirmişti. Gregory, koridorun başındaki koltuğuna oturmuş, ne yapacağımı görmek için huzursuzca bekliyordu. Robert, David'le birlikte geldi ve ön sıranın ortasına oturdular. Sam, balkon korkuluklarından sarkıp bana destek veriyordu. Atmosfer çok elektrikliydi.

Anne Waldman bizi takdim etti. Çok stresliydim. Geceyi Kabil'den Genet'e, tüm suçlulara ithaf ettim. "İsa birilerinin günahları için öldü / ama benimkiler için değil" mısrasıyla başlayan "Oath" gibi şiirleri seçtim. Daha sonra "Fire of Unknown Origin" ile hafif bir dönüş yaptım. Robert için "Devil Has a Hangnail"i ve Annie için "Cry Me a River"ı okudum. Jesse James'in kız arkadaşının ağzından yazılmış "Picture Hanging Blues", nakaratıyla birlikte, o zamana kadar yazdıklarım arasında bir şarkıya en yakın olandı.

Lenny'nin güçlü ritmik akorları ve efektleri eşliğinde, "Ballad of a Bad Boy" ile bitirdik. St. Mark Kilisesi'nde ilk kez elektro gitar çalınıyordu. Bu durum hem tezahüratlara, hem de protestolara neden olmuştu. Burası şiirin kutsal toprakları olduğu için bazıları itiraz etse de, Gregory sevinçten coşmuştu.

Resepsiyonda da bomba dakikalar yaşandı. Performans sırasında içimde bastırdığım tüm küstahlığı serbest bırakmış ve bundan da fay-

dalanmıştım. Ancak sonrasında öylesine adrenalinle dolmuştum ki, genç bir horoz gibi davrandım. Robert ve Gerard'a teşekkür etmeyi unuttuğum gibi, arkadaşlarıyla da sosyalleşmedim. Umursamaz bir tavırla Sam'le takıldım; birkaç tek tekila içip ıstakoz yedik.

Benim gecemdi ve heyecan vericiydi fakat sakin kalıp, geceyi geride bırakmanın en iyisi olacağına karar verdim. Böyle bir tecrübeyle ne yapacağımı bilemiyordum. Robert'ın duygularını incittiğimin farkındaydım ancak o, herşeye rağmen, benimle ne kadar gururlandığını gizleyemiyordu. Yine de, hiç bilmediğim bir yönümün olduğunu dikkate almak zorundaydım. Bunun sanatla ilgisi neydi, pek emin değildim.

Şiir okumamın ardından teklif yağmuru başladı. *Creem* dergisi şiirlerimden bir seri yayımlamak istiyordu, Londra ve Philadelphia'da okuma yapmam teklif edildi, ve ayrıca Middle Earth Books'tan ufak bir şiir kitabı ve Steve Paul'ün Blue Sky Records şirketinden de olası bir plak teklifi geldi. Başta hepsi koltuklarımı kabartmıştı fakat sonradan utandım. Saç kesimime aldığım tepkiden kat be kat aşırıydı.

Sanki çok kolay olmuştu. Robert için hiçbir şey bu kadar kolay olmamıştı. Sevdiğim şairler için de öyle olmamıştı. Geri çekilmeye karar verdim. Albüm teklifini geri çevirdim ancak Steve Paul'ün sekreteri olmak için Scribner'daki işimi bıraktım. Görece özgürdüm ve biraz daha fazla kazanıyordum. Steve, bir albüm yapmaktansa neden onun yemeğini yapıp kuş kafesini temizlemeyi seçtiğimi bana sorup durdu. Kaderimde kafes temizlemek olduğunu sanmıyordum ancak o kontratı yapmanın da doğru olmadığını biliyordum.

Mari Sandoz'un *Crazy Horse: Strange Man of the Oglalas* kitabından öğrendiğim bir şeyi düşündüm. Deli at savaşta zafer kazanacağını bilir ancak ganimeti toplamak için durursa, yenilecektir. Bunu unutmaması için, atlarının kulaklarına yıldırım şeklinde dövme yaptırır. Bu dersi o an önümde duran durumlara uygulamaya çalıştım ve hak etmediğim ganimeti toplamamaya özen gösterdim.

Buna benzer bir dövme istediğime karar verdim. Lobide oturmuş defterime çeşit çeşit yıldırımlar çizerken, içeri tek başına bir kadın gir-

di. Dağınık kızıl saçları, omzunda canlı bir tilkisi ve yüzünü kaplayan çok zarif dövmeleri vardı. Fark ettim ki, eğer biri o dövmeleri silecek olursa *Love on the Left Bank*'in kapağındaki kızın, Vali'nin yüzünü ortaya çıkacaktı. Resmi uzun zaman önce duvarımdaki yerini almıştı.

Ona doğrudan, "Dizime bir dövme çizer misin?" diye sordum. Gözlerini üzerime dikti ve sonra, bir şey söylemeden başıyla onayladı. Sonraki birkaç gün içinde dövmeyi Sandy Daley'in odasında yapmasına karar verdik. Sandy olayı filme alacaktı; aynı Robert'ın meme ucuna halka takılırken yaptığı gibi. Sanki cemaate kabul sırası bendeydi.

Yalnız gitmek istiyordum fakat Sam de orada olmak istedi. Vali'nin tekniği çok ilkeldi; ağzında emip durduğu kocaman bir dikiş iğnesi, bir mum ve indigo renginde mürekkep... Cesur olmaya kararlıydım, o çakan şimşeği dizime batırırken sesimi çıkarmadan oturdum. İşi bitince, Sam de sol eline bir dövme yapmasını istedi. Vali, işaret ve başparmakları arasındaki deriye iğneyi seri hareketlerle defalarca batırdı ve sonunda ortaya bir hilal çıktı.

Bir sabah Sam gitarımın nereye kaybolduğunu sordu. Ona gitarımı en küçük kızkardeşim Kimberly'ye verdiğimi söyledim. O öğleden sonra beni Village'de bir gitar dükkânına götürdü. Duvarda, tıpkı rehinci dükkânında olduğu gibi, akustik gitarlar asılı duruyordu; tek fark, onlardan ayrılmak istemeyen hırçın dükkân sahibiydi. Sam bana istediğimi seçmemi söyledi. Pek çok Martin'lere baktık, aralarında sedef kakmalı çok güzel olanlar da vardı fakat benim dikkatimi çeken, 1931 Buhran zamanı modeli, eski püskü siyah bir Gibson oldu. Arkası çatlamış ve tamir görmüştü ve akort mandallarının aksamı da paslanmıştı. Fakat bir şekilde kalbimi çalmıştı. Görünüşüne bakarak, onu benden başka kimsenin istemeyeceğini düşünmüştüm.

"Bunu istediğine emin misin, Patti Lee?" diye sordu Sam.

"Tek istediğim bu" dedim.

Sam gitara iki yüz dolar ödedi. Dükkân sahibinin memnun olacağını düşünmüştüm fakat adam sokakta peşimizden gelip, "Eğer istemezseniz sizden onu geri satın alırım" dedi.

Sam'in bana o gitarı alması çok şık bir jestti. Gary Cooper'ın oynadığı *Beau Geste* adlı bir film aklıma geldi; Cooper, Fransız Yabancılar Lejyonu'nda, onu yetiştiren kadını korumak için itibarını tehlikeye atan bir askeri canlandırıyordu. Gitarıma Beau[38]'nun kısaltılmış hali olarak Bo adını takmaya karar verdim. Bana Sam'i anımsatmasını istiyordum; aslında o da bu gitara âşık olmuştu.

Hâlâ bir hazine gibi sakladığım Bo, asıl gitarım oldu. Şarkılarımın çoğunu onunla yazdım. İlkini Sam için yazmıştım; yakında veda edeceğini hissedebiliyordum. Hem hayatımızda hem de işimizde, vicdanlarımız üzerimize geliyordu. Hiç olmadığımız kadar yakındık fakat ayrılık vakti geliyordu ve ikimiz de bunu biliyorduk.

Bir gece sessizce oturuyor ve aynı şeyi düşünüyorduk. Yerinden sıçradı ve daktilosunu yatağa getirdi. "Bir oyun yazalım" dedi.

"Oyun yazmak üzerine hiçbir şey bilmiyorum" diye yanıtladım.

"Kolay," dedi. "Ben başlarım." 23. Sokak'taki odamı tarif etti: otomobil plakaları, Hank Williams plakları, oyuncak kuzu ve yerde duran yatak. Sonra da kendi karakterini soktu: Slim Shadow.

Sonra daktiloyu önüme itti ve "Sıra senin Patti Lee" dedi.

Karakterime Cavale ismini koymaya karar verdim. Bu ismi Fransız-Cezayirli yazar Albertine Sarrazin'den almıştım; o da, Genet gibi suç ve edebiyat arasında gidip gelen, erkenden büyümek zorunda kalmış bir yetimdi. En sevdiğim kitabı *La Cavale* idi. Fransızca kaçış anlamına geliyordu.

Sam haklıydı. Oyun yazmak hiç de zor değildi. Tek yaptığımız birbirimize hikâyeler anlatmaktı. Karakterler bizdik; sevgimizi, hayal gücümüzü ve patavatsızlıklarımızı şifreleyip *Cowboy Mouth*'a yerleştiriyorduk. Belki oyundan çok bir tören gibiydi. Maceramızın sonunu törenleştirmiş ve Sam için bir kaçış kapısı yaratmıştık.

Cavale hikâyedeki suçluydu. Kız Slim'i kaçırıyor ve ininde alıkoyuyordu. İkisi birbirini hem seviyordu, hem de atışıyorlardı; doğaçlama şiir şeklinde kendilerine ait bir dil oluşturuyorlardı. Daha sonra, şiirsel bir dille tartışma yaşayacağımız yere geldiğimizde korktum.

[38] Beau: Erkek arkadaş, ya da Latince'den gelen anlamıyla yakışıklı.

"Bunu yapamayacağım," dedim. "Ne diyeceğimi bilmiyorum."

"Ne dersen de" dedi. "Doğaçlama yaparken hata yapamazsın."

"Ya berbat edersem? Ya ritmi kaçırırsam?"

"Yapamazsın," dedi. "Tıpkı davul çalmak gibi. Bir vuruşu kaçırırsan, başka bir ritim yaratırsın."

Bu basit değiş tokuş sırasında Sam bana doğaçlamanın sırrını öğretti ve bu sırrı hayatım boyunca kullandım.

Cowboy Mouth kapılarını Nisan sonunda, Batı 46. Sokak'ta American Place Tiyatrosu'nda açtı. Oyunda Cavale, Slim'i değiştirip hayalini kurduğu rock and roll kurtarıcısına dönüştürmeye çalışıyordu. Slim, başta Cavale tarafından baştan çıkarılma fikriyle sarhoş oluyor fakat sonunda kadına, onun hayalini gerçekleştiremeyeceğini söylemek zorunda kalıyordu. Slim Shadow kendi dünyasına, ailesine ve sorumluluklarına geri dönüyor ve Cavale'i tek başına, ancak özgür bırakıyordu.

Sam heyecanlıydı. Oyun iyiydi fakat o, sahnede kendini gözler önüne sereceği gerçeği karşısında kaygılanmıştı. Robert Glaudini tarafından yönetilen oyunun provaları sorunlu ve coşkulu geçmişti; ancak provalarda seyirci baskısı yoktu. İlk ön gösterim yerel öğrencilere oynandı. Çocukların gülmesi, tezahürat yapıp destek olması hepimizi havaya soktu. Sanki onlarla bir işbirliği içindeydik. Ancak oyunun resmi galasında Sam sanki uykusundan uyandı; gerçek insanlarla yüzleşecek, gerçek sorunlarını ortaya dökecekti.

Üçüncü gece Sam yok oldu. Oyunu kapattık. Ve tıpkı Slim Shadow gibi Sam de kendi dünyasına, ailesine ve sorumluluklarına geri döndü.

Bu deneyim bana kendimle ilgili bazı şeyler de öğretti. Cavale'in "kovboy ağızlı rock 'n' roll mesihi"nin, yaptığım herhangi bir şeyle nasıl özdeşleşeceğini bilmiyordum fakat şarkı söylerken, tartışırken ve birbirimizle uğraşırken, sahnede kendimi evde gibi hissettim. Oyuncu değildim, yaşamla sanat arasına çizgi çekemiyordum. Sahnede nasılsam, sahne dışında da öyleydim.

Sam, New York'u terk edip Nova Scotia'ya gitmeden önce bana bir zarf içinde para bıraktı. Para, başımın çaresine bakabilmem içindi.

Bana baktı; Kızılderili edalı kovboyum. "Benimle ilgili hayallerin benim hayallerim değildi," dedi. "Belki de, o hayaller senin için."

Bir yol ayrımındaydım ve ne yapmam gerektiğinden emin değildim. Robert, Sam'in gidişini başıma kakmadı. Ve Steve Paul diğer birkaç müzisyenle birlikte şarkı yazmak üzere beni Meksika'ya götürmeyi teklif ettiğinde, gitmem için teşvik etti. Meksika çok sevdiğim iki şeyi temsil ediyordu: kahve ve Diego Rivera. Haziran'ın ortasında Acapulco'ya vardık ve denize bakan büyük bir villaya yerleştik. Çok şarkı yazamadım ama bol bol kahve içtim.

Tehlikeli bir fırtına herkesin eve dönmesine neden oldu fakat ben kaldım ve sonrasında Los Angeles üzerinden ülkeye döndüm. Doors'un yeni albümü *L.A. Woman*'ın kocaman billboardunu orada gördüm; telgraf direğine çarmıha gerilmiş bir kadın imajı kullanılmıştı. Yanımdan bir araba geçti; radyoda yeni single'ları "Riders on the Storm"un çaldığını duydum. Pişman olmuştum; Jim Morrisson'ın ne denli büyük bir ilham kaynağı olduğunu neredeyse unutmuştum. Şiirle rock and roll'u birleştirmek üzere çıktığım bu yola beni yönlendiren oydu; albümü satın alıp, ona yaraşır bir parça yazmaya karar verdim.

New York'a döndüğüm sıralarda Paris'te öldüğüne dair bölük pörçük haberler Avrupa'dan sızmaya başlamıştı. İlk bir iki gün kimse tam olarak ne olduğundan emin olamadı. Jim kendi küvetinde, belirsiz nedenlerden dolayı Brian Jones'la aynı gün, 3 Haziran'da ölmüştü.

Merdivenleri çıkarken, ters giden bir şeyler olduğunu anladım. Robert'ın "Seni seviyorum! Senden nefret ediyorum! Seni seviyorum!" diye bağırdığını duyabiliyordum. Robert'ın stüdyosuna açılan kapıyı hızla açtım. Oval bir aynaya bakıyordu; aynanın yanın-

da siyah bir kırbaç ve aylar önce sprey boyayla boyadığı bir şeytan maskesi duruyordu. Uyuşturucu nöbeti geçiriyor, içindeki iyi ve kötü savaşıyordu. Şeytan onu ele geçirmek üzereydi; yüz ifadesini değiştiriyor ve maskeninki gibi çarpık ve kan kırmızısı bir şeye dönüştürüyordu.

Böyle durumlarda ne yapılacağına dair deneyimim yoktu. Chelsea'de kafayı bulduğumda bana nasıl yardım ettiğini anımsadım ve maske ile aynayı gözünün önünden kaldırırken sakin sakin onunla konuştum. Önce bana sanki bir yabancıymışım gibi baktı fakat sonra, hızlı nefes alışı yavaşladı. Bitkin bir halde peşimden yatağına kadar geldi ve başını kucağıma koyup uyuyakaldı.

Onun bu çift kişilikli doğası canımı sıkıyordu çünkü bu durumun en çok Robert'ı üzmesinden korkuyordum. İlk tanıştığımızda, çalışmaları Tanrı'nın evrensel sevgisine olan inancını yansıtıyordu. Bir şekilde yoldan sapmıştı. Katolik kimliğinden kaynaklanan iyi ve kötüye dair kaygıları yeniden ortaya çıkmıştı ve sanki Robert, birinden birini seçmek zorundaydı. O Kilise'den ayrılmıştı, şimdi de Kilise ondan ayrılıyordu. Uyuşturucu, Faust gibi, kendini karanlık güçlere dönüşü olmayan bir şekilde teslim ettiğine dair korkularını büyütmüştü.

Robert bazen şaka yollu, bazense diğerlerinden farklı olma ihtiyacıyla kendisini kötü bir insan olarak tanıtmaya başlamıştı. Deri bir kasık bağını üzerine giyişini seyrettim. O, şeytan olmaktan ziyade, özgürlüğün ve yüksek deneyimlerin peşinde olan bir Dionysos'tu.

"Biliyorsun, farklı olmak için kötü olmana gerek yok" dedim. "Sen zaten farklısın. Sanatçılar kendilerine has bir tür."

Bana sarıldı. Kasık bağı vücuduma dayanmıştı. "Robert," diye cıyakladım, "sen çok kötüsün."

"Söylemiştim" dedi, göz kırparak.

Dışarı çıktı, ben de kendi tarafıma geçtim. Penceremden YMCA'in önünden hızla yürüdüğünü görebiliyordum. Sanatçı ve jigolo, aynı zamanda iyi bir evlat ve rahip çırağı... Dünyada saf iyi ya da saf kötü diye bir şey olmadığını, sadece saflık olduğu gerçeğini bir kez daha kucaklayacağına inanıyordum.

Tek bir uğraşın peşinden gidecek maddi gelirden yoksun olan Robert, birkaç mecrada birden çalışmayı sürdürüyordu. Parası yettiğinde film çekiyor, gerekli malzemeleri bulduğunda kolye tasarlıyor ve konstrüksiyonlar yapıyordu. Ancak fotoğrafçılığa doğru kaydığına hiç şüphe yoktu.

Robert'ın ilk modeli bendim, ikincisi de kendisi oldu. Beni hazinelerimle ya da kendi törensel eşyalarıyla fotoğraflayarak başlamıştı bu işe. Daha sonra nü ve portrelere yöneldi. Sonunda David sayesinde bazı görevlerimden azledildim çünkü David, Robert için mükemmel bir ilham kaynağıydı. Hem fotojenik, hem de esnekti. Çorapları saymazsak yatağa çıplak bir şekilde uzanmak, siyah bir ağ içinde çıplak durmak ya da ağzı papyonla kapatılmış halde yatmak gibi Robert'ın acayip senaryolarına da açıktı.

Robert hâlâ Sandy Daley'in 360 Land Camera'sını kullanıyordu. Ayarlar ve seçenekler sınırlıydı ancak teknik olarak basitti ve ışıkölçere ihtiyaç duymuyordu. Resmin üzerine pembe bir balmumu sürerek kareleri koruyordu. Eğer kaplamayı unutursa fotoğraf yavaş yavaş soluyordu. Polaroid paketinin tamamından faydalanıyordu; çerçeve kutusunu, çekme şeridini kullanıyor ve hatta bazen emülsiyonla görseli bozup yarı pozlanmış resimler oluşturuyordu.

Filmin fiyatı dolayısıyla her karenin hakkını vermek gerektiğini hissediyordu. Hata yapmaktan ya da filmleri boşa harcamaktan hoşlanmadığı için çabuk bir göz ve kararlı bir tavır geliştirdi. Keskin ve ekonomikti; önceleri maddi, sonradan alışkanlık nedeniyle. Kısa sürede kendini geliştirmesini izlemek benim adıma da doyurucu bir deneyim oldu çünkü bu sürecin bir parçası olduğumu düşünüyordum. Sanatçı ve modeli olarak yarattığımız öğreti çok basitti. Sana inanırım ve kendime inanırım.

★

Robert'ın hayatına önemli biri girdi. David, Robert'ı Metropolitan Sanat Müzesi'nin fotoğraf küratörüyle tanıştırdı. John McKendry,

New York yüksek sosyetesinin önemli bir üyesi olan Maxime de la Falaise ile evliydi. John ve Maxime, Robert'a hayallerindeki parıltılı dünyanın kapısını aralamışlardı. Maxime iyi bir aşçıydı ve İngiliz mutfağının asırlık tarihinden az bilinen lezzetleri sunduğu son derece şık yemek davetleri verirdi. Onun her sunusuna karşılık konukları da, aynı derecede sofistike sohbetlerle masayı renklendirirdi. Bianca Jagger, Marisa ve Berry Berenson, Tony Perkins, George Plimpton, Henry Geldzahler, Diane ve Prens Egon von Fürstenberg, masasında sıkça yer alan isimlerdi.

Robert, toplumun bu kesimini tanımamı istiyordu; kendime yakın bulabileceğim etkileyici ve kültürlü insanlar olduklarını düşünüyor ve bize yardım etmelerini umuyordu. Her zaman olduğu üzere, bu durum da Robert'la aramda pek de komik olmayan dalaşmalara sebep oldu. Uygun biçimde giyinmiyordum, aralarında garip kaçıyordum, canım sıkılıyor ve masada oturup dedikodu yapmaktansa mutfakta takılmayı tercih ediyordum. Maxime bana ancak tahammül ediyordu fakat John, kendimi aralarında yabancı hissedişimi gerçekten anlıyor gibiydi. Belki o da kendini yabancı hissediyordu. John'dan gerçekten hoşlanmıştım. Beni rahat ettirmek için elinden geleni yaptı. Napolyon stili kanepelerinde otururduk ve bana Rimbaud'nun *Illuminations*'ını Fransızcasından okurdu.

Özel konumundan dolayı John, müzenin çoğu sergilenmemiş tüm fotoğraf koleksiyonuna ulaşabiliyordu. John'ın uzmanlığı, benim de kısmen meyilli olduğumu bildiği Viktoryen dönem fotoğrafçılığıydı. Fotoğrafları birinci elden görebilmemiz için Robert'la beni müzeye davet etti. Yerden tavana kadar yükselen dosyalar ve içlerinde fotoğraf sanatının ilk ustaları Fox Talbot, Alfred Stieglitz, Paul Strand ve Thomas Eakins'in çok eski baskıları bulunan metal raf ve çekmeceler vardı.

Bu fotoğrafları muhafazalarından çıkarabilmek, onlara gerçekten dokunabilmek ve hem kâğıdı, hem de sanatçıyı hissedebilmek Robert'ı derinden etkilemişti. Onlara dikkatle baktı; kâğıdı, yapılan işlemi, kompozisyonu ve siyahların yoğunluğunu inceledi. "Her şey ışıkta bitiyor" dedi.

John en nefes kesici görselleri sona bırakmıştı. Sergilenmesi yasak fotoğrafları birer birer bizimle paylaştı; aralarında Stieglitz'in eşsiz Georgia O'Keeffe nüleri de vardı. İlişkilerinin zirvesinde çekilen bu fotoğraflar, aralarındaki yakınlığı, ortak zekâlarını ve O'Keeffe'in eril güzelliğini ortaya koyuyordu. Robert teknik meselelere odaklanırken, ben Georgia O'Keeffe'nin üzerine, Steiglitz'le kurduğu o yalansız dolansız ilişkiye yoğunlaştım. Robert nasıl fotoğraf çekilir meselesine kafa yorarken, ben nasıl fotoğraf konusu olabilirim diye düşünüyordum.

Bu gizli saklı gösterim, John'ın Robert'la kurduğu destekleyici ancak karmaşık ilişkinin ilk adımlarından biriydi. Robert'a kendi Polaroid makinesini aldığı gibi, Polaroid'den bir miktar destek de sağladı; Robert ihtiyacı olan tüm filmi alabilecekti. Bu jest, Robert'ın fotoğraf sanatına daha çok ilgi duymasının hemen sonrasında gerçekleşti. Onu durduran tek şey, yüksek film maliyetleriydi.

John, Robert'ın sosyal çevresini sadece Amerika'da değil, uluslararası düzeyde de genişletti; kısa bir süre sonra onu, müzeyle ilgili bir iş için Paris'e götürdü. Bu Robert'ın ilk yurt dışı gezisiydi. Paris'e açılan kapı son derece bereketliydi. Robert'ın arkadaşı Loulou, John'ın üvey kızıydı ve Robert'ın Café de Flore'dan yazdığına göre, Yves Saint Laurent ve partneri Pierre Bergé'yle şampanya içmişlerdi. Yolladığı kartta heykel resimleri çektiğini ve hayatında ilk kez heykeltıraşlığa olan sevgisini fotoğraf ile birleştirdiğini söylüyordu.

John'ın Robert'ın çalışmalarına kendini adaması, Robert'ı da etkiledi. Robert onun hediyelerini kabul ediyor ve sunduğu fırsatlardan da faydalanıyordu ancak John'ı romantik bir partner olarak asla düşünmüyordu. John duyarlı ve çabuk alevlenen bir kişilikti ve fiziksel olarak kırılgandı; bunlar Robert'ın çekici bulduğu özellikler değildi. Robert, güçlü, hırslı ve mükemmel bir soyağacına sahip olan Maxime'e hayrandı. John'ın duyguları Robert'ın gururunu okşuyor olabilirdi fakat zamanla Robert, kendini yıkıcı romantik bir saplantının ağına düşmüş halde buldu.

Robert'ın yokluğunda John ziyaretime gelirdi. Bazen hediye-

ler getirirdi; Paris'ten ufak bir burma altın yüzük ya da Verlaine veya Mallarmé'nin çok özel çevirileri gibi. Lewis Carroll ve Julia Margaret Cameron'ın fotoğrafçılığı üzerine konuşurduk fakat onun asıl konuşmak istediği konu Robert'tı. Dışarıdan bakıldığında John'ın çektiği acılar Robert'a karşı hissettiği karşılıksız aşka bağlanabilirdi ancak onunla vakit geçirdikçe meselenin, kaynağı belli olmayan yoğun bir kendinden nefret duygusu olduğunu fark ettim. John son derece coşkulu, meraklı ve sevecen bir insandı; neden kendini bu kadar hakir gördüğünü hiç anlamamıştım. Teselli etmek için elimden geleni yapmama rağmen onu pek rahatlatamadım. Robert hiçbir zaman onu bir arkadaş ya da bir akıl hocasından öte görmeyecekti.

Peter Pan'daki Kayıp Çocuklar'dan birinin adı John'dı. Bazen John da bana, Pan'ın gölgesinin peşinden koşan o solgun ve sıska Viktoryen çocuk gibi görünürdü.

Yine de John McKendry, Robert'a kendini fotoğrafa adaması için gerekli olan tüm malzemeleri sağlamaktan daha büyük bir armağan veremezdi. Robert kendini bütünüyle kaptırmıştı; kapıldığı sadece süreç değil, aynı zamanda fotoğrafın sanattaki yeriydi. John'la sonu gelmez tartışmalara girerdi ve John'un kayıtsızlığı onu delirtirdi. Robert'a göre John, müzedeki konumunu kullanarak, fotoğraf sanatının itibarını resim ve heykeltıraşlığın saygın seviyesine çıkartmak için daha çok uğraşmalıydı. Fakat, büyük bir Paul Strand sergisi hazırlıklarıyla uğraşan John, sanat hiyerarşisi içinde yukarılara taşıma göreviyle değil, fotoğraf sanatının kendisiyle evliydi.

Robert'ın bu sanatın gücüne tamamen teslim oluşunu öngörememiştim. Bir sonraki Duchamp olması umuduyla, kolaj ve enstalasyonlarında kullanması için onu kendi fotoğraflarını çekmeye teşvik ediyordum. Ancak Robert'ın odağı değişti. Fotoğraf sona giden bir yol değil, olayın ta kendisiydi. Tüm bunların ardında Warhol vardı; Warhol hâlâ Robert'ı hem heyecanlandırıyor, hem de felç ediyordu.

Robert, Andy'nin henüz yapmadığı bir şey yapmaya kararlıydı. Meryem Ana ve İsa'nın Katolik imajlarını tahrip etmiş, kolajlarında

ucube ve S&M görsellerine yer vermişti. Ancak Andy pasif bir gözlemci iken Robert, en sonunda kendini hareketin içine attı. Daha önce dergi görsellerinden aşağı yukarı tahmin edebildiği durumların içine bizzat girip, onları belgeleyecekti.

Marianne Faithful'dan genç dövmeli bir jigoloya kadar, karmaşık sosyal yaşamı içinde tanıdığı ünlü ya da kötü şöhrete sahip kişileri fotoğraflayarak çalışmalarını dallandırmaya başladı. Ancak sonunda döner dolaşır, esinine geri dönerdi. Artık onun için doğru bir model olduğumu düşünmüyordum; fakat Robert tüm itirazlarımı elinin tersiyle iterdi. Bende, benim kendimde gördüğümden çok daha fazlasını görüyordu. Resmi Polaroid negatifinden çıkarırken, "Seninle asla kaçırmam" derdi.

Otoportrelerine bayılıyordum ve Robert da bunlardan bol bol çekiyordu. Polaroid'i sanatçının fotoğraf kabini olarak görüyordu ve John, ona ihtiyacı olan tüm bozuk parayı sağlamıştı.

Tahrik edici iç çamaşırı dizaynlarıyla tanınan İspanyol tasarımcı Fernando Sánches tarafından verilen şık bir baloya davetliydik. Loulou ile Maxime bana, Schiaparelli tarafından tasarlanan eski tarz ipek bir gece elbisesi yolladı. Elbisenin kabarık kollu, v-yakalı üst kısmı siyahtı ve altında yerleri süpüren, kırmızı bir eteklik uzanıyordu. Şüpheli bir biçimde Pamuk Prenses'in Yedi Cüceler'le tanıştığında giydiği elbiseye benziyordu. Robert kopmuştu, heyecanla "Bunu giyecek misin?" diye sordu.

Şanslıydım, elbise küçüktü. Onu giymek yerine tamamen siyahlara büründüm ve son rötüş olarak bembeyaz Keds marka ayakkabılar giydim. David'le Robert ise siyah takım elbise giydiler.

Bu, sanat ve modanın en üst sınıfının iştirak edeceği sezonun en şatafatlı partilerinden biriydi. Duvara dayanmış, kendimi tam bir Buster Keaton karakteri gibi hissederken Fernando yanıma yaklaştı. Beni şüpheyle süzdükten sonra, "Tatlım, takımın göz alıcı" dedi, elimi okşayıp siyah ceketime, siyah kravatıma, siyah ipek gömleğime ve siyah satenden dolgulu pantolonuma bakarken, "ama beyaz kumaş ayakkabılardan emin değilim."

23. Sokak, 1972

"Fakat onlar kostümümün en önemli parçası."

"Kostümün mü? Ne kılığına girdin sen?"

"Yas tutan bir tenisçi."

Fernando yukarıdan aşağı beni süzdükten sonra gülmeye başladı. "Mükemmel" dedi, beni odaya doğru iterken. Elimi tuttuğu gibi beni dans pistine yöneltti. Güney Jersey'dan gelmiş biri olarak özüme dönmüştüm. Dans pisti benimdi.

Fernando sohbetimizden öylesine memnun kalmıştı ki, bir sonraki defilesinde bana yer verdi. İç çamaşırı modelleri arasına katılmak üzere davet edilmiştim. Üzerimde aynı siyah saten pantolon, yıpranmış bir tişört ve beyaz spor ayakkabılarla "Annie Had a Baby" şarkısını söyleyerek, onun iki buçuk metrelik siyah tüyden atkısına mankenlik yaptım. Bu benim podyuma ilk çıkışımdı ve mankenlik kariyerimin hem başlangıcı, hem de sonu oldu.

Daha da önemlisi, Fernando gerek Robert'ın gerekse benim çalışmalarımın en önemli destekçisi oldu. Sık sık yeni işlerimize göz atmak için dairemize uğrardı. Her ikimizin de paraya ve cesarete ihtiyacı olduğu bir dönemde, çalışmalarımızdan satın aldı.

Robert, Middle Earth Books tarafından Philadelphia'da basılan *Kodak* isimli ilk küçük şiir kitabım için fotoğrafımı çekti. Aklımda Bob Dylan'ın *Tarantula* albümünün kapağına benzer bir şey vardı, kapağın kapağı gibi. Beyaz yakalı bir gömlek satın alıp, siyah bir ceket ve Wayfarer marka gözlüklerle birlikte giydim.

Robert siyah gözlükleri takmamı istemiyordu ancak beni kırmadı ve kapak olacak fotoğrafı çekti. "Şimdi," dedi, "gözlüğü ve ceketi çıkar." Üzerimde sadece gömlekle birkaç fotoğrafımı daha çekti. Dört tanesini seçip sıraya koydu. Sonra Polaroid film kaplamasını aldı. Resimlerden birini siyah metal bir çerçevenin içine yerleştirdi. Tam istediği gibi olmamıştı; sprey boyayla çerçeveyi beyaza boyadı. Robert malzemeleri değiştirip tahmin edemeyeceğiniz şekillerde kullanabilme yeteneğine sahipti. Çöpten aldığı üç, dört tanesini boyadı.

Çöpleri karıştırarak Polaroid kâğıdının arkasındaki "Buraya DOKUNMAYIN" yazısını buldu ve atılmış kaplamalardan birinin içine yerleştirdi. Robert çalışırken *Blow-up* filmindeki David Hemmings'e benzerdi. Saplantılı bir şekilde yoğunlaşması, duvara raptiyelenmiş görseller ve çalışmasına dedektif ihtiyatıyla yaklaşan bir sanatçı. Kan izi, ayak izleri ve onun işareti. Hemmings'in filmdeki replikleri bile Robert'ın mantrasına bir altyazı gibiydi: *Keşke tonla param olsaydı. / O zaman özgür olurdum. / Ne yapmak için özgür olurdun? / Her şeyi.*

★

Rimbaud'nun dediği gibi, "Yeni bir sahne, yeni bir ses." Lenny Kaye ile St. Mark Kilisesi'ndeki performansımızdan sonra herşey hızlandı. Rock çevresiyle bağlarım güçlendi. Dave Marsh, Tony Glover, Danny Goldberg ve Sandy Pearlman gibi pek çok önemli yazar gösteriye katılmış ve eskisine nazaran daha fazla yazı işi alır olmuştum. *Creem*'deki şiirlerim ilk önemli yayınım oldu.

Özellikle Sandy Pearlman'ın ne yapmam gerektiğine dair bir görüşü vardı. Geleceğimle ilgili öngörüsünü hayata geçirmeye hazır olmasam da, onun dünyayı algılayışı her zaman ilgimi çekmiştir çünkü Sandy'nin zihni, Pisagor matematiğinden müzisyenlerin azizi Cecilia'ya kadar son derece geniş bir referans hazinesi içeriyordu. Görüşleri, akla gelecek her konudaki ciddi bilgi dağarcığıyla desteklenirdi. Esrarlı duyarlılığının merkezinde Jim Morrison'a karşı hissettiği tutku vardı. Onu mitolojik bir yere koymuş ve kendisine rol modeli olarak benimsemişti. Siyah deri bir gömlek ile gümüş bir kemerle tutturulmuş deri pantolonu, "kertenkele kral"ın alamet-i farikası olan giysilerdi. Sandy'nin gelişmiş bir espri anlayışı vardı ve çok hızlı konuşurdu. Her zaman siyah gözlükler takar, buz mavisi gözlerini gizlerdi.

Beni bir rock grubunun lideri olarak şarkı söylerken hayal etmişti. Böyle bir şey aklıma hiç gelmemişti ya da bunun mümkün olabileceğini düşünmemiştim. Ancak Sam'le birlikte *Cowboy Mouth* için

şarkı yazıp söyledikten sonra, şarkı yazarlığını keşfetmek için bir arzu duymuştum.

Sam beni, Fugs and the Holy Modal Rounders'la çalışmış besteci ve klavyeci Lee Crabtree ile tanıştırmıştı. Chelsea'deki odasında, içi bestelerle ve daha önce kimsenin duymadığı müziklerle dolu bir dolabı vardı. Hep huzursuz görünürdü. Çilliydi, yün şapkasının altına gizlediği kızıl saçları, gözlükleri ve kirli kızıl sakalları vardı. Yaşlı mı, yoksa genç mi olduğunu anlamak imkânsızdı.

Janis için yazdığım ve onun asla söyleyemeyeceği şarkı ile başladık. Şarkıya yaklaşımı, müziği sanki bir calliope orguymuş gibi çalmak oldu. Ben az biraz utangaçtım, fakat o benden de utangaçtı. Birbirimize karşılıklı sabrettik.

Bana olan güveni güçlendikçe, kendisi hakkında ufak tefek şeyler anlatmaya başladı. Dedesine çok bağlıydı; dedesi öldüğünde ona, New Jersey'de birlikte yaşadıkları evi de kapsayan mütevazı ancak anlamlı bir miras bırakmıştı. Bana annesinin bu karara itiraz ettiğini ve kendisinin kırılgan duygusal durumunu kullanarak onu akıl hastanesine yatırtmaya çalıştığını anlattı. Beni bu eve götürdüğünde dedesinin iskemlesine oturup ağlamıştı.

Bu olaydan sonra çok uyumlu çalıştık. Üç şarkı yaptık. "Dylan's Dog" ve "Fire of Unknown Origin" parçalarının melodilerine dair fikirleri vardı ve Janis için yazdığım "Work Song"la çalışmayı bitirdik. Kulağa böylesi hoş gelmesine şaşırmıştım; çünkü bana şarkıyı söyleyebileceğim bir anahtar bulmuştu.

Bir gün beni 23. Sokak'ta görmeye geldi. Dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu ve canı çok sıkkındı. Annesi miras kararının iptalini sağlamış ve onu dedesinin evinden mahrum bırakmıştı. Sırılsıklamdı, Sandy Pearlman'ın bana verdiği tişörtü üzerine giymesi için verdim; Sandy'nin menajerliğini yaptığı bir rock'n roll grubu için hazırlattığı tişörtün prototipiydi.

Onu teselli etmek için elimden geleni yaptım ve tekrar buluşmak üzere ayrıldık. Fakat ertesi haftaki çalışmamıza gelmedi. Chelsea'ye gittim. Birkaç gün boyunca nerede olduğunu soruşturdum ve sonun-

da Anne Waldman, mirastan mahrum kalışı ve akıl hastanesine yatırılma tehdidi ile karşı karşıya kalınca, Chelsea'nin çatısından aşağı atlayarak intihar ettiğini söyledi.

Donakalmıştım. Buna dair işaretleri görmek için zihnimi taradım. Ona yardım edebilir miydim diye düşündüm fakat o sıralarda henüz iletişim kurmaya ve birbirimize güvenmeye başlıyorduk. "Neden kimse bana söylemedi?" dedim.

"Seni üzmek istemedik," dedi Anne. "Verdiğin tişört üzerindeydi."

Bu olaydan sonra şarkı söylemek garip gelmişti. Yazmaya geri döndüm fakat şarkı beni buldu. Sandy Pearlman yapmam gerekenin bu olduğuna emindi ve beni menajerliğini yaptığı grubun klavyecisi Allen Lanier'le tanıştırdı. Soft White Underbelly adıyla Elektra için piyasaya hiç çıkmayan bir albüm kaydederek başlamışlardı. O günlerde Stalk-Forrest Group olarak biliniyorlardı ancak sonradan Blue Öyster Cult olacaklardı.

Sandy'i bizi tanıştırmaya teşvik eden iki şey olmuştu. Allen'ın, yazmaya çalıştığım şarkıların çerçevesini oluşturmada bana yardımcı olabileceğini, benim de onun grubu için söz yazabileceğimi düşünmüştü. Allen, aralarında İç Savaş dönemi şairi Sidney Lanier ve oyun yazarı Tenessee Lanier Williams'ın da bulunduğu, köklü bir Güneyli aileden geliyordu. Tatlı dilliydi, konuşmalarıyla beni cesaretlendiriyor ve William Blake şiirlerine -ezberden okuyabiliyordu- olan sevgimi paylaşıyordu.

Müzikal işbirliğimiz ağır ilerlerken dostluğumuz derinleşti ve kısa zaman sonra romantik bir ilişkiyi iş ilişkisine tercih ettik. Robert'ın aksine, Allen bu ikisini birbirinden ayrı tutmayı seviyordu.

Robert, Allen'dan hoşlanmıştı. Birbirilerine ve benimle olan ilişkilerine saygı duyuyorlardı. Tıpkı Robert söz konusu olduğunda David'in uyumu gibi, Allen da denkleme kolayca uyum sağlamıştı ve hep birlikte dostça var olabildik. Allen'ın gruptaki rolü sık sık şehir dışına çıkmasını gerektiriyordu fakat eve döndüğünde, git gide daha uzun süreler benimle birlikte kalmaya başladı.

Robert mali bağımsızlığımız için elinden geleni yaparken Allen da harcamalarımıza katkıda bulunuyordu. Portföyünü galeriden galeriye götürmesine rağmen çoğunlukla hep aynı yanıtı alıyordu. İşleri iyi ancak tehlikeliydi. Arada sırada bir kolaj satıyor ya da Leo Castelli gibileri tarafından destekleniyordu fakat genelde durumu, çalışmalarını Cocteau ve Gide'e gösteren Jean Genet'den farklı değildi. Onlar da Genet'nin büyük yeteneğinin farkındaydılar ancak yeteneğinin boyutlarından ve çalışmalarına malzeme olan konuların kendileri hakkında da ipucu vermesinden korkuyorlardı.

Robert insanın karanlık yönlerine eğilip onları sanata dönüştürüyordu. Mazeretsiz çalışıyordu; eşcinselliğini zarafetle, erkeksi bir biçimde ve kıskanılacak bir asaletle kullanıyordu. Yapmacıklığa hiç kaçmadan ve dişil zarafeti kurban vermeden tamamen erkeksi bir varoluş yarattı. Devam eden cinsel evriminine dair bir duyuru ya da siyasi bir duruş peşinde değildi. Yeni bir şey, daha önce görülmemiş ve keşfedilmemiş bir şey sunuyordu. Robert erkek olmayı yükseltmenin, eşcinsellikle mistisizmi birleştirmenin yollarını arıyordu. Cocteau'nun bir Genet şiiri üzerine söylediği gibi, "Onun müstehcenliği hiçbir zaman müstehcen değildir."

Kendisi asla taviz vermezken, Robert'ın eleştirisel gözü garip bir şekilde hep üzerimde oldu. Yüzleşmeci tavrımın başarı şansımı tehlikeye atmasından endişeleniyordu. Ancak onun benim adıma hayalini kurduğu başarı, pek umrumda değildi. Andrew Wylie tarafından yönetilen ve devrimci ve küçük bir yayınevi olan Telegraph Books, küçük bir şiir kitabımı basmayı teklif ettiğinde, çalışmalarımın içeriğini cinselliğe, kadınlara ve günaha yönlendirdim.

Kızlar ilgimi çekiyordu: Marianne Faithfull, Anita Pallenberg, Amelia Earhart ve Mecdelli Meryem. Sadece hatunlara bakmak için Robert'la partilere gidiyordum. İyi malzeme oluyorlardı. Giyinmesini de biliyorlardı. Atkuyrukları ve ipek şömizye elbiseler. Bazıları çalışmalarıma girdi. İnsanlar ilgimi yanlış anlıyordu. Benim gizli bir eşcinsel olduğumu ya da öyleymiş gibi davrandığımı sanıyorlardı fa-

kat ben sadece Mickey Spillane[39] tarzında biriydim; sert ve ironik yanımı geliştiriyordum.

Robert'ın çalışmalarımın içeriği konusunda bu denli kaygılanmasını komik buluyordum. Çalışmalarım fazlasıyla kışkırtıcı olursa başarı elde edemeyeceğimden korkuyordu. Dans edebileceği bir şarkı yazmamı istedi hep. Ben de biraz babası gibi olduğunu, beni ticari hayata çekmek istediğini söylerdim. Bunu duyunca kara kara düşünür ancak yine da haklı olduğuna inanırdı.

Seventh Heaven yayımlandığında Robert, John ve Maxime'le birlikte benim için bir kitap partisi ayarladı. Central Park West'teki şık apartmanlarında düzenlenen gayriresmî bir toplantı oldu. Nezaket göstererek, sanat, moda ve yayıncılık dünyasından pek çok arkadaşlarını davet etmişlerdi. Onları şiirlerim ve öykülerimle eğlendirdim ve daha sonra da kocaman bir alışveriş çantasının içinden tanesi bir dolara kitaplarımı sattım. Robert McKendry'lerin oturma odasında insanlardan para istediğim için beni hafifçe azarlasa da, özellikle Edie Sedgwick şiirimi beğenen George Plimpton satış taktiğimi sevimli bulmuştu.

Sosyal farklılıklarımız ne kadar bezdirici olsa da, sevgi ve şakayla bezeliydi. Sonuçta benzerliklerimiz daha fazlaydı ve aramızdaki uçurum ne kadar da büyürse büyüsün, birbirimize doğru çekiliyorduk. Başımıza irili ufaklı ne geldiyse, aynı dirayetle savuşturmuştuk. Bence Robert'la çözülemez şekilde birbirimize düğümlenmiştik; tıpkı Cocteau'nun *Les Enfants Terribles*'indeki kardeşler, Paul ve Elisabeth gibi. Benzer oyunlar oynardık; hiç olmayacak garip nesnelere hazine muamelesi yapar ve akıl almaz bağlılığımızla sık sık arkadaşlarımızı ve yakınlarımızı hayretler içinde bırakırdık.

Robert eşcinselliğini inkâr ettiği için eleştirildi. Gerçek bir çift olmamakla suçlandık. Ancak eşcinselliği konusunda açık olduğu takdirde ilişkimizin zarar göreceğinden korkmuştu.

Tüm bunların ne anlama geldiğini, nasıl uzlaşacağımızı anlamak

[39] Ç.N: Mike Hammer'ın yaratıcısı Amerikalı polisiye romancısı.

ve sevgimizin tanımını yapmak için zamana ihtiyacımız vardı. Gerçeğe çıkan en kestirme yolun çelişki olduğunu ondan öğrendim.

Eğer Robert denizciyse, Sam Wagstaff da limana yanaşmakta olan gemiydi. Küstah ve çekici bir genç adamın başı yarı profiline dönmüş denizci şapkalı resmi, David Croland'in şömine üzeri rafında yerini almıştı.

Sam Wagstaff resmi eline alıp baktı. "Kim bu?" diye sordu.

İşte bu, diye düşündü David, onu yanıtlarken.

Samuel Jones Wagstaff Jr. zeki, yakışıklı ve zengindi. Sanatçılara hamilik yapan bir koleksiyoner ve Detroit Sanat Enstitüsü'nün eski küratörüydü. Hayatında bir dönüm noktasına gelmişti; yüklü bir mirasa konmuştu. Felsefi anlamda bir kırılma noktasındaydı; ruhani olanla maddi olanın tam ortasında duruyordu. Herşeyi bırakıp Sufi hayatı mı yaşamalıydı, yoksa sanatın henüz deneyimlemediği bir yönüne yatırım mı yapmalıydı? Bu sorusu, Robert'ın meydan okuyan bakışlarıyla bir anda yanıt buldu.

Robert'ın çalışmaları David'in apartmanında her yere saçılmıştı. Sam görmesi gerekeni görmüştü.

David, bilinçsizce, Robert'ın hayatının gidişatını belirlemişti. Benim bakış açıma göre o bir kuklacıydı, hayatlarımızın tiyatro oyununa yeni karakterler sokuyor, Robert'ın yolunu ve tarihin akışını değiştiriyordu. Robert'a fotoğraf sanatının hazine odalarını açan John McKendry'yi o vermişti. Ve şimdi de ona aşkı, zenginliği, dostluğu ve bir miktar da kederi verecek olan Sam Wagstaff'ı göndermek üzereydi.

Birkaç gün sonra Robert bir telefon aldı. Sam'in ilk sözleri "Utangaç fotoğrafçı siz misiniz?" oldu.

Robert hem erkekler hem de kadınlar tarafından oldukça beğenilen biriydi. Tanıdığımız insanlar sık sık kapımı çalarak bana Robert'ın flört için uygun olup olmadığını ya da kalbine giden yollara dair ipuçlarını sorarlardı. "Çalışmalarını sevin" derdim, ancak pek azı dinlerdi.

Batı 23. Sokak, yangın merdiveni

Fotoğraf kabini, 42. Sokak, 1970

Ruth Kligman, Robert hakkında bir oyun yazmasının benim için sorun olup olmadığını sormuştu. *Love Affair: A Memoir of Jackson Pollock* adlı kitabı yazan ve Pollock'ın öldüğü araba kazasından sağ kurtulan tek kişi olan Ruth, Elisabeth Taylor tarzı bir çekiciliğe sahipti. Tepeden tırnağa güzel giysiler giymişti; o merdivenleri çıkarken parfümünün kokusu duyabiliyordum. Kapımı çaldı, Robert'tan randevu almıştı ve bana göz kırptı. "Bana şans dile" dedi.

Birkaç saat sonra geri döndü. Topuklularını çıkarıp bileklerini ovarken "Vay canına, 'Gelip gravürlerime bir baksana' derken gerçekten 'gelip gravürlerime bir baksana' demek istiyormuş."

Çalışmalarını sevin. Robert'ın kalbine giden anahtar buydu. Ancak bu gerçeği tam olarak kavrayabilen, onun çalışmalarını tamamen sevebilen tek kişi onun sevgilisi, hamisi ve hayat boyu arkadaşı olacak olan adamdı.

Sam ilk kez ziyarete geldiğinde ben dışardaydım fakat Robert'ın anlattığına göre, bütün akşamı Sam'le birlikte çalışmalarını inceleyerek geçirmişlerdi. Sam'ın tepkileri öngörülü ve teşvik ediciydi ve şakacı imalarla renklendirilmişti. Geri döneceğine söz vermişti. Robert, Sam'in aramasını bekleyen yeni yetme bir kız gibiydi.

Hayatımıza nefes kesen bir süratle girmişti. Sam Wagstaff heykelsi bir duruşa sahipti, sanki granitten oyulmuş, Gary Cooper'ın Gregory Peck sesli, daha uzun boylu ve daha sert bir versiyonu gibiydi. Müşfik ve doğaldı. Sam, Robert'a sadece görünüşü dolayısıyla çekici gelmiyordu. Robert'ın sanat dünyasında tanıdığı diğerlerinin tersine Sam, olumlu ve meraklı bir doğaya sahipti ve eşcinsel olmanın getirdiği zorluklarla kendisine işkence etmiyordu. Onun neslinde sıklıkla görüldüğü üzere, bu durumla ilgili fazla da açık davranmıyordu ancak ne utanır, ne de ikilemde kalmış bir hali vardı; ve Robert'ın bu konuda açık olma arzusunu paylaşmaktan son derece mutlu görünüyordu.

Sam fiziksel anlamda erkeksi, güçlü ve sağlıklıydı ve yoğun uyuşturucu kullanımının sanat üzerinden iletişim kurmayı zorlaştırdığı bir dönem için fazlasıyla berrak bir zihne sahipti. Varlıklıydı

ancak zenginlikten etkilenmiyordu. Bilgiliydi ve kışkırtıcı kavramlara açıktı; Robert ve çalışmaları için mükemmel bir taraftar ve destekçiydi.

Sam ikimize de hitap etmişti; başına buyruk tarafıyla bana, seçkin tarafıyla da Robert'a. Sufizm konusunda kendini eğitiyordu. Son derece basit giyinirdi; beyaz keten ve sandaletler. Göründüğü gibiydi ve başkaları üzerindeki etkisinden tamamen bihaber görünüyordu. Yale mezunuydu. Donanmada asteğmenlik yapmıştı ve Normandiya Çıkarması'nda Omaha Plajı'na inen birliklerde görev almıştı. Wadsworth Atheneum'da küratörlük yapmıştı. Serbest piyasa iktisadından Peggy Guggenheim'in aşk yaşamına, her konuda bilgi dolu ve esprili bir şekilde uzun uzun konuşabilirdi.

Görünüşe göre kader tarafından tayin edilen birleşmelerini mühürleyen gerçek de, arada yirmi beş yıl da olsa, Sam ve Robert'ın doğum günlerinin aynı olmasıydı. Kasım'ın dördünde, Christopher Sokağı'ndaki gerçek bir soul[40] mutfağı olan Pink Tea Cup'ta kutlama yaptık. Onca parası olmasına rağmen Sam de bizim sevdiğimiz yerleri seviyordu. O akşam Robert, Sam'a bir fotoğraf, Sam da Robert'a Hasselblad marka bir fotoğraf makinesi verdi. İlişkilerinin başlangıcında yaptıkları bu değiş tokuş, sanatçı ve hami olarak rollerini simgeliyordu.

Hasselblad arkası Polaroid olan orta formatta bir kameraydı. Karmaşık yapısı ışıkölçer kullanımını zorunlu hale getiriyor ve değiştirilebilir lensler de Robert'a daha çok derin alan sunuyordu. Makine ona daha fazla seçenek, esneklik ve ışık kullanımı üzerinde hâkimiyet sağlamıştı. Robert kendi görsel sözlüğünü çoktan tanımlamıştı. Bu yeni kamera ona yeni bir şey öğretmemiş, sadece aradığını tam anlamıyla bulmasına yardımcı olmuştu. Robert ve Sam, birbirlerine daha değerli hediyeler alamazlardı.

[40] Ç.N: Kölelik zamanında Afrikalı-Amerikalıların sahipleri tarafından verilen kısıtlı malzemelerle ortaya çıkardıkları mutfak.

★

Yazın sonlarına doğru günün hemen her saati, iki Double Bubble Cadillac'i Chelsea'nin önünde park halinde görebilirdiniz. Birinin rengi pembe, diğerininki sarıydı ve pezevenkler arabalarına uyumlu takım elbiseler ve geniş kenarlı şapkalar giyiyorlardı. Kadınlarının elbiseleri de onlarınkine uygundu. Chelsea değişiyordu; 23. Sokak'ın atmosferi, sanki bir şeyler ters gitmişcesine, delirmiş gibiydi. Mantık kaybolmuştu; herkesin dikkatinin büyük Rus ayısıyla[41] kapışmaya hazırlanan Amerikalı genç Bobby Fischer'ın satranç maçına yoğunlaştığı, böylesi bir yazda... Pezevenklerden biri öldürülmüştü, evsiz kadınlar kapımızın önünde saldırganlaşıyor, edepsizce bağrışıyor ve posta kutumuzu soyuyordu. Bard ile dostlarımız arasında süregelen törenselleşmiş münakaşalar zirve yapmıştı ve birçok oda boşaltılıyordu.

Robert sık sık Sam'le seyahatlere çıkıyor, Allen da grubuyla birlikte turnede oluyordu. İkisi de beni yalnız bırakmaktan hoşlanmıyordu.

Loftumuza hırsız girdi. Robert'ın Hasselblad'iyle motosiklet montu çalındı. Daha önce hiç soyulmamıştık ancak Robert'ı üzen bir tek pahalı kamerası değildi. Aynı zamanda bu olayın işaret ettikleriydi; güvenlik eksikliği ve özel hayata tecavüz. Enstalâsyonda kullandığımız için motosiklet montunun çalınmasına üzülmüştüm. Fakat onu daha sonra yangın merdivenlerinde sallanırken bulduk. Hırsız montu kaçarken düşürmüş ancak kamerayı götürmüştü. Tahminim dağınıklığım karşısında cesareti kırılsa da, 1969 yıldönümümüz için Coney Adası'na giydiğim kıyafeti çalmıştı. O benim en sevdiğim kıyafetimdi, fotoğrafta üzerimdeki kıyafet. Kuru temizlemeciden yeni gelmiş bir halde kapımın iç kısmındaki bir kancada asılıydı. Onu neden aldığını hâlâ bilmiyorum.

Gitme zamanı gelmişti. Hayatımdaki üç erkek, Robert, Allen ve Sam bu konuyu tartıştılar. Sam, Robert'a Bond Sokağı'nda, kendisin-

[41] Ç.N: Büyük Rus satranç oyuncusu Boris Spassky, bahsedilen efsane maçın öncesindeki bir röportajında, tembelliğine atfen kendini Rus ayısına benzetmişti.

sleepless 66

thunderstruck. nightmare at 4 o clock. saying look im gonna die. gonna be dead. gonna go off the earth. world gonna go without me. someone gonna fill the space I filled. someone is gonna dance on the floor i used to rock n roll to. rock n roll slow to. someone will fill my slot. put the i under my dot. get off on my rocks. gotta take a leak gotta take a shit. no i cant get up i got a cramp and god its hot after a rainstorm when you wake alone at 4 am then its 4:10. you know when. pacing linoleum. when the tiles on the floor fill you with anxiety. gotta pee pee. gotta pretend Im speeding like highway 61. motorcycle sunglass. mexican whorelass. correo aereo my darling. coldeye cleat boot. now look how well im hung dung. watch me snort a crystal ball. ooga mooga mirror iceskate. me surrealist beatnik:

I sport my shades/ i dig bob dylan/ I like food/ thats not to filling/ the bible/ is too heavy for me.

end of theme song im heading for a fall. im a fall guy im a fall gown. im a fallen arm im a fallen elm. timber ta yoga. little brown boys chant chant: baby your so beautiful but you got to die someday. oh no is it really possible rainstorm? am i really gonna die. everything fades/ evaporates like genii. already the first word thunderstruck is gone. dead. how can I keep WORDS moving insect? Quick: ill record everything. its dark no im wrong its dawn i have my shades on. its cool its ok theyre prescription. keep the light dart lame arrow out. so i can get the moment get the movement. spread it all out full house mayonaise. record player on. dylan sings queen jane. the words a bandana and complain. oops record skips. good i heard that song enough keep moving. was that a throw of the dice? no baby its sugar teeth crumbling. spit them out everyone of them. got a controll headache just keep on pushing ecedrin. jumpy bean queen see me slug another quart of coffee. blood count maybe 2/3. me go to lab get coffee count. nurse says umm your am right java head. open my lips to kiss the flavor bursts like chicary. oh dont turn away honey. a bud is not a false flower. ya gotta give it time time. gotta beat time. gotta kiss cowardice. oh correction: howard ice. hes the real cream bomb in my life. ice is nice and hes cold exposed crystal pill pill. beter to slip that speed in better to keep time within. better to record the speech of phantoms.

jim morrison. our leather lamb. how we betrayed him. turned our back on him. this is the end our beautiful friend. no wait I had a dream Mr. King. jim morrison is alive and racing with time. he who hesitates is fates. he sits erect. typing tran ; latingm his final stolen sensations into language. into the

"Sleepless 66", 1971 kışı

Uykusuz 66

yıldırım çarpmış gibiyim. saat 4'te kabus. bak ben öleceğim diyor. ceset olacağım. dünyadan gideceğim. dünya bensiz dönecek. bir zamanlar benim kapladığım alanı bir başkası dolduracak. rock'n roll yaptığım pistte bir başkası dans edecek. birisi benim yerimi alacak. benim boş bıraktığım yere ben yazacak. benim yerime boşalacak. işemem lazım sıçmam lazım. hayır ayağa kalkamam kramp girdi ve allah kahretsin fırtına sonrası sabah 4'te yalnız başına kalkınca hava çok sıcak sonra saat 4:10. bilirsin o anı. muşambanın üzerinde volta. yerdeki taşlar içini kaygıyla doldurduğunda. çişimi çişimi yapmam lazım. 61 nolu karayolunda hız yapıyormuş gibi yapmalı. motorsiklet gözlükleri. meksikalı orospukızlar. correo aereo sevgilim. camgöz çivili bot. bak nasıl da bok gibi sarkıyorum. burnuma kristal küre çekerken seyret beni. ooga mooga ayna üzeri buz pateni. beni gidi sürrealist beatnik:

kara gözlüklerimi takarım/ bob dylan severim/ yemek severim/ doymak için değil/ kutsal kitap/ benim için çok ağır.

jenerik şarkısının sonu düşüşe geçiyorum. düşmüş adamım düşmüş cübbeyim. düşmüş bir kolum düşmüş bir karaağacım. ahşap ta yoga. küçük kahverengi oğlanlar ilahi söyler: bebek çok güzelsin ama bir gün ölmelisin. ah hayır bu gerçekten mümkün mü yağmur fırtınası? gerçekten ölecek miyim. her şey soluyor / cin gibi buharlaşıyor. şimdiden ilk cümle yıldırım çarpmış gibi gitti bile. öldü. KELİMELERi nasıl akıtabilirim yürüyen böcek? Çabuk! her şeyi kaydedeceğim. karanlık hayır yanılıyorum gün ağarıyor gözümde gözlükler var. bir şey yok her şey yolunda gözlükleri doktor verdi. ışığı sakatla oklarını dışarıda tut. böylelikle anı yakalayabilirim hareketi yakalayabilirim. her yer mayonez. pikap çalıyor. dylan queen jane'i söylüyor. kelimeler bandana ve şikayet. hop plak atlıyor. iyi şarkıyı yeterince dinledim devam et. zar mı atıldı? hayır bebeğim şeker dişler dağılıyor. tükür hepsini tükür. başağrısını kontroll etmek lazım ecedrin almaya devam. yerinde duramaz çekirdek kraliçesi beni fincan fincan kahve yutarken gör. kan sayımı belki 2/3. laboratuara gidiyorum kahve sayımı al. hemşire diyor ki hmmmm sizin kafa java. dudaklarımı açıp hindiba gibi açan aroma patlamalarını öpüyorum. arkanı dönme sevgilim. gonca sahte çiçek değildir. ona zaman zaman vermelisin. zamanı yenmelisin. cowardice'ı öpmelisin. ah düzeltiyorum: howard ice. hayatımın gerçek krema bombası. buz güzel ve soğuk çıplak kristal haplar, haplar. zamanı kontrol altında tutabilmek için o hapı ağza atmak gerek. hayaletlerin konuşmalarını kaydetmek gerek.

jim morrison. deri kuzumuz. ona nasıl da ihanet ettik. ona sırtımızı döndük. son geldi güzel arkadaşımız. hayır bekleyin bir rüya gördüm Bay Kral. jim Morrison hayatta ve zamanla yarışta. tereddüt eden kadere kalır. dik duruyor. en son çalıntı hislerini dile çevirme yazma. içine

den bir sokak aşağıda bir loft satın alması için gereken parayı verdi. Allen, Doğu 10. Sokak'ta birinci katta bir daire buldu; Robert ve Sam'a yürüme mesafesindeydi. Allen, müzikten bana bakacak kadar para kazandığına dair Robert'ı ikna etti.

20 Ekim 1972'de oradan ayrılmaya karar verdik. Arthur Rimbaud'nun doğduğu gün. Robert'la benim açımdan bakıldığında, sözümüzü tutmuştuk.

Eşyalarımı ve o çılgın dağınıklığımı toparlarken her şey değişecek diye düşündüm. İçi bir zamanlar pelür kâğıtlarla dolu kırtasiye kutusunun etrafına bir ip bağladım. Artık içinde Robert'ın kurtardığı, yerlerden kaldırıp Michelangelo gibi elleriyle düzelttiği, üzeri kahve lekeli daktilo edilmiş kâğıtlar vardı.

Robert'la loftun bana ait olan tarafında yan yana durduk. Bazı şeyleri arkada bırakmıştım; oyuncak kuzuyu, paraşüt ipeğinden yapılma eski beyaz ceketimi, arka duvara şablonla yazılmış *PATTI SMITH 1946* yazısı... Hepsi sanki tanrılara adanan şarap gibi bir sunuydu. Robert'la aynı şeyi, iyisiyle kötüsüyle başımızdan ne çok şey geçtiğini düşündüğümüzü biliyordum, ancak aynı zamanda rahatlamıştık. Robert elimi sıktı. "Üzgün müsün?" diye sordu.

"Hazırım" diye yanıtladım.

Chelsea Otel'in endamlı yaşantısının hüküm sürdüğü, Brooklyn sonrası varoluşumuzun tüm karmaşasını geride bırakıyorduk.

Atlıkarınca yavaşlıyordu. Son birkaç yılda birikmiş en önemsiz şeyleri bile paketlerken, onlara bir dizi yüz eşlik ediyordu ve bazılarını bir daha asla göremeyecektim.

Gerome Ragni'nin *Hamlet* nüshasına sıra geldiğinde beni o üzgün ve küstah Danimarkalı prensi oynarken hayal edişi aklıma geldi. *Hair* müzikalinin yazar ve oyuncularından biri olan Ragni'yle yollarımız bir daha hiç kesişmedi; ancak bana olan inancı sayesinde özgüvenim artmıştı. Kocaman gülümsemesi, bukle bukle saçlarıyla bu enerjik ve kaslı adam, deli bir fikirle öylesine heyecanlanırdı ki, bir iskemlenin üzerine sıçrar, sanki gördüklerini tavanla ya da daha güzeli, evrenle paylaşmak ister gibi kollarını havaya açardı.

Janet Hamill'in tarot kartlarımı koymam için yaptığı altın yıldızlı mavi saten keseme geldiğimde kartların Annie, Sandy Daley, Harry ve Peggy'nin geleceklerinden haberler verdiğini anımsadım.

Elsa Peretti'nin verdiği, saçları İspanyol dantelinden yapılma bir bez bebek. Matthew'un mızıka tutacağı. Rene Richard'ın çizmeye devam etmem yolunda fırça attığı notlar. David'in üzerinde sahte elmaslar bulunan siyah deriden Meksika kemeri. John McKendry'nin kayık yakalı gömleği. Jackie Curtis'in angora kazağı.

Kazağı katlarken, onu Max's'in arka odasındaki kırmızı puslu ışığın altında dururken görebiliyordum. Oradaki ortam da en az Chelsea'deki kadar süratle değişmekteydi. Max's'i bir *Photoplay* parıltısıyla doldurmak isteyenler, yeni koruma görevlisinin onları sırada arkalara attığına tanık oluyorlardı.

Çoğu başaramadı. Candy Darling kanserden öldü. Tinkerbelle ve Andrea Whips intihar etti. Diğerleri kendilerini uyuşturucuya ya da kazalara kurban verdi. Yenilmişlerdi; ulaşmayı arzuladıkları şöhret artık uzaklaşmış, yıpranmış yıldızlar gibi gökyüzünden bir bir dökülüyorlardı.

Hayatta kalan bir avuç kişiden biri olarak, haklıymışım duygusu yaşamıyordum. Hepsinin başardığını, büyük ödüle ulaştığını görmeyi tercih ederdim. Fakat en iyi atlardan birine ben oynamıştım.

Birlikte
Ayrı Yollar

Ayrı yollara gittik, ancak birbirimize yürüyüş mesafesindeydik. Sam'in Robert'a aldığı loft, Bond Sokağı 24 numarada kocaman boş bir alandı. Garajlar, İç Savaş sonrası mimarisiyle inşa edilmiş binalar ve küçük depolar bulunan Arnavut kaldırımlı bir yan sokaktaydı. Buna benzer endüstriyel sokaklarda olduğu üzere, depolar, öncü sanatçıların kocaman camların üzerinden yılların pisliğini silip, ışığı içeri almasıyla birlikte canlanmaya başlamıştı.

John Lennon ve Yoko Ono'nun yolun karşısında bir yerleri vardı. Brice Marden yan binada çalışıyordu. Stüdyosu esrarlı bir şekilde tertemizdi; içinde kutuları içinde parıldayan boyalar ve özlerini sonradan ışık ve dumandan panellere aktardığı küçük sessiz fotoğraflar vardı. Robert'ın dairesinin çok işi vardı. Tesisat düzgün çalışmadığından borulardan buhar çıkıyordu. Orijinal tuğla duvarın üzerine sonradan alçıpan yapılmıştı; Robert küflü alçıpanı söküp attı. Tuğla duvarı temizleyip, üzerini birkaç kat beyaz boyayla kapattıktan sonra odanın

bir kısmını stüdyo, bir kısmını da enstalasyon olarak hazırladı; hepsi onundu.

Allen sanki sürekli Blue Öyster Cult'la birlikte yollardaydı ve beni bir başıma bırakıyordu. Doğu 10. Sokak'taki apartmanımız St. Mark Kilisesi'nden sadece bir blok ötedeydi. Bahçe manzarasına açılan Fransız kapılarıyla küçük ve sevimli bir yerdi. Robert'la yeni dairelerimizde eskisi gibi yaşamayı sürdürdük; birlikte yemek yiyiyor, malzeme arıyor, fotoğraf çekiyor ve işlerimizdeki gelişmeleri takip ediyorduk.

Robert, artık kendine ait bir yeri olmasına rağmen hâlâ gergin görünüyordu ve para konusunda kaygılıydı. Bütünüyle Sam'e bağımlı olmak istemiyordu; kendi başının çaresine bakmaya her zamankinden daha fazla kararlıydı. Ben ise, 23. Sokak'ı terk edince sudan çıkmış balığa döndüm. Kızkardeşim Linda bana Strand Kitabevi'nde yarı zamanlı bir iş buldu. Bir yığın kitap aldım ancak onları okumuyordum. Duvara çarşaf çarşaf kâğıt yapıştırdım ancak çizmiyordum. Gitarımı yatağımın altına attım. Geceleri, yalnız başıma, oturup öylece bekledim. Kendimi bir kez daha, nasıl işe yarar bir şeyler yaparım, diye düşünürken buldum. Aklıma ne geldiyse, ya ilgisiz ya da önemsizdi.

Yılbaşında erkek kardeşimin en sevdiği beyzbol oyuncusu olan Roberto Clemente için bir mum yaktım. Korkunç bir depremin ardından insani yardım götürmek amacıyla gittiği Nikaragua'da ölmüştü. Boş oturduğum ve keyfi takıldığım için kendime kızdım. Ve söz verdim; kendimi yeniden işime adayacaktım.

Akşamın ilerleyen saatlerinde, yılda bir kez düzenlenen okuma maratonu için St. Mark'ın zemininde oturuyordum. Etkinlik kilise yararına düzenleniyordu ve Şiir Projesi'nin sürekliliğini sağlamak için uğraşan herkesin katkılarıyla, akşamın erken saatlerinden gece yarısına kadar sürüyordu. Etkinliğin büyük bir bölümünde şairleri tarttım. Şair olmak istiyordum; fakat onların son derece kapalı toplumlarına uyum sağlayamayacağımı da biliyordum. İstediğim en son şey, başka bir toplumsal yapının içine girebilmek için vereceğim ödünlerin pazarlığını yapmaktı. Annemin sözleri aklıma geldi; yılbaşı günü-

nü nasıl geçirirsen, tüm senen öyle geçer derdi. Ben de kendi Aziz Gregory'min ruhunu hissettim ve 1973'ün şiir yılım olmasına karar verdim.

Takdiriilahi bazen müşfiktir; zira kısa bir süre sonra Andy Brown şiirlerimi yayımlamayı teklif etti. Gotham Book Mart tarafından yayımlanacak olma ihtimali bana ilham verdi. Andy Brown uzun süredir tarihi Diamond Row kitapçısının etrafında dolanmama katlanıyor, broşür ve el ilanlarımı tezgâhın üzerine bırakmama izin veriyordu. Şimdi geleceğin muhtemel Gotham yazarı olarak, dükkânın sloganını gördüğümde içten içe gururlanıyordum: *Akıllı insanlar oltalarını buraya atar.*

Yatağımın altındaki Hermes 2000 marka daktilomu çıkarttım. (Remington'um dağılmıştı.) Sandy Pearlman Hermes'in kanatlı haberci olduğunu, çobanların ve hırsızların tanrısı olduğunu söylemişti; ben de tanrıların bana bir miktar edebi kuvvet bahşetmesini umdum. Öldürecek bir sürü boş zamanım vardı. Yedi yıldır ilk kez sürekli bir işim yoktu. Kirayı Allen ödüyor, ben de Strand'den kazandığımı cep harçlığı yapıyordum. Sam ve Robert her öğleden sonra beni yemeye götürürdü, akşamları da küçük sevimli mutfağımda kuskus yapardım; yani hiçbir şeye ihtiyacım yoktu.

Robert Polaroidlerini sergileyeceği ilk solo gösterisine hazırlanıyordu. Davetiye krem rengi bir Tiffany zarfında geldi. Bir otoportre; aynada çıplak gövdesinin orta kısmı ve kasıklarının hemen üzerinde Land 360 makinesi. Bileğinin hemen üstünden görünen kabarık damarları, onu başkasıyla karıştırmaya imkân tanımıyordu. Önünde tuttuğu kocaman beyaz kâğıttan bir benekle kamışını gizliyordu, sağ alt köşeye de el damgasıyla ismini yazmıştı. Robert sergilerin davetiyeyle başladığına ve her davetiyenin baştan çıkarıcı bir hediye olması gerektiğine inanırdı.

Light Gallery'deki açılış Jan Dark'ın doğum günü olan 6 Ocak'a denk geldi. Robert bana üzerinde Jan Dark'a benzeyen bir kabartma ile Fransız arması zambak olan bir madalyon verdi. İyi bir kalabalık vardı; deriler içinde genç delikanlılar, travestiler, sosyete, rock'n roll-

cular ve sanat koleksiyoncularından oluşan mükemmel bir New York karışımı... İyimser bir toplantıydı; gerçi alttan alta kıskançlık duygusu hissediliyordu. Cesur ve zarif gösterisi, klasik motifleri seks, çiçek ve portreler ile birleştiriyordu. Hepsi de eşit öneme sahipti: Çiçek aranjmanlarının yanında penis yüzüklerinin mazerete yer bırakmayan duruşu, Robert'a göre ikisinin arasında fark olmadığını gösteriyordu.

★

Marvin Gaye'in *Trouble Man*'i döne döne çalarken, Arthur Rimbaud üzerine bir şeyler karalamaya çalışıyordum. Seyrek kullandığım yazı masamın üzerine Rimbaud'nun Dylanvari isyankâr yüzünün bir resmini yapıştırdım. Yere yayıldım ve tek yazabildiğim, kısa parçalar, bir oyunun giriş bölümü ve şair Paul Verlaine ile aramda geçen Rimbaud'nun elde edilemez aşkı üzerine bir tartışma oldu.

Bir akşam üzeri yerde, kitap ve kâğıt yığınlarımın arasında uyuya kalıp sürekli tekrarlanan kıyametvari rüyamın o bilindik dünyasına adım attım. Tanklara payetli kumaş giydirilmiş, üzerilerine de deve çanları asılmıştı. Müslüman ve Hıristiyan melekler birbirlerini boğazlarlarken dökülen tüyleri, yer değiştiren kum tepelerini kirletiyordu. Bu deveran ve kederin içinde, yaşlı ağaçların hileli gölgesinde gizlenmiş rulo şeklinde deri bir çanta buldum. Ve çürüyen o çantanın içinde, Rimbaud'nun kendi ellerinde, büyük kayıp yapıtı duruyordu.

Onu muz bahçelerinde gezinirken, aklında düşünceleri bilim dilinde evirip çevirirken hayal edebilirdiniz. Harar denilen cehennem çukurunda kahve tarlalarında çalıştı ve at sırtında Etiyopya platosunu geçti. Gecenin derinliklerinde onu yüce bir göz gibi gözetip izleyen dolunayın altına uzandı.

Vahiy gelmişcesine aniden gözlerimi açtım. Etiyopya'ya gidip, rüyadan ziyade bir işareti andıran o valizi bulacaktım. Etiyopya çölünün içinde saklı bu içerikleri alıp geri dönecek ve tüm dünyayla paylaşacaktım. Hayalimi yayıncılara, gezi dergilerine ve edebiyat derneklerine sundum. Ancak gördüm ki, Rimbaud'nun hayali gizli kâğıtları

1973 senesinde pek rağbet görmüyordu. Bu fikrin peşini bırakmaktansa, onu bulmanın gerçekten benim kaderimde olduğuna inanacak kadar ileri gittim. Rüyamda bir tepenin üzerinde gölgesiz bir tütsü ağacı gördüğümde de, valizin orada gömülü olacağına inandım.

Sam'den Etiyopya gezime sponsor olmasını istemeye karar verdim. Maceracı biriydi, isteğime sempati ve ilgiyle yaklaştı. Robert ise bu fikir karşısında dehşete düştü. Sam'i kaybolacağıma, kaçırılacağıma ya da vahşi sırtlanlar tarafından canlı canlı yeneceğime ikna etti. Christopher Sokağı'ndaki bir kafede kahkahalarımız sayısız espressonun dumanına karışırken, Harar'daki kahve tarlalarına veda edip, hazinenin bu asır içinde rahatsız edilmeyeceği gerçeğini kabullendim.

Strand'den ayrılmayı gerçekten çok istiyordum. Bodruma tıkılıp mal fazlası paketleri açmaktan nefret ediyordum. *Island* oyununda yönetmenliğimi yapan Tony Ingrassia tek perdelik bir oyun olan *Identity*'de rol almamı istedi. Senaryoyu okudum fakat anlayamadım; ben ve başka bir kız arasında geçen diyalogdan ibaretti. Bir iki sönük provanın ardından Tony, kıza biraz daha şefkat göstermemi söyledi. "Çok katı ve mesafelisin" dedi, sabrı taşar bir tonda. Kız kardeşim Linda'ya sevgimi her zaman açıkça gösterirdim; bunu oyunculuğuma yansıtmaya çalıştım. "Bu kızlar sevgili. Bunu ortaya koyman lazım." Yılmış halde kollarını havaya kaldırdı. Şaşırdım. Senaryoda bunu ima eden bir şey yoktu. "Kız arkadaşlarından biriymiş gibi davran işte." Tony'yle, onun şaşkın bir halde kahkahalara boğulmasıyla biten ateşli bir tartışma yaşadık. "Uyuşturucu kullanmıyorsun, lezbiyen değilsin. Ne yapıyorsun kuzum sen?"

Diğer kızı hissedebilmek için elimden geleni yaptım ancak bunun son oyunum olmasına karar verdim. Oyuncu olmak için gerekenler bende yoktu.

Robert, beni Strand'ten kurtaracak kefaleti Sam'e ödetti. Sam'in bir üniversiteye bağışlayacağı geniş kitap ve kızılderili bebeği koleksiyonunu kataloglama işini üstlendim. Farkında olmadan geleneksel çalışma yaşantısına veda etmiştim. Bir daha asla mesai saatleri içinde çalışmadım. İstediğim zaman çalışarak, kendi paramı kazandım.

Identity'de lezbiyen rolünü inandırıcı bir şekilde oynayamamın ardından bir karara vardım; eğer bir daha sahneye çıkacaksam, sadece kendim olacaktım. Benim için ara sıra barlarda şiir okumaları ayarlayan Jane Friedman'la güçlerimizi birleştirdik. Jane, başarılı bir tanıtım şirketinin sahibiydi ve kıyıda köşede kalmış sanatçıları desteklemesiyle isim yapmıştı. Aldığım tüm olumsuz tepkilere rağmen bu deneyim, düşmanca tavır sergileyen seyirciye, espriyle karışık karşılık verebilme becerimi geliştirdi. Jane, Broadway Central Otel'in içinde yer alan Mercer Sanat Merkezi'nde, New York Dolls benzeri grupların öncesinde sahne almamı sağladı. Artık çürümekte olan Broadway Central, on dokuzuncu yüzyıldan kalma, bir zamanların son derece görkemli oteliydi; "Elmas" Jim Brady ve Lillian Russell burada yemek yemiş, Wall Street'in Magnum'u lakaplı "Jubilee" Jim Fisk, bu otelin mermer merdivenlerinde vurulmuştu. Eğer otelin eski görkeminden geriye kalan bir şeyler varsa, o da tiyatro, şiir ve rock'n roll'u kapsayan kültürel anlamda zengin bir topluluğa ev sahipliği yapmasıydı.

Geceler boyu New York Dolls'u izlemek için sabırsızlanan tahammülsüz kalabalıkların karşısında şiir okumaya çalışmak, zorlu bir eğitim oldu. Yanımda müzisyen ya da ekip yoktu, ancak kardeşlerimden oluşan ordumuzun ruhu Linda benimleydi. Linda hem ekipman taşıyıcım, hem yardımcım, hem de koruyucu meleğim gibiydi. Hiçbir şeyden etkilenmeyen basit bir kişiliği olmasına rağmen, son derece korkusuz da olabiliyordu. Küçük çete Paris sokaklarında şarkı söylerken, para toplamak için şapkayı dolaştırma işini üzerine alan kişi oydu. Mercer'da Linda, içinde bir kayıt cihazı, bir megafon ve oyuncak bir piyano olan şaka oyunları kesemden sorumluydu. Şiirler okudum, hakaretlere göğüs gerdim ve bazen kasetçalarımda çalan parçalara eşlik edip şarkılar söyledim.

Her performansın sonunda Jane, hâsılattan bize düşen payın olduğunu söyleyerek arka cebinden beş dolar çıkarırdı. Aslında kimsenin bana para falan ödemediğini, Jane'in bu parayı resmen kendi cebinden verdiğini anlamam biraz zaman aldı. Zorlu bir koşuydu benimkisi

ve yaz geldiğinde adımlarımın arası iyice açılmaya başladı; insanlar şiirlerimi duymak istiyor ve samimi şekilde beni destekliyordu. Her performansı, "Piss Factory" (Çiş Fabrikası) adını verdiğim bir düzyazı şiirle doğaçlama yaparak bitiriyordum. Şiir, sendikasız fabrika işçilerinin arasından ayrılıp New York'un özgürlüğüne kaçış öykümü anlatıyordu. Bu şiir seyirciyle buluşmamı sağladı.

13 Temmuz Cuma günü, underground film yapımcısı Jack Smith'in Green Sokağı'ndaki dairesinin çatısında Jim Morrison anısına bir okuma yaptım. Gösteriyi ben organize ettim ve gelen herkes, benimle birlikte Jim Morrison'ı anmak üzere orada bulunuyordu. Aralarında Lenny Kaye de vardı; her ne kadar o gece birlikte gösteri yapmadıysak da, sonradan ortaya çıktı ki, onsuz asla sahneye çıkmayacaktım.

Kendi kendime organize ettiğim bir şiir okumasına bu denli yüksek katılım olması Jane 'i ateşledi. Lenny ile birlikte, şiirimi daha geniş kitlelere ulaştırabilecek bir yol bulabileceğimizi düşünüyordu. Hatta performansa gerçek bir piyano eklemekten bile bahsettik; Jane gülerek böyle bir şey olursa onu batıracağımızı söyledi. Bu konuda haksız değildi. Jane zorluklardan yılmayan biriydi. Köklü bir Broadway ailesinden geliyordu; babası Sam Friedman, aralarında Gypsy Rose Lee, Lotte Lenya, Josephine Baker'ın yer aldığı ünlü isimlerle çalışmış efsanevi halkla ilişkiler sorumlusuydu. Broadway'deki tüm açılış ve kapanışlara tanık olmuştu. Jane'de de babasının vizyonu ve inatçı bir kararlılık vardı, bize şeytanın bacağını kırdıracak başka bir yol bulacaktı.

Daktilomun başına döndüm.

"Patti, hayır!" dedi Robert, şaşkınlıktan ağzı bir karış açık bir halde. "Sen ot içiyorsun." Mahcup şekilde başımı kaldırıp ona baktım. Yakalanmıştım.

The Harder They Come (Geldikleri Gibi Giderler) adlı filmi izlemiştim ve müzikleri beni heyecanlandırmıştı. Soundtrack'i beni ye-

niden Etiyopya'ya götürdü. Süleyman Peygamber ile Saba Melikesi Belkıs arasındaki Rastafari bağlantıyı ve Rimbaud'nun Etiyopyası'nı karşı konulmaz buluyordum. Bir noktada kutsal otlarını denemeye karar verdim.

Bu benim gizli zevkim olmuştu; ta ki Robert beni tek başıma oturmuş, boş bir Kool sigara kâğıdına esrar sarmaya çalışırken yakalayana kadar. Esrarlı sigara nasıl sarılır, bilmiyordum. Biraz utanmıştım aslında fakat Robert yere oturdu, az miktarda Meksika otu ihtiva eden zulamdan tek tük tohumları ayıklayıp birkaç adet esrarlı sigara sardı. Sonra bana dönüp sırıttı ve birlikte ilk otumuzu içtik.

Robert'la Etiyopya düzlüklerine ışınlanmadım fakat kontrolsüz kahkaha krizi vadisine düştüm. Ona otu dalga geçmek için değil, şiir yazmak için aldığımı söyledim. Fakat tek yaptığımız gülmek oldu. "Haydi, gel," dedi, "Fotoğraf dükkanına gidelim." Kafam iyiyken hayatımda ilk kez dış dünyaya çıkıyordum. Çizmelerimi bağlamam, eldivenleri ve şapkamı bulmam normalinden fazla zaman aldı. Robert sırıtarak duruyor ve daireler çizerek hareket edişimi izliyordu. Horn and Hardart'a giderken Robert'la Harry'nin neden o kadar çok oyalandığını şimdi anlıyordum.

Eğlenmesine eğlenmiştik ancak o günden sonra otumu kendime saklayıp, *Screaming Target*[42] dinleyerek olmayacak nesirler yazdım. Otu asla sosyal bir uyuşturucu olarak görmedim. Otu çalışırken, düşünürken ve sonradan Lenny Kaye ve Richard Sohl ile birlikte bir tütsü ağacının altında buluştuğumuzda, Haile Selassie[43] hakkında hayaller kurup doğaçlama yaparken kullanmaktan hoşlanıyordum.

Sam Wagstaff, Bowery ve Bond'un köşesinde, klasik ve azametli beyaz bir binanın beşinci katında oturuyordu. Merdivenleri tırmanırken,

[42] Ç.N: 1972 tarihli Jamaikalı müzisyen Big Youth albümü.

[43] Ç.N: 1930-1974 yılları arasındaki meşhur Etiyopya imparatoru ve Rastafari hareketinin kurucularından.

bakmam, dokunmam ya da kataloglamam için hep yeni ve harika birşeyler olacağını bilirdim: camdan negatifler, unutulmuş şairlerin eski tip baskıları ve Hopi Kızılderililerinin çadırlarındaki gravürler... Sam, Robert'ın teşvikiyle fotoğraf koleksiyonculuğuna başladı. Önceleri ağırdan alarak, keyifli bir merakla işe girişti. Sonradan saplantıya dönüştürdü; tropik ormanda gezen kelebek bilimci gibiydi. Sam istediğini alırdı ve bazen her şeyi istiyor gibiydi.

Sam'in ilk satın aldığı fotoğraf yumuşak altın klipsli, kırmızı kadife bir muhafazanın içinde, gümüş levha üzerine çekilmiş eski tip bir fotoğraftı. Kusursuz durumdaydı; Robert'ın ikinci el dükkânlarda eski aile albümleri arasında gömülü bulduğu eski tip fotoğraflar, Sam'inkiyle kıyaslandığında fazlasıyla soluk kalıyordu. Fotoğraf toplamaya Sam'den önce başlayan Robert, bazen bu durumdan rahatsız oluyordu. "Onunla rekabet edemem" dedi, biraz pişman olmuşcasına. "Bir canavar yarattım."

Üçümüz birlikte, bir zamanlar 4. Cadde'yi boydan boya dolduran tozlu sahafları baştan aşağı dolaşırdık. Robert bir mücevher bulmak için eski kartpostal kutularını, üç boyut etkili kartları ve tintypeları birer birer tarardı. Sabrı olmayan ve ne kadar olduklarını umursamayan Sam, kutunun tamamını satın alırdı. Kenarda durup tartışmalarını dinlerdim. Bu tartışmalar kulağa çok tanıdık gelirdi.

Sahaflarda iz sürmek en iyi yaptığım işlerden biriydi. Nadiren de olsa, bazen çok rağbet gören bir Viktoryen aile fotoğrafına ya da önemli bir tarihi katedral portföyüne rastlardım. Şanslı olduğum bir seferinde gözden kaçmış bir Cameron[44] buldum. Fotoğraf koleksiyonculuğunun zirvesiydi bu; ucuz fiyata birşeyler bulabileceğiniz son dönemdi. Edward Curtis'in belgesel fotoğraflarının büyük format gravür baskılarına rastlamak halen mümkündü. Kuzey Amerika Yerlilerine ait bu fotoğrafların güzelliği ve tarihsel değerine tutulan

[44] Ç.N: Julia Margaret Cameron. 1815-1879 tarihleri arasında yaşamış meşhur Britanyalı fotoğrafçı.

Sam, birkaç cilt birden satın aldı. Daha sonra, Sam'in doğal ışıkla dolu büyük ve boş apartmanında yere oturup fotoğraflara baktığımızda, sadece görsellerden değil, süreçten de etkilenmiştik. Sam fotoğrafın köşesini başparmağıyla işaret parmağı arasına alır, "Kâğıtta özel bir şeyler var" derdi.

Yeni tutkusuyla dolup taşan Sam açık arttırma salonlarına dadandı. Sık sık özel bir fotoğrafın peşinden deniz aşırı yolculuklara çıkardı. Robert bu yolculuklarda ona eşlik eder, bazen görsel seçimleri konusunda Sam'i etkilemeyi başarırdı. Böylece Robert, Nadar'dan Irving Penn'e kadar hayranı olduğu sanatçıların işlerini bizzat inceleme imkânı buldu.

Robert, konumunu kullanarak fotoğrafın sanat dünyasındaki yerini yükseltmesi için John McKendry'yi nasıl zorladıysa, Sam'i de zorluyordu. Karşılığında her iki adam da, kendini ifade etme yolu olarak bir tek fotoğrafla uğraşması için Robert'ı cesaretlendirmişti. Sam, başta sadece merakla, hatta biraz da şüpheyle yaklaşmasına rağmen olayı bütünüyle kucaklamış ve sonradan Amerika'nın en önemli fotoğraf koleksiyonlarından birini oluşturacak fotoğrafları toplamak için küçük bir servet harcamaya başlamıştı.

Robert'ın oldukça basit Polaroid Land 360 makinesinin bir ışıkölçere ihtiyacı olmadığı gibi, ayarları da temeldi: aydınlık ve karanlık. Küçük ikonlar uzaklığı belirtiyordu: çok yakın, yakın, uzak. İlk başladığında katı kurallarla kısıtlanmamış bu makineyi kullanmak, Robert'ın sabırsız tabiatına hayli uygundu. Daha sonra hiç zorlanmadan -23. Sokak'tan çalınan- daha büyük formatlı Hasselblad'a geçmişti. Robert, Bond Sokağı'nda arkasına Polaroid takılan bir Grafik kamera aldı. 4x5 formatı ona uygundu. Polaroid artık pozitif/negatif film üretiyor, böylece ilk nesil baskılara olanak sağlıyordu. Sam'in desteğiyle, aklındaki her görüntüyü hayata geçirme olanağına sahipti. Özenle tasarlanmış çerçeveler yapması için Robert Fosdick adlı bir marangozla çalışmaya başladı. Bu şekilde fotoğraflarını kolajlara yerleştirmenin çok daha ötesine geçebiliyordu. Fosdick, Robert'ın duyarlılıklarını anlıyor ve onun eskizlerini titizlikle, heykel niteliği

taşıyan çerçevelere dönüştürüp, fotoğrafların teşhiri için geometrik tasarımlar, yüzeyler ve görsellerden oluşan bir sentez yaratıyordu.

Çerçeveler büyük ölçüde Robert'ın bana 1968 yılında verdiği bir karalama defterindeki çizimlere benziyordu. Tıpkı geçmişte olduğu gibi, eserinin bitmiş hali hemen kafasında canlanıyordu. İlk kez aklındaki görüntüleri olduğu gibi yaşama geçirme fırsatını yakalamıştı. Bunların olmasını sağlayan kişi Sam'di; sevgili annesinin vefatından sonra daha da fazla paraya sahip olmuştu. Robert bazı işlerini sattı, ancak hâlâ en çok istediği şey kendi ayakları üzerinde durabilmekti.

Robert'la Bond Sokağı'nda birçok fotoğraf çektik. Oradaki atmosferi seviyordum ve gerçekten güzel fotoğraflar çektiğimizi düşünüyordum. Muhteşem New York ışığıyla yıkanan beyaz badanalı tuğla duvarları arka fona alınca, güzel fotoğraf çekmek kolay oluyordu. Bu kadar iyi resimler çekmemizin bir nedeni de, özümden uzak olmamdı. Fotoğrafı kalabalıklaştıracak hiç bir eşyam yoktu ortada; ne kendimi özdeşleştireceğim, ne de arkasına saklanacağım... Robert'la artık bir çift olmasak da fotoğraflarımız daha samimiydi; çünkü artık tek anlattıkları, aramızdaki güvendi.

Bazen oturur, Robert'ın çizgili bornozu içinde kendini fotoğraflayışını izlerdim; sonra bornozu yavaşça üzerinden çıkarır ve ışıkla boyalı halde çıplak kalırdı.

Yeni şiir kitabım *Witt*'in kapak çekimi için aklımda kutsal kartposttallar benzeri, azizvari bir imaj vardı. Robert yönlendirilmeyi sevmese de, ikimizi de tatmin edeceğinden emindi. Robert'ın dairesine gittim ve orada duş aldım; tertemiz olmak istiyordum. Saçlarımı arkaya doğru taradım ve çay renginde ketenden dokunmuş eski bir Tibet cübbesine sarındım. Robert bir yığın fotoğraf çektikten sonra kapak için ihtiyacı olan kareyi yakaladığını söyledi; fakat ortaya çıkan işten öylesine hoşnuttu ki, resimlerimi çekmeyi sürdürdü.

17 Eylül'de Andy Brown, kitabımın yayımlanışıyla birlikte ilk çizim sergimin de açılışını kutlamak amacıyla bir parti düzenledi. Robert çizimlerimi taramış ve aralarından sergilenecekleri seçmişti. Sam çerçevelerin parasını ödedi ve Jane Friedman'ın arkadaşı Dennis

Witt, Bond Sokağı, 1973

Florio, galerisinde hepsini çerçeveledi. İyi bir sergi olması için herkes yardımcı oldu. Yerimi bulmuştum, çizimlerim ve şiirlerim takdir topluyordu. Çalışmalarımın 1967'de beni işe almayan o kitapçıda sergilenmesine tanıklık etmek, benim adıma son derece anlamlıydı.

Witt, Seventh Heaven'dan çok farklıydı. *Seventh Heaven*'daki şiirler daha hafif, ritmik ve okunmaya uygunken, *Witt*'te Fransız sembolistlerinin etkisini gösteren düzyazı şiirler yer alıyordu. Andy, gelişmemden etkilenmişti; Rimbaud üzerine bir inceleme yazarsam, basacağına söz verdi.

Yeni bir proje damarlarımda akıyordu. Projeyi Robert ile Sam'e sundum. Etiyopya gezim suya düştüğüne göre, en azından Rimbaud'nun doğup gömüldüğü yer olan Fransa'daki Charleville'e bir hac yolculuğu yapabilirim diye düşünmüştüm. Hevesime karşı koyamayan Sam yolun yarısında benimle buluşup, yolculuğumun masraflarına yardımcı olmayı kabul etti. Robert'ın da bir itirazı olmadı; Fransa'da sırtlan yoktu. Rimbaud'nun doğduğu ay olan Ekim'de gitmeye karar verdim. Robert düzgün bir şapka almam için beni alışverişe götürdü ve grogen kurdelesi olan yumuşak kahverengi bir fötr şapka seçtik. Sam beni gözlükçüye götürdü ve John Lennon anısına, onun tarzı bir gözlükle oradan çıktım. Eşyalarımı sürekli kaybetmemden yola çıkan Sam, gözlükten iki tane almama yetecek kadar para vermişti ancak ben onun yerine, ancak Ava Gardner'ın taşıyabileceği, kullanışsız bir İtalyan güneş gözlüğü aldım. *Milan* markalı tüvit kutusunun içinde yatan, beyaz renkli bir kedigözü gözlük.

Bowery'de su geçirmez ipekten yeşil renkte dikişsiz bir yağmurluk, pötikare keten kumaştan gri renkte Dior marka bir bluz, kahverengi pantolon ve krem renginde bir hırka buldum. Otuz dolara yepyeni bir gardrop düzmüştüm; sadece temizlenmek ve biraz da tamir istiyordu. Ekoseli valizime Baudelaire kravatımı ve defterimi yerleştirdim; Robert da Jan Dark heykelinin resmi olan bir kartpostal ekledi. Sam Etiyopya'dan gelmiş bir Kıpti haçı verdi ve Judy Linn de küçük kamerasını bavuluma koyup nasıl kullanacağımı gösterdi. Afrika'dan yeni dönen Janet Hamill, rüyalarımın ülkesinden geçmiş

ve bana bir avuç dolusu mavi cam boncuk getirmişti. Harar'dan gelme, üzeri çiziklerle dolu bu takas boncukları Rimbaud'nun takas ettiği ve bir hazine gibi gördüğü boncukların aynısıydı. Şans getirmesi için boncukları cebime attım.

Böylece silahlarımı da kuşandıktan sonra seyahatime çıkmaya hazırdım.

★

Kullanışsız yağmurluğum, Paris'in soğuk sonbahar çisentisine karşı beni ancak koruyordu. 1969 yazında kız kardeşimle birlikte gezdiğimiz yerlerin izini sürdüm ancak onun parlak varlığı olmaksızın, Victor Hugo iskelesi, La Coupole, o büyülü sokak ve kafeler, son derece ıssız görünüyordu. Daha önce birlikte yaptığımız gibi, Raspail bulvarında bir aşağı bir yukarı yürüdüm. 9 rue Campagne-Première adresinde kaldığımız sokağımızı buldum. Bir süre yağmurun altında öylece durdum. 1969'da bir şey beni bu sokağa çekmişti; pek çok sanatçının yaşadığı bu sokağa... Verlaine ve Rimbaud. Duchamp ve Man Ray. Yves Klein meşhur mavisini bu sokakta hayal etmiş ve Jean-Luc Godard, *Serseri Aşıklar*'ın en önemli sahnelerini burada çekmişti. Montparnasse mezarlığına kadar bir blok daha yürüdüm ve Brancusi ile Baudelaire'e saygılarımı sundum.

Rimbaud'nun biyografi yazarı Enid Starkie'nin rehberliğinde rue Racine'deki Hôtel des Etrangers'e vardım. Enid'in yazdıklarına göre Arthur bu otelde, besteci Cabaner'nin odasında uyumuştu. Ayrıca lobide uyurken de görülmüştü; üzerinde kocaman bir palto ve ezik fötr bir şapka ile, haşhaş kafasının son safhalarını üzerinden atmaya çalışırken. Resepsiyon görevlisi şakacı bir tavırla benimle ilgilendi. Korkunç Fransızcamla, misyonumu ve neden özellikle bu otelde kalmak için can attığımı anlatmaya çalıştım. Beni anlıyordu ancak tüm odalar doluydu. Tekrar yağmura çıkmayı göze alamayarak lobideki küflü divana oturdum. Daha sonra -melekler göz kırptı- onu izlememi işaret etti. Beni üst katta bir kapıya doğru yönlendirdi. Kapı, kıvrılarak

dönen diğer bir merdivenlere açılıyordu. Anahtarlarını karıştırdı ve birkaç başarısız denemenin ardından, bir tavan arası odasının kapısını başarıyla açtı. Odada, üzeri akça ağaç yaprakları işli ahşap bir çekmece dolabı ve at kılından bir şilte dışında hiçbir şey yoktu. Yanlamasına duran tavan penceresinden giren ışık, tozların içinden hüzmeler halinde yere düşüyordu.

-Ici?

-Oui.

Odayı çok ucuza verdi ve fazladan birkaç franka mum ve bir kaç çarşaf da ekledi. Çarşafları, uzun ve hırpani bir bedene uzun süre hizmet vermiş gibi görünen yamru yumru şiltenin üzerine serdim. Hemen kampımı kurdum. Gece oluyordu ve eşyalarımı mumun çevresine yerleştirdim; Jan Dark resmi, bir *Paris Spleen* nüshası, kalemim ve bir mürekkep hokkası. Fakat yazamıyordum. Tek yapabildiğim atkılından şilteye işlemiş antik uyuma pozisyonunun içine kıvrılmaktı. Mum tabağının içine erimişti. Uykuya daldım. Rüya bile görmedim.

Şafakta beyefendi bir kupa sıcak çikolata ile tatlı çörek getirdi. Minnetle kabul ettim. Birkaç ufak eşyamı topladım, giyindim ve Gare de l'Est'e doğru yola çıktım. Uyuyan bir oğlan çocuğu ile dadısının karşısında oturdum. Ne bulacağımı ya da nerede kalacağımı bilmiyordum ancak kaderime güveniyordum. Gece çökerken Charleville'e vardım ve bir otel aradım. Elimde küçük valizimle tenha sokaklarda tek başına yürürken biraz tedirgin olmadım değil, fakat bir otel buldum. İki kadın çamaşır katlıyordu. Şaşırmış gibiydiler, varlığımdan tedirgin olmuşlardı ve tek kelime İngilizce bilmiyorlardı. Huzursuz geçen birkaç dakikadan sonra üst katta hoş bir odaya çıkarıldım. Her şey, hatta dört direkli karyolanın üzeri bile çiçekli kumaşla kaplıydı. Çok açtım; sıcak çorba ile köy ekmeği verdiler.

Ancak bir kez daha, odamın sessizliğinde bir başıma kaldığımda yazamadığımı fark ettim. Erkenden uyuyup erkenden kalktım. Yeni bir azimle, yağmurluğumu üzerime geçirip Charleville sokaklarına daldım. Şansıma Rimbaud Müzesi kapalıydı; sessiz bir atmosferin içinde, bilinmedik sokaklarda yürüyüp mezarlığa çıktım. Kocaman la-

Rimbaud Müzesi, Charleville, 1973

hanalarla dolu bir bahçenin ardında Rimbaud'nun ebedi istirahatgâhı duruyordu. Uzunca bir süre orada durup mezar taşına baktım; isminin üstüne *Priez pour lui* kelimeleri kazılıydı. "Onun için dua edin." Mezarı oldukça ihmal edilmişti; üzerine düşmüş yaprakları ve moloz parçalarını elimle temizledim. Harar'dan gelen cam boncukları mezar taşının önündeki taş vazoya gömerken küçük bir dua okudum. Madem Harar'a dönmeyi başaramadı, o zaman ben Harar'ı ona getiririm, diye düşünmüştüm. Bir fotoğraf çekip veda ettim.

Müzeye geri dönüp basamaklara oturdum. Rimbaud burada durmuş ve gördüklerinden hoşlanmamıştı; taş değirmen, kireçtaşından bir köprünün altından akan nehir... Onun nefret ettiği manzaranın karşısında saygıyla eğiliyordum. Müze hâlâ kapalıydı. Hüzün içindeydim ki, yaşlıca bir adam, belki de hademeydi, bana acıyıp o ağır kapının kilidini açtı. O işlerini hallederken, Rimbaud'mun mütevazı eşyalarıyla vakit geçirmeme izin verdi: coğrafya kitabı, valizi, teneke içecek kabı, kaşığı ve kilimi... Çizgili ipekten fularında tamir ettiği yerleri görebiliyordum. Küçük bir kâğıt parçası vardı; üzerine, onu kayalıkları aşıp sahile, ölmekte olan bedenini Marsilya'ya götüren gemiye taşıdıkları sedyenin resmini çizmişti.

O gece yahni, şarap ve ekmekten oluşan basit bir akşam yemeği yedim. Odama geri döndüm ancak orada tek başıma kalmaya katlanamadım. Yıkanıp kıyafetimi değiştirdim, yağmurluğumu giydim ve Charleville gecesine adım attım. Oldukça karanlıktı; geniş ve bomboş Rimbaud rıhtımında yürüyordum. Biraz korkmuştum. Daha sonra ileride, ufak bir neon tabela gördüm: Rimbaud Barı. Durdum ve bir nefes aldım; şansıma inanamıyordum. Ağır ağır bara doğru yürüdüm; çöldeki bir serap gibi ortadan kaybolmasından korkuyordum. Tek bir küçük penceresi olan, beyaz alçı sıvalı bir bardı. Etrafta kimse yoktu. Çekinerek içeri girdim. İçeride loş bir ışık vardı ve müşterileri, müzik kutusuna yaslanmış genç delikanlılar ve öfkeli suratlı adamlardı. Arthur'un birkaç soluk resmi duvarlara asılmıştı. Bir Pernod ve su sipariş ettim; absinte en yakını budur, diye düşündüm. Müzik kutusu Charles Aznavour, halk müziği ve Cat Stevens'tan oluşan çılgın bir mix çalıyordu.

Bir süre sonra bardan ayrılıp otel odamın ve içindeki kır çiçeklerinin sıcaklığına geri döndüm. *Duvarlara serpilmiş küçük çiçekler, tıpkı gökyüzüne serpilmiş tomurcuk yıldızlar gibi.* Bu defterimdeki yegâne girdiydi. Sinirleri bozacak, Rimbaud'yu onurlandıracak ve bana güvenen herkesi haklı çıkaracak bir şeyler yazmayı ummuştum, fakat öyle olmadı.

Ertesi sabah hesabı ödedim ve çantamı lobide bıraktım. Pazar sabahıydı; çanlar çalıyordu. Beyaz gömleğimi giyip siyah Baudelaire kurdelemi taktım. Gömleğim biraz buruşuktu ancak ben de öyleydim. Müzeye geri döndüm, neyse ki açıktı, ve biletimi satın aldım. Yere oturup küçük bir karakalem çizim yaptım: *St. Rimbaud, Charleville, Octobre 1973.*

Bende bir anı kalsın istiyordum ve Ducale'da bir bitpazarı buldum. Altın telden basit bir yüzük vardı ancak param yetmiyordu. John McKendry, Paris'ten dönüşünde buna benzer bir yüzük getirmişti bana. Zarif divanına uzanışı ve ayak ucunda oturan bana *Cehennemde bir Mevsim*'den parçalar okuyuşu aklıma geldi. Robert'ın yanımda olduğunu hayal ettim. O olsaydı yüzüğü alır, parmağıma geçirirdi.

Paris'e tren yolculuğu olaysızdı. Bir noktada ağladığımı fark ettim. Paris'e varır varmaz metroya binip Père-Lachaise istasyonuna gittim; New York'a dönmeden önce yapmam gereken bir şey daha vardı. Yine yağmur yağıyordu. Mezarlık duvarının hemen dışındaki bir çiçekçide durup küçük bir buket sümbül aldım ve Jim Morrison'ın mezarını aramaya başladım. O zamanlar işaret olmadığı için mezarı bulmak kolay değildi fakat yakınlardaki mezar taşlarında dua edenler tarafından bırakılan karalamaları takip ettim. Sonbahar yapraklarının hışırtısı ve giderek hızlanan yağmur dışında ortalık tamamen sessizdi. İsimsiz mezarın üzerinde benden önceki hacılar tarafından bırakılan hediyeler vardı: plastik çiçekler, sigara filtreleri, yarı dolu viski şişeleri, kırık tespihler ve garip tılsımlar. Onu çevreleyen grafiti, şarkılarından alınmış Fransızca kelimelerden oluşuyordu: *C'est la fin, mon merveilleux ami.* Bu sondur, güzel arkadaş.

İçimi beklemediğim bir ferahlık duygusu kapladı, hiç üzgün değildim. Sanki sessizce sisin içinden çıkıp omzuma dokunacak gibi hissettim. Paris'te gömülmesi, ona çok uygundu. Şiddetli bir yağmur başladı. Gitmek istiyordum çünkü çok ıslanmıştım fakat kök salmışcasına yerimden kıpırdayamıyordum. İçime kötü bir his doğdu; sanki hemen oradan kaçmazsam taşa, elinde sümbüller tutan bir heykele dönüşecektim.

Uzakta, kocaman bir palto giymiş yaşlı bir kadın gördüm, elinde uzun sivri bir sopa vardı ve ardından deri bir çanta sürüklüyordu. Mezarları temizliyordu. Beni gördüğünde Fransızca bir şeyler bağırmaya başladı. Dilini konuşamadığım için beni affetmesini dilerken aslında aklından geçeni tahmin edebiliyordum. İğrenerek önce mezara, sonra da bana baktı. Tüm o zavallı süsler ve grafitiler onun için kutsal olanın pisletilmesinden başka bir şey değildi. Söylenerek başını iki yana salladı. Bardaktan boşanırcasına yağan yağmur karşısındaki umursamazlığına şaşırmıştım. Aniden döndü ve boğuk bir sesle İngilizce, "Amerikalı! Neden şairlerinize saygı göstermiyorsunuz?" diye bağırdı.

Çok yorgundum. Yirmi altı yaşındaydım. Etrafımdaki tebeşirden mesajların hepsi yağmurun içinde gözyaşları gibi akıp gidiyordu. Tılsımların, sigaraların ve gitar penalarının dibinde ufak ırmaklar oluşuyordu. Jim Morrisson'ın üzerini örten toprak parçasını kaplayan çiçek yaprakları, Ofelya'nın şölenindeki küçük parçalar misali suda yüzüyordu.

"*Hey!*" diye bağırdı, tekrar. "Bana cevap ver, *Americaine!* Siz genç insanlar neden şairlerinize saygı göstermiyorsunuz?"

"*Je ne sais pas, madame*" diye cevap verdim, başımı eğerek.

"Bilmiyorum."

Rimbaud'nun ölüm yıldönümünde "Rock ve Rimbaud" performanslarımın ilkini gerçekleştirdim. Lenny Kaye ile yeniden biraraya geldiğimiz gösteri, Times Meydanı yakınlarındaki Hotel Diplomat'ta, Le Jardin'in terasında yapıldı. Gece, Kurt Weill klasiği "Speak Low"la başladı; Ava Gardner'ın *Venüs'ün Bir Dokunuşu* müzikalinde canlandırdığı aşk tanrıçası selam verirken, piyanoda Bill Elliot eşlik ediyordu. Program, Rimbaud sevgimi ifade eden şiir ve şarkılardan oluşuyordu. Lenny ile St. Mark'ta çaldığımız parçaları yineledik ve üzerine bir Hank Ballard parçası olan "Annie Had a Baby"i ekledik. Kimlerin geldiğini görmek için kalabalığa baktığımızda şaşırdık; Steve Paul'den Susan Sontag'a kadar pek çok insan oradaydı. İlk kez, bunun bir seferlik kalmayabileceğini, daha büyük bir şeye dönüştürebileceğimizi düşündüm.

Broadway Central çöktüğü için, performansı nereye taşıyabileceğimizden emin değildik. Yaptığımız şeyin bir tanımı olmadığı gibi, uygun bir sahnesi de yoktu. Ancak insanlar oradaydı; onlara verebileceğimiz bir şeyler olduğuna inanıyordum ve Lenny'nin de bu denklemin sabit bir parçası olmasını istiyordum.

Jane, çalabileceğimiz bir yerler bulmak için elinden geleni yapıyordu ki, bu hiç de kolay bir iş değildi. Ara sıra barlarda şiir okudum

fakat zamanımın çoğu sarhoş müşterilerle tartışarak geçti. Bu tecrübeler hazırcevaplığımı keskinleştirse de, şiirin ifadesine pek faydalı olduğu söylenemezdi. İlk kez West End Bar'da çaldığımda Lenny de bana katıldı. West End Bar, bir zamanlar Jack Kerouac ve arkadaşlarının yazı yazıp sarhoş oldukları yerdi. Tabii her seferinde bu sırada olmuyordu. Hiç para kazanamadık ancak gecenin sonunda Jane bizi harika bir haberle ödüllendirdi. Yılın son günlerine Max's Kansas City'de konser verecek olan Phil Ochs'un öncesinde sahne almamız istenmişti. Lenny Kaye ile hem Aralık'a denk gelen doğum günlerimizi hem de yılbaşı gecesini, şiir ve rock'n roll'u birleştirerek geçirdik.

Bu bizim ilk uzun soluklu işimizdi. Altı günlük bir işti; gecede iki performans yapacaktık, hafta sonlarıysa üç. Kopan tellere ve zaman zaman düşmanca yaklaşan kalabalığa rağmen, Allen Ginsberg, Robert ve Sam, Todd Rundgren ve Bebe Buell, Danny Fields ve Steve Paul gibi dostlarımızın da desteğiyle bu işten alnımızın akıyla çıktık. Yılbaşı gecesi gelip çattığında, her şeye hazırdık.

Gece yarısından birkaç dakika sonra Lenny ile Max's'in sahnesindeydik. İnsanlar gürültücü, bölük pörçüktü ve havadaki elektrik neredeyse elle dokunulacak kadar yoğundu. Yeni yılın ilk saatiydi; kalabalığa baktığımda yine annemin sözünü anımsadım. Lenny'ye döndüm. "Yılın geri kalanı da bugün gibi geçecek."

Mikrofonu aldım. Lenny akoru bastı.

Kısa bir süre sonra Allen'la birlikte Village'in kalbindeki Kettle of Fish'in[45] karşısına, MacDougal Sokağı'na taşındım. Allen yine bir turneye çıktı. Birbirimizi çok az görüyorduk ancak ben orada yaşamaya bayılıyordum ve bambaşka bir şeye sevdalanmıştım. Orta Doğu'yla ilgileniyordum: Camiler, seccadeler ve Kuran... Nerval'ın *Kahire Kadınları* ile Bowles, Mrabet, Albert Cossery ve Isabelle Ederhardt'ın öykülerini okudum. Bu hikâyelerin atmosferine haşhaş sızdığına göre, ben de tüm bunların bir parçası olmaya kararlıydım. Otun etkisi altın-

[45] Ç.N: 1950'den beri New York, Greenwich Village'da Amerikalı entelektüel ve sanatçılarının uğrak yeri olan ünlü bir bar.

dayken, Brian Jones'un 1968'de yapımcılığını üstlendiği *The Pipes of Pan at Joujouka* albümünü dinledim. Onun sevdiği müziğin eşliğinde yazmaktan mutluydum. Köpek havlamalarından hezeyan içinde çalınan borulara, o albüm bir süreliğine gecelerimin fon müziği oldu.

★

Sam, Robert'ın işlerini seviyordu, hem de kimsenin sevmediği kadar.

Onunla birlikte ayakta durmuş, Robert'ın siyah bir arka planla çektiği beyaz lalelere bakıyordum.

"Hayatında gördüğün en siyah şey nedir?" diye sordu Sam.

"Güneş tutulması mı?" dedim, bir bilmeceye cevap verir gibi.

"Hayır." Fotoğrafı gösterdi. "İşte bu. İçinde kaybolabileceğin bir siyah."

Daha sonra Robert, Sam için fotoğrafı imzalarken, "Gerçekten anlayan tek kişi o" dedi.

Robert ve Sam, iki erkeğin olabileceği kadar yakındı. Baba bir vâris, oğul da bir baba arıyordu. Sam, mükemmel bir vasi olarak kaynak, vizyon ve sanatçısını yüceltme isteğine sahipti. Robert onun aradığı sanatçıydı.

Robert ile Sam'in arasındaki bitmeyen sevgi kurcalandı, didiklendi, çarpık versiyonları ortaya atıldı. Belki bir roman içinde ilginç olurdu, ancak hiç kimse aralarındaki karşılıklı kuralları anlamadan ilişkilerini yargılayamazdı.

Robert Sam'in parasını seviyordu ve Sam de Robert'ın parasını sevişini seviyordu. Onları motive eden bir tek bu olsaydı, kolaylıkla başka yerlerde de aradıklarını bulabilirlerdi. Tersine, her ikisi de diğerinin arzuladığı bir şeye sahipti ve bu şekilde birbirlerini tamamladılar. Sam içten içe sanatçı olmak istiyordu, ama değildi. Robert zengin ve güçlü olmak istiyordu, ama değildi. İlişki sayesinde her ikisi de diğerinin özelliklerinin tadına baktı. Başka bir deyişle, bir pakettiler. Birbirlerine ihtiyaçları vardı. Hami, yaratımla büyüyecekti. Sanatçı da yaratacaktı.

Onları aralarındaki bağın koparılamayacağı iki erkek olarak görüyordum. Her ikisinden de gelen onay onları güçlendirdi. İkisinin de sessiz bir tabiatı vardı ancak birlikteyken zayıf yanlarını utanmadan gösterebiliyor ve bu gerçek doğrultusunda birbirlerine güveniyorlardı. Sam'le birlikteyken Robert kendi gibi olabiliyordu ve Sam onu hiç yargılamadı. Sam, Robert'tan hiçbir zaman çalışmalarında abartmamasını, farklı giyinmesini ya da sanat kuruluşları için ruhunu satmasını istemedi. Geri kalan her şeyi çıkarıp attığımda, onların arasında var olduğunu asıl hissettiğim şey birbirlerine karşı duydukları şefkatti.

Robert röntgenci değildi. Her zaman söylediği şuydu; S&M merakından kaynaklanan işlerine bilfiil dahil olması gerekiyordu. Ve bu fotoğrafları çekme amacı ne sansasyondu, ne de S&M'in toplumca kabullenilmesine yardımcı olmaktı. Kabullenilmesi gerektiğini düşünmüyordu; ona göre, yeraltı dünyası herkese göre değildi.

Tüm bunların cazibesine kapıldığına, hatta ihtiyaç duyduğuna hiç şüphe yoktu. "Sarhoş edici bir şey," derdi. "Edinebileceğin güç. Seni isteyen kuyruğa girmiş bir sürü erkek var ve ne kadar itici olurlarsa olsunlar, insanın kendisine yönelik kolektif bir arzu duyulduğunu bilmesi son derece güçlü bir his."

Robert'ın S&M dünyasına yaptığı gezintiler beni bazen şaşırtır, hatta korkuturdu. Bunları benimle paylaşamıyordu çünkü bizim dünyamızın çok dışındaydı. Belki isteseydim paylaşırdı ancak ben de gerçekten bilmek istemiyordum. İnkârdan çok midemin kaldırmaması yüzündendi. Uğraşları bana göre fazlasıyla açık saçıktı ve sık sık beni dehşete düşüren işler çıkarıyordu: kıçına kırbaç soktuğu davetiye, şeritlerle birbirine bağlı cinsel organ fotoğrafları... Artık dergilerden kesilmiş resimler kullanmıyordu; kendi kendine acı vermeyi anlatan görseller üretmek için ya modelleri, ya da kendisini kullanıyordu. Bunu karşıma çıkan delikanlıyla özdeşleştirmekte zorlanıyordum.

Yine de Robert'ın çalışmalarına baktığımda, kullandığı modeller "Üzgünüm, aletim dışarıda, sallanıyor" falan demiyor. Özür dilemiyor ve başkalarının da özür dilemesini istemiyor. Fotoğraflarına konu olan kişilerin sonuçtan memnun olmasını istiyordu; ister kamışına

çiviler sokan bir S&M tiplemesi olsun, isterse de yüksek sosyeteden biri. Hepsinin ortaya iyi bir iş çıktığını düşünmesini istiyordu.

Fotoğraflarının herkes için olduğunu düşünmüyordu. En açık saçık fotoğraflarını ilk kez sergilediğinde, fotoğrafları cam bir kutuda, *X*'le işaretlenmiş bir portföyün içinde on sekiz yaşının üstündekiler içindi. Resimlerini insanların suratına dayaması gerektiğini düşünmüyordu. Tabii kızdırmak istediğinde beni saymazsak...

Onu böyle fotoğraflar çekmeye iten şeyin ne olduğunu sorduğumda, birinin bunu yapması gerektiğini söyledi; neden o olmasındı? Rızaya dayalı aşırı cinselliği izleyebileceği ayrıcalıklı bir konumdaydı ve fotoğraflarında yer alan insanlar ona güveniyordu. Onun misyonu cinselliği ortaya dökmek değil, cinselliğin bir yönünü sanat çerçevesinde, daha önce kimsenin yapmadığı bir şekilde belgelemekti. Robert'ı bir sanatçı olarak en çok heyecanlandıran, daha önce kimsenin yapmadığını üretiyor olmaktı.

Tüm bunlar benimle olan ilişkisini değiştirmedi. Fakat onun için endişeleniyordum; bazen kendini görece karanlık ve tehlikeli yerlere taşıyor gibiydi. En iyi günlerinde arkadaşlığımız, saklanabileceği ya da yorgun bir bebek yılan gibi kıvrılabileceği, her şeyden uzak bir sığınaktı.

"Daha çok şarkı söylemelisin" derdi Robert, ona Piaf'dan parçalar ya da ikimizin de sevdiği eski şarkılardan söylerken. Lenny ile birkaç şarkımız vardı ve bir repertuvar oluşturuyorduk ancak kendimizi sınırlandırılmış hissediyorduk. Şiirleri, ikimizin de tekrarlayabileceği ritmik düzenlere akacak şekilde kullanmayı hayal ettik. Henüz doğru kişiyi bulamamış olsak da, hem vuruşları hem de melodisi olan piyanonun tarzımıza uyacağını düşünüyorduk.

Jane Friedman, 45. Sokak ve Broadway üzerindeki Victoria Tiyatrosu'nun üst katında tuttuğu odaların küçük olanlarından birini bize ayırdı. Orada bir duvar piyanosu bulunuyordu ve St. Joseph Günü, üçüncü bir grup elemanı bulabilmek amacıyla birkaç klavyeci çağırdık. Hepsi de yetenekliydi ancak şahsına münhazır tarzımıza uyum sağlayacak kimseyi bulamamıştık. Kutsal Kitap'm buyurduğu

Long Island Tren Yolu, 1974

üzere, en iyisini sona saklanmıştı. Danny Fields tarafından gönderilen Richard Sohl, üzerinde çizgili kayık yaka bir tişört ve buruşuk keten bir pantolon ile odaya girdi. Yüzünün yarısı altın buklelerinin ardına gizlenmişti. Güzelliği ve ketum tavrı çok yetenekli bir piyanist olduğu gerçeğini gölgelemiyordu. Piyanonun başına geçip hazırlanırken, Lenny ile aynı şeyi düşünerek birbirimize baktık. Aklımıza *Venedik'te Ölüm*'deki Tadzio karakteri gelmişti.

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu, son derece rahat bir tavırla ve Mendelssohn'dan Marvin Gaye'ye ve "MacArthur Park"a kadar uzanan bir potpuriye başladı. Richard Sohl on dokuz yaşındaydı, klasik müzik eğitimi almıştı ve buna rağmen bilgisini göstermeye gerek duymayan tecrübeli bir müzisyenin özgüvenine sahipti. Tekrar eden üç akorlu bir sekansı çalarken Beethoven sonatı çalarmışcasına mutluydu. Richard'la, doğaçlama ile şarkı arasında kusursuzca gidip gelebiliyorduk. Sezgisel ve yaratıcıydı; Lenny ile bana, kendi dilimizde keşfedebileceğimiz bir saha yaratıyordu. Buna, "sözün gücüyle donanmış üç akor" adını verdik.

Baharın ilk gününde, trio olarak prömiyerimiz için Richard'la prova yaptık. Reno Sweeney'nin canlı ve sözde zarif havası, bizim ele avuca sığmaz günahkâr performanslarımızla pek uyuşmuyordu; ancak çalacak bir yerdi işte. Yaptığımız işin bir ismi yoktu, başkaları da ismini koyamıyordu. Fakat her çalışımızda insanların bizi izlemeye geldiğini gördük ve giderek artan sayılar devam etmemiz için bizi cesaretlendirdi. Müdürü çileden çıkarmış olsak da, Holly Woodlawn ve Peter Allen'la arka arkaya beş geceyi bize ayıracak kadar nazikti.

Paskalya arifesine denk gelen hafta sonu geldiğinde ikilimiz üçlü olmuş, Richard Sohl da VÖ olmuştu. *Venedik'te Ölüm*, altın saçlı çocuğumuz...

Yıldızlar, *Bayanlar Baylar, Karşınızda Rolling Stones* filminin prömiyeri için Ziegfeld Tiyatrosu'nun kapısında kuyruk oluyordu. Orada bulunmaktan dolayı heyecanlıydım. Paskalya olduğunu ve üzerim-

de siyah kadifeden beyaz dantel yakalı Viktoryen tarzı bir elbise olduğunu hatırlıyorum. Sonrasında Lenny ile şehir merkezine indik; arabamız balkabağına dönüşmüş, güzel elbiselerimiz de yıpranmıştı. Bowery'de CBGB adındaki küçük bir barın önünde durduk. Şair Richard Hell'e, bas gitar çaldığı grubu *Television*'ı izlemeye geleceğimize söz vermiştik. Ne beklememiz gerektiğine dair hiçbir fikrimiz yoktu ancak bir başka şairin rock'n roll icrasına nasıl yaklaştığını merak ediyordum.

Bowery'nin bu bölgesine sık sık gelip William Burroughs'u ziyaret ederdim. Kulübün birkaç blok aşağısında, Bunker adı verilen bir yerde yaşıyordu. Bu sokak evsizlere aitti. Silindir şeklindeki çöp kutularında yaktıkları ateşi hem ısınmak hem de sigaralarını yakmak için kullanırlardı. Bowery'den aşağı doğru baktığınızda ateşleri takip ederek William'ın kapısına kadar gelebilirdiniz; işte o soğuk ama güzel Paskalya akşamında bizim de yaptığımız tam olarak buydu.

CBGB, sağ tarafında çeşitli bira markalarının tepeden sarkan neon reklâm ışıklarıyla aydınlanan bir barı bulunan, derin ve dar bir odadan ibaretti. Sağ tarafta yer alan sahne alçaktı. Sahnenin yanında, yüzyıl başından güzel kadınları banyo yaparken betimleyen duvar resimleri vardı. Sahneyi geçince bir bilardo masası ve arka tarafta yağ içinde bir mutfakla, mekân sahibi Hilly Kristal'ın hem çalıştığı hem de tazısı Jonathan'la birlikte uyuduğu odası vardı.

Grubun tarzı biraz sertti; müzikleri beklenmedik şekilde değişken, kesik kesik ve duygusaldı. Spazmı andıran hareketlerini, davulcudaki caz süslemelerini, ayrıksı ve orgazmik müzikal yapılarını; kısacası her şeylerini sevmiştim. Sağ tarafta duran tanımadığım gitaristle aramda bir yakınlık olduğunu hissettim. Uzun boyluydu, saçları saman rengiydi; uzun zarif parmaklarını boğmak istercesine gitarının boynuna sarmıştı. Şurası kesindi; Tom Verlaine, *Cehennemde bir Mevsim*'i okumuştu.

Aralarda Tom'la şiirden konuşmadık, New Jersey'in ormanlarından, Delaware'in kumsallarından ve batı göklerinden salınan uçan dairelerden bahsettik. Birbirimizden yirmi dakika uzaklıkta büyüdü-

ğümüz, aynı albümleri dinlediğimiz, aynı çizgi filmleri izlediğimiz ve *Binbir Gece Masalları*'nı sevdiğimiz ortaya çıktı. Ara bitti ve *Television* sahneye döndü. Richard Lloyd gitarını aldı ve "Marquee Moon"un giriş bölümünü çalmaya başladı.

Tüm bu ortam Ziegfried'den bir dünya uzaktı. Gösterişsizliği her şeyi daha bir tanıdık yapıyor, evimiz diyebileceğimiz bir yere dönüştürüyordu. Grup çalarken masadaki bilardo toplarının birbirine vuruşunu, tazının havlamasını, şişelerin tıngırtısını ve bu sahnenin tüm seslerini duyabiliyordunuz. Kimse farkında değildi; ancak yıldızlar yerlerini alıyor, melekler bizi çağırıyordu.

O bahar haberlerde en çok tartışılan konu Patty Hearst'ün kaçırılmasıydı. Simbiyonez Özgürlük Ordusu adını kullanan bir grup şehir gerillası tarafından Berkeley'deki dairesinden kaçırılmış ve rehin tutulmuştu. Bu hikâye, biraz da Lindbergh olayından[46] sonra kendi çocuklarının kaçırılmasından korkan annemin sayesinde fazlasıyla ilgimi çekmişti. Kederli pilotun ve altın saçlı oğlunun kanlı pijamalarının görüntüsü, yaşamı boyunca annemin peşini bırakmamıştı.

15 Nisan'da Patty Hearst onu kaçıranlarla birlikte San Francisco'da bir banka soyarken, elinde bir silahla güvenlik kamerasına yakalanmıştı. Olayın ardından bir bant yayımlandı; bantta Patty, SÖO'ya bağlılığını bildiriyor ve şu ifadeleri kullanıyordu: "Herkese özgür ve güçlü olduğumu söyleyin ve tüm kardeşlere de sevgilerimi gönderin." Bu sözlerdeki bir şeyler -ortak adımızla da birleşincebeni onun bu karmaşık durumuna bir tepki vermeye zorladı. Lenny ve Richard'la birlikte Patty'nin durumuna yönelik duygularımı Jimi Hendrix'in "Hey Joe" versiyonuyla birleştirdik. Patty Hearst ve

[46] Ç.N: 1931 yılında, ünlü bir pilotun oğlu olan bir yaşındaki Charles Lindbergh Jr'ın New Jersey'de kaçırılması olayı. Çocuk bir sene kadar kayıp kaldıktan sonra ölü olarak bulunmuştur. Olayın faili olarak tutuklanan Bruno Hauptmann elektrikli iskemleyle idam edilmiştir. Dava oldukça yankı bulmuş ve "yüzyılın suçu" olarak anılmıştır. Ancak hiçbir zaman suçu itiraf etmeyen Hauptmann'ın suçlu olup olmadığına ilişkin tartışmalar uzun süre devam etmiştir.

"Hey Joe" arasındaki bağlantı şarkının sözlerindeydi; "Çok özgür hissediyorum" diye bağıran bir kaçak...

Bir single çıkarmayı düşünüyorduk; canlı performanslarımızda yarattığımız etkinin bir plağa nasıl aktarılabileceğini görmek istiyorduk. Lenny, single yapıp basma konusunda bilgi sahibiydi ve Robert da gereken parayı koyacağını söyleyince, Jimi Hendrix'in stüdyosu Electric Lady'den randevu aldık. Jimi'ye saygılarımızı sunmak amacıyla, "Hey Joe"yu kaydetmeye karar verdik.

Özgür olmak için çaresizce haykırmayı temsil edecek bir gitar partisyonu eklemek isteyince, aramıza katılması için Tom Verlaine'i davet ettik. Tom'un duyarlılığına nasıl hitap edeceğimi biliyordum; Delaware'den gelen bir delikanlının anlayacağını düşündüğüm şekilde giyindim. Siyah düz bale pabuçları, pembe şantung kumaştan kapri, yeşil ipek yağmurluğum ve mor bir güneş şemsiyesiyle, yarı zamanlı çalıştığı Cinemabilia'dan içeri girdim. Dükkânda, az bulunan eski filmlerden kareler, senaryolar ve Fatty Arbuckle'dan, Hedy Lamarr'a ve Jean Vigo'ya kadar pek çok kişinin biyografileri bulunuyordu. Kıyafetimin Tom'u etkileyip etkilemediğini hiç bir zaman bilemeyeceğim, ancak bizimle kayda girmeyi şevkle kabul etti.

Electric Lady'nin arka tarafında, sekiz kanallı B stüdyosunda kayda girdik. Başlamadan önce mikrofona "Selam Jimi" diye fısıldadım. Bir iki hatalı başlangıcın ardından Richard ve Lenny ile birlikte çalıp kaydettik. Daha sonra Tom da iki ayrı gitar solo kaydetti. Lenny ikisinin miksajını tek bir solo gitar şeklinde üst üste yaptıktan sonra üzerine bas davul ekledi. Bu, ilk vurmalı kullanışımızdı.

Yatırımcı yapımcımız Robert stüdyoya gelip kontrol odasından heyecanla bizi izledi. Günün anısına Lenny'ye gümüş kurukafalı bir yüzük hediye etti.

"Hey Joe"nun kaydı bittikten sonra on beş dakikamız kalmıştı. "Piss Factory"yi denemeye karar verdim. Robert'ın 23. Sokak'ta kurtardığı şiirin daktilo edilmiş orijinal kağıdı hâlâ duruyordu. O zamanlar bu şiir, New York'a kaçarak bir fabrika kızı olarak yaşadığım bık-

tırıcı hayattan kendimi kurtarmamın kişisel bir marşı gibiydi. Lenny, Richard'ın kanalı üzerinden doğaçlama yaptı ve ben de şiiri okudum. Tam olarak gece yarısında kaydımızı bitirdik.

Robert'la Electrik Lady'nin koridorlarını kaplayan uzaylı yaratık resimlerinden birinin önünde duruyorduk. Oldukça tatmin olmuş görünüyordu ancak az da olsa dudak bükmeden edemiyordu. "Patti," dedi, "dans edebileceğimiz bir şey yapmadın."

Bunu Marvelettes'e bırakacağımı söyledim.

Lenny ile albümün tasarımını yaptık. Plak şirketimizin adını Mer koyduk. Philadelphia'da Ridge Caddesi'ndeki küçük bir fabrikada 1500 kopya bastırıp kitapevlerine ve müzik dükkânlarına dağıttık; fiyatı iki dolardı. Gösteri yaptığımız mekânların kapısında Jane Friedman'ı bir alışveriş torbasından plağımızı satarken görebilirdiniz. Onca yerin içinde bizi en çok gururlandıran, Max's'deki müzik kutusunda çalınmak oldu. B yüzündeki "Piss Factory"nin "Hey Joe"dan daha popüler oluşu bizi şaşırttı ve kendi çalışmalarımıza konsantre olmamız için bize ilham verdi.

Şiir hâlâ kılavuzumdu fakat bir gün, Robert'ın dileğini gerçekleştirmeyi kafama koymuştum.

Korumacı tavrından asla vazgeçmeyen Robert -artık haşhaşı tecrübe ettiğime göre- onunla birlikte kafayı bulmamda bir sakınca olmadığına karar verdi. Bunu ilk kez yapacaktım; uyuşturucunun gelmesini beklerken apartmanımın MacDougal Sokağı'na bakan yangın merdivenine oturduk.

"Sevişmek ister misin?" diye sordu. Beni hâlâ arzuladığı için hem şaşkındım hem de sevinmiştim. Daha yanıt veremeden Robert elimi tutup, "Üzgünüm" dedi.

O gece Christopher Sokağı'ndan nehre kadar yürüdük. Sabahın ikisiydi, çöpçüler grevdeydi ve sokak lambalarının ışığında koşuşturan fareleri görebiliyordunuz. Suya doğru ilerledikçe travestiler, bale eteği giymiş sakallı adamlar, deri giysili azizler ve meleklerden olu-

şan bir karmaşanın ortasında kaldık. *The Night of the Hunter* (Caniler Avcısı)'ndaki gezgin rahip gibi hissettim kendimi. Her şey uğursuz bir havaya büründü; havada silhat esansı, amil nitrat ve amonyak kokusu vardı. Git gide artan bir biçimde tedirginleştim.

Robert eğleniyor görünüyordu. "Patti, herkesi sevmen gerek." Ancak rahatlayamıyordum. Her şey kontrolden çıkmış, turuncu, pembe ve asit yeşili bir siluetle kaplanmış gibi görünüyordu. Sıcak ve nemli bir geceydi. Ay ve yıldızlar yoktu; ne gerçeği, ne de hayali...

Kolunu omzuma dolayıp eve kadar benimle yürüdü. Neredeyse şafak söküyordu. Uyuşturucunun yarattığı etkinin doğasını kavramam biraz zaman aldı; şehrin şeytani bir görüntüsüydü bu. Rasgele cinsellik. Kaslı kollarda titreyen simlerin izleri. Tıraşlı gırtlaklardan sökülmüş Katolik madalyonlar. Kucaklayamadığım görkemli festival. O gece yaratmasam da, kafamda dönen The Cockettes ve Wild Boys[47] görüntüleri sonradan koridorda çay içen bir delikanlı görünümüne dönüşecekti.

William Burroughs aynı anda hem genç hem de yaşlıydı; biraz şerif, biraz da hafiyeydi. Tam bir yazardı. Kilitli tuttuğu bir ilaç çekmecesi vardı ama bir yeriniz ağrıyorsa hemen açardı. Sevdiklerini acı çekerken görmekten hoşlanmazdı. Halsiz düşmüşseniz, sizi beslerdi. Elinde gazeteye sarılmış bir balıkla kapınızda bitip onu kızartırdı. Bir kız için ulaşılmazdı; ancak yine de onu severdim.

Bunker'da daktilosu, pompalı tüfeği ve kabanıyla yaşıyordu. Ara sıra kabanını giyer, ağır adımlarla bize doğru yürür ve sahnenin önünde ona ayırdığımız masada yerini alırdı. Robert da -deri ceketiyle- çoğu kez yanında otururdu. Johnny ve atı.

CBG B'de Şubat'ın başından bahara kadar birkaç hafta sürecek bir programın ortasındaydık. Hasılatı geçen yaz Max's'te Perşembe'den

[47] William S. Burroughs'un 1971 basımı The Wild Boys kitabına atfediyor. Türkçeye "Yabanoğlanları" şeklinde çevrilebilir.

Pazar'a kadar birlikte program yaptığımız Television'la paylaşıyorduk. Grup olarak ilk kez sürekli sahnedeydik ve bu durum, çalışmalarımızın farklı akışlarını birleştiren iç hikâyeyi tanımlamamıza yardımcı oldu.

Kasım'da Jane Friedman'la birlikte Doors'un da çaldığı Whisky a Go Go'da ilk konserimizi vermek üzere Los Angeles'a, ardından da San Francisco'ya gittik. Berkeley'deki Rather Ripped Records'ın üst katında ve ayrıca, davulda Jonathan Richman'la birlikte Fillmore West'te bir seçme akşamında çaldık. San Francisco'ya ilk gelişimdi. City Lights kitapçısına kutsal bir ziyarette bulunduk; vitrin, arkadaşlarımızın kitaplarıyla doluydu. New York dışına ilk kez çıktığımız bu gezi sırasında, sound'umuzu geliştirmek için ikinci bir gitariste ihtiyaç duyduğumuza karar verdik. O sıradaki üçlü yapımızda hayata geçiremediğimiz müzikleri kafamızın içinde duyabiliyorduk.

New York'a döndüğümüzde yeni bir gitarist için *Village Voice*'a ilan verdik. Gelenlerin çoğu nasıl bir müzik yapmak istediğini biliyor gibiydi ve neredeyse biri dışında, hiçbiri grubun liderinin bir kız olması fikrine sıcak bakmıyordu. Hoş bir Çekoslovakyalı, üçüncü adamım oldu. Ivan Kral, hem görünüşü hem de müzikal tarzıyla, rock müziğin geleneklerine ve vaatlerine inanıyordu; tıpkı Rolling Stones'un blues'u yüceltişi gibi... Prag'da yeni yükselen bir pop yıldızıyken 1968'de ülkesinin Rusya tarafından işgaliyle hayalleri yıkılmıştı. Ailesiyle birlikte kaçmış ve her şeye yeniden başlamak zorunda kalmıştı. Enerjikti, açık fikirliydi ve rock'n roll'la neler yapılabileceğine dair fikirlerimizi geliştirmeye hazırdı.

Kendimizi Sons of Liberty (Özgürlük Çocukları) gibi görüyorduk; misyonumuz, rock'n roll'un devrimci ruhunu korumak, savunmak ve yansıtmaktı. Hayatta kalmamızı sağlayan müziğin ruhani bir açlık tehlikesiyle karşı karşıya olduğundan endişeleniyorduk. Amacını kaybetmesinden, şişman ve zengin ellerle düşmesinden, gösteri dünyasının bataklığında debelenip durmasından, maddi kaygılardan ve ruhsuz teknik karmaşıklıktan dolayı yitip gitmesinden korkuyor-

duk. Kafamızda Paul Revere'nin[48] imgesini canlandırdık; karanlık Amerikan gecelerini yararak insanlardan uyanmalarını ve silahlarını ellerine almalarını istemişti. Biz de silahlanacaktık. Kendi neslimizin silahlarıyla: elektro gitar ve mikrofon.

CBGB savaş borusunu öttürmek için ideal bir yerdi. Hayatın sillesini yemişlerin sokağında yer alan bu kulüp, ilk kez sahne alan sanatçıları hoş karşılayan bir müşteri kitlesine hitap ediyordu. Hilly Kristal'ın sahne alacak kişilerden talep ettiği tek şey, yeni olmalarıydı.

Yaşamın durduğu kış aylarından yeniden canlandığı bahara kadar, kendi ritmimizi yakalayıncaya dek debelenip durduk. Biz çaldıkça parçalar da canlandı; oradaki insanların, atmosferin, büyüyen özgüvenimizin ve yakın zamanda çevremizde yaşanan olayların enerjisini yansıtarak kendilerine ait bir yaşama kavuştular.

O zamana dair hatırladığım çok şey var. İdrar ve bira kokusu... "Kingdom Come"ı çalarlarken Richard Lloyd ve Tom Verlaine'in birbirine dolanan gitar partisyonları... "Land"in, Lenny'nin "alev içinde bölge" adını taktığı bir versiyonunu çalmak... Ki bu sırada kendisi de alevler içindeki Johnny, yabanoğlanların hüküm sürdüğü asit gecesinden kopup gelmiş gibi üzerime doğru koşuyor, Robert ile William, üçüncü ve dördüncü birer zihin gibi karşımızda oturuyordu. Şiir ve rock'n roll üzerine araştırmaları ile hepimize yardımcı olan Lou Reed'in orada oluşu... Sahne, insanlar ve bize destek veren yüzlerin arasındaki incecik çizgi... Bizi Arista Plakçılık'ın yöneticisi Clive Davis'le tanıştırırken adeta gözlerinin içi parlayan Jane Friedman... Jane haklı olarak, Davis, temsil ettiği marka ve grubumuz arasında bir bağlantı olduğunu görmüştü. Ve her gecenin sonunda, CBGB & OMFUG harfleri yazılı tentenin önünde, çocukları mütevazı ekipmanımızı Lenny'nin 64 model Impala'sına yüklerken izlemek...

[48] Ç.N: 1734-1818 yılları arasında yaşamış Amerikalı vatansever. Büyük Britanya Krallığı'na karşı yürütülen Bağımsızlık Savaşı'nın halk kahramanlarından biri.

O sıralarda Allen, Blue Öyster Cult'la öylesine uzun soluklu turnelere çıkıyordu ki, arkadaşlarım neredeyse hiç evde olmayan birine nasıl sadık kalabildiğimi sorguluyordu. İşin gerçeği onu gerçekten önemsiyordum ve bu uzun yoklukların üstesinden gelecek güçte bir iletişimimiz olduğuna inanıyordum. Kendi başıma kaldığım bu uzun dönemler bana, sanatsal gelişimim üzerinde çalışabilmek için özgürlük ve zaman sağladı; ancak zaman ilerledikçe anladım ki, paylaştığımızı sandığım o güven sürekli ihlal ediliyordu. İkimizi de tehlikeye atıyor, kendi sağlığını da göz ardı ediyordu. Bu nazik, zeki ve alçakgönüllü görünen adamın yollarda yaşadığı hayat, aramızda var olduğunu sandığım o sessiz bağ ile çelişiyordu. Bu durum sonunda ilişkimizi bitirdi, ancak ne ona karşı duyduğum saygı, ne de yaptığı iyiliklere karşılık hissettiğim minnet duygusu yok oldu; ve ben de, keşfedilmemiş topraklara doğru adım attım.

★

Radyo devriminin son temsilcilerinden olan WBAI önemli bir istasyondu. Grubum 28 Mayıs 1975'te, Yukarı Doğu Yakası'ndaki bir kilisede verilen hayır konseri ile onlara destek sağladı. Sansürsüz canlı yayında olabileceklere sadece ideolojik anlamda değil, estetik olarak da fazlasıyla uygunduk. Hiçbir şekilsel kalıba bağlı kalmaksızın doğaçlama yapmakta serbesttik; bu, en ileri görüşlü FM istasyonlarında bile sık rastlanan bir özellik değildi. Radyoya daha ilk çıkışımızda ulaştığımız kitlenin ne denli büyük olduğunun bilincindeydik.

Programımız, büyük Van Morrisson klasiği "Gloria"nın, son aylarda "Oath" isimli şiirimle birleşerek ortaya çıkan yeni bir yorumuyla sona eriyordu. Şarkı, Richard Hell'in -ona kırk dolara satın aldığımız- bakır tonlarındaki Danelectro basıyla başlıyordu. O gitarı çalmayı aklıma koymuştum; küçük olduğu için başa çıkarım diye dü-

şündüm. Lenny bana E akoru basmayı öğretti ve notayı vurduğumda, "İsa birilerinin günahları için öldü, ama benimkiler için değil" dizesini okudum. Bu dizeyi birkaç yıl önce varoluşumun bir beyannamesi, kendi hareketlerimin sorumluluğunu almaya dair bir yemin olarak yazmıştım. İsa isyan edilmeye değer bir adamdı, çünkü o isyanın ta kendisiydi.

Lenny klasik rock akorlarını E'den D'ye ve A'ya kadar çalmaya başladı ve akorların şiirle birlikteliği beni heyecanlandırdı. Üç akor, sözün gücüyle birleşmişti. "Bu akor gerçek bir şarkıya mı ait?"

"Sadece en görkemlisine" diye yanıtladı "Gloria"ya girerken ve Richard da onu takip etti.

CBGB'de geçen haftalarda anladık ki, kendi kurallarımızla bir rock'n roll grubuna dönüşüyorduk. Bir Mayıs'ta Clive Davis, Arista Plakçılık ile bir kontrat teklifi verdi ve ayın yedisinde imzaladım. Kelimelere dökmesek de, WBAI yayını sırasında bir şeylerin hız kazandığını hissedebiliyorduk. "Gloria"nın doğaçlama sonuna geldiğimizde, artık yelkenlerimizi iyice şişirmiştik.

Lenny ile ben, ritim ile sözcükleri birleştiriyorduk. Richard bir temel yaratıyor, Ivan da müziğimizi güçlendiriyordu. Sıra artık bir sonraki adıma gelmişti. Bizim gibi bir kişi daha bulmalıydık; bizi değiştirmeye çalışmayıp ileri götürecek, bizden biri olacak birisi. Canlı setimizi ortak bir taleple bitirdik: "Bir davulcuya ihtiyacımız var ve senin orada olduğunu biliyoruz."

Hayal edebileceğimizden de yakındaydı. Jay Dee Daugherty, kendi stereo sisteminden parçalar kullanarak CBGB'deki sound'umuzu ayarlamıştı. New York'a Lance Loud's Mumps'la birlikte Santa Barbara'dan gelmişti. Çalışkan, hafif utangaç biriydi ve Keith Moon'a sonsuz saygı duyuyordu. WBAI'deki yayından iki hafta geçmeden, neslimizin bir parçası oluverdi.

Artık prova odamıza girdiğimde, ekipmanımıza, Fender amfilerimize, Richard'ın RMI klavyesine ve şimdi bir de Jay Dee'nin gümüş Ludwig setine baktığımda, bir rock grubunun lideri olduğum için gurur duymaktan kendimi alamıyordum.

Davulcunun katılımından sonra aldığımız ilk iş, McDougal Sokağı'ndaki evimden bir köşe dönümlük mesafedeki Other End'deydi. Tek yapmam gereken çizmelerimi bağlamak, ceketimi sırtıma atmak ve işe yürümekti. Bu işin amacı Jay Dee'nin grupla kaynaşmasını sağlamaktı; ancak diğerleri için de, çevremizi saran beklentiler karşısında ne yapacağımızı görmek adına iyi bir fırsattı. Clive Davis'in orada oluşu, dört günlük programımızın açılış gecesine heyecan katmıştı. Kalabalığın arasından sahneye doğru ilerlerken, atmosfer sanki fırtına öncesi gibi elektriklenmiş, gerilmişti.

Gece, o deyişteki gibi, her şeye bin basardı. Tek bir vücut olduk, grubun nabız atışları bizi başka bir boyuta uçurdu. Etrafımda fırıl fırıl dönen o girdaba rağmen, tıpkı bir tavşanın tazıyı hissetmesi gibi, başka bir varlığın orada olduğunu hissedebiliyordum. O gelmişti. Aniden havadaki elektriğin doğasını kavramıştım. Bob Dylan kulübe girmişti. Bunu bilmenin bende garip bir etkisi oldu. Karşısında saygıyla küçülmek yerine bir güç hissettim içimde; belki de onun gücüydü bu. Ancak aynı zamanda hem kendimin hem grubumun ne kadar değerli olduğunu da hissetmiştim. Sanki kabul gecemdi o gece; kendime örnek aldığım kişinin huzurunda, tamamen kendim olmuştum.

2 Eylül 1975'te Electric Lady stüdyosunun kapılarını açtım. Merdivenlerden inerken Jimi Hendrix'in bir an durup genç ve utangaç bir kızla konuştuğu o anı aklımdan çıkaramıyordum. Stüdyo A'ya girdim. Yapımcımız John Cale kabindeydi; Lenny, Richard, Ivan ve Jay Dee de kayıt odasında ekipmanlarını kurmakla meşguldü.

Sonraki beş hafta boyunca ilk albümüm *Horses*'ın kayıt ve miksajıyla uğraştık. Jimi Hendrix geri dönüp yeni müzikal dilini yaratamadı ancak arkasında, kültürel sesimizin geleceğine dair umutlarıyla çınlayan bir stüdyo bıraktı. Vokal kabinine girdiğim ilk andan itibaren aklımda bunlar vardı. Ergenliğimin zorlu günlerinde beni iten rock'n roll'a duyduğum minnet... Dans ederken duyduğum o coşku... İn-

sanın kendi eylemlerinin sorumluluğunu alması gerektiği fikrinden kazandığım ahlaki güç...

Tüm bunlar ve bizden önce yolu açanlara gönderilmiş selamlar, *Horses*'da mevcuttu. "Birdland"de, genç babası Wilhelm Reich'in göklerden gelip onu almasını bekleyen Peter Reich'le başladık. "Break It Up"ta Tom Verlaine ile Jim Morrisson'ın tıpkı Prometheus gibi bağlandığı ve sonra aniden serbest kaldığı bir rüyayı yazdık. "Land"de, vahşi delikanlı imajı Jimi Hendrix'in ölümüyle birleşiyordu. "Elegie"de, geçmişte, şimdi ve gelecekte kaybettiğimiz, kaybetmekte olduğumuz ve kaybedeceğimiz herkesi andım.

Horses'ın kapak fotoğrafını şüphesiz Robert çekecekti; Robert'ın imgesi, işitsel kılıcımın kını olacaktı. Neye benzeyeceği konusunda bir fikrim yoktu; sadece sahici olmalıydı. Robert'a sözünü verdiğim tek şey, üzerinde leke olmayan temiz bir gömlek giyeceğimdi.

Bowery'deki Salvation Army'ye gidip bir yığın beyaz gömlek aldım. Bazıları üzerime çok büyüktü, ancak bir tanesini çok beğenmiştim; göğüs cebinin hemen altında özenle işlenmiş bir monogram vardı. Bana Brassaï'nin çektiği Jean Genet fotoğrafını anımsattı; Genet, kollarını yukarı kıvırdığı monogramlı beyaz bir gömlek giymişti. Gömleğime RV harfleri işlenmişti. Gömleğin *Barbarella*'nın yönetmeni Roger Vadim'e ait olduğunu hayal ettim. Allen Lanier'in hediyesi at rozeti ile süslenmiş siyah ceketimin altına giyebilmek için manşetlerini kestim.

Robert fotoğrafı Sam Wagstaff'in evinde çekmek istedi; Sam'in 5. Cadde'deki teras katı doğal ışıkla adeta yıkanıyordu. Köşedeki pencere üçgen bir gölge yaratacak şekilde ışık veriyordu ve Robert da bunu fotoğrafta kullanmak istedi.

Yataktan kalktım ve geç olduğunu fark ettim. Sabah ritüelimi hızla tamamladım; köşedeki Fas fırınına gidip çıtır ekmek, biraz taze nane filizi ve ançüez aldım. Eve geldim, çaydanlığın içini naneyle doldurup suyla kaynattım. Ekmeğin içine biraz zeytinyağı döktüm,

ançüezi suyla çalkaladıktan sonra ekmeğin içine koydum ve üzerine biraz arnavutbiberi ektim. Bir bardak çay koydum ve önünü zeytinyağı lekesi yapacağımı bildiğimden, gömleğimi çıkarmayı akıl ettim.

Robert beni almaya geldi. Endişeliydi çünkü hava oldukça kapalıydı. Şalvarımsı siyah bir pantolon, beyaz pamuklu çorap ve siyah Capezio'larımı üzerime geçirip giyinme işini bitirdim. En sevdiğim kurdelemi de ekledim; Robert da siyah ceketimin üzerindeki kırıntıları eliyle silkeledi.

Sokağa çıktık. Karnı açtı ancak ançüezli sandviçlerimden yemek istemediği için Pink Tea Cup'a uğradık, öğütülmüş mısır ve yumurta yedik. Nasıl olduysa, gündüz elimizden kayıp gitmişti. Robert'ın gözü güneşteydi fakat hava bulutlu ve karanlıktı. Sonunda, öğleden sonra hava açılmaya başladı. Washington Meydanı'nı geçtiğimiz sırada hava yine kararır gibi oldu. Robert ışığı kaçırmamızdan korktuğu için yolun geri kalanını koştuk.

Işık halihazırda azalıyordu. Asistanı da yoktu. Ne yapacağımız ya da fotoğrafın neye benzeyeceği üzerine hiç konuşmamıştık. O çekecekti. Ben çekilecektim.

Benim kafamda bir görüntü, onun kafasında da bir ışık vardı. O kadar.

Sam'ın dairesi son derece sadeydi, her şey beyazdı ve neredeyse bomboştu. Pencerenin yanında 5. Cadde'ye tepeden bakan uzun bir avokado ağacı duruyordu. Işığı kıran kocaman bir prizma vardı; beyaz bir kaloriferin üzerinden karşı duvarı gökkuşaklarıyla yıkıyordu. Robert beni üçgenin yanına yerleştirdi. Çekmeye hazırlanırken elleri çok hafif titriyordu. Ben öylece durdum.

Bulutlar bir ileri bir geri sürüklenmeye devam etti. Işıkölçeriyle ilgili bir sorun oldu ve biraz neşesi kaçtı. Birkaç poz çekti. Işıkölçeri bıraktı. Bir bulut geldi ve üçgen kayboldu. "Gömleğinin beyazlığını gerçekten sevdim, ceketi çıkarır mısın?" dedi.

Ceketimi Frank Sinatra gibi omzuma attım. Referanslarla doluydum. Robert ise ışık ve gölgeyle doluydu.

"Geri geldi" dedi.

Birkaç poz daha aldı.

"Tamamdır."

"Nereden biliyorsun?"

"Biliyorum işte."

O gün on iki adet resim çekti.

Birkaç gün sonra bana ön baskıları gösterdi. "İşte bu büyülü oldu" dedi.

Şimdi bu resme baktığımda asla kendimi görmüyorum. Bizi görüyorum.

Joan Mitchell, Lee Krasner ve Alice Neel gibi isimleri destekleyen Robert Miller, Gotham Bookmart'ın ikinci katında çizimlerimi görmesinin ardından çalışmalarımı galerisinde sergilememi teklif etti. Yıllarca çalışmalarımı destekleyen Andy Brown, böyle bir fırsatın elime geçmesinden dolayı benim adıma çok sevindi.

5. Cadde'deki geniş ve sofistike galeriyi ziyaret ettiğimde, böyle bir yeri hak ettiğimden emin olamadım. Ayrıca böylesi bir galeride Robert'sız sergi açamayacağımı da düşündüm. Sergide birlikte yer alıp alamayacağımızı sordum.

1978'de Robert adamakıllı fotoğrafçılığa dalmıştı. Ayrıntılı çerçeveleri, geometrik formlarla olan ilişkisini yansıtıyordu. Klasik portreler, eşsiz ve seksi çiçekler üretmiş ve pornografiyi sanat dünyasına sokmuştu. Şimdiki görevi, ışık üzerine uzmanlaşmak ve en yoğun siyahları yakalamaktı.

Robert o dönemde Holly Solomon'ın galerisiyle irtibat halindeydi ve benimle birlikte sergi açmak için izin istedi. Sanat dünyasının politikalarını bilmiyordum; tek bildiğim, birlikte sergi açmamız gerektiğiydi. İlişkimizi temsil eden çalışmalarımızı biraraya getirmeye karar verdik. Sanatçı ve onun esin perisi; bunlar arada sırada değiştiğimiz rollerdi.

Robert, Robert Miller galerisi için eşsiz bir şey yaratmamızı istiyordu. Çektiği en iyi portrelerimi seçmekle işe başladı, onları gerçek boyutlarından büyük şekilde bastı ve Coney Adası'nda çektirdiğimiz fotoğrafı bir seksenlik bir tuvale bastı. Ben de onun bir dizi portresini çizdim ve bu çizimleri onun erotik fotoğraflarına dayandırmaya karar verdim. Bir diğerinin ağzına idrarını yapan genç adam, kanlı testisler ve siyah kauçuk giysi içinde domalmış bir model. Fotoğraflar görece küçük basılmıştı ve ben de bazı görselleri şiirlerle, diğerlerini de çizimlerimle tamamladım.

Bir kısa film yapmayı da düşündük ancak kaynaklarımız kısıt-

lıydı. Paramızı birleştirdik ve Robert, Lisa Rinzler adında bir sinema öğrencisini filmimizi çekmesi için tuttu.

Storyboard'umuz yoktu. İkimiz de biliyorduk ki, payımıza düşen işi sorgusuz sualsiz yapacaktık. Robert filmi çekmek üzere beni Bond Sokağı'na çağırdığında, bir de sürprizi olduğunu söyledi. Yere bir kumaş serdim, üzerine Robert'ın bana verdiği zarif beyaz elbiseyi, beyaz bale pabuçlarımı, Kızılderili bilek zillerimi, ipek kurdelelerimi ve aile İncil'imi koyup hepsini bohça olacak şekilde bağladım. Görevimiz için hazırdım, Robert'ın dairesine yürüdüm.

Robert'ın benim için ne hazırladığını görmek için heyecanlanıyordum. Tıpkı Brooklyn'de, bir odayı canlı bir enstalasyona çevirdiği zamanlardaki gibiydi. Duvarları beyaz tülle kaplayıp önüne de sadece bir Mephisto heykeli koyarak mitolojik bir atmosfer yaratmıştı.

Bohçamı yere koydum. Robert MDA[49] almamızı önerdi. MDA'in ne olduğundan emin olmasam da, Robert'a tamamen güvendiğim için kabul ettim. Filme başladığımızda MDA'in etkisi altına girip girmediğimin bilincinde değildim. Projedeki rolüme fazlasıyla odaklanmıştım. Beyaz elbiseyi giyip bilek zillerini taktım ve bohçayı yerde açık vaziyette bıraktım. Aklımda şunlar vardı: Vahiy. İletişim. Melekler. William Blake. Şeytan. Doğum. Ben konuşurken Lisa filmi sardı ve Robert da sabit pozları çekmeye başladı. Hiçbir şey söylemeden bana kılavuzluk ediyordu. Sudaki kürek gibiydim, güçlü eliyle beni tutuyordu.

Bir noktada tülleri çekmeye karar verdim; onun yarattığını yok etmiş olacaktım. Uzandım, tülün ucunu tuttum ve donakaldım; fiziksel olarak felç oldum, hareket edemiyor ve konuşamıyordum. Robert hızla bana doğru gelip bileğimden tuttu ve benim rahatladığımı hissedene kadar da bırakmadı. Beni o kadar iyi tanıyordu ki, tek kelime etmeden her şeyin yolunda olduğunu bana iletti.

O an geçip gitti. Tülü bedenime sardım ve ona baktım. O da bu anı hareketli olarak çekti. Zarif elbiseyi ve bileklerimdeki zilleri çıkardım. Tulumumu, askeri postallarımı ve eski siyah kazağımı giydim.

[49] Ç.N: Metilendioksiamfetamin isimli, tıbbi kullanımı olan bir uyarıcı madde. Kimyasal yapısıyla Ecstacy adıyla bilinen uyuşturucu maddeye yakındır.

Robert Lilly ile, 1978

Patti, Still Moving, 1978

Bunlar benim iş kıyafetlerimdi. Geri kalan her şeyi kumaşın içine koydum ve bohçayı omzuma attım.

Filmi seslendirirken Robert ile sık sık tartıştığımız konular üzerine fikir yürüttüm. Sanatçı, tanrılardan gelen ilhamla bağlantıya geçmeyi bekler ancak eserlerini yaratmak için bu baştan çıkarıcı ve tinsel diyarda duramaz. Çalışmasını hayata geçirmek için maddi dünyaya geri dönmelidir. Mistik iletişimle yaratıcılık işçiliğinin dengesini sağlamak, sanatçının sorumluluğundadır.

Mephisto'yu, melekleri ve el yapımı dünyamızın kalıntılarını arkamda bırakıp "Ben dünyayı seçiyorum" dedim.

Grubumla yollara düştük. Robert her gün aradı. "Sergi için çalışıyor musun? Çizim yapıyor musun?" Beni her kaldığım otelden aradı. "Patti, ne yapıyorsun? Çiziyor musun?" Öylesine endişeliydi ki, Chicago'da üç günlük bir boşluk yakalayınca bir resim malzemesi dükkânına gidip en sevdiğim kâğıt olan Arches saten satın aldım ve otel odamın duvarlarını kapladım. Bir diğerinin ağzına işeyen delikanlının fotoğrafını duvara raptiyeledim ve onun üzerinden birkaç çizim yaptım. Her zaman gelgitler halinde çalışırdım. Onları New York'a götürdüğümde Robert, ilk başta erteleme huyumdan duyduğu rahatsızlıktan dolayı bana kızsa da, çizimlerden son derece memnun kalmıştı. "Patti," dedi, "neden bu kadar geciktin?"

Robert ben yokken sergi için üzerinde çalıştığı işleri gösterdi. Filmden bir dizi fotoğraf basmıştı. Çekim sırasında işime kendimi öylesine kaptırmıştım ki, ne kadar çok fotoğraf çektiğini fark etmemiştim bile. Birlikte çektiğimiz en iyi fotoğraflardandı. Filmin son kurgusuna sabit fotoğrafları ekleyince, adını *Still Moving* (Durağan Hareket) koymaya karar verdi. Bir de film müziği hazırladık; konuşmalarım üzerine elektro gitar çaldım ve "Gloria"dan parçalar ekledik. Böylece çalışmalarımızın pek çok yüzünü göstermiş oldu: fotoğraf, şiir, emprovizasyon ve performans.

Still Moving, Robert'ın müzik ile görsel ifadenin geleceğine dair

görüşünün bir yansımasıydı; kendi başına sanat sayılabilecek bir çeşit müzik videosu. Robert Miller filmi desteklemişti, sürekli döndürebileceğimiz küçük bir oda tahsis etti. Bir de afiş hazırlamamızı önerdi; biz de, sanatçı ve ilham perisi olarak karşılıklı hissettiğimiz inancı güçlendirmek adına, birbirimizin resimlerini seçtik.

Sam Wagstaff'in dairesindeki açılış için giyindik. Robert, kolları yukarı katlanmış beyaz bir gömlek, deri bir yelek, kot pantolon ve sivri uçlu ayakkabılar giydi. Ben ipek bir rüzgârlık ve paçaları dar bol kesim bir pantolon giydim. Mucizevî bir şekilde, Robert kıyafetimi beğenmişti. Chelsea Otel ve sonrasında parçası olduğumuz tüm dünyalardan insanlar sergiye gelmişti. Şair ve sanat eleştirmeni Rene Ricard sergi hakkında güzel bir yazı yazıp, çalışmamızı da "Bir Arkadaşlığın Günlüğü" olarak tanımladı. Rene'nin hakkını ödemem zordu; ne zaman çizmeyi bırakmaya karar versem beni azarlar ve devam etmeye zorlardı. Robert ve Rene ile birlikte varaklı çerçeveleri incelerken, o ikisine, vazgeçmeme izin vermedikleri için minnettardım.

Bu bizim birlikte yaptığımız ilk ve son sergiydi. Grubum ve ekibimle yetmişlerdeki çalışmalarım beni Robert'tan ve ortak evrenimizden çok uzaklara taşıdı. Turnelerle dünyayı dolaşırken, Robert'la hiç birlikte yolculuk yapmadığımızı düşündüm. Kitaplar dışında New York'un ötesini birlikte görmemiş, uçakta yan yana, yeni bir gökyüzüne yükselmek ve başka bir dünyaya alçalmak üzere hiç el ele oturmamıştık.

Her şeye rağmen, çalışmalarımızın uzandığı yerleri birlikte keşfetmiş ve birbirimiz için alanlar yaratmıştık. Dünyanın çeşitli sahnelerine o yanımda olmaksızın çıkarken, bazen gözlerimi kapar, onu deri ceketini çıkarıp, benimle birlikte bin bir rakstan oluşan sonsuz bir diyara girerken hayal ederdim.

★

Bir öğleden sonra 8. Sokak'ta birlikte yürürken, "Because the Night"ın tüm dükkânlarda çaldığını duyduk. "Because the Night"

Bruce Springsteen'le birlikte yaptığım bir çalışmaydı ve *"Easter"* albümümde yer alıyordu. Biz şarkıyı kaydettikten sonra ilk dinleyen kişi Robert olmuştu. Böyle olması için sebeplerim vardı. Bu, Robert'ın hep yapmamı istediği şeydi. 1978 yazında Top 40 listesinde 13. sıraya kadar çıkarak, Robert'ın bir gün hit bir şarkım olmasına dair hayalini gerçekleştirdi.

Robert gülümsüyor ve şarkının ritmine ayak uydurarak yürüyordu. Bir sigara çıkarıp yaktı. Beni o bilim-kurgu yazarından kurtardığı ve sonrasında Tompkins Meydanı'nda dondurma yediğimiz günden bu yana çok şey atlatmıştık.

Robert başarımdan dolayı son derece gururluydu. Kendisi için istediğini ikimiz için de istiyordu. Sigarasından kocaman bir nefes çektikten sonra, sadece benimle konuşurken kullandığı şakadan paylar tonlamasıyla konuştu; hayranlık vardı fakat haset yoktu, bu bizim kardeşlik dilimizdi.

"Patti," dedi kelimelerin arasını yayarak, "benden önce ünlü oldun."

5. Cadde, 1978

Tanrı'yla El Ele

1979 baharında Fred Sonic Smith'le yeni bir yaşama başlamak üzere New York'u terk ettim. Bir süre Detroit'in merkezinde yer alan, tarihi olmasına rağmen hiç müşterisi olmayan Book Cadillac'ta küçük bir odanın içinde yaşadık. Fred'in gitarları, benimse en değerli kitaplarım ve klarnetimden başka hiçbir varlığımız yoktu. Böylece, son aşkım olması için seçtiğim adamla, ilk aşkımla yaşadığım gibi yaşadım. Kocam olacak bu adama dair tek söylemek istediğim, insanlar arasında bir kral olduğudur ve insanlar bunu bilir.

Ayrılmak zordu fakat artık kendi yoluma gitmenin zamanı gelmişti. "Ya biz?" diye sordu Robert, aniden. "Annem hâlâ evli olduğumuzu sanıyor."

Bu konuyu çoktan unutmuştum doğrusu. "Sanırım ona boşandığımızı söylemen gerekecek."

"Bunu söyleyemem" dedi, dik dik bakarak. "Katolikler boşanmaz."

Detroit'te, Robert'ın Y *portföyü için bir şiir yazmak üzere yere oturdum. Bana bir tutam çiçek vermişti; duvara raptiyelediğim, fotoğraflardan oluşan bir buket... Onun için yaratıcılık süreci, kehanet asası ve kayıp harf üzerine bir şeyler yazdım. Sıradan bir vatandaş gibi yaşamaya geri döndüm. Bu durum bildiğim dünyadan çok uzaklara taşıdı beni ancak yine de Robert hep aklımda oldu. O, kişisel kozmolojimin takımyıldızındaki mavi yıldızdı.*

İKİNCİ ÇOCUĞUMA HAMİLE KALDIĞIMI ÖĞRENDİĞİMDE ROBERT'A da AIDS teşhisi konmuştu. 1986 Eylülünün son günleriydi. Armutların ağırlığıyla ağaç dalları aşağı doğru sarkmıştı. Nezle benzeri bir takım belirtiler yüzünden hasta olduğumu hissediyordum, ancak sezgisel yönü güçlü Ermeni doktorum hasta olmadığımı, hamilelik dönemi içinde olduğumu söyledi. "Rüyasını gördüğün şey gerçek oldu" dedi. Daha sonra sevinç içinde mutfağımda otururken, bunun Robert'ı aramak için güzel bir fırsat olduğunu düşündüm.

Fred ile *Dream of Life* adını alacak olan albüm üzerinde çalışıyorduk. Fred, kapak için fotoğrafımı Robert'ın çekmesini önermişti. Uzun süredir onu ne görmüş, ne de onunla konuşmuştum. Kendimi hazırlamak üzere oturup, neler konuşucağımızı düşünmeye başladığım sırada telefon çaldı. O denli Robert'a odaklanmıştım ki, bir an için arayanın onun olabileceğini hissettim. Ancak

arayan dostum ve hukuki danışmanım Ina Meibach'tı. Bana kötü haberleri olduğunu söylediğinde, Robert'la ilgili olduğunu hemen anladım. AIDS kaynaklı zatürreeden dolayı hastaneye kaldırılmıştı. Donakaldım. Elimi içgüdüsel bir şekilde karnıma götürüp, ağlamaya başladım.

Bir zamanlar taşıdığım her korku, parlak bir yelkenin aniden alevler içinde kalışı gibi, gerçek oluyordu. Robert'ın toza dönüştüğünü gördüğüm gençlik önsezim, acımasız bir berraklıkla geri dönmüştü. Genç bir firavunun önceden belirli yaşam süresine sahipmişcesine, başka bir ışıkla ünlü olmak için nasıl sabırsızlandığına tanık olmuştum.

Manik bir halde elimi oyalayacak küçük işler icat ederken ona ne diyeceğimi düşünüyordum; tekrar birlikte çalışalım demek için onu evinden arayacakken, şimdi hastaneyi aramak zorundaydım. Kendimi toparlamak için önce Sam Wagstaff'i aramaya karar verdim. Sam, yıllardır konuşmamamıza rağmen aradan hiç zaman geçmemişçesine sesimi duyduğuna memnun olmuştu. Robert'ı sordum. "Zavallı bebeğim çok hasta" dedi Sam, "ama yine de benim kadar kötü değil." Bir kez daha sarsıldım çünkü Sam, yaşça bizden büyük olmasına karşın her zaman sağlıklı, fiziksel açıdan her türlü zayıflıktan muaftı. Sam, alışıldık üslubuyla, ona dört bir yandan saldıran bu hastalığı "oldukça sinir bozucu" bulduğunu söyledi.

Sam'in de hasta olduğu öğrenmek kalbimi kırsa da, sadece sesini duymak bile ikinci aramayı yapabilmem için ihtiyaç duyduğum cesareti sağladı. Telefonu açtığında Robert'ın sesi zayıf geliyordu fakat sesimi duyunca hemen canlandı. Aradan onca zaman geçmesine rağmen yine eskisi gibi nefes nefese birbirimizin cümlelerini tamamlıyorduk. "Bunu yeneceğim" dedi. Tüm kalbimle ona inandım.

"Seni yakında göreceğim" diye söz verdim.

"Senin sayende günüm güzel geçecek Patti" dedi, telefonu kapatmadan önce. Bunu söylediğini duyabiliyorum. Şu an duyabiliyorum.

★

Robert hastaneden çıkacak kadar düzelir düzelmez, buluşmak üzere planlar yaptık. Fred gitarlarını topladı ve oğlumuz Jackson'la birlikte Detroit'ten New York'a doğru arabayla yola çıktık. Mayflower Oteli'nde bir oda tuttuk ve Robert bizi karşılamaya geldi. Uzun deri paltosunu giymişti. Yüzü biraz kızarık olmasına rağmen son derece yakışıklı görünüyordu. Uzun örgülerimi çekip bana Pocahontas dedi. Aramızdaki enerji öylesine yoğundu ki odayı elektriklendiriyor, bize ait bir akkor ortaya çıkarıyordu.

Robert'la, St. Vincent Hastanesi'nin AIDS hastalarına ayrılan bölümünde yatan Sam'i görmeye gittik. Aşırı çalışan zihni, parlak cildi ve sert vücuduyla bildiğimiz Sam orada öylece çaresizce yatıyor, bilinci gidip geliyordu. Deri kanseriydi ve bedeni yaralarla doluydu. Robert elini tutmak için uzanınca Sam onu itti. "Aptallık etme" dedi Robert ve nazikçe elini tuttu. Ben de Sam'e, Fred'le oğlumuz için yazdığımız bir ninniyi söyledim.

Robert'la birlikte yeni loftuna kadar yürüdük. Artık Bond Sokağı'nda değildi. Chelsea'den iki blok ötede, 23. Sokak'ta, Art Deco bir binanın içinde yer alan geniş bir stüdyoda kalıyordu. İyimserdi, hayatta kalacağından emindi; çalışmalarından, başarısından ve sahip olduklarından mutluydu. "İyi iş çıkardım, değil mi?" diye sordu, gururla. Gözlerim odayı taradı. Fildişinden bir İsa, beyaz mermerden uyuyan Eros heykeli, Stickley iskemleleri ve bir dolap, nadir Gustavsberg vazolarından oluşan bir koleksiyon... Fakat bence sahip oldukları içinde en gösterişli olanı çalışma masasıydı. Gio Ponti tarafından tasarlanan masa sarı ceviz ağacındandı ve yazı konsolu dışarı doğru çıkıyordu. Bölmeler zebra ahşapla şeritlenmişti ve küçük tılsımlar ve dolmakalemlerle bir sunak gibi süslenmişti.

Masanın üzerinde *Witt* için 1973'te çektiği fotoğrafım, altın ve gümüşten üç kanatlı bir çerçevenin içinde duruyordu. En saf ifadeli olanı seçmiş, negatifi tersine çevirip ayna imaj yaratmış ve

ortada mor bir panel kullanmıştı. Mor bizim rengimizdi, İran kolyesinin rengiydi.

"Evet," dedim. "İyi iş çıkarmışsın."

Gelecek haftalarda Robert defalarca fotoğrafımı çekti. Son seanslarımızdan birinde en sevdiğim siyah elbisemi giydim. Elime, cam uçlu bir dikiş iğnesine kondurulmuş mavi morfo kelebek verdi. Renkli bir Polaroid çekti. Her şey siyah beyaz çıkmış, ölümsüzlük sembolü iridesan mavi kelebek patlamıştı.

Robert, her zaman olduğu gibi, yeni çalışmalarını bana göstereceği için heyecanlıydı. Tuval üzerine büyük platin baskılar, zambakların renkli boya transferleri... Thomas ve Dovanna'nın resmini gösterdi: Çıplak siyah bir adamla dans eder gibi kucaklaşan beyaz elbiseli bir kadın. Robert'ın tasarladığı çerçevesiyle henüz teslim edilmiş bir çalışmanın önünde durduk: Thomas, leo-

par deseni bir panelin üzerinde, siyah bir halkanın içinde Olimpik tarzda eğilmişti. "Dâhiyane, değil mi?" dedi.

Sesinin tonu, bu konuşmada geçen o bilindik sözcükler, nefesimi kesmişti. "Evet, dâhiyane."

Michigan'da günlük hayatımın rutinine geri döndüğümde Robert'ın varlığını çok istediğimi fark ettim; bizi özlemiştim. Normalde elimi sürmediğim telefon hayat damarım oldu. Telefonda geçirdiğimiz zamanın çoğu Robert'ın öksürmesiyle geçse de, çok sık konuşur olduk. Doğum günümde Sam için endişelendiğini söyledi.

Yılbaşı günü Sam'i aradım. Yakın zamanda kan nakli yaptırmıştı ve kendinden fevkalade emin gibiydi. Hayatta kalacağını bilen bir adama dönüştüğünü söyledi. Uslanmaz koleksiyoncu, Robert'la birlikte bir kez daha Japonya'ya gitmek istiyordu; gök mavisi lake bir kutunun içinde yer alan bir çay takımına göz koymuştu. Ninniyi tekrar söylememi istedi, ben de isteğini yerine getirdim.

Tam birbirimize veda etmek üzereyken, Sam o ünlü öykülerinden bir yenisini bana armağan etti. Büyük heykeltıraşa olan sevgimi bildiğinden, "Peggy Guggenheim bir kez bana Brancusi'yle sevişirken sakalına dokunmaya izin olmadığını söyledi" dedi.

"Aklımda tutarım," diye yanıtladım, "Cennette ona rastladığımda."

Ocak ayının on dördünde Robert'tan üzücü bir telefon aldım. Sebatkâr aşkı ve hamisi Sam ölmüştü. İlişkilerinde acılı iniş çıkışlar yaşamış, eleştirel bakış ve kıskançlıklara göğüs germişlerdi, ancak üzerlerine çöken bu korkunç talihsizliğin önünde duramamışlardı. Robert, hayatının siperi olan Sam'i kaybedince yıkılmıştı.

Sam'in ölümü, Robert'ın kendisine yönelik iyileşme umutlarını da gölgelemişti. Onu teselli etmesi için Sam'in anısına "Paths That Cross" u yazdık; sözleri bana, müziği Fred'e ait bir tür Sufi şarkısı...

Robert şarkı için minnettar da olsa, bir gün aynı sözleri kendime söyleyeceğimi biliyordum. *Kesişen yollar yeniden kesişecek.*

Sevgililer Günü'nde New York'a döndük. Robert ara sıra ateşleniyor ve sürekli tekrar eden mide sorunları yaşıyordu; fakat yine de son derece hareketliydi.

Takip eden günlerin çoğunu Fred'le Hit Factory'de kayıt yaparak geçirdim. Hamileliğim ilerledikçe şarkı söylemek zorlaştığından zamanımız kısıtlıydı. Robert büyük bir keder içinde Andy Warhol'un öldüğünü söylemek için aradığında, stüdyoda bekleniyordum.

"Onun ölmemesi gerekirdi" diye bağırdı çaresizce, sinir içinde, tıpkı şımarık bir çocuk gibi. Ancak başka düşüncelerin aramızda gidip geldiğini duyabiliyordum.

Senin de.

Benim de.

Hiçbir şey söylemedik. Gönülsüzce telefonu kapattık.

Demir kapılı bir kilise avlusunun önünden geçerken kar yağıyordu. Adımlarıma uygun şekilde dua ettiğimi fark ettim. Hızlandım. Güzel bir akşamdı. Hafif hafif yağmakta olan kar artık şiddetlenmişti. Paltoma sarındım. Beşinci ayımdaydım ve bebek içimde kıpırdanıyordu.

Stüdyo sıcak ve ışıl ışıldı. Sevgili piyanistim Richard Sohl yerinden kalkıp bana kahve yapmaya gitti. Müzisyenler toparlandı. Bebek gelmeden önce New York'taki son gecemizdi. Fred, Warhol'un ölümü üzerine birkaç şey söyledi. "Up There Down There"i kaydettik. Performansımın orta yerinde borazan çalan bir kuğu resmi tuttum; çocukluğumun kuğusuydu bu.

Dışarı çıkıp geceye karıştım. Kar yağışı durmuştu ve sanki tüm şehir -Andy'nin anısına- yeni yağmış karla kaplanmıştı; tıpkı Warhol'un saçları gibi uçuşan, bembeyaz karla...

★

Hep birlikte Los Angeles'ta buluştuk. En küçük kardeşi Edward'ı ziyaret eden Robert, kapak fotoğrafını orada çekmeye karar verirken, Fred ile ben de yapımcılarımızdan Jimmy Iovine'la birlikte albümü bitirmeye uğraşıyorduk.

Yakıcı güneşin altında, kurumuş palmiye yaprakları önünde portre çekmek üzere hazırlanırken Robert fazlasıyla solgun görünüyordu ve elleri titriyordu. Işıkölçerini düşürdüğünde Edward almak için eğildi. Robert kendini iyi hissetmiyordu ancak bir şekilde gücünü topladı ve fotoğrafı çekti. O anın içinde güven, şefkat ve ortak ironi anlayışımız vardı. O içinde ölümü, bense yaşamı taşıyordum. İkimiz de bunun farkındaydık, biliyorum.

Basit bir fotoğraftı. Saçlarım Frida Kahlo'nunki gibi örgülü. Güneş gözüme giriyor. Ve Robert'a bakıyorum ve o yaşıyor.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Robert, oğlumuz Jackson için Fred ile birlikte yazdığımız ninninin kaydına geldi. Bu Sam Wagstaff'a söylediğim şarkıydı. İkinci mısrada Robert'a bir gönderme vardı: *Işığını paylaşan küçük mavi yıldız*. Kontrol odasındaki kanepeye oturdu. O tarihi hep hatırlarım. Annemin doğum günüydü, Mart'ın on dokuzu...

Richard Sohl piyanodaydı. Yüzüm ona dönüktü. Canlı kayıt yapıyorduk. Bebek içimde hareket etti. Richard, Fred'e özel bir şey isteyip istemediğini sordu. O sadece "Ağlat onları Richard" dedi. Bir hatalı giriş yaptıktan sonra ikinci seferinde her şeyimizi ortaya koyduk. Ben bitirirken Richard son akorları tekrarladı. Kontrol odasının cam penceresinden içeri baktım. Robert kanepenin üzerinde uyuyakalmıştı ve tek başına ayakta duran Fred, ağlıyordu.

Son Polaroid, 1988

Kızımız Jesse Paris Smith, 27 Haziran 1987'de Detroit'te dünyaya geldi. Gökyüzünde çifte gökkuşağı vardı; benim de ruh halim iyimserdi. Ertelenen albümümüzü bitirmeye hazırdık; Tüm Ruhlar Günü'nde bir kez daha arabanın bagajını doldurduk ve iki çocuğumuzu da alıp New York'a gittik. Uzun yolculuk boyunca Robert'ı göreceğimi düşündüm. Onu kucağında kızımla hayal ettim.

Robert, şampanya, havyar ve beyaz orkideler eşliğinde kırk birinci yaş gününü kutluyordu. O sabah Mayflower Oteli'nde Robert için "Wild Leaves" adlı bir şarkı yazdım ancak ona vermedim. Robert'a ölümsüz bir şarkı sözü yazmaya çalışıyordum; bu yazdığım fazlasıyla ölümlüydü.

Birkaç gün sonra Robert, çıkacak single'mız "People Have the Power"ın kapağı için üzerimde Fred'in pilot montuyla fotoğrafımı çekti. Fred fotoğrafa baktığında, "Bunu nasıl yapıyor bilmiyorum ama onun çektiği tüm fotoğraflarda ona benziyorsun" dedi.

Robert aile portremizi çekmek için son derece istekliydi. Şehre geldiğimiz öğleden sonra son derece şık giyinmişti ve cana yakındı; ancak mide bulantısından dolayı sık sık odayı terk ediyordu. Hep yaptığı gibi acısını göstermemeye çabalayışını çaresizce izledim.

Sadece birkaç kare çekti; zaten bu kadarı yeter de artardı hep. Jackson, Fred ve benim hareketli portrelerimiz, sonra dördümüz... Tam giderken bizi durdurdu. "Bir dakika. Seni bir de Jesse'yle alayım."

Jesse'yi kollarıma aldım ve o da gülümseyerek Robert'a doğru uzandı. "Patti," dedi, deklanşöre basarken. "Mükemmel bir şey bu."

Bu bizim son fotoğrafımızdı.

★

Dışarıdan bakıldığında Robert istediği her şeyi elde etmiş görünüyordu. Bir öğleden sonra dairesinde oturuyorduk; etrafımız, büyüyen başarısının kanıtlarıyla çevriliydi. Mükemmel bir stüdyo, zarif eşyalar ve tasarlayacağı her şeyi hayata geçirecek kaynaklar... Artık bir erkekti o; ancak yanında kendimi hâlâ genç bir kız gibi hissediyordum. Bana Hint keteninden bir parça kumaş, bir defter ve kağıt hamurundan bir karga verdi. Uzun ayrılığımız boyunca benim için topladığı küçük şeyler. Boşlukları doldurmaya çalıştık: "Âşıklarıma Tim Hardin şarkıları çaldım ve senden bahsettim. Senin için *Cehennemde Bir Mevsim* çevirisinin fotoğrafını çektim." Ona benliğimin bir parçası olarak, her zaman benimle olduğunu söyledim.

Alışılagelmiş korumacı tavrıyla, ihtiyaç doğarsa gerçek bir evi paylaşabileceğimize dair söz verdi; bir keresinde 23. Sokak'taki dairemizde yaptığı gibi. "Eğer Fred'e bir şey olursa lütfen endişelenme. Warhol'unkine benzer bir tuğla ev alıyorum. Gelip benimle yaşayabilirsin. Çocukları büyütmene de yardım ederim."

"Fred'e hiçbir şey olmayacak" diyerek temin ettim onu. Sadece başını çevirdi.

"Bizim hiç çocuğumuz olmadı" dedi pişmanlıkla.

"Bizim çocuklarımız çalışmalarımızdı."

Son ayların kronolojik akışını tam olarak hatırlamıyorum artık. Günlük tutmayı bırakmıştım, herhalde içimden gelmiyordu. Hem işimiz hem de Robert için Fred'le birlikte Detroit ile New York arasında mekik dokuduk. Toparlanıyordu. Çalışıyordu. Sonra yine hastane. Ve sonunda dairesi revire döndü.

Ayrılık hep içimi burkardı. Onunla kalırsam yaşayacağı düşüncesi beynimi kemiriyordu. Bir yandan da içime oturan tevekkül duygusuyla mücadele ediyordum. Kendimden utanıyordum; Ro-

bert, sadece irade gücüyle iyileşebilirmişcesine hastalıkla savaşıyordu. Bilimden vuduya kadar her şeyi denemişti; dua etmek dışında... En azından bunu ona bol bol verebilirdim. Hiç durmadan onun için dua ettim; çaresiz bir insanın yakarışlarıyla. Hayatı için duan etmedim, onu kimse elinden alamazdı. Katlanılmaz olana katlanmaya güç bulsun diye dua ettim.

Şubat'ın ortalarında, bir şeylerin ters gittiğini hissederek New York'a uçtuk. Tek başıma Robert'ı görmeye gittim. Ortalık çok sessizdi. Sonradan fark ettim ki, nedeni korkunç öksürüğünün kaybolmasıydı. Boş tekerlekli iskemlesinin etrafında biraz oyalandım. Lynn Davis'in doğanın büktüğü bir bedeni andıran buzdağı imajı duvarı kaplıyordu. Beyaz bir kedisi, beyaz bir yılanı vardı ve tasarımlarını yaptığı beyaz masanın üzerinde beyaz stereo sistemleri için broşürler duruyordu. Uyuyan Eros'unu çevreleyen siyahlığa beyaz bir kare eklediğini fark ettim.

Hemşiresi dışında kimse yoktu ve o da bizi yalnız bıraktı. Yatağının yanında durup elini tuttum. Uzun bir süre hiçbir şey söylemeden öylece durduk. Aniden başını kaldırıp, "Patti, sanat bizi yendi mi?"

Bunu düşünmek istemiyordum, gözlerimi ondan kaçırdım. "Bilmiyorum, Robert, bilmiyorum."

Belki de öyle olmuştu, ancak kimse bundan pişmanlık duymazdı. Sadece bir aptal -ya da bir aziz- sanat tarafından ele geçirilmek istemez. Robert doğrulmasına yardım etmemi işaret etti ve sendeledi. "Patti," dedi, "Ölüyorum. Çok canım acıyor."

Bana baktı, paylamayla karışık sevgi dolu bakışı ile. Ona olan sevgim onu kurtaramıyordu. Yaşama olan sevgisi de onu kurtaramıyordu. İlk kez gerçekten öleceğini biliyordum. Hiç kimsenin çekmemesi gereken fiziksel acılar içindeydi. Bana öylesine derin bir özür ifadesiyle baktı ki, dayanılmazdı; gözyaşlarına boğuldum. Böyle yapmamamı söyledi ve kollarını omzuma doladı. Neşelenmeye çalıştım ancak çok geçti. Ona verecek sevgiden başka hiçbir şeyim yoktu. Kanepeye geçmesine yardım ettim. Neyse ki öksürmedi ve başı omzumda uyuyakaldı.

Pencereden giren ışık fotoğraflarının ve son kez birarada otururak yarattığımız şiirin üzerine düştü. Robert ölüyordu. Ölürken de sessizlik yaratıyordu. Kaderinde yaşam olan bense, ifade etmek için ömür harcanacak bu sessizliği yakından dinliyordum.

Sevgili Robert,

Sık sık gözlerim açık yatarken, senin de uyanık olup olmadığını merak ediyorum. Acı çekiyor musun ya da kendini yalnız hissediyor musun? Genç hayatımın en karanlık noktasından beni çekip, sanatçı olmak denilen o kutsal sırrı benimle paylaştın. Senin gözlerinden görmeyi öğrendim. Hayatım boyunca birlikte geçirdiğimiz o değerli zamandan edinilmiş bir bilgiden gelmeyen tek bir çizgi bile çekmedim. Senin o engin kaynağından gelen çalışmaların, gençliğinin saf şarkısına kadar uzanıyor. Tanrı'yla el ele olmaktan söz ederdin. Unutma, onca şeyin arasında sen o eli hep tuttun Robert, sıkı tut, hiç bırakma.

Geçen öğleden sonra omzumda uyuyakaldığında ben de uyudum. Ancak uyumadan hemen önce etrafa, sahip olduklarına ve çalışmalarına bakmak istedim. Sonra yıllar boyunca aklımda kalan çalışmalarını düşündüm, tüm o çalışmaların içinde hâlâ en güzel eser sensin. Tüm eserlerin en güzelisin.

Patti

O boğucu bir pelerin, kadife bir çiçek yaprağı olurdu. Ona işkence eden şey düşünce değil, düşüncenin şekliydi. İçine korkunç bir ruh gibi girip kalbinin hızla, düzensiz atmasına, cildinin titremesine neden oldu. Sanki uçuk renkli bir maskenin altında kalmış gibiydi, duyarlı ancak yine de boğucu.

Ölürken yanında olacağımı sanıyordum ancak olmadım. Hayata veda edişinin safhalarını neredeyse gece on bire kadar takip ettim. Onu son kez duyduğumda, öylesine şiddetle nefes almıştı ki, telefondaki erkek kardeşinin sesini bile bastırmıştı. Bilemediğim bir sebeple bu ses, yatmak üzere merdivenlerden yukarı çıkarken içimi garip bir mutlulukla doldurmuştu. Hâlâ yaşıyor diye düşündüm, hâlâ yaşıyor.

★

Robert 9 Mart 1989'da öldü. Erkek kardeşi sabah beni aradığında sakindim, o anın geldiğini biliyordum, neredeyse saatine kadar. Oturdum ve dizlerimde açık bir kitapla *Tosca* operasından bir arya dinledim. Aniden titrediğimi fark ettim. Aşırı bir heyecan hissine kapıldım, sanki Robert'la yaşadığım yakınlıktan dolayı yeni macerasında, ölümünün mucizesinde de yanında olacaktım.

Bu vahşi duygu birkaç gün benimle kaldı. Dışarıdan anlaşılmadığına emindim. Ancak belki de kederim düşündüğümden daha belirgindi, zira kocam eşyalarımızı toparlayıp bizi güneye götürdü. Deniz kıyısında bir motel bulduk ve Paskalya tatili için orada kaldık. Siyah rüzgârlık paltomla boş kumsalda bir aşağı bir yukarı yürüdüm. Paltonun asimetrik katları içinde kendimi bir prenses ya da bir keşiş gibi hissediyordum. Robert bu resmi beğenirdi, biliyordum: beyaz bir gökyüzü, gri bir deniz ve tek siyah, bu palto.

Sonunda deniz kıyısında, Tanrı'nın her yerde olduğu bu mekânda, giderek sakinleştim. Durdum, gökyüzüne baktım. Bu-

lutlar Raphael'in rengindeydi. Yaralı bir gül gibi. Sanki o boyamış gibi hissettim. Onu göreceksin. Onu tanıyacaksın. Elini bileceksin. Bu kelimeler aklıma dolarken bir gün Robert'ın eliyle çizilmiş bir gökyüzü göreceğimi biliyordum.

Önce sözler, sonra da bir melodi geldi. Makosenlerimi elime alıp ayaklarımı suya soktum. Kederimin çarpık vasıflarını yücelterek onları parlak bir kumaş gibi önüme serdim; Robert için bir şarkı yapmıştım.

Küçük zümrüt kuş uçup gitmek ister.
Eğer avucumu kaparsam, kalmasını sağlayabilir miyim?
Küçük zümrüt ruh, küçük zümrüt göz.
Küçük zümrüt kuş, veda etmek zorunda mıyız?

Uzaklardan gelen bir ses duydum, çocuklarım bana sesleniyordu. Bana doğru koştular. Zamanın olmadığı o anda durdum. Sonra bir anda onu gördüm; yeşil gözlerini, koyu renkli buklelerini. Martı seslerinin üzerinde onun sesini, çocuksu kahkahasını duydum, sonra da dalgaların gürültüsü...

Benim için gülümse Patti, benim senin için gülümsediğim gibi.

★

Robert öldükten sonra bazıları bir zamanlar ikimize ait olan eşyaları için kendimi çok hırpaladım. Terliklerini hayal ettim. Yaşamının son safhasında giydiği üzerlerinde altın işlemeli baş harfleri bulunan siyah Belçika terlikleri. Masası ve iskemlesi için acı çektim. Diğer değerli eşyalarıyla birlikte Christie's'de açık arttırmayla satılacaklardı. Onları düşünmekten uyuyamadım, bu meseleyi o kadar kafama takmıştım ki hasta oldum. Açık arttırmaya katılabilirdim ancak içim el vermedi. Masası ve iskemlesi yabancı ellere geçti. Sürekli Robert'ın elde edemeyeceği bir şeyi kafaya taktığı zamanlar söylediklerini düşündüm. "Ben bencil bir pisliğim. Eğer benim olamayacaksa, kimsenin olmasın."

Neden ölüleri uyandıracak bir şeyler yazamıyorum? En de-

rinden yakan çaba bu. Masasını ve iskemlesini kaybetmiş olmanın üstesinden geldim, ancak Cortés zümrütlerinden daha değerli bir dizi söz yazma arzusunu asla yenemedim. Yine de elimde ona ait bir tutam saç, bir avuç kül, bir kutu mektup ve keçi derisinden bir tef var. Bir de, soluk mor kağıtların arasında bir kolye, siyah ve gümüş renkli ipliklerle tutturulmuş ve üstüne Arapça yazılar işli iki mor plakadan oluşan. Michelangelo seven o delikanlının bana verdiği kolye...

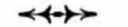
son

Veda ettik. Odasından çıktım. Fakat bir şey beni geri döndürdü. Hafif bir uykuya dalmıştı. Orada durup ona baktım. Çok huzurluydu, sanki yaşlı bir çocuk gibi... Gözlerini açtı ve gülümsedi. "Bu kadar erken mi döndün?" Sonra tekrar uykuya daldı.

Böylece son imgem aslında ilki oluyor. Işıklar içinde uyuyan bir genç, gülümseyerek gözlerini açar ve asla yabancısı olmamış o kişiyi tanır.

Fotoğraf ve İllüstrasyonlar

Patti Smith Arşivi'nden: *Kapak fotoğrafı, 14, 41, 202, 292, 296, 297, 298.*
Robert Mapplethorpe'un çektiği Polaroid: *272.*
© Patti Smith: *103, 206, 228, 231, 294, 295, 299, 301, 304, 305.*
Edward Mapplethorpe Arşivi'nden: *15, 290.*
© Robert Mapplethorpe Vakfı: *132, 193, 224, 251, 255, 259, 268.*
© Robert Miller Gallery: *76, 254.*
© Lloyd Ziff: *46, 54.*
© Linda Smith Bianucci: *82.*
© Judy Linn: *139, 144, 147, 148, 149, 237, 281.*
© Gerard Malanga: *201.*
© Lynn Goldsmith: *302.*
© Lynn Davis: *306.*

Kitabın görsel tasarımı Mary Austin Speaker'a aittir.

Çeviri için Kaynakça:
AnaBritannica
www.en.wikipedia.org
Rock Ozanları - Leonard Cohen/Patti Smith, De ki Yayınları, Ankara, 2008
1960 Sonrası Sanat Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar - Semra Germaner, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 1997

Teşekkür

Robert ölmeden önce, bir gün hikayemizi yazacağıma dair ona söz verdim. Başta Betsy Lerner olmak üzere, bu sözü tutmam için beni cesaretlendiren ve yardımcı olan herkese sonsuz teşekkürler.

Lenny Kaye, Rosemary Carroll, Daniel Halpern, Edward Mapplethorpe, Sharon Delano, Judy Linn, Andi Ostrowe, Oliver Ray, Nancy M. Rooney, Janet Hamill, David Croland, Abigail Holstein, Lynn Davis, Steven Sebring, Linda Smith Bianucci, Renaud Donnedieu de Vabres ve Jesse Paris Smith

Okura bir not

8 Mart 1989 günü Robert ile son kez konuştuk. Son kez derken, bilincini korurken yaptığımız son konuşmaydı bu. Ölmekte olduğunu biliyordu ancak hâlâ umudu vardı; kopmayı reddeden tek bir iplik parçası gibi sesine yansıyordu. Onun için ne yapmamı istediğini sorduğumda çiçeklerine bakmamı söyledi. Çiçek kitabına bir önsöz yazmamı istedi. Bunlar renkli çiçekler, siyah beyaz olanları tercih ettiğini biliyorum, belki de onları sevmeyeceksin. Seveceğim, dedim, ve yapacağım. Ona yaşadığım süre boyunca çalışmalarımızı ve işbirliğimizi sürdüreceğimi söyledim. Hikâyemizi yazacak mısın? Yazmamı istiyor musun? Yazmalısın, dedi; senden başka kimse yazamaz. Bunu yapacağıma söz verdim; tutması zor bir söz verdiğimin bilinciyle. Seni seviyorum Patti. Seni seviyorum Robert. Birtakım testler için tekerlekli sandalyede götürüldü. Bir daha sesini hiç duymadım. Ölmek üzere yatarken hastane odasını dolduran nefesi dışında...

Sam Wagstaff için yaptığım gibi, anı kartı için bir şiir yazdım. Mayısın yirmi ikisinde Fred ile Whitney Müzesi'nde yapılan cenaze törenine katıldık. Fred, çivit mavisi gabardin bir takım giydi ve şarap rengi bir kravat taktı. Ben ise beyaz dantel yakalı siyah kadife Paskalya elbisemi giydim. Kürsünün iki yanında içinde beyaz zambaklar olan kocaman iki vazo vardı. Çiçekleri duvarlara asılmıştı. Anısına yazdığım şarkıyı okurken aklımda yirmi yıl öncesinden bir görüntüsü vardı; müzenin karşısında sigara içerek beni beklediği an. Robert'ın tüm ailesi oradaydı. Babası Harry sıcak bir şefkatle beni selamladı. Annesi Joan, küçük bir oksijen tüpünün takılı olduğu bir tekerlekli iskemledeydi. Veda için onu öpmek üzere diz çöktüğümde elimi sıktı. Sen bir yazarsın, diye fısıldadı güçlükle. Bana bir satır yaz. Ona mektup yazmamı istediğini düşündüm ancak üç gün sonra Joan öldü ve Our Lady of the Snows kilisesinin mezarlığına gömüldü.

Flowers için önsözü yazdım ve Joan'un isteğini yerine getirdim. The Coral Sea'yi yazdım ve Robert'ın anısına çizimler yaptım ancak doğru sesi bulana kadar hikâyemiz beklemek zorundaydı. Robert hakkında, bizim hakkımızda yazabileceğim daha pek çok hikâye var. Ancak anlattığım hikâye bu. Anlatmamı istediği hikâye bu. Sözümü tuttum. Dünyanın kara ormanına dalan Hansel ile Gretel gibiydik. Asla hayal bile edemeyeceğimiz cazibelerin, cadıların ve iblislerin yanı sıra ancak bir kısmını hayal ettiğimiz ihtişamlarla karşılaştık. Bu iki genç adına hiç kimse ne konuşabilir, ne de birlikte geçirdikleri günler ve geceler hakkında doğruyu söyleyebilir. Bunu sadece Robert ile ben anlatabiliriz. Onun deyişiyle, bu bizim hikâyemiz. Ve o gittiği için, bunu size anlatma görevini bana bıraktı.

22 Mayıs 2010

Anma Şarkısı

Küçük zümrüt kuş
Uçup gitmek ister
Eğer avucumu kaparsam
Kalmasını sağlayabilir miyim

Küçük zümrüt ruh
Küçük zümrüt göz
Küçük zümrüt kuş
Veda etmek zorunda mıyız

Peşinde olduğumuz
Tüm şeyler
Tüm hayallerimiz
Müteşekkildi
Doğanın da bildiği
Yeşil bir tüyde

Küçük zümrüt kuş
Sen uzaklarda parlarken
Duyduğum doğruymuş
Tanrı senin yanındaymış
Küçük zümrüt ruh
Küçük zümrüt göz
Küçük zümrüt kuş
Veda etmek zorunda mıyız

Robert, on dört yaşında, 1961

Çiçeklerin çağında büyümüş bir çiçekti.
Modern ürperti yaratmış bir kareydi.
Ve annesinin bir tanesiydi.

Çiçekten bir duvar tüm gözyaşlarını saklıyor
avucunda bir tek ihtişamı tutan görece genç bir adamın.
Şimdi avucunda Tanrı'nın eli
onu başka bir bahçeye götürüyor.

–Flowers (Çiçekler)'den, 1989

ROBERT MAPPLETHORPE

1946-1989

Cenaze töreninde yaka resmi, 22 Mayıs 1989

Anma Şiiri

Güç kadar
derin bir hakimiyet de var
karanlıkta
ve bir çambak ateşi
sarı trompetler gibi
cismani inayetiyle
orada daim duran bir el var
mahremiyeti bozulmamış
bir peçenin ardında
ve bir çocuğun pabucuna eğilmiş
ve cesur yüzlü
orada daim duran bir el var
cennet işlerinde usta
ve karışıyor karanlığa
saf kalpler
kardeş orada.

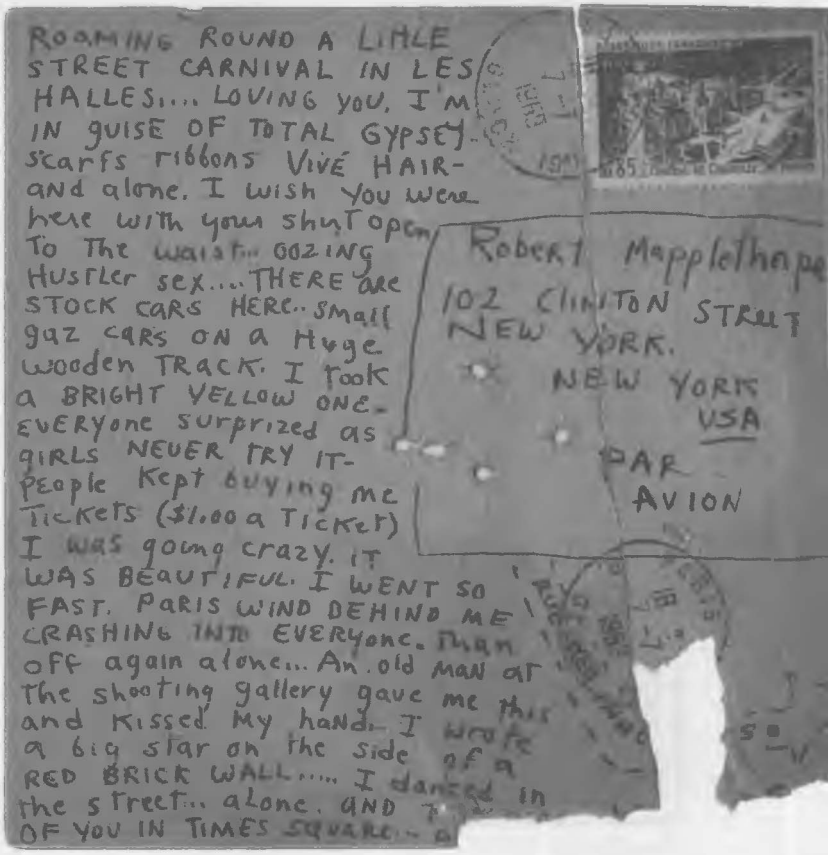
Chelsea Otel

Nathan'ın Yeri, Coney Adası

Hedef / Mektup, Paris, 7.7.69

Les Halles'teki küçük sokak karnavalında geziniyorum... Seni seviyorum. Tam bir çingene gibi giyindim: eşarplar, kurdeleler, Vive saçlar ve yalnız. Keşke burada olsaydın, beline kadar açılmış gömleğinle. Jigolovari seksilik akardı üzerinden. Burada yarış arabaları var. Kocaman ahşap bir pistte benzinle çalışan küçük arabalar. Parlak sarı renkli bir tanesine bindim. Herkes çok şaşırdı çünkü kızlar asla bunu denemez. Bana bilet alıp durdular (tanesi 1$) deli gibi gidiyordum. Şahaneydi. O kadar hızlı gittim ki. Paris rüzgarı arkamda herkese çarpıyordu. Sonra yeniden, tek başıma. Poligonda yaşlı bir adam bana bunu verip elimi öptü. Kırmızı tuğla bir duvarın bir cephesine bir yıldız çizdim. Sokakta dans ettim... tek başıma. Ve seni Times Meydanı'nda düşündüm...

Erken Polaroid, 1970

Robert'ın son kamerası, 1988

Yabani Yapraklar

Yabani yapraklar düşüyor
Yerlere düşüyor
Her yaprak bir an
Sonsuz bir zamanda
Hepimizin başına giyeceği
Tacın üzerinde bir ışık
Ve yabani yapraklar düşüyor
Yerlere düşüyor

Konuşulan her kelime
Emredilen her söz
Kırılan her büyü
Her altın amel
Oynadığımız tüm roller
Saz gibi bağlayıcıdır
Ve yabani yapraklar düşüyor
Yabani yabani yapraklar

Sözü geçen ruhlar
Kurpılan efsaneler
Başımıza gelen her şey
Ve giydiğimiz renkler
Girdiğimiz tüm gedikler
Soluğumuzu kesen tüm öyküler
Ve yabani yapraklar düşüyor
Yere düşüyor

Kamp ateşi yanarken
Ateş tutuşurken
Fırtınalı aydınlıkta
Tüm anlar dönüyor
Yeterince çalkalanır
Yeterince inanırsak
Gidip gelişlerine
Yabani yaprakların

Chelsea Otel, 206 numaralı odanın penceresinden manzara

Çalışma Masası

Dünyanın her yerinde insanlar kaybettikleri bir şeye yeniden sahip olma umudunu taşır. Ancak bazen kiminin anılarını küçük pişmanlıklarımızı koyduğumuz çekmeceye yerleştirmek zorundayızdır. Yine de arada sırada, eski bir mendilin katları arasında, bir zamanlar en mutlu öğleden sonralarımızı temsil etmiş bir deniz kabuğuna ya da ufak bir taşa rastlarız. Kör talih duygusunun uçup gittiği bir ferahlama anı yaşarız. Tıpkı, taksilerden oluşan bir labirentin içinde bir arka koltukta unutulan Finnegans Wake (Finnegan'ın Uyanışı)'nın düzeltilmiş metninin, büyülü bir biçimde şaşkın ve minnettar James Joyce'un ellerine dönüşü gibi.

Temmuz ortasında bu sayfaları hazırlarken fotoğrafçı arkadaşım Lynn Goldsmith'ten bir mesaj aldım. On beş yaşında Delilah adında genç bir kızla tanışmıştı; Delilah kitabımı bitirdikten sonra okuması için annesine vermişti. Annesi yıllar önce, ilk çocuğunun doğumunun ardından bebeğiyle birlikte Concord uçağıyla bir yolculuğa çıkmış. Robert yan koltukta oturuyormuş ve bebekle sevgi dolu bir bağ kurmuş. Buna hiç şaşırmadım; zira Robert her zaman çocuklara şefkat ve ilgiyle yaklaşırdı.

Robert vefat ettiğinde, kalbinin güzelliğini unutmayan Delilah'nın annesi açık arttırmada çalışma masasını aldı. Lynn, eğer hakkında yazdığım masa bu ise, emin ellerde olduğuna dair beni temin etti. Mektubun ekini açtığımda gözyaşlarına boğuldum. Gerçekten onun masasıydı; aynı hatırladığım gibi ışıl ışıl parlıyordu.

Delilah'yı, kendimi hayal ettiğim gibi sebatla çalışırken görmek beni çok mutlu etti. Gözlerimi kapar ve Robert'ın bana o masayı gösterişini, "alırken seni düşündüm çünkü çalışma masalarını hep çok severdin" deyişini gözümün önüne getirirdim. Şimdi huzur içindeyim. Delilah'yı o masada yazarken hayal ediyorum; belki bir an için durup aklından ikimiz için iyi şeyler geçiriyordur.

Delilah, Robert'in çalışma masasında, 2010

Robert, 1979

Just Kids

The air was filled w/ sweetness
incredible and bright
like a ~~green~~ gleaming sea
in the Indian wind
fish were in the net
and the salt ran thru our fingers
and tears were swept away
by lover long hair
and fast companions
pierced their prayers
sketches and linguistics
that glowed like circle arms
and none could know the price
no soul had ever bid
and underfoot the clover
crushed in careless ness
and roses were kept
upon the solemn books
smiles drawn from blood
etched upon a window
pierced with dreams of gold
Gods. we never asked for
all we ever knew
was such incredible
sweetness
That from the well
we drew

20 Dec 88.

MacDougal Sokağı, 1974

PATTI SMITH bir yazar, müzisyen ve görsel sanatçı. 1970'lerde şiir ile rock'ı devrimsel bir yöntemle aynı potada eritmesiyle tanındı. Kapağında Robert Mapplethorpe'un ünlü fotoğrafını taşıyan ve sonraki eserlerine temel oluşturan albümü *Horses*, tüm zamanların en önemli 100 albümünden biri olarak kabul ediliyor. Smith toplam on iki albüm yaptı.

Kitapları arasında *Witt*, *Babel*, *The Coral Sea*, *Auguries of Innocence* ve *Hayalperestler* (Domingo, 2012) bulunmaktadır.

2005 yılında Fransız Kültür Bakanlığı Smith'i Fransa Cumhuriyeti'nin bir sanatçıya verebileceği en yüksek onur olan Commandeur des Arts et des Lettres nişanı ile ödüllendirdi. 2007 yılında Rock and Roll Hall of Fame'e girdi.

Smith 1980 yılında merhum Fred Sonic Smith'le evlendi. Jackson adında bir oğulları ve Jesse adında bir kızları oldu. Smith halen New York'ta yaşamaktadır.

WWW.PATTISMITH.NET

domingo
www.domingo.com.tr

2010 National Book Award

Bir başyapıt, daha önce hiç açılmamış bir hazine sandığının içini görmek için ayrıcalıklı bir davet.

Johnny Depp

Coltrane'in öldüğü yazdı, aşkın ve isyanların yazıydı ve Brooklyn'de tesadüfi bir karşılaşmanın iki genç insanı sanat, bağlılık ve başlangıçlarla dolu bir hayat yolculuğuna çıkarttığı yazdı.

Pek çok eleştirmen tarafından 2010'un en iyi kitabı olarak gösterilen ve son olarak prestijli National Book Award'u kazanan ÇOLUK ÇOCUK, bir aşk hikâyesi olarak başlayıp bir ağıt olarak sona eriyor. Altmışların sonu, yetmişlerin başındaki New York'a, onun zengin ve fakir insanlarına, sanatçılarına ve serserilerine bir selam çakıyor. Yolun başında birbirlerine göz kulak olmaya söz vermiş iki genç sanatçının yükselişini ve şöhret kapısını aralayışlarını nefes kesici bir içtenlik ve saflıkta anlatan bu kitap, gerçek bir masal.

"...yaşlıca bir çift önümüzde durup alenen bizi incelemeye başladı.
Robert ilgi çekmekten hoşlanıyordu, heyecanla elimi sıktı.
'Hadi, fotoğraflarını çek,' dedi kadın, hayretler içindeki kocasına.
'Sanatçılar galiba.' 'Hadi canım,' dedi adam, omuz silkerek.
'Çoluk çocuk bunlar.'"

20 TL
ISBN:978-605-61801-0-1
9 786056 180101